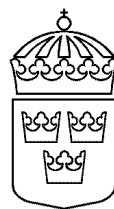

Riksdagens protokoll

2003/04:14

Torsdagen den 16 oktober

Kl. 11.00 – 20.34

Protokoll
2003/04:14

1 § Meddelande om val

Talmannen meddelade att val av ledamöter och suppleanter till Nordiska rådets svenska delegation skulle äga rum *fredagen den 17 oktober kl. 9.00*.

2 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Stefan Attefall* (kd) ansökt om föräldraleddighet under tiden den 11 november–31 december.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Désirée Pethrus-Engström* (kd) skulle tjänstgöra som ersättare för Stefan Attefall.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2003/04:8

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:8 av Tobias Billström (m) om den danska skattesänkningen

Interpellationen kommer att besvaras den 21 oktober 2003.

Dröjsmålet beror på tjänsteresa.

Stockholm den 14 oktober 2003

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

Interpellation 2003/04:18

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:18 Lars Ohly (v) om situationen i Bolivia

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 24 oktober 2003.

Allmänpolitisk debatt

4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 13)

Näringsliv

Näringsliv

Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag ska be att få börja med att hälsa näringsminister Leif Pagrotsky välkommen till dagens debatt. Det är särskilt roligt mot bakgrund av alla spekulationer som fanns under den tiden då statsministern tänkte högt i frågan om ifall man kunde behålla Leif Pagrotsky som näringsminister eller inte. Det har varit rätt mycket kritik från företagarkåll och även från fackligt håll, har jag noterat. Det har också varit mycket mediespekulationer.

Jag deltar inte i sådant, herr talman, utan jag håller med Aftonbladet som skrev så här på ledarplats i början av oktober: "Den mest omdiskuterade ministern under EMU-valkampanjen, näringsminister Leif Pagrotsky, får sitta kvar. Det är bra, men frågan är om rätt man sitter på rätt post. Hittills har inte mycket hänt på näringspolitikens område." Så skriver Aftonbladet, och slutar sin ledare med orden: "Dags att gå från ord till handling."

Herr talman! Sällan har jag kunnat hålla med Aftonbladets ledarsida mer än denna gång. Det har varit mycket ord men lite handling – mycket skrik och lite ull. Så var det senast i regeringsförklaringen, som ju är full av ord om behovet av tillväxt. Men det kommer inga förslag.

Läget är ganska allvarligt. Jag ska ta tre exempel på det.

Det första är att nyföretagandet minskar. I budgetpropositionen skriver regeringen att vi har haft ett ökat nyföretagande under en följd av år. Det är fel, menar jag, och sammanhänger med att man byter mätmetoder i den statistik som ligger till grund för budgetpropositionens uppgifter. Om vi tittar på de företag som är nyregistrerade ser vi att de under en följd av år blivit färre och färre varje år. Den utvecklingen fortsätter, och det är naturligtvis allvarligt. Vi har ett dåligt entreprenörsklimat i Sverige.

Det andra allvarliga exemplet är att många människor står utanför arbetsmarknaden. Förtidspensioneringar och sjukskrivningar rakar i höjden. I stora delar av vårt land – ta hela Norrlands inland som exempel – står en tredjedel av den vuxna befolkningen utanför den reguljära arbetsmarknaden. Regeringen gör ingenting.

Det tredje exemplet är att vi har en situation där Stockholmsregionen, som har varit en traditionell tillväxtmotor i den svenska ekonomin, enligt Affärsvärlden har fallit från 3:e till 69:e plats i tillväxtligan. IT-branschens kollaps slog hårt mot Stockholm. Men jag menar att det i huvudsak är politiska åtgärder som har knäckt konjunkturen i huvud-

stadsregionen. Det är våldsamma skattehöjningar i landsting och många kommuner i Stockholms län som har dragit in köpkraft från stockholmarna. Det är en skatteutjämning som dränerar regionen på stora resurser. Det är en fastighetsskatt som har sänkts i stora delar av landet men kraftigt höjts för invånarna i den här regionen. Det är förmögenhetsskatten som med alla de undantag som regeringen gör för de riktigt rika personerna i vårt land också alltmer tenderar att bli en skatt som tas ut av egnahemsägare. Detta är också någonting som har udden riktad mot den här regionen, som betalar 62 % av landets förmögenhetsskatt.

Vi måste nu få en politik som bejakar tillväxt och de välståndsbildande krafterna. Då duger det inte att bara prata. Det måste någon gång levereras. Under den här hösten kommer i stort sett inte en enda proposition från Näringsdepartementet – detta jättedepartement. I stället pratas det.

Det finns ett antal åtgärder som borde vidtas, och som borde vidtas snabbt. Den tredje sjuklöneveckans slopande är ett sådant exempel. Detta är någonting som lägger en oerhörd börda på många privata företag samtidigt som problemen med ohälsa inte är störst i det privata näringslivet utan i den offentliga sektorn. Vi måste minska regelbördan. Den frågan har en serie näringsministrar diskuterat under en följd av år utan att leverera några resultat. Vi behöver ta bort de 3:12-regler som missgynnar egenföretagarna. Vi behöver göra någonting åt förmögenhetsskatten.

Men regeringen handlar inte. I stället åker näringsminister Pagrotsky ut i landet och pratar om att sänka bolagsskatten. Det är någonting som ingen företagare och knappast någon politiker utanför Regeringskansliet ställer krav på. Det är inte bolagsskatterna i Sverige som är problemet, utan det är de skatter som ligger direkt på företagen.

Låt mig avslutningsvis också ge lite beröm. Jag krävde i våras ett stopp för bonuslöner till de statliga företagsdirektörerna, för jag menar att det är en ordning som vi inte ska tillämpa i statens företag. Det finns gott om avskräckande exempel på bonussystem i det privata näringslivet. Men det finns en stor skillnad mellan privata företag och statliga företag, nämligen att om man är privat aktieägare och inte är nöjd med hur styrelsen hanterar lönesättningen för direktörerna i det privata företaget så kan man sälja aktierna. Som medborgare i en stat och delägare i de statliga företagen har man inte den valfriheten. Därför har vi moderater krävt ett stopp för bonuslönerna i de statliga företagen. Jag debatterade den frågan med Leif Pagrotsky i våras, i juni. Han försvarade systemet. Han försvarade hemlighetsmakeriet och omständigheten att man inte kunde få fram avtalen mellan styrelserna och direktörerna på bordet. Vi moderater har väckt två motioner om detta, som nu är under behandling. Jag noterar nu att man har gått oss till mötes. Det socialdemokratiska verkställande utskottet fattade ett beslut för drygt en vecka sedan, och näringsministern har varit snabb att leverera nya riktlinjer för de statliga företagen som innebär att det ska bli stopp för bonuslöner till de verkställande direktörerna där. Det är en omvändelse under galgen, men jag hälsar den med stor tillfredsställelse.

Anf. 2 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Mikael Odenberg tar upp frågan om en minskad regelbörda. Det är intressant. Mitt parti har skickat ett brev till företagarorga-

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Näringsliv

nisationer och bett om en lista på de tio viktigaste och allvarligaste delarna som man skulle vilja slopa eller förändra. Svaret har vi fått. Det är inte så konkret. Det visar sig att det är svårt att få fram vad det egentligen är som man vill förändra och ta bort av regelmassan.

Nu tänkte jag att jag skulle passa på att fråga Mikael Odenberg, för även ni har ju funderat på detta i rätt många år, om han kan ge oss de tre viktigaste konkreta förändringarna av regelmassan. Det vore intressant att diskutera detta.

Anf. 3 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Företagarorganisationerna får väl själva svara på vad de uppfattar som de mest angelägna reformområdena när det gäller den här regelmassan. Men vi behöver egentligen inte gå längre än till de statliga offentliga utredningarna. För några år sedan hade vi en småföretagsdelegation som tillsatts av regeringen. Den tog fram ett stort antal krav på förändringar i det statliga regelsystemet. Många av förslagen var just ägnade att minska krånglet. Vi har sedan länge ställt krav på att man ser till att genomföra de här regelförenklingarna.

Om jag utifrån mina erfarenheter skulle försöka ange de områden där regelbördan är värst skulle jag säga att det första är skatteområdet. De flesta normalt funtade människor klarar inte av att deklarerar en enskild firma. Lennart Beijer gör det med all sannolikhet inte.

Det andra området är arbetsrätten. Den är oerhört komplicerad. Det finns lagar och förordningar som upptar tre hela A 4-sidor. De är svåra för en liten företagare att överblicka.

Det tredje är den omfattande uppgiftslämningen som infordras av Statistiska centralbyrån och andra myndigheter.

Anf. 4 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Det visar sig även i den här lilla diskussionen att det är väldigt svårt att vara konkret. Man vill sänka skatter. Det är helt klart. Men om vi pratar om vanliga regler för att få en fungerande arbetsmarknad och en fungerande konkurrens är det inte så lätt att ordentligt peka på vad vi konkret vill ändra på eller ta bort.

Vi får sluta att prata allmänt om att minska regelmassan, och det gäller nog både Mikael Odenbergs parti, mitt parti och företagsorganisationerna. Vi måste bli konkreta och tala om vad vi egentligen vill börja med. Då borde man kunna presentera tre åtgärder i denna enorma regelmassa.

Anf. 5 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Det är kanske att gå ned på detaljnivå i en sådan här debatt. Jag har försökt peka ut tre områden som är väldigt komplicerade för den som inte, likt Lennart Beijer, är expert på att läsa tjocka promemorior, lagparagrafer och förordningsluntor utan är näringsidkare därför att han eller hon vill kränga glass eller vad det nu är eller har en idé som han eller hon vill förverkliga. Då tycker jag att vår uppgift i den här kamma-ren bör vara att underlätta för de människor som vill åstadkomma någon-ting av sina liv och till gagn för svensk välfärdsutveckling.

Ett första steg kan vara att ha detta i åtanke när man fattar beslut här och i regeringen. Det är vi dåliga på. Det finns uttalanden om att vi ska göra konsekvensanalyser innan vi sätter nya regelsystem i sjön, men det

slarvas med det. De genomförs inte. Jag tror att en viktig åtgärd för att få ordning på detta är att höja upp de här frågornas betydelse. Då bör man lyfta upp dem från Leif Pagrotsky och Näringsdepartementet, där det inte händer någonting, och lägga ansvaret för förenklingsarbetet i Statsrådsberedningen.

Anf. 6 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Varslen duggar allt tätare från de stora företagen. Reglerna som våra företagare ska hålla reda på blir fler och krångligare. Till och med den öppna arbetslösheten ökar och färre och färre småföretag startas. Det är tyvärr sanningen om Sverige i dag. Jag anser att regeringen inte ens är i närheten av att förstå företagens problem.

Herr talman! Winston Churchill fällde följande bevingade ord för ungefär 60 år sedan: "This is not the end. It is not even the beginning of the end. But it is, perhaps, the end of the beginning."

Ja, herr talman, tankarna leder onekligen just i den här riktningen när man ska jämföra regeringens stolta tal om tillväxt med vad man faktiskt är beredd att göra.

Herr talman! Winston Churchill ingav åtminstone en gnutta hopp, en känsla av att man ser ljuset i tunnelns slut. Men inte ens det sista hoppet har vi nu kvar. De futtiga initiativ som man funderar på, utreder, ska titta på eller överväger för att sätta ihop planer för att tillsätta arbetsgrupper som i sin tur ska undersöka om det finns administrativa förutsättningar för att utreda enklare regler och så vidare inger inget hopp alls, herr talman.

Regeringen slog till exempel på stora trumman för den miljard som skulle lösa 3:12-problematiken. Det kommer i själva verket att ta 23 år innan detta har genomförts eftersom man vänder sig till den lilla grupp företagare som har inkomster över gränsen för statlig skatt och redan har maximalt avdrag för utdelning – 23 år, herr talman! Man är ljusår ifrån att ha särskilt mycket konkret att komma med, och det duger naturligtvis inte. Det är nu, här, i dag som våra företagare behöver konkreta förslag och reformer.

I riksdagen har vi i Folkpartiet lagt fram mängder med förslag och idéer som alla skulle göra Sverige till ett bättre land för entreprenörskap och företagsamhet. Jag hänvisar till dem och vill i stället passa på att resonera en smula med näringsministern om ett par problemområden som jag kan se i dag.

Herr talman! Jag vill gärna börja med frågan om karteller. Riksdagen gjorde våren 2002 ett tillkännagivande om att regeringen ska utreda frågan om en kriminalisering av kartellsamarbete och återkomma till riksdagen i frågan. Kriminalisering är ett mycket effektivt instrument vid bekämpningen av kartellsamarbete. Att enbart förlita sig på den administrativa sanktionsavgiften, som det här tjalleriprogrammet innebär, räcker inte långt. Nej, herr talman, olagligt kartellsamarbete måste jämsättas med annan ekonomisk brottslighet. Med en kriminalisering av olagligt kartellsamarbete blir ju lagen också mer tydlig och kan därmed bli mer preventiv.

Efter genomförd utredning ska ju regeringen återkomma till riksdagen i frågan, men vi kan, så här ett och ett halvt år efter riksdagens beslut, konstatera att regeringen uppenbarligen har negligerat att tillsätta

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Näringsliv

den utredning som riksdagen faktiskt beställt. Vi i Folkpartiet menar att det är en oerhört viktig demokratisk princip att riksdagens beställningar och beslut ska efterkommas av regeringen. Tillkännagivanden är trots allt ett instrument som riksdagen förfogar över för att uppdra åt regeringen att vidta åtgärder i en fråga. Det får inte uppstå en situation, herr talman, där det skapas ett intryck av att regeringen inte tillmäter det här instrumentet dess rättmätiga betydelse. Så kan det väl inte vara, näringsministern?

Jag vill gärna att näringsministern här i dag berättar för oss i kammaren om de problem som finns på departementet som gör att beslutade utredningar från Sveriges riksdag inte sätts i gång. Varför tycker man inte att det är lika illa att stjäla från konsumenterna som det är att stjäla från skattekollektivet?

Herr talman! En annan fråga som är väldigt viktig för företagandet är en god och säker tillgång på el. Här kommer hela frågan om kärnkraften som ett brev på posten.

Herr talman! It is not the end. It is not even the beginning.

Den svenska kärnkraften har en väldigt lång historia. Redan efter andra världskrigets slut började Sverige, faktiskt som ett av de första länderna utanför stormaktsblocken, att satsa på utveckling av kompetens och teknik på just kärnkraftsområdet. Fram till 1980 års folkomröstning var detta en självklar väg att gå, och det rådde en relativt bred politisk enighet om detta. Men efter 1980 skulle det göras både halt och helt om. Beslutet i folkomröstningen tolkades så att vi skulle stänga av den sista reaktorn 2010.

Man kan tycka vad man vill om att ha en folkomröstning i en sådan tekniskt komplicerad fråga, men den genomfördes trots allt, och vi lever ännu i efterdyningarna av den. Vi i Folkpartiet anser att det är ett gigantiskt slöseri med resurser som inte gagnar vare sig jobben, välfärden eller miljön.

Jag anser inte heller att villkoren i förslag 2 i folkomröstningen på långa vägar är uppfyllda. Jag har därför några checkfrågor med mig till näringsministern i dag för att se om han anser att vi har uppfyllt de krav som ställs för att kunna stänga av kärnkraften. Det är möjligt att näringsministern behöver papper och penna. Vi får se.

Jag tar upp fyra av de saker som stod på valsedel nr 2, nämligen:

1. Avveckling ska ske i den takt som är möjlig med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd. Anser ministern att det är uppfyllt?
2. Kärnkraften ska användas i avvaktan på att förnybara energikällor blir tillgängliga. Anser han att det är uppfyllt?
3. Elproduktion genom olje- och kondenskraftverk ska undvikas. Är det uppfyllt?
4. Stat och kommun ska äga nya större kraftverk som byggs som ersättning för kärnkraften. Är det uppfyllt?

Jag får återkomma till den sista delen om regelförenklingar i ett senare anförande.

Anf. 7 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Det är intressant att diskutera energifrågor med Eva Flyborg, men jag ska ändå koncentrera mig på regelförenkling och regelmassa. På så sätt får Eva chansen att också svara på detta.

Jag tycker att det är ett problem att vi har så svårt att vara konkreta i dessa frågor. Eva Flyborg har ju genom åren varit väldigt aktiv i sitt parti och tyckt att regelmassan måste minska, den ska halveras, och det verkar som om det skulle vara väldigt enkelt att göra detta. Men det visar sig vara svårare än vi tror. Om Eva nu har tre konkreta förslag till förändringar av regelmassan – slopande eller ändring av själva regeln – skulle det vara mycket intressant att få höra dem.

Anf. 8 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Det är bra att Lennart Beijer tar upp dessa frågor eftersom detta är något som man egentligen borde kunna komma överens om över partigränser och över blockgränser. Det skulle vara att göra det enklare för Sveriges företagare. Egentligen borde det inte vara något problem.

Jag tycker, precis som Mikael Odenberg, att det inte är någon mening att stå och räkna upp de olika reglerna och lagarna som finns och som gör det hela svårt. Vi kan bara konstatera att fler än 75 myndigheter i dag har att samla in uppgifter från företag. Ett konkret exempel som vi tagit upp – om Lennart Beijer vill ha det – är att man bara ska behöva vända sig till en myndighet i stället för alla de olika som kräver uppgifter. På så sätt skulle man förenkla för företagen.

OECD beräknar att kostnaden för företagen i Sverige är ungefär 30 000 kr per anställd i företag med 1–19 anställda. Den totala kostnaden uppskattas till ungefär 50 miljarder per år. Det borde säga oss allt och räcker egentligen som svar.

Anf. 9 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! När Eva säger att det inte är någon mening med att försöka räkna upp vilka regler som ska förändras, att det handlar om alltihop, blir det mycket svårt för oss att försöka hitta de konkreta godbitarna som förbättrar företagens möjligheter.

Det är klart att det är bra om man kan vända sig till endast en myndighet. Det är vi alla överens om. Men nog borde man väl efter alla dessa år av diskussioner kunna ge åtminstone tre konkreta exempel där vi kan förändra redan i morgon.

Anf. 10 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! I många av våra motioner har vi redan skrivit om till exempel Småföretagsdelegationens förslag. Väldigt många av dem gick ut på just regelförenklingar och förbättringar. Åtminstone 30 % av dem går att genomföra rakt av i dag och medför egentligen inte några som helst kostnader, utredningstider eller annat. De går att genomföra redan i dag. Bland annat det har vi föreslagit.

Det andra som jag nyss nämnde var varför företagen ska behöva lämna så många uppgifter till så många olika myndigheter. Varför kan man inte ha endast en myndighetskontakt?

Ytterligare ett exempel är den solnedgångsparagraf som vi borgerliga partier länge föreslagit. Den är Lennart Beijer och Vänsterpartiet välkomna att ansluta sig till.

Anf. 11 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! När Göran Persson för några veckor sedan stod i talarstolen och läste upp regeringsförklaringen vid riksdagens högtidliga öppnande fanns där naturligtvis det vanliga – allt gott åt alla – men där fanns också lite av en ny ton som jag uppskattade. Han talade om vikten av att prioritera tillväxtfrågorna på ett sätt som väckte vissa förhoppningar hos mig.

Han talade övertygande, och han talade om breda lösningar. Det fanns dock inte så mycket konkret innehåll. I regeringsförklaringen står: ”Skatten sänks för småföretagare med sammanlagt en miljard kronor genom lättnader i 3:12-reglerna. Under hösten läggs förslag som underlättar generationsskiften i småföretag.” Men tonen tyckte jag ändå om.

Behovet är stort, vilket vi alla sett. Sjukskrivningarna och förtidspensioneringarna har ökat dramatiskt. Vårdplatserna har minskat med nästan 40 %. Svenska låginkomsttagare är hårdast beskattade i världen. Antalet poliser har minskat med 11 %. Därför måste vi vidta åtgärder som lättar trycket. Det gäller både nyföretagande och för att befintliga företag ska kunna växa. Det är där tillväxten uppstår och ökar. Därför var det bra. Fyrtioåringarna kände sig glatt uppmuntrade av att generationsskiftesfrågan äntligen började komma på agendan och att 3:12-reglerna började röra på sig.

Så kom, herr talman, budgeten en vecka senare. Där skulle de tillväxtfrämjande åtgärderna bli synliga och tydliggjorda. Och då var det lika tomt som det brukar vara. Där fanns inget för att främja fler företag och nya jobb. Det var tomt! Det fanns visserligen 30 miljoner kronor till ändrade fåmansbolagsregler, men som vi hörde Eva Flyborg säga tar det 23 år att finansiera avskaffandet. Det är en skrattretande liten summa.

När det gäller generationsskiftesreglerna, som man hade pratat om, fanns där inga konkreta förslag. I budgeten fanns inga pengar avsatta till en sådan reform. Det fanns inte mycket uppmuntran till de entreprenörer som längtar efter islossning.

Man gör väldigt lite, och det som görs är dessutom kontraproduktivt. Den tredje sjuklöneveckan kritiserar alla som infört den. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet säger samtliga att de egentligen inte vill ha den, men likväl beslutar man att den ska finnas kvar 2004. Jag kan ge mig den på att den kommer att tas bort 2005 i god tid före valet. Det var precis vad som hände när den infördes vid halvårsskiftet 1997 och sedan togs bort inför valet 1998.

När den tas bort 2005 kommer det att rubriceras som en reform som ökar antalet jobb. Frågan är bara hur många jobb som förhindrats komma till under tiden fram till dess och hur många av de människor som är kroniskt sjuka eller handikappade som under den tiden inte får chansen på arbetsmarknaden.

I budgeten fanns också ytterligare arbetstidsförkortningar. I dag skriver Lars Heikensten på DN-debatt att ”om åtgärder inte vidtas för att öka arbetskraftsutbudet är det troligt att den svenska ekonomins tillväxtpotential kommer att dämpas under en ganska lång tid”. Det styr åt fel håll.

Herr talman! I går var det partiledardebatt, och då dök det lilla ordet ”tillväxt” upp igen. Nu skulle det minsann bli samtal. Det var fråga om fyra olika omgångar samtal. Det handlade om skatteomläggning, men däremot inga sänkningar, bara omfördelningar. Detta hade alltså förändrats en del sedan Göran Persson höll sin regeringsförklaring. Lågin-komsttagarna kan därmed fortfarande se fram emot att vara hårdast beskattade i världen.

Vidare gällde det samtal om ohälsan, samtal om integrationen och samtal om etik och moral. Det handlar alltså om flera av de områden där regeringen står handfallen, där den misslyckats och där misslyckandet är ett faktum. Nu vill man alltså fördela ansvaret på fler parter genom uppehållande samtal. Vi har sett det förut, och för mig kändes det hela som att bjuda in med armbågen. Det är svårt att tro att några nya majoriteter skulle uppstå utifrån den inbjudan vi hörde i går.

Herr talman! Handlingsförklaring var ordet. Visionerna saknades, och saknas, i Regeringskansliet.

Det är intressant att se att även Aftonbladet, som tidigare nämdes, på både ledarplats och i politisk analys skriver att fickorna tydligen är tomma, att Socialdemokraterna saknar idéer och visioner och att de saknar mod att genomföra strukturella förändringar, vilket man brukar göra i början på en mandatperiod för att sedan, ju närmare valet man kommer, gå över till jultomtesyndromet i form av goda gåvor till alla. Lars Heikensten avslutar sin debattartikel: ”Att inte agera betyder inte att problemen försvinner. Tvärtom blir de då sjufalt värre om några år.”

Det är inte bara fråga om handlingsförklaring, utan det är nästan en obstruktion mot nya majoriteter i riksdagen. Vi beslutade i december om regelförenklingar. Regeringen skulle komma tillbaka och sätta upp ett mål för hur mycket regelbördan i kostnad skulle minska på företagsnivå, alltså kostnadsminskning på företagsnivå. Det fanns inget sådant mål angivet i regeringsförklaringen eller i budgeten.

Samma sak gäller kompetenskonton, och samma sak gäller arbetskraftsinvandringen. Det är en ren obstruktion.

Löftesbrott är allvarligt, men det är ännu allvarligare att faktiskt åsidosätta de demokratiska spelregler som gäller.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det finns ett samband mellan hur stor den kaka som bakas är och vad man kan äta. Det finns också ett samband mellan bristen på tillväxtåtgärder och alla de sjukhusplatser som just nu läggs ned. Det är den socialdemokratiska regeringen som bär ansvaret.

Anf. 12 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! En av de viktigaste åtgärderna för att få en ökad tillväxt och fortsatt hög tillväxt är enligt mitt förmenande att den tillämpade forskningen hålls på en hög nivå.

Vi vet att de senaste åren har inneburit en ganska stor förändring av situationen i Sverige. Från att vi tidigare har varit väldigt ledande med stora insatser per capita tenderar vi nu att sjunka ned till mer normala nivåer.

Vi har haft turen att i Sverige ha ett antal stora världsledande företag som också av eget intresse har satsat mycket på att ligga i spetsen när det gäller att få fram nya produkter och utveckla ny teknik.

Vi vet att ABB och Ericsson har haft stora problem ekonomiskt. Det innebär naturligtvis att man någonstans måste skära i kostnader. Någonstans på vägen tvingas man då att minska på just forsknings- och utvecklingsanslagen.

Det är jätteallvarligt.

Dessutom visar det sig ganska snabbt om man minskar ambitionerna.

Vi kan väl inte tänka oss att snabbt återvända till den gamla vanliga ordningen. Vi måste nog från statens sida börja inse att det kanske ändå är vi som måste ta ansvaret för fortsättningen, åtminstone för att överbrygga svackan.

Det är inte lätt att få fram pengarna. För nästa år ökar möjligheterna och vi får litet mer resurser. Man måste diskutera hur vi fördelar forskningspengarna över huvud taget mellan grundforskning och tillämpad forskning.

Det är möjligt att man kan göra vissa förändringar för att fortsätta att hålla sig i framkant vad gäller den tillämpade forskningen.

Det handlar om vad jag skulle vilja kalla statlig näringspolitik. Ibland är vi lite rädda för det i Sverige. Däremot kan vi i Finland och USA se att staten använder hela handen för att få den utveckling som man önskar.

Herr talman! En väldigt viktig motor i svenskt näringsliv och svensk ekonomi är skogsindustrin. Det är många som vet – men det är också många som inte vet – att det är därifrån vi får mycket av våra resurser. 90 miljarder netto i exportinkomster säger ju en hel del.

Ibland säger man att skogsindustrin är en gammal industri som sakta men säkert måste bytas ut mot IT och annat modernt. Det tror jag är helt fel. Jag tror att den här gamla industrin måste finnas kvar. Vi måste inse att den fortfarande är viktig och fortfarande har möjligheter att utvecklas och att den faktiskt ger oss ekonomisk ryggrad här i landet.

Förra året tog vi beslut om det nationella programmet för ökad träanvändning. Det förberedelsearbetet pågår genom Gustaf von Platen, Boverket. Vi tänker kanske inte på att vi har något som händer varje dag – det händer varje dag, men väldigt litet – nämligen att vår svenska skog växer. Alla vet att om man ska få den bästa råvaran måste man sköta kapitalet.

Det handlar om återplantering, röjning och gallring i unga bestånd. Vi får fler och fler rapporter om att det är väldigt eftersatt på många områden. Mycket återplantering återstår. Mycket röjning och gallring har inte gjorts.

Det är naturligtvis allvarligt. Ännu mer allvarligt är det att i den situation där vi inte klarar av detta fullt ut kommer det meddelanden från *Baltic Entrepreneurs, United Kingdom* som erbjuder *rent a worker* att arbeta i skogen på olika sätt för 120 kronor i timmen.

Jag vet att frågan inte tillhör vårt utskott, men för tillväxt och sysselsättning och en bra ekonomisk utveckling är det ytterst allvarligt. Det måste bli ett stopp för detta. Vi måste hävda kollektivavtalen. Vi måste se till att de jobb som ska göras i skogen blir gjorda utan att man bryter mot lagstiftning och avtal.

Herr talman! Tiden går fort, men jag vill ändå passa på att säga att skogsindustrin ju är en gammal god bransch som vi har nytta av och som vi vet är viktig.

Mindre känt är kanske att upplevelseindustrin – musikbranschen – också är viktig. I dag skapas många nya jobb, och utvecklingen är snabb. I Sverige har vi möjlighet att utbilda oss i *music management*. Sverige har chans att ta stora andelar på världsmarknaden. Vi är redan duktiga, men vi kan bli bättre.

Det är en fråga som det vore bra om vi tordes lyfta fram lite hårdare.

Vi vet att skogen är viktig, stålet är viktigt, gruvorna och kemin är viktiga. Dem lever vi av. Men det är bra om vi kan vara bra också på de nya näringarna och se till att vi utnyttjar vår styrka fullt ut.

Anf. 13 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag ber om ursäkt för det tidigare överdraget och lovar att sköta mig fortsättningsvis.

Jag hade väntat mig en fråga från Lennart Beijer om regelförenkling. Jag skulle vara intresserad av att höra Lennart Beijers svar på den fråga han själv har ställt ett antal gånger.

Jag skickar gärna med ett par exempel: Det har utretts länge huruvida körjournaler kan avskaffas. Det skulle många småföretagare uppskatta stort. Det är ingen som klarar att föra dem på vettigt sätt. Är Lennart Beijer beredd att medverka till det? Det har inte framgått av de signaler som jag senast har hört i den frågan.

Det andra exemplet är momsinförskningen. Skulle man inte kunna göra den kvartalsvis för småföretagarna?

Det är enkelt och handfast. Kan Lennart Beijer tillstyrka det?

Jag är intresserad av att höra Lennart Beijers trelista.

Dessutom skulle många uppskatta om den tredje sjuklöneveckan försvann.

Anf. 14 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Jag tyckte inte att jag skulle behöva ställa samma fråga till Maria Larsson tidigare. Jag utgick ifrån att hon liksom alla andra har svårt att vara konkret när det gäller regelmassan.

Nu undrar Maria Larsson vad jag tycker om att ta bort körjournalerna. Det tycker jag låter fruktansvärt allvarligt. Men om det finns ett sätt att lösa arbetsmiljöproblem och arbetsrättsfrågor kan jag visst tänka mig att diskutera det.

Jag har också svårt att hitta tre eller tio konkreta förslag som måste ändras. Det är alltså fråga om ett system. Det är fråga om att se helheten. Det är fråga om att hitta de små förändringarna när det gäller att rapportera in till myndigheter och liknande. Det är det jag ville peka på med den här diskussionen.

Anf. 15 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag gav två konkreta förslag. Jag ger gärna fler. Läs gärna vår motion om regelförenklingar. Där finns en rad konkreta förslag.

Jag vill ta upp ytterligare en sak som jag tror skulle stimulera tillväxt – här tycker jag att Vänsterpartiet har lagt fram ett felaktigt förslag. Det handlar om kraftvärmebeskattningen gentemot industrin.

Med det förslag som nu föreligger, och som Vänsterpartiet står bakom, kommer det att bli så att många industrier i stället för att köpa kraftvärme kommer att återgå till att elda i sina oljedrivna pannor.

Är detta ett övertänt beslut? Jag anser att det inte är vare sig miljömässigt riktigt eller tillväxtbefrämjande.

Anf. 16 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Som det ser ut nu har kraftvärmebeskattningen fått konsekvensen att man rent teoretiskt kan tänka sig att vissa industrier skulle kunna återgå till att elda med olja igen.

Nu tror jag inte att det kommer att bli någon särskild anstormning åt det hållet, men jag håller med Maria Larsson om att man måste ha ögonen på detta. Den utvecklingen kan vi inte acceptera.

Jag kan inte klart redogöra för varför det har blivit på det här sättet, men det har att göra med systemet för skatt på energi över huvud taget. Det kan vara problematiskt att få det att fungera i alla delar. Man måste många gånger göra justeringar i efterhand.

Anf. 17 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Lennart Beijer talar om baltiska skogsarbetare som skulle arbeta i de svenska skogarna för låg lön. Jag trodde ett tag att han ville marknadsföra den möjligheten. Det är ju ett välkänt problem att vi har ett för högt kostnadsläge i förhållande till andra länder. Det är därför väldigt svårt att genomföra sådant som är mycket personalintensivt. Men Lennart Beijer ändrade sig i sista stund och gick emot den här tanken.

Jag har bara en fråga. En viktig faktor i den allvarliga frågan om lönekostnadsläget, som är det som vi här egentligen pratar om, är arbetsgivaravgiften. Ett sätt för staten att få inkomster är att ta ut skatt på människor som anställs i företag för att arbeta i dem. Min fråga är: Hur mycket är Lennart Beijer och Vänsterpartiet beredda att sänka denna skatt, så att vi kan möta sådana hot som baltiska låglönearbetare i de svenska skogarna utgör?

Anf. 18 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Jag blir först lite förvånad över att Eva Flyborg tar så lätt på detta. Vi har i vårt land avtal om hur man ska sköta sin arbetskraft och om det ansvar man som arbetsgivare har. Nu dyker det helt plötsligt upp möjligheter att hyra in billig arbetskraft från andra länder. Man kringgår massor av de lagar och avtal som vi har i det här landet. Jag blir förvånad när Eva Flyborg tar så lätt på detta att hon undrar om det inte är lämpligt att vi sänker våra arbetsgivaravgifter så att vi kommer ned på samma nivå som gäller för den arbetskraft som det här är fråga om.

För det första går det inte att sänka arbetsgivaravgifterna så mycket att man kommer ned på den nivån. För det andra är det mycket viktigare att vi vidtar motåtgärder både i den här delen och i vad gäller F-skattsedlar i byggbranschen i Skåne. Det kan inte vara meningen att länder som har kommit en bit på väg ska behöva träda tillbaka så kraftigt som detta innebär.

Anf. 19 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Det var absolut inte min mening att man ska kringgå den svenska arbetslagstiftningen och så vidare. Det vet Lennart Beijer, så det behöver han inte verka upprörd över. Det som man bör vara upprörd över är att vi har ett skattesystem som gör att det är så dyrt att anställa människor.

Vi kan på ett annat håll se detta problem väldigt tydligt, nämligen inom hela tjänstesektorn, där man är beroende av att ha många människor att tillgå i arbetskraften. Se till exempel på turistindustrin, särskilt i de delar av landet där man inte har annan industri att tillgå! Där är detta ett gigantiskt problem, och där skulle en sänkning av arbetsgivaravgiften kunna innebära ett trendbrott vad gäller människors möjligheter att leva kvar och verka i sin miljö även på landsbygden.

Jag tycker fortfarande att Lennart Beijer inte riktigt tar de här problemen på allvar. En sänkning av skatten på anställning av människor skulle självklart få fler företagare att vilja och kunna anställa fler människor. Problemet i ett nötskal är att vi ser på olika sätt på detta.

Om jag hinner med det vill jag, herr talman, peka på att Lennart Beijer sade att skogen, stålet, gruvorna och kemin är så oerhört viktiga för vårt land. Jag håller med Lennart Beijer om detta, men då ska man väl inte stänga av väl fungerande kärnkraftverk och försvåra för företagen att utvecklas.

Anf. 20 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Självklart, Eva Flyborg, blir arbetskraften billigare om vi sänker arbetsgivaravgifter och löner och försämrar sociala välfärdssystem, och det blir lättare att anställa. Men nu har vi ett system för att betala avgifter till pensioner och sociala system. Vi försöker också behandla arbetskraften på samma sätt i olika branscher. Det är väldigt allvarligt om man börjar vända upp och ned på detta. Då får vi många andra problem som kan vara svåra att hantera.

Vad gäller stålet, kemin, gruvorna och skogen är man där väldigt medveten om att Sverige håller på att ställa om sitt energisystem. Man är väldigt klar över att vi just nu diskuterar med kraftindustrin om att få en fungerande omställning med utfasning av kärnkraften och borttagande av olja och kol. Det vore väl dumt om vi skulle missa den chansen att tillsammans med näringen få ett mer robust energisystem i Sverige.

Anf. 21 VIVIANN GERDIN (c):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Ämnet är näringsliv, och jag representerar Centerpartiet. Detta är min första debatt om näringslivsfrågorna under den här mandatperioden. Jag vill instämma med tidigare talare som här har understrukt vikten av bättre villkor för småföretagarna. Det är oerhört viktigt att de ges bättre villkor för att fler ska både vilja och våga satsa tid och eget kapital på företagande.

Småföretagarna är nyckelpersoner i Sverige. De är ljuset i tunneln som vi behöver för att få ökad tillväxt i vårt land. I debatten om småföretagen tycker jag att vi ofta glömmer bort att den frågeställningen har två sidor. Företagen och företagarna är två sidor av samma mynt. När vi diskuterar förbättringar för företagen måste vi också ge stimulanser till dem som är företagens ägare, detta för att höja deras motivation att våga

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Näringsliv

riskera sina pengar men också för att ge dem möjlighet att leva på sina företag.

Jag vill i mitt inlägg främst fokusera på tre problemområden. Det finns många sådana områden, men vi driver just nu dessa tre i Centerpartiet:

Det måste bli enklare att starta företag.

Det måste bli lättare att driva företag.

Det måste också gå smidigare att genomföra generationsskiftet.

Framför allt är det väldigt viktigt att nyblivna företagare omfattas av ett bra socialförsäkringssystem och att vi inte diskriminerar nyblivna småföretagare. Det gör vi i dag. Den som går från en anställning till ett eget företagande får kanske inte så hög lön de första åren. Den som tar detta kliv omfattas inte av sitt tidigare socialförsäkringssystem. Det innebär att personen inte får en rimlig nivå på sin sjukersättning och kanske inte heller får en rimlig nivå på föräldraersättningen.

Men även en företagare kan bli sjuk. Företagaren kan också vara förälder och vilja ta ut föräldraledighet. Det är ett stort problem att företagare som lever med små marginaler i starten av sitt företag, kanske under ett eller två år, inte har lika villkor som en löntagare. Detta kan för många bli ett hinder för att våga ta klivet över till att bli företagare. Det gäller särskilt för ensamstående. Jag vill också påstå att många kvinnor som har barn och som vill förverkliga en idé och bli företagare hämmas av detta. De vågar inte ta detta steg, för det är alltför osäkert.

Småföretagarna har också oftast mycket små marginaler. De är mer känsliga för statliga pålagor och för krångliga regelverk. Detta är något som vi politiker kan åtgärda för att ge företagen en rimligare konkurrenssituation. Därmed kan de också skapa en lönsamhet. Ett företag som har lönsamhet får också möjlighet att anställa människor.

Att avveckla den tredje sjuklöneveckan för småföretagarna är därför väldigt viktigt för oss i Centerpartiet. Vi vill införa en sjuklönemodell där man knyter antalet dagar till hur många anställda företaget har. Med exempelvis fem anställda ska småföretagaren ha fem sjuklönedagars ansvar vid varje sjukfall. Då tar man hänsyn till de ekonomiska förutsättningarna i småföretaget.

Vi tycker också att det är oerhört viktigt att man ser över hur man lättare kan genomföra generationsskiftet. Vi har tagit del av en utförlig rapport från Företagarna, av vilken det framgår att var fjärde företagare är född på 40-talet och att deras pensionsavgångar kommer att leda till 180 000 ägarskiftet.

Det är oroväckande att kunna konstatera att 45 000 företag kommer att avvecklas och att ytterligare 45 000 ägarskiftet kommer att misslyckas. Det kommer att leda till att 160 000 arbetstillfällen kan försvinna.

Herr talman! Jag vill understryka vikten av att man omgående försöker att göra de lättnader som behövs. Ett steg som man kan fatta beslut om redan nu i höst och som kan träda i kraft den 1 januari är att avskaffa arvs- och gåvoskatten för dem i skatteklass 1 för att underlätta generationsväxlingarna inom företagen.

Bättre villkor för företagen är inte enbart en angelägenhet för företagarna. Det är en angelägenhet för oss alla i samhället. Det påverkar samhällsekonomin. Det är också av stor vikt för att vi ska klara våra framtida åtaganden med en alltmer åldrande befolkning.

Vi i Centerpartiet vill aktivt medverka till fler företag och därmed också lägga en bra grund för att rädda välfärden och trygga jobben. Frågan är: Vad vill regeringen? Jag vänder mig till näringsministern.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 22 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Under rubriken Näringsliv döljer sig även energifrågorna. Jag skulle vilja ställa en energifråga till Viviann Gerdin som finns i underlaget för de energipolitiska majoritetsbesluten här i kammaren. Det är samma fråga som jag ställde till Lennart Beijer.

Den förändring som aviseras i budgeten av kraftvärmebeskattningen för industrin innebär att många industrier nu kommer att säga upp sina avtal för kraftvärme och i stället använda oljepannor. Det är väldigt olyckligt. Det tycker vi kristdemokrater inte är bra med tanke på att vi försöker minska våra koldioxidutsläpp. Det kommer att öka koldioxidutsläppen och minska miljöhänsynen.

Min fråga till Viviann Gerdin är: Varför har Centerpartiet gått med på ett sådant beslut som strider mot alla miljömål som Sverige har satt upp?

Anf. 23 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Vår förhoppning är att en energiomställning ska vara möjlig. En energiomställning innebär att man har skatter delvis för att styra om. Vi har skatter i energisystemet. Vi befinner oss också i en period där vi kliver över från det ena till det andra, och vi kan stimulera fram alternativen.

Jag vet att skatter i dag påverkar den fossila delen. Vi har också skatter som har gynnat vissa fossila bränslen. Vi är för en utveckling av ny alternativ energi. Men jag är medveten om att vi befinner oss i en förändringsfas där det finns inslag av en ökad beskattning på befintlig energi. Samtidigt måste vi våga stimulera fram alternativ energi, och pengarna ska tas någonstans.

Anf. 24 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag håller med om att vi ska öka andelen förnybara energikällor. Vi är tämligen överens om att vi ska styra om i den riktningen. Problemet med det här förslaget är att det styr i precis motsatt riktning. Det är då det blir så konstigt.

Jag skulle gärna önska att Viviann Gerdin tar hem detta och prövar det en gång till. Det fanns ett exakt likalydande förslag i riksdagen förra året. Det skickades då tillbaka därför att vi inte tyckte att det var bra. Jag kan inte se att det har förändrats något sedan dess. Jag väddar till Viviann Gerdin att ta hem det till sin partigrupp och ompröva beslutet.

Anf. 25 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag är medveten om att det är en svår fråga att lösa. Vi har fortfarande målet och fokus på att ha en övergång till alternativ energi. Det är en övergångsfas vi befinner oss i som medför att skatterna på en del energi kommer att vara med och finansiera annan energi.

Anf. 26 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag kommer att lyfta perspektivet lite grann utifrån den lilla skriften *Vem bryr sig?* där jag läser följande: ”Vi har misslyckats och saknar vilja att utrota svält.” Så säger Leif Pagrotsky och före WTO-direktören Mike Moore. Jag hoppas att Jordbruksdepartementets policygrupp som har tagit fram den inte har citerat fel. Jag hoppas att Leif Pagrotsky med dessa ord avsåg en kollektiv självkritik snarare än en faktisk viljeinriktning.

Vad handlar allt politiskt arbete egentligen om? Jo, att skapa fred och fördela mat. Svält är inte otur eller slump. Det är resultatet av felaktig politik eller av ickepolitik, eller som det kommer till uttryck i det stora arbete för en sammanhållen global politik som just nu processas i riksdagen: ett fattigdomsperspektiv och ett rättviseperspektiv.

Om man verkligen skulle vilja göra någonting åt det enorma kollektiva misslyckandet som i dag medför att 826 miljoner människor i vår värld är undernärda och 340 miljoner lever under fattigdomsgränsen – det är människor och inte siffror – måste man ha rätt analys om var felet ligger.

Detta, herr talman, är vad jag tänkte ägna mina minuter till att tala om.

Välstånd, mat och fred skapas genom arbete – gott arbete på rimliga villkor, betalt genom rätt lön eller rätt pris, och med en samhällelig laglig inramning som förhindrar slaveri och överutnyttjande eller för stor naturresursförbrukning.

Arbete kan också vara penningmässigt oavlönat men förhoppningsvis ändå komma den som har slitit till nytta. Så är fallet för självälgående bönder, och så var det här i Sverige för ett sekel sedan – jobba först och äta sedan, utan löner och utan skatter,

Detta med att jobba för att överleva utan att vara inlemmad i ett makroekonomiskt system är fortfarande verkligheten för de flesta här i världen. De flesta har inte telefon eller ser på TV och arbetar inte med datorer. På den ekonomiska och tekniska nivån lever de flesta. De gräver i jorden och skördar för att klara sin familj och maten för nästa kvartal. De har inget lönekonto på Nordbanken.

Herr talman! Detta är basalt. Det är här analysen måste börja: mat hemma i familjeskala. Börjar man i stället tankemässigt operera på världsmakronivån och stirrar sig blind på villkoren för storföretagandet och världshandelns regler utifrån de redan etablerade går man vilse. Då hamnar man snart just i den uppgivenhet som näringsministercitatet gav uttryck för.

Näringsutskottet, ni som nu sitter här i kammaren, sade i våras i sitt stora utrikeshandelsbetänkande precis i början: Frihandel är en stark välståndsskapande faktor. Visst, men inte primärt.

Vi måste helt enkelt ta fasta på att världsordningens viktigaste aktör och välfärdsobjekt är den lilla familjejordbrukaren, vanligen en kvinna med en helt odatoriserad hacka i handen.

Om hon inte får använda sitt eget utsäde till nästa odlingsperiod svälter hon och hennes barn. Om hon måste köpa utsädet av ett storföretag eller om hennes familj på grund av TRIPS-avtalet inom WTO inte har råd med bromsmediciner till henne om hon smittas av hiv dör hon, det vill säga familjen blir utan försörjare.

Om hennes regering sedan tvingas till eller av okunskap eller korruption ingår internationella investeringsavtal eller lånevillkor som binder upp deras nationella politiska handlingsfrihet kan hon råka ytterligare i kläm.

Trade is better than aid, det vill säga handel är bättre än bistånd, sade på sin tid Julius Nyerere, *Mwalimu ya Tanzania*, läraren och landsfadern i en av Afrikas större demokratier. Visst hade han rätt. Handeln räknat på alla länder omsätter så mycket mer än biståndet. Vad människor i arbete i rikare länder sänder tillbaka till sina släktingar överstiger vida vad vi i Sverige ger i bistånd. Bistånd kan aldrig bli mer än en gest, ett dövat samvete eller en symbol för viljan till solidaritet. Det flesta länder i nordväst har inte alls kommit i närheten av det överenskomna biståndsmålet på 0,71 %.

Det är i stället förmågan att försörja sig själv som är freds- och välståndsskapande. Småhandel, småindustri och småjordbruk försörjer människorna i Sverige likväl som i Tchad. Därför var den omtalade kollapsen i Cancún som näringsministern så har beklagat någonting mycket bra och någonting viktigt.

Den visar att tillräckligt många regeringar i den fattiga delen av världen var samlade nog att stoppa en felaktig process. De ville ha en bättre analys och inte längre arbeta i fel tågordning. De drog i en alldeles nödvändig nödbroms.

Därför är det, tycker jag, vår skyldighet att stärka förhandlingskraften hos våra fattiga vänner gentemot WTO och andra finansiärer på världsmarknaden. Hur vore det, Leif Pagrotsky, om svenska regeringen ändrade sin ensidiga och kritiserade WTO-strategi och yrkade på ett moment i taget i stället för allt på en gång, öppnade för information till allmänheten, kanske särskilt om tjänsteförhandlingarna i GATS, och slutligen drev på för ett sant fattigdoms- och rättviseperspektiv, så att fler förhandlingsrundor slipper sluta i kollaps? Nu var man totalt tondöv för innebörden i de fattigas uttåg från Cancún.

Anf. 27 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Näringslivet har försatt sig i en djup förtroendekris. Det bekymrar mig. Etik och moral är konkurrensfördelar i en modern ekonomi. Att marknads främsta företrädare själva lever i skyddade fickor där marknads villkor satts ur spel bekymrar mig. Att tilltron till marknaden sviktar påverkar investeringar och lönebildning. Vi är ett litet land, vi är ömsesidigt beroende och vi måste hålla ihop. När en spelare är nere för räkning drabbar det hela laget.

Regeringen har satt tydliga gränser. Riktlinjerna för statliga bolag ger insyn och raka villkor. Jag förväntar mig att det privata näringslivet nu skyndsamt gör detsamma. Medborgarnas förtroende för näringslivet är grundläggande för vår förmåga att åstadkomma tillväxt.

Att skapa tillväxt är en uppgift som kräver samverkan mellan politiker och företagare, myndigheter och organisationer. Kärnan i socialdemokratisk politik är ett nära samband mellan tillväxt, välfärd och rättvisa. Det avspeglas både i årets regeringsförklaring och i budgeten för 2004. Ökad tillväxt står i centrum. Sambandet mellan välfärd och tillväxt är starkt. Tillväxt är ett nödvändigt instrument för att bygga välfärd. För oss

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Näringsliv

socialdemokrater är också välfärdssamhället en stark och human drivkraft för tillväxt.

Regeringen har under de senaste två mandatperioderna arbetat kraftfullt för att stärka förutsättningarna för ökad tillväxt. Det viktigaste är naturligtvis en sund ekonomi. Därför var budgetsaneringen nödvändig. Tack vare många människors smärtsamma uppoffringar lyckades vi med detta svåra uppdrag. Därför har vi också kunnat hålla emot den internationella ekonomiska nedgången bättre än många andra länder i Europa.

Vi måste fortsätta arbetet för att säkerställa och värna välfärden. Tillväxtpolitiken går därför nu in i en ny fas. Vi startar inte från ruta 0, tvärtom. Vi har en styrkeposition. Sverige har högre tillväxt än de flesta länder i Europa. Vår industri har den snabbaste produktivitetsutvecklingen i världen. Vi har högre sysselsättning och lägre arbetslöshet än de flesta jämförbara länder, vår ekonomi har hållit stånd mot lågkonjunkturen och våra företag har varit framsynta och offensiva. Framgångar på nya marknader har fyllt upp när gamla sviktat. Att ligga före de flesta andra europeer är gott, men det duger inte. Därför höjer vi nu ribban och ökar takten.

Vi lever i en globaliserad ekonomi. Det ger möjligheter som vi måste bli ännu bättre på att ta till vara. EU:s inre marknad, de nya medlemsländerna, samarbetet i regionen och vår närvaro på nya framväxande marknader öppnar nya perspektiv. Svenska företag ska gå i främsta ledet i denna utveckling.

Herr talman! Jag vill här i dag presentera en konkret reform på ett för tillväxten strategiskt viktigt område. Sverige är ett av de länder som satsar mest på forskning och utveckling. Vi har en framskjuten position på många områden, men vi behöver bli bättre på att omsätta kunskap och idéer till kommersiella projekt. Den privata marknaden klarar inte av att ge entreprenörer och innovatörer det stöd de behöver i den allra första fasen. Lågkonjunkturen har gjort ont värre.

Den privata riskkapitalmarknaden präglas av våldsamma svängningar. En period är det ingen ända på hur mycket pengar som finns till förfogande. Investerare ser ut att kasta pengar efter var och en som verkar ha en affärsidé. Strax efter är det tvärtom. Då finns det inga pengar ens för de allra bästa och minst riskfyllda projekten. Då är riskbenägenheten obefintlig.

Det här gör att många goda idéer går förlorade. Det behövs mer långsiktighet och stabilitet, och det behövs mer pengar till denna typ av investeringar. Därför kommer staten att ta ansvar för att stärka försörjningen av så kallat såddkapital. Jag räknar med att vi ska kunna mobilisera ett par hundra miljoner kronor per år med början redan den 1 juli nästa år.

Regeringen tillsätter nu en förhandlingsman som tillsammans med Industrifonden ska ta fram en lösning på hur Industrifonden kan delas i två delar, ett aktiebolag, som fortsätter med den nuvarande verksamheten, och en stiftelse. Stiftelsen ska få i uppdrag att understödja just sådana företag som befinner sig i ett mycket tidigt skede där det i dag är nästan omöjligt att hitta investerare.

Stiftelsen tillförs så mycket kapital att den kommer att kunna investera cirka en kvarts miljard kronor per år. Stiftelsen kommer att samarbeta genom avtal med de regionala teknikbrostiftelserna. Genom den här

satsningen stärker vi den svagaste länken i den svenska riskkapitalkedjan.

Herr talman! Pengar är viktiga, men pengar är inte allt. Vi behöver också människor som vill driva företag. De senaste tio åren har nyföretagandet ökat med 70 %. Trots lågkonjunkturen steg nyföretagandet med mer än 5 % förra året. Mikael Odenberg har alltså fel i den beskrivning han ger av hur nyföretagandet utvecklas i Sverige.

Ändå behöver vi fler företag. Nya generationers kreativitet och kraft måste tas till vara och omsättas när de gamla närmar sig pension. Entreprenörsutveckling i skolor är ett exempel på initiativ som vi har tagit för att påverka attityder och intressera ungdomar för företagande. Men det räcker inte. Regeringen och näringslivets organisationer har ett gemensamt ansvar att marknadsföra företagande som en attraktiv livsstil, som ett spännande sätt att leva sitt liv. Låt oss börja med det nu, i dag.

Att stärka tillväxten är inte en uppgift som regeringen kan utföra på egen hand. Det är en uppgift som kräver broar och samarbete, inte bara mellan olika politikområden utan brett i samhället, mellan politiker och företagare, myndigheter, skolor och organisationer. I det praktiska vardagsarbetet kan jag se detta växa fram. Runtom i vårt land samlas högs-kolor, näringsliv och kommuner för att gemensamt stärka förutsättningarna för tillväxt. Detta konkreta brobyggande är en styrka.

Jag ser fram emot att vi också här i riksdagen hittar en konstruktiv dialog kring sambandet mellan tillväxt och välfärd och dess betydelse för vår förmåga till förnyelse och konkurrenskraft.

Anf. 28 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Det var mycket som näringsministern sade, och något var riktigt bra.

Låt oss börja med det som var bra. Det var såddkapital och att dela Industrifonden i två. Bra, näringsministern! Ni klagar ofta på att ni inte får beröm för det ni gör, men nu ska du få det. Nu återförs det kapital på ett par hundra miljoner som togs bort för några år sedan när man överförde riskkapitalpengarna, såddfinansieringen, till just Industrifonden. Då klagade vi i Folkpartiet och många av våra borgerliga systrar och bröder för att det var fel. Då undandrogs riskfinansieringspengarna för just små idéer som kan visa sig bli jobb och företagsamhet i Sverige. Nu återför regeringen detta därför att man ser att det inte har fungerat och att det har varit fel. Det är bra.

Sedan sade näringsministern att privata riskkapitalister inte klarar detta. Nej, det gör de inte när man drar in det överskott som skulle kunna fördelas i skatter på olika sätt. Det kan vara dubbelbeskattning, aktier och annat. Men jag får tydligen återkomma till det i nästa replik.

Anf. 29 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag tackar för berömmet, och jag ska fullfölja den goda tonen genom att inte returnera bollen om alla misstag som regeringen har gjort.

Jag vill bara ställa en enkel fråga. Om det är så bra med kortare vägar mellan forskning och näringsliv, mellan nya kunskaper och nytt företagande, varför föreslår Eva Flyborg att Vinnova ska få 100 miljoner kro-

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Näringsliv

nor mindre till den tillämpade forskningen? Jag vill inte vara polemisk. Jag hoppas att det finns ett bra svar som jag kan berömma.

Anf. 30 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Det vore något att stilla bedja om att få beröm från näringsministern. I budgeten finns naturligtvis en helhet, och den fördelar vi övergripande i våra anslag på ett annat sätt än vad regeringen gör. Det finns pengar till den forskning vi anser är nödvändig; till exempel ger vi mer till konkurrensforskning, konkurrensverk och så vidare. Man får se det mer i en helhet.

Jag ställde ett antal frågor tidigare, herr minister, i mitt anförande. Nu hinner jag inte upprepa dem eftersom jag har så kort tid på mig. Jag ställde fyra frågor angående energisituationen och kärnkraften. Tycker ministern att åtminstone fyra av de frågor jag ställde är uppfyllda? Kan ministern svara på om någon av frågorna har uppfyllts?

Anf. 31 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Eva Flyborg och jag har diskuterat energifrågan vid flera tillfällen. Jag har redovisat att en del av kraven är uppfyllda i sådan grad att det skulle vara möjligt att stänga ytterligare ett aggregat i Barsebäck. Men det gäller inte alla kraven än. Vi jobbar också för att de sista kraven ska vara uppfyllda i det speciella fallet. Det är det enda som nu står på dagordningen. Där har jag en annan reflexion.

Eva Flyborg driver en utkantslinje i energipolitiken: mer kärnkraft än alla andra partier kräver. Jag gör bedömningen att det stora problemet i energipolitiken för svenska företag är bristen på långsiktighet och förutsägbarhet. För att skapa stabilitet är det min åsikt att vi behöver ha en energipolitik som är förankrad brett i mitten och inte i utkanten så att den inte äventyras av nya majoriteter efter varje val. Det är min beskrivning. Jag ska inte svara på frågan eftersom Eva Flyborg inte har någon talartid kvar.

Anf. 32 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Sveriges näringsminister om svensk näring, sådant som vi andra till vardags stoppar in i munnen minst tre gånger om dagen, nämligen om svensk livsmedelsproduktion och det svenska jordbruket. Näringsministern är van att vara ute i förhandlingar i WTO och vet vad som krävs i framtiden i Europa, där det tydligt går mot mindre och mindre stöd till jordbruket.

Hur ska det svenska jordbruket, näringsministern, klara av att få lönsamhet och vara med och bidra till den tillväxt som hela landet så väl behöver? Anser ministern att svensk jordbruksnäring och livsmedelsproduktion är en framtidsnäring för Sverige? När ska regeringen komma med konkreta förslag som faktiskt ger näringen chans att bli lönsam och framför allt – som statsministern sade – ger likvärdiga konkurrensförutsättningar?

Anf. 33 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att hälsa Catharina Elmsäter-Svärd välkommen till kammaren och vår debatt om näringsfrågor.

Det område som Catharina Elmsäter tar upp är ett av de områden i politiken där våra partier är överens. Vi behöver mindre av EU:s slösaktiga, dyra jordbrukspolitik som snedvrider konsumtionen och skapar orättvisor i världen. Jag hör till dem som är optimistiska över det svenska jordbrukets och den svenska livsmedelsindustrins konkurrensförmåga. Vi har en specialiserad livsmedelsindustri som tar sig fram allt bättre i den konkurrens som är andra ledet i att vi öppnar marknaderna och minskar subventionerna.

Sedan vi blev medlemmar i EU har livsmedelsexporten fyrdubblats. En mindre subventionerad livsmedelshandel och mindre slutna europeiska marknader behöver inte bara betyda ökad import; den kan också betyda nya exportmöjligheter. Där jobbar vi utomordentligt aktivt. Den fyrdubbling vi har sett hittills är bara början. Det kan jag försäkra.

Anf. 34 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Om det är näringsministern och jag överens.

Då skulle jag vilja förtydliga frågan än mer. Vi vet att hela jordbruksnäringen och hela livsmedelsproduktionen i dag i Sverige de facto har högre produktionskostnader och fler regler än vad andra konkurrerande länder har vilket gör att de svenska livsmedlen blir dyrare. I takt med att svenska konsumenter väljer bort det dyrare alternativet är risken stor att jordbruksnäringen får mindre att producera och att vi får mindre av svensk livsmedelsförsörjning i Sverige.

Jag har en konkret fråga till ministern. Dieselskatten är en stor fråga för hela näringen. Det har diskuterats, och det har lovats. Sedan får vi se att regeringen höjer. Konsekvensen blir att i takt med att vi ska gå mot avreglering och mindre stöd fortsätter Sverige att från nationell sida göra det svårt för den näringen. Är det rimligt att fortsätta så?

Anf. 35 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! För mig är svensk livsmedelsindustri en framtidsbransch. Den har fantastiska möjligheter när världen öppnar sig för import från Sverige på ett sätt som det inte har varit hittills, till exempel i ett för oss så viktigt och slutet land som Norge – för att inte tala om därutöver USA och Japan. Jag tror att de enskilda konsumenterna är på väg att i allt högre grad uppskatta sådana kvaliteter som hur livsmedlen har tagits fram, hur de har odlats, under vilka omständigheter djur har vuxit upp, kvaliteten i betydelsen av frånvaro av kemikalier och saker man inte begriper. Där står vi, och kommer att stå, allt starkare.

Sedan var det frågan om dieselskatten. Det är klart att man kan diskutera enstaka skatter, pålagor och avgifter. Men det här är huvudfaktorerna och drivkrafterna framöver. En enskild skatt eller ökad subvention skulle kunna lindra lite grann. Men jag trodde utgångspunkten var att det är för mycket subventioner och för mycket statligt ingripande. Det ska vi bort från.

Anf. 36 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror att näringsministern och jag är överens om åtminstone en sak, nämligen att den svenska skogen är oerhört viktig. Den är en av de större näringarna, som kanske många människor inte tänker på. Så är det.

Det förundrade åtminstone mig att skogpropositionen skjuts undan för undan. För några veckor sedan fick vi en beskrivning från generaldirektören för Skogsstyrelsen om ett läge där virkesbalansen kan vara förändrad till det negativa – ganska snart sett ur ett skogligt perspektiv.

Vilka åtgärder har regeringen för avsikt, näringsministern, att över huvud taget vidta när det gäller den svenska skogsnäringen?

Anf. 37 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Den skogspolitiska propositionen faller under statsrådet Messings hatt. Jag vill hänvisa till henne för närmare diskussion om den.

Låt mig först slå fast att skogsindustrin är för mig en fullständigt fundamental del av det svenska näringslivet, som inte får den uppmärksamhet och det erkännande som jag tycker att den förtjänar. Det kanske beror på att den i så liten grad är belägen i Stockholm. Men för mig råder det ingen som helst tvekan om att det här är en av nycklarna till vår tillväxt och ekonomiska utveckling.

Jag ägnar själv mycken tid åt att besöka skogsnäringen. Jag ska efter debatten här i dag resa till Karlstad för att besöka den svenska pappersindustrins arrangemang. Jag kommer i mina samtal med dem att diskutera hur den knappa råvaran ska främjas, hur vi ska stimulera ökad tillväxt men också hur användningen ska fördelas. Vi har problem på spånsidan och en del andra områden. Råvaran blir allt värdefullare – det är alltför många som vill ha den. Det är naturligtvis i grunden en styrka.

Anf. 38 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det gläder mig att jag och näringsministern är så överens, åtminstone om den grundläggande betydelsen av den svenska skogen.

Nu försökte näringsministern bolla över till en annan minister, vilket jag i och för sig kan förstå. Men näringsministern har ändå ett övergripande ansvar för den svenska näringen, och i så måtto får man vara något dubbelhattad i det här avseendet.

Jag noterar i budgeten att regeringen har för avsikt att återkomma under hösten med en redovisning av en beskrivning som lämnades till regeringen 2001. Ska vi i så fall leva på två år eller kanske upp till tre år gamla sanningar? Då skulle jag vilja skicka med näringsministern, som ändå har det övergripande ansvaret, att när den redovisningen kommer – vilket jag hoppas är väldigt snart – är den uppdaterad till dags dato. Min fråga till näringsministern är: Kan jag få ett löfte om att den ska vara aktuell?

Anf. 39 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Svaret på frågan ska bli kort: Jag ska göra mitt bästa för att se till att den är aktuell, precis som allt annat material som vi lämnar till riksdagen ska vara.

Anf. 40 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Tillväxt kräver handling, och jag har en handlingsinriktad fråga till näringsministern: När kommer propositionen om generationsskiftet? Det här är en jätteviktig fråga för många av småföretagarna,

och det är utlovat i regeringsdeklarationen att den ska komma under hösten. Jag skulle vilja ha ett datum för propositionen och gärna en beskrivning av vad den innehåller.

Bolagsskatten har diskuterats mycket, och regeringsföreträdare har varit ute och sagt att man vill sänka bolagsskatten, vilket aldrig har krävts från näringslivets sida. Kristdemokraterna anser att bolagsskatten är en skatt som beskattar när det verkligen finns någonting att beskatta i form av lösa pengar, en reell vinst. Rune Andersson har också varit ute och tyckt detsamma som vi, att det är en skatt som till och med tål en höjning, för att omfördela en skattesänkning till exempel till arvs- och gåvoscatt och förmögenhetsskatt. Det är en rimlig omfördelning att göra, och det vill ju regeringen ha förslag på.

Här finns ett förslag som är gemensamt både för Kristdemokraterna, som är ett politiskt parti, och för näringslivet. Det är väl ett bra förslag?

Anf. 41 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Alla de skattefrågor som rör näringslivet, småföretagen och generationsskiftena kommer vi att ta upp i de samtal med näringslivet som statsministern inbjöd till i regeringsförklaringen. De samtalen har föregåtts av en viss diskussion. Jag tycker inte att det är min sak att stå här och berätta vad samtalen ska leda till.

Jag har pekat på några enkla grundfakta i målet, till exempel att det krav som Kristdemokraterna brukar prioritera, ett avskaffande av förmögenhetsskatten, inte ökar tryggheten i jobben för de 500 000 svenskar som arbetar i företag som ägs från utlandet. Det är ett bekymmer för mig som näringsminister, som vill ha tillväxt i hela näringslivet, också i till exempel bilindustrin.

Vad gäller generationsskiftesfrågor och en del annat kommer det ett förslag mycket tidigare än överläggningarna. En del saker kommer att läggas fram redan innan.

Anf. 42 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Förmögenhetsskattens avskaffande skulle innebära att kapital återförs till Sverige, vilket förmodligen skulle innebära att det riskvilliga kapitalet ökar rätt rejält. Så har det fungerat i andra länder där man har prövat detta, och jag är övertygad om att det skulle bli fallet också i Sverige. Därför är det här en viktig reform för fortsatt tillväxt i Sverige.

Jag konstaterar att näringsministern inte kan ge mig ett datum, trots att propositionen är utlovad under hösten. Ska jag då tolka detta som ett direkt löftesbrott från regeringen, att det inte kommer någon proposition om generationsväxling under hösten?

Anf. 43 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Som jag nämnde kommer vissa arvsskattefrågor och generationsskiftesfrågor att läggas fram i stort sett omedelbart. Men jag vill också peka på det som Maria Larsson kanske inte har sett i tidningarna eller hört i regeringsförklaringen, att vi kommer att inleda samtal om större förändringar med näringslivet ganska snart.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Näringsliv

Jag ska avslöja att vi i regeringen i morse har antagit en proposition om arvsskattefrågor, som Bosse Ringholm kommer att presentera inom kort. Det tänker jag inte föregripa.

Låt mig också, när Maria Larsson nu talar om tillväxtfrågorna i denna replik, beklaga att Maria Larsson inte ville gå vidare på det mycket viktigare spår om tillväxten som hon tog upp i sitt anförande, nämligen frågan om arbetskraftsutbudet. Det är en fråga som har väldigt stor betydelse för vår tillväxt på lång sikt, precis som Maria Larsson sade. Det håller jag med om. Det skulle jag vilja diskutera mer med Maria Larsson, till exempel hur vi ska få fler kvinnor i arbetskraften.

Anf. 44 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Den proposition som regeringen tog på morgonen i dag torde ha handlat om att avskaffa arvs- och gåvoskatten mellan makar, och den har knappast någon bäring på generationsskiftena i näringslivet.

Vi ska pröva regeringens förslag om ökad tillgång till såddkapital. Men jag vill ändå understryka att det stora problemet i den svenska riskkapitalkedjan inte är brist på statliga anslag till såddkapital, utan det är ett skattetryck som motverkar privat kapitalbildning och en beskattning av företag och företagare som gör att det är svårt för små företag att växa sig stora, även om företagen i sig är framgångsrika.

Ni vidtar en massa åtgärder för att förhindra att de allra största företagsgrupperingarna flyttar ut ur landet, till exempel genom att avskaffa förmögenhetsskatten för de riktigt stora kapitalisterna i det svenska samhället. Men ni gör ingenting för att lätta bördan för de många små företagen och de många entreprenörerna, som runtom i vårt land bär upp den svenska välfärden och genererar sysselsättning. De förslagen väntar vi på, näringsministern.

Anf. 45 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag räknar inte med att vi någonsin kommer att göra Mikael Odenberg och Moderaterna nöjda med mängden skattesänkningar för välbeställda människor i vårt land. Vi kommer att vidta många viktiga åtgärder på det här området. Vi har vidtagit många viktiga åtgärder. De kommer alla att mötas med samma reaktion som det jag nu sade om såddfinansieringen, där vi kommer att ordna en kvarts miljard kronor om året till teknikbrostimulanser och annat, på ett sätt som gör till exempel Folkpartiet någorlunda positivt.

Att Moderaterna någonsin skulle säga ett minsta nyanserat ord av glädje över någonting som händer i Sverige verkar bortom möjligheterna. Det är väl så, som statsministern pekade på i går, att ni är anställda för att opponera. Och det gör ni bra.

Anf. 46 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för berömmet, även om det just i det här replikskiftet stundtals var som att prata med en vägg att prata med näringsministern.

Jag kritiserade alldeles nyss näringsministern för att sänka skatterna för de mest välbeställda, genom att befria några av de största kapitalägarna i landet från förmögenhetsskatt. Jag kritiserade näringsministern för att inte göra någonting åt den skattebörda som ligger på de små entre-

prenörerna och företagarna, som bär upp välfärden. Då säger näringsministern – goddag–yxskrift – att Moderaterna ska överträffa alla i att sänka skatten för de välbeställda. Då lyssnar näringsministern över huvud taget inte.

Det går naturligtvis att leda i bevis att rikt folk betalar mer förmögenhetsskatt än fattigt folk. Ja, så är det. Men det är en väldigt liten del av sanningen. Om man tittar på vilka som inte betalar förmögenhetsskatt kommer man också att finna att det finns en väldig massa rikt folk i det här landet som inte betalar förmögenhetsskatt därför att systemet läcker som ett såll, eller därför att ni har modifierat reglerna, eller därför att ni struntar i att beskatta vissa förmögenhetsslag, högbeskattar andra och lågbeskattar en tredje sak. Man kommer att upptäcka att det finns en väldig massa människor i det här landet med ganska små inkomster som tvingas betala förmögenhetsskatt.

Gör någonting åt grunden för de små företagens välbildande verksamhet, i stället för att utfärda regeringsförklaringar som är rika på ord!

Anf. 47 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Det var många ord om förmögenhetsskatten. Den engagerar Mikael Odenberg kolossalt. På slutet var det saker som rör de små företagen, men de små företagen är ju inte de som betalar förmögenhetsskatt.

När det gäller småföretagarna, i den mån de är så ”osmå” att de kommer över trösklarna för förmögenhetsskatten, slår ju andra regler till, de som Mikael Odenberg kritiserar, som gör att det kapital de har bundit i sitt eget företag inte förmögenhetsbeskattas.

Det var lite rött. Jag förstod inte. Var det för mycket eller för lite förmögenhetsskatt? Den ska avskaffas, men den hade sänkts för mycket för vissa. Jag fick det inte riktigt att gå ihop.

Det viktiga för mig är att vi har ett klimat i Sverige som gör att nyföretagandet ökar. Det gör det nu. Det är låga räntor och bra efterfrågan. Vi har ökat nyföretagandet med 70 % på tio år. Det ökar 5 % i år, trots den svaga konjunkturen. Det är det som är det viktigaste, det som räknas, nämligen resultatet av politiken, och de siffrorna talar ett annat språk än Odenbergs gnäll.

Anf. 48 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med det som näringsministern först kommenterade, och det var att det privata näringslivet har försatt sig i en djup förtroendekris. Det kan jag instämma i när jag har tagit del av det som har upprört många av oss, nämligen hur vissa chefer har hanterat de pengar de är ålagda att förvalta. Jag tänker särskilt på Skandia.

Men jag vill också lyfta en fråga. Jag tycker även att regeringen har försatt sig i en förtroendekris då det gäller småföretagen. Regeringen påtalar ju ofta vikten av att vidta åtgärder, och då skapas det stora förväntningar hos småföretagen. När de sedan inte infrias blir besvikelsen desto större.

Jag tänker speciellt på de allra minsta företagen, och jag tänker på de fåmansägda företagen och 3:12-reglerna. Jag tycker att det är beklagligt

att vi har de här diskriminerande reglerna, som beskattar ägande av ett icke börsnoterat företag. Det är en mycket mer omfattande beskattning.

Signalerna man ger ute i samhället är att det är bättre att satsa på börsnoterade aktier, men jag vill ställa en fråga till näringsministern. Om vi ska ha en småföretagarutveckling här i landet måste man inse vikten av fler småföretagare. När kommer det kraftfulla åtgärder som handlar om att förändra 3:12-reglerna?

Anf. 49 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med att hälsa Viviann Gerdin välkommen till debatten i kammaren. Hon är ett välkommet bidrag till vår krets av näringspolitiskt engagerade debattörer.

Jag känner redan att jag är en av dem som mest engagerar sig för att de små företagen ska ha en bättre ställning i samhället, bättre självkänsla och bättre respekt, och för att vi lite till mans ska vara gladare över att de finns och mer berömande för de insatser de gör. Det tänker jag fortsätta med.

Det är många och svåra frågor som är viktiga här. Jag förstod inte. Vill Viviann Gerdin avskaffa 3:12-reglerna? Var det det som var kravet? Jag ser att Viviann Gerdin nickar. Det var ett utomordentligt sensationellt nickande. Vi var överens om att införa dem i skattesystemet. Om Centerpartiet nu vill ta bort dem är skattesystemet i allvarlig gungning. Jag tror inte att det kan vara riktigt korrekt.

Låt mig också säga att jag har stark sympati för det som Viviann Gerdin sade i sitt huvudanförande om ökad trygghet för företagarna. Låt mig återkomma till det.

Anf. 50 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag ska göra ett tillrättaläggande. Det handlar inte om att avskaffa utan om att reformera 3:12-reglerna. Det är en väsentlig skillnad. Jag kanske uttryckte mig fel, men jag vill förtydliga det.

Det är jätteviktigt att man verkligen ser över det här, därför att det har väldigt stor betydelse för motivationen när det gäller att vara företagare. Många känner sig i dag väldigt diskriminerade.

Sedan vill jag bara säga ytterligare en sak. Det handlar inte bara om företagen. Det handlar också om företagens möjligheter att skaffa kompetent personal. Det är med stor förvåning som jag ser att man har skurit ned antalet platser då det gäller kvalificerad yrkesutbildning. Det är en mycket viktig fråga för oss i Värmland – jag kommer därifrån. Jag hörde att näringsministern ska besöka Värmland. Det finns en stor arbetskraftsbrist och ett ökat behov på många områden, och just där behöver vi fler platser vad det gäller kvalificerad yrkesutbildning. Det vill jag skicka med näringsministern när han nu kommer att träffa många av mina bekanta hemma i Karlstad.

Anf. 51 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Det sista ska jag gärna ta med mig. Det var intressanta upplysningar. Jag ska gärna sätta mig in i vad som ligger bakom detta. Jag tycker själv att det är ett väldigt viktigt område. Försörjningen med kvalificerad personal är för mig en av de allra viktigaste tillväxtfaktorerna. Det vill jag gärna titta på.

Jag inser att Viviann Gerdin inte har mer talartid, så jag ska inte ställa frågor. Men den reflexion jag gör är att 3:12-reglerna utgör diskriminering, men ni vill inte avskaffa dem utan bara reformera dem. Då kvarstår ju diskrimineringen men på ett lite annorlunda sätt. Jag förstår inte hur det ska gå ihop, men det kanske vi kan diskutera i nästa debatt.

Sedan gäller det ökad trygghet för företagarna. Jag tycker att det är rimligt att de ska ha ökad trygghet, men vi har ett problem. Vi har gemensamt bestämt att trygghetssystemen ska vara försäkringslösningar. Vill vi höja försäkringspremierna för att ge mer generösa försäkringsförmåner, till exempel sjukförsäkring? De mest högljudda kraven, som man hör, är ju att de här avgifterna ska sänkas. Jag får det inte riktigt att gå ihop, och jag vet inte hur jag ska vända mig. Ska de kanske finansieras av höjda skatter? Jag trodde annars att kraven mest gällde sänkta skatter.

Anf. 52 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Jag ska återigen försöka höja blicken till det globala perspektivet. Det gläder mig att tillväxtfrågorna kommer upp, inte bara här i kammaren utan också ute i samhället, för vi behöver kvalificera den diskussionen. Vi behöver titta på tillväxtens begränsningar och innehåll och fördelning. Det saknas egentligen mått på världsnivå för tillväxtfördelning, och det saknas gemensamma analyser om hur tillväxt skapas.

Men förra veckan sade Sidas chef, tillsammans med Nordens UNDP-chef, att det finns inget som säger att mer tillväxt automatiskt leder till mindre fattigdom. Då är min fråga till ministern: Hur kan man i världshandelns tillväxtskapande arbete försöka förena fattigdoms- och rättviseperspektivet med det arbetet?

Anf. 53 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Det är en mycket bra fråga. Tillväxt leder inte automatiskt till välfärd för alla, men vad man kan säga är att brist på tillväxt leder till brist på välfärd för alla. Vi vet till exempel, genom att titta på Afrika, att länder med goda naturrikedomar, som är väl försedda med naturens möjligheter, inte har högre levnadsstandard för vanligt folk än länder som är dåligt utrustade.

Nigeria, Zaire och Kongo har till exempel inte högre levnadsstandard för vanligt folk än vilka andra afrikanska länder som helst. Kampen mot korruptionen, kampen mot fiffel och båg och kampen för demokrati och ett öppet samhälle är för mig en naturlig och integrerad del i kampen för välstånd.

Handelspolitiken kan bidra genom att kräva transparens, ökad genomskinlighet, i reglerna för offentlig upphandling, till exempel. Det är ett viktigt bidrag. Det har vi drivit, men Lotta Nilsson Hedström var glad över att det inte gick igenom i Cancún. Jag beklagar det. Jag förstår inte Lotta Nilsson Hedströms attityd, att här i kammaren rösta för Sveriges strategi för förhandlingarna och sedan jubla när den havererar.

Anf. 54 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Herr talman! Det som hände i Cancún var att man egentligen protesterade mot processen.

Jag är lite styrkt av en skrift från UNDP som heter *Making Global Trade Work for People*. Där slår man helt enkelt fast att världshandeln är ett medel och inte ett mål för att skapa en mänsklig utveckling.

Då undrar jag, som jag frågade om i mitt anförande, hur man i världshandelsprocessen kan hävda allt-på-en-gång-strategin. Man hävdar alltså att TRIPS, GATS, TRIMS, Singaporefrågor, investeringsfrågor och alltihopa ska avhandlas i ett stycke i stället för att man ska gå fram i en process på det sätt som de fattiga länderna vill, nämligen steg för steg i en takt som de orkar med.

Anf. 55 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Det är inte sant att vi kräver allt på en gång. I förhandlingarna i Cancún blev det tydligare än tidigare, där reglerna delades upp på ett sätt så att det som jag nämnde, kampen mot korruptionen vid offentliga upphandlingar i fråga om vägprojekt, oljekontrakt och sådant, skulle sättas främst. Men många fattiga länder sade blankt nej och jublade när det inte gick igenom.

Jag vill se världshandelssystemet som ett medel, inte som ett mål. Här kan det spela en viktig roll för att understödja utvecklingen inte minst i fattiga länder.

Sedan vänder jag mig mot beskrivningen att alla fattiga länder är som en enda punkt, att alla är likadana. Låt mig ta Indien och Bangladesh som exempel. De har inte samma intressen. Bangladesh vill ha entré på Indiens marknad. Det får de inte.

Det är inte så att alla u-länder gemensamt har bara en åsikt, nämligen att säga nej till i-länderna. De har olika krav. Många av dem sammanfaller med dem som Sverige driver, som vi har varit överens om och är överens om, hoppas jag, i denna kammare på ett sätt som är unikt i Europa och som gör att vi har en unik kraft när vi höjer vår röst till fördel för u-ländernas intressen till exempel emot jordbruksprotektionismen i USA, Europa och Japan.

Anf. 56 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Näringsministern påstår att vi ligger i täten i vårt land när det gäller att ge resurser till teknisk forskning och innovationer. Jag vill se den statistiken. I den statistik jag har läst är det uppdelat på områden. Där är det snarare så att vi ligger på botten på vissa områden. När det gäller innovationer vill jag påpeka att Vinnova har mindre än en tredjedel av de medel som dess finska motsvarighet Tekes har för ett cirka hälften så stort land. Det är viktigt att vi inte sprider chimärer utan går vidare.

Jag vill också lyfta fram en sak för näringsministern – och där vill jag gärna ha ett svar dessutom. Varför följer vi inte EU:s riktlinjer när det gäller de svenska statsstödsreglerna på det här området? Vinnova har inte rätt att ge medel till vissa områden som finns i EU:s riktlinjer från 1996. Det gäller förhöjt stöd för förstudier och patentkostnader. Jag återkommer med resten.

Anf. 57 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Det är inte jag som har räknat ut uppgiften om andelen FoU i BNP. Det görs av Eurostat och OECD och den typen av organisat-

ioner. De har räknat fram att år efter år lägger Sveriges folk, företag, skattebetalare och andra, en större andel av den samlade bruttonationalprodukten, de samlade resurserna, på forskning och utveckling än vad man gör i något annat land. En del misstänker att det under det senaste året kommer att se annorlunda ut, eftersom Ericsson och ABB har skurit ned kraftigt på forskningen. Det har vi ännu inte sett, men det ryktas att Finland är på väg förbi.

Vinnova har mindre pengar än dess finska motsvarighet. Jag skulle gärna ge mer pengar till Vinnova. Vi ökar nu med 100 miljoner för satsning just på IT, där finnarna satsar så starkt. Jag beklagar att vi inte har Folkpartiet med oss. Jag hoppas att alla andra här kan stödja det förslaget när det behandlas i kammaren. Jag vill gå vidare på den vägen, och räknar med att Kristdemokraterna kommer att stödja mig i denna strävan.

Anf. 58 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag hoppas också att vi går vidare. Den statistik jag har varit inne och tittat på är statens stöd av de olika forskningsdelarna. Jag har räknat bort det företagen själva stöder.

När det gäller statsstödsreglerna angående bonus för samarbete över gränser, mellan företag och forskningsprogram, spridning och publicering av resultat samt stöd för patentkostnader är det viktigt att dessa områden får komma innanför Vinnovas ram. Det är viktigt att vi följer de riktlinjer som finns inom EU. Om vi inte gör det kommer den konkurrenssnackdel som i dag finns för Sverige och företag i Sverige att finnas kvar. Jag skulle vilja slå ett slag för att ministern går in och kikar på de riktlinjer som finns och gäller sedan 1996 och ser till att Sverige också följer dem.

Anf. 59 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag missförstod nog frågan lite. Jag trodde att vi bröt mot riktlinjerna genom att göra saker som var förbjudna. Nu förstår jag att frågan gällde varför vi inte gör allt som är tillåtet. Svaret är att vi inte har mer pengar än att vi behöver prioritera. Vi klarar inte att göra allt. Vi väljer att göra så mycket som möjligt på de områden där vi tror att det gör bäst nytta.

Jag tycker att det här är ett så viktigt område att vi gärna kan samarbeta om vilka bedömningar som ska göras. Är det till exempel viktigare att stödja den här typen av patentansökningar i stället för att lägga pengarna på något annat forskningsrelaterat område? Jag tycker att det är rimligt att föra ett resonemang om detta. Det viktigaste är ju att vi får ut så mycket nytta som möjligt av de pengar vi lägger. Därutöver kan vi jobba för att få mer pengar. Men behovet av att prioritera kommer vi nog inte ifrån. Jag tror inte heller att vi kommer att vilja göra allt som är tillåtet, även om vi har råd. Det är ju inte så att allt som inte är förbjudet är påbjudet.

Anf. 60 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Vi har nu gått igenom ganska många viktiga områden vad gäller näringspolitiken. Jag tycker att det är intressant i många delar. Jag välkomnar också väldigt starkt förändringar i Industrifonden och att

vi stärker möjligheterna till såddfinansiering. Vi vet alla att det är någonting som verkligen behövs för att öka möjligheterna till tillväxt.

I min inledning tog jag upp musikindustrin, denna lilla industri i vårt land som faktiskt börjar betyda alltmera. Det är en växande industrigren. Jag vet att näringsministern och regeringen har varit aktiva på olika områden när det gäller att underlätta för den svenska musikbranschen att växa till sig. Men frågan är om man kan vara ännu tydligare och även på det här området använda någonting som man kan kalla för statlig näringspolitik för att underlätta svensk musikindustris möjlighet att konkurrera på världsmarknaden.

Anf. 61 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det här är ett område som lämpar sig för den typen av statligt engagemang. Jag vet att staten, i enlighet med sin syn på hur sådant här kan göras effektivt, också är engagerad i att etablera kluster på ställen där det finns bra kompetens så att man kan bygga starka enheter. Detta gäller inte minst i Hultsfred, där man har byggt enheter för utbildning, företagsutveckling och annat med starkt statligt stöd baserat på den grundläggande förutsättningen av ett mycket starkt lokalt engagemang och lokal professionalism. Med tanke på det Lennart Beijer säger om den ekonomiska nyttan av den här branschen, som har vuxit så snabbt under så lång tid att den nu börjar få en storlek som har ekonomisk betydelse, är det väl värt att titta på hur man kan gå vidare. Kanske skulle vi gemensamt ta ett samtal med till exempel de engagerade proffsen i Hultsfred för att diskutera de här frågorna.

Anf. 62 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Jag tackar näringsministern för detta. Jag tror säkert att det kan vara nyttigt. Det som händer just nu är att hela musikindustrin internationellt står inför en ganska stor omstrukturering. Stora bolag har problem med att få betalt för sina cd-skivor. Samtidigt växer det fram andra mindre företag som börjar ta över delar av den här marknaden. Sverige är framstående på olika sätt när det gäller musik- och upplevelseindustri. Men vi kanske måste ge lite stöd på vägen för att kunna ge möjlighet att konkurrera fullt ut på världsmarknaden.

Anf. 63 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag har inga stora nya bidrag i manschetten. Det var inte det jag syftade på. Men visst kan vi diskutera om vi har nya idéer för hur vi ska kunna stärka branschens expansionsmöjligheter. Jag tror att en viktig uppgift som vi som sysslar med näringspolitik har är att inför övriga människor som inte själva är musiker eller aktiva i branschen peka på vilken nytta de gör för det svenska samhället. Vi kan peka på det som Veckans affärer gjorde förra veckan, att två av de tre lönsammaste företagen i Sverige är musikföretag och vilken sysselsättningseffekt det har när en bransch växer kraftigt år efter år.

Den branschen står liksom andra branscher inför stora förändringar när tekniken förändras. Det kommer att missgynna en del som får det väldigt svårt. Men vem vet, det kanske dyker upp en och annan som också gynnas av det och som vi kan identifiera tillsammans.

Låt oss träffas och prata om detta och se vad som kan komma ut av det. Det är viktigt att branschen känner att den har samhällets uppskattning i ryggen för sitt engagerade arbete.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Näringsliv

Anf. 64 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Landstinget i Östergötland ska spara 300 miljoner samtidigt som människor köar för vård. Inom loppet av 20 år ska 20 % mindre arbetskraft ta hand om 20 % fler vårdbehövande. Den demografiska utvecklingen bjuder att allt färre ska försörja alltfler.

Vi har två lösningar på framtidens problem. Den ena är att bättre ta vara på de resurser som finns, den andra att utveckla nya landvinningar som leder till kostnadsreduceringar.

Vi kan i Sverige inte leva på att vårda varandra eller laga mat till varandra. Vi behöver exportintäkter genom god företagsamhet inom olika områden. Det kan vara att sälja varor, tjänster, utbildning eller vård av olika slag. Nationen måste marknadsföra sig internationellt och förvalta de olika resurser som finns i landet. Här finns mycket kvar att göra.

Vi har en skattkista, och den tar vi inte tillräckligt vara på. Det är de kunskaper och goda idéer som nu tillåts andra länder snarare än att gynna den inhemska företagsamheten. Genom investeringar i landets universitet, högskolor och forskningsinstitut har skattebetalarna och andra finansärer medverkat till kunskap med både bredd och djup. Vårt land har i alla jämförelser få eller inga broar som för över idéerna till att bli verklighet, broar med ena fästet i forskningen och andra fästet i industrin, företagsamheten och samhällsverksamheten.

Herr talman! I samband med omorganiseringen av statens forskningsfinansierare skapades Vinnova. Myndighetens uppgift är att främja tillväxten genom bland annat finansiering av industriinriktad teknisk forskning. De goda idéer som utvecklats på våra lärosäten och inom andra områden ska bli verklighet i landet genom framgångsrik industri. Men bron mellan de goda idéerna hos forskarna och industrins produktion byggs inte av ingenting. Det krävs såväl rejält med kapital som samordningsansvar för satsningar.

Jag vill återigen påpeka det jag lyfte fram i replikskiftet med näringsministern, nämligen att Vinnova har mindre än en tredjedel av de medel som dess finska motsvarighet Tekes har för ett cirka hälften så stort land. Finland har också gått upp i täten vad gäller tillväxtkapacitet och har med kraft insett betydelsen av att idéerna blir verklighet.

I dag placerar sig Sverige inte särskilt väl när det gäller statens satsningar på teknisk industriellt inriktad forskning och utveckling. Den tekniska forskningen är större i Finland än i Sverige, och detta är oroande inte minst beträffande företagens framtida lokalisering. Det är därför synnerligen viktigt att vi utvecklar fler broar och att vi ger mer pengar till Vinnova. De kommer också att få mer nu, om vi beslutar så.

Dessutom måste man förbättra effektiviteten i innovationssystemet, bland annat genom ett nationellt inkubatorprogram, såddfinansiering riktad till stat och utveckling av högteknologiska och forskningsbaserade nya företag, detta för att öka avkastningen i tillväxt på de forskningsinvesteringar som görs, det vill säga låta de goda idéerna bli verklighet.

Herr talman! Som jag tidigare nämnde vill jag gärna att vi också uppmärksammar och följer de riktlinjer som EU har givit. Det handlar

inte om att vi gärna vill ge mer och mer, utan det handlar om att vi ska följa riktlinjer så att Vinnova får de möjligheter att lämna stöd till forskning, utveckling och innovationer som gäller för motsvarande organ i andra EU-länder.

Vinnova får i dag inte ge stöd för förstudier. Man får inte ge förhöjt stöd för patentkostnader. Man får inte ge förhöjt stöd till stödområde. Här är det en mycket liten procentsats som finns i Sverige i dag. Det handlar också om att ge bonus för om ett program har samma mål som ett av Europas ramprogram och bonus för samarbete över gränser eller mellan företag och forskningsprogram.

Det är rimligt att den nu gällande förordningen om statligt stöd till teknisk forskning, industriellt utvecklingsarbete och innovationsverksamhet och uppfinnarverksamhet justeras så att stöd kan lämnas i enlighet med de nivåer som anges i EU:s riktlinjer. Detta, herr talman, ser jag som ett minimikrav i detta debattinlägg. I annat fall består de konkurrenssnackdelar som Sverige och företag i Sverige har på detta område gentemot EU.

Herr talman! Med de problem som finns i samhället i dag ser jag det som nödvändigt att liknande broar som Vinnova utvecklas också inom andra områden. Vi har så mycket kunskap inom de samhällsvetenskapliga, beteendevetenskapliga och humanistiska områdena. Också där kan broar byggas. Näringslivet handlar ju inte enbart om tekniskt inriktade företag utan också om musikindustri, upplevelseindustri och annat.

Min avsikt i detta debattinlägg är att peka på det absolut nödvändiga i att ta vara på de resurser, de idéer och den forskning som Sverige har investerat i för att få ökade intäkter så att välfärden kan bevaras och gärna utvecklas.

Anf. 65 TINA ACKETOFT (fp):

Herr talman! Vissa partier har tydligen valt att utebli från denna debatt. Därför befann jag mig helt plötsligt som etta i ledet, och det trivs jag bra med.

Det finns ett ordspråk som lyder: Allting har en ände utom kvinnoarbete och helvetets pina. Ett annat säger: Den är man som sig själv styra kan. Det är gamla ordspråk som fortfarande på ett enkelt och mycket tydligt sätt visar på problemet med jämställdhet: Kvinnor spenderar fortfarande sin fritid, det vill säga timmarna efter lönearbetet, med att ta hand om hem och familj. Kvinnor är underlägsna eftersom vi fortfarande har mycket mindre möjlighet att styra över våra egna liv.

I början av sommaren presenterade regeringen vad man kallade sin handlingsplan för jämställdhet, *Jämt och ständigt*. Jag visar nu upp den. Så ser den ut; ni har säkert sett den. Efter en närmast freudiansk felsägning av en av mina handläggare i jämställdhetsfrågor går den numera under namnet *Nätt och jämnt* i Folkpartiet, för det är ungefär just vad den beskriver.

Regeringen tillsätter en utredning som ska utvärdera jämställdhetspolitikens mål, bla bla bla, effektivitet, regeringen har tillsatt en utredning, regeringen avser att tillsätta en utredning – och så vidare. Ni känner igen det. Det fortsätter så.

Jag undrar helt framt: Vad har man gjort? Vad har man gjort under alla dessa år av regeringsmakt?

Jag säger som jag gör till mina barn: Det är inte vad man säger utan vad man gör som räknas.

Den enda stjärna i kanten man får handlar om att man äntligen har lyckats få godkänt för riksdagens jämställdhetsplan, och det efter kritik från både JämO och Riksdagens revisorer.

Om detta är vad den före detta jämställdhetsministern har åstadkommit utifrån sitt ämbete som vice statsminister ger det oss anledning att bli ännu mer oroliga när vi nu har en ny jämställdhetsminister som tillika sysslar med – nu ska vi se om jag kommer ihåg det – demokrati-, folkrörelse-, integrations-, storstads- och idrottsfrågor. Kvinnlig simultankapacitet i all ära, men detta är väl ändå lite mycket att lägga på en stackars kvinna.

Kvinnor tjänar sämre än män. Och det är inte bara så att kvinnor tjänar sämre vid direkt jämförbara tjänster; vi har inte ens samma möjlighet som män att komma upp i de höga lönerna eftersom rådande maktstrukturer och unket könsrollstänkande ofta håller oss tillbaka på våra platser där vi bör hållas, antingen genom offentliga monopol som ger kvinnor ett kollektivt beteende där goda, relevanta egenskaper inte premieras med högre lön eller genom att män, som ju chefer oftast är, befördrar likasinnade och då naturligtvis oftast män.

Allt detta finns dokumenterat. Det är inga hjärnspöken. År efter år är det mindre förändringar men i princip samma siffror.

Makten över pengarna är en viktig del av vägen mot ett mer jämställt samhälle. I regeringens handlingsplan för jämställdhet, som jag visade upp här tidigare, berör man inte frågan över huvud taget, förmodligen för att tanken är dem så främmande.

I Kvinnomaktsutredningens slutbetänkande konstateras också att kvinnor och makt över kapital sällan eller aldrig kopplas samman. Men det finns en viktig koppling här. Eftersom kvinnor typiskt tjänar mindre än män har de inte haft samma möjlighet att förvärva egendom och kapital, vilket leder till mindre makt, vilket leder till – ja, ni känner igen det: det eviga hjulet. Mamma är lik sin mamma.

Regeringen har inga konkreta förslag om hur löneskillnader mellan könen ska bekämpas. Det ska utredas.

Vi vet att jämställdhetsfrågorna har stark politisk sprängkraft. De visar på tydliga ideologiska skillnader. Inom högern förnekas det ofta att det över huvud taget finns strukturer som låser fast oss i könsroller. Där är allt ansvar individens. På vänsterkanten är det å andra sidan precis tvärtom. Där finns det bara strukturer och ingen individ.

För en liberal är det självklart att vi alla är individer. Vägen till jämställdhet går via möjligheter för varje enskild individ att bestämma över sitt liv och att man ser de rådande strukturerna och bekämpar dem. Det går inte med kvoterings-, reglerings- och utbyggnader av den offentliga sektorn. Den offentliga sektorn och monopolet på traditionella kvinnoyrken höjs än mer till skyarna detta år av till exempel Vänsterpartiet. Varför? Varför vill man värna om ett falskt trygghetssystem för kvinnor, ett system som inte fungerar?

Monopolet på kvinnors arbetskraft är ett hot mot jämställdheten. Har man mer än en arbetsplats ökar möjligheten att påverka sin arbetstid, sina

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbetsmarknad
och jämställdhet

arbetsvillkor, med höjd lön och också höjd attraktionskraft som följd. Med möjligheter att starta eget inom dessa områden ökar kvinnors möjligheter till utveckling – inte bara inom de traditionella kvinnoyrkena. Med chefskap kommer också en ökad attraktionskraft inom andra yrkeskårer.

Det är naturligtvis inte hela lösningen. Hade jag trott det hade jag inte varit socialliberal. Det kommer alltid att finnas grupper som inte vill eller inte kan konkurrera. Därför måste man också snabbt tillsätta en plan för att höja lönerna för underbetalda kvinnogrupper inom den offentliga sektorn. Där har Vänsterpartiet ett utmärkt förslag, vill jag lägga till inom parentes, som jag kommer att stödja senare.

Sedan har vi nästa fråga, och det är fortbildning. Vad händer med det individuella kompetenssparandet? Vi är många som är frustrerade över att det ska behöva ta så lång tid att verkställa detta.

Herr talman! Oavsett om man ser det ur ett jämställdhetsperspektiv eller inte så får dagens arbetssituation mer betungande konsekvenser för kvinnor än för män. Det är helt enkelt ett helsike att hinna med alla måsten. Därför har Folkpartiet som ett ytterligare förslag lagt fram detta ständiga med en mer flexibel arbetstidslagstiftning. Det är en viktig punkt. Det ger oss mer makt att bestämma när vi vill, och när vi kan, jobba mer eller mindre.

Sänkta skatter på hushållsnära tjänster kommer jag också att tjata om i evinnerlig tid. Det kommer vi säkert också att få debattera senare i dag. Det är också viktigt med en jämställdhetsbonus för att stimulera fler pappor att ta ut föräldraledigheten. Det skulle kanske ge fler pappor den knuff som de kan behöva för att komma underfund med sina rättigheter och skyldigheter. För det ska sägas igen att oavsett vilken politisk ståndpunkt vi har måste vi tillsammans hjälpas åt för att göra det tydligt både för män och kvinnor att vi inte har ett jämställt samhälle i Sverige och att det krävs ett kontinuerligt arbete av alla för att nå dit. Men det kommer att vara värt det. Nu är min talartid ute.

Anf. 66 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Tyvärr tycker jag att Tina Acketoft är ganska raljerande i sin beskrivning av hur läget är. Det gäller alltså inte beskrivningen av de orättvisor som faktiskt finns, men i fråga om det arbete som pågår tycker jag att det är raljerande, och det är lite tråkigt att höra.

Jag har två konkreta frågeställningar till Acketoft. Den ena gäller att ni ju vill dra ned på offentlig sektor. Ni tycker inte att det är värdefullt med generell välfärd. Ni förordar en privatisering. Där är det ju så att en av grundbultarna i att vi ändå har en relativt sett bra jämställdhet i det här landet är just att vi i offentlig sektor omvandlar oavlönat arbete till avlönat arbete. Då vill jag fråga: Var har ni sett exempel på att man utan en generell välfärd, utan en offentlig sektor, kan ha denna relativa jämställdhet?

Min andra fråga är: Faktum är ju att rensar man bort löneskillnader på grund av arbetstider och tittar på de osakliga löneskillnaderna, var är då löneskillnaderna och orättvisorna störst? Jo, i privat sektor. Hur går det ihop med ert resonemang?

Anf. 67 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Jag vill å det starkaste hävda att vi visst är för en generell välfärd inom Folkpartiet. Jag tror inte att det är något parti som är emot den generella välfärden. Däremot har vi väldigt olika åsikter om huruvida man kan finansiera välfärden genom mer arbete inom den offentliga sektorn.

Jag ser visst vikten av den offentliga sektorn när den kom. Den förvandlade kvinnors arbete, som tidigare inte varit ett lönarbete, till att bli ett lönarbete. Den gav kvinnor finansiella möjligheter att ta sig ut. Men jag kan inte för mitt liv förstå varför man för den skull måste behålla alla kvinnor inom den offentliga sektorn och bygga ut den kontinuerligt i stället för att tillåta kvinnor att ta sig ut från den offentliga sektorn.

Anf. 68 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag menar att Folkpartiet där låter andra ideologiska grunder överordnas kvinnointresset. Jag påstår att det är av andra ideologiska skäl som ni vill privatisera offentlig sektor. Och du svarade inte på min fråga: Hur förhåller sig er politik till det faktum att de största osakliga och orättvisa löneskillnaderna återfinns i privat sektor? Ni har ju inga argument för ert resonemang – i alla fall inga argument som håller utifrån ett jämställdhetsperspektiv eller utifrån ett feministiskt perspektiv.

Anf. 69 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår att Camilla Sköld Jansson vill komma fram till att vi låter vårt marknadsekonomiska tänkande gå ut över allt annat. När jag pratar om makt och pengar är det inte för att jag vill ha makt eller pengar. Det är naturligtvis i stället så att jag vill ha någonting som jag kan göra med makten och pengarna. Så när det gäller vad som går ut över vilka intressen tror jag att individens valfrihet – och ändå värnandet av kollektivet – är det starkaste.

När du säger att lönesättningen har varit sämre inom privat sektor har vi återigen problemet att vi inte kan mäta. Vi kan över huvud taget inte mäta. Skillnaden är så stor. En kontorstjänst går inte att jämföra med en annan. Däremot går en sjukvårdstjänst mycket väl att jämföra med en annan, men vi måste naturligtvis se till att vi får ett mycket tydligare verktyg att arbeta med. Den här jämställdhetslagen fungerar inte. Vi är båda två överens om, tror jag, att den måste stärkas.

När vi får en jämställdhetslag som fungerar och ett arbetsutvärderingssystem som fungerar har vi betydligt fler vapen att ta till.

Anf. 70 STEFAN ATTEFALL (kd):

Herr talman! Jag kommer att ta upp mer övergripande arbetsmarknadsfrågor, och Annelie Enochson från Kristdemokraterna kommer att diskutera jämställdheten lite mer detaljerat senare.

Jag tänkte faktiskt ta upp en diskussion just om arbetskraftsutbudet, något som näringsminister Leif Pagrotsky bara för en kort stund sedan efterlyste. Han hade tydligen inte möjlighet att vara kvar längre. Det är tråkigt.

Problemen är enorma på den svenska arbetsmarknaden. Jag är betydligt mer bekymrad än vad jag upplever att socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister är. Jag uppfattade också Leif Pagrotskys anfö-

rande tidigare som att han är ganska nöjd med utvecklingen på arbetsmarknaden och inom näringslivet. Men det finns en rad problem.

Den öppna arbetslösheten växer. Den beräknas i år bli 4,7 %, en betydligt högre prognos än vad som gällde i våras. Den ser också ut att ligga långt över fyraprocentmålet de kommande åren. 253 000 människor är öppet arbetslösa, enligt AMS, under augusti månad.

Antalet arbetade timmar minskar. Hela 70 % av den sysselsättningsökning som vi har haft mellan 1997 och 2001 beror på den ökade sjukfrånvaron, inte på att fler jobb har skapats.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet når inte sitt mål om 80 % i reguljär sysselsättning år 2004. Enligt alla prognoser i budgetpropositionen nås inte heller målet 2005 eller 2006. Det krävs ytterligare ca 150 000 jobb för att man ska kunna nå det här målet år 2004. Elva av EU-länderna har haft en snabbare sysselsättningsökning än Sverige sedan Socialdemokraterna tog över makten 1994. Vi ser att antalet arbetslösa ungdomar ökar. 51 000 ungdomar i åldern 16–24 år är öppet arbetslösa. Sjukkostnaderna fortsätter att öka. Över 54 000 personer är långtidsarbetslösa. Det är 18 000 fler än samma period förra året.

På punkt efter punkt, på område efter område, kan vi se att läget är allvarligt på arbetsmarknaden och hur problemen hopar sig. Men regeringen – socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – är ganska nöjda och tycker inte att det krävs några större åtgärder. Några förslag från regeringen väntar vi oss inte heller. Det kommer i alla fall inga till arbetsmarknadsutskottet i riksdagen.

En del av problemet är att fel mål leder till fel fokus och fel politik. Vi har haft ett mål om 4 % öppen arbetslöshet. Det var ett sätt att visa handlingskraft. Då försökte man ordna åtgärder för att uppnå en siffra som gällde den öppna arbetslösheten. Vad som hände var att man stoppade undan en massa människor i åtgärder. Man flyttade över människor från arbetslöshetskontot till sjukskrivningskontot, och man tricksade på olika sätt. Ett exempel är aktivitetsgarantin, som infördes av den här riksdagen. Efter en månads försöksperiod genomförde man aktivitetsgarantin i full skala med 30 000 människor. Vi vet alla vilka kvalitetsproblem man har haft med den åtgärden. Det är ett exempel på hur man låter iveren att klara en viss procentsiffra leda till att man skjuter undan problemen.

Även sysselsättningsmålet 80 % reguljärt sysselsatta år 2004 har stora brister. Det beror på att där göms också sjukskrivningsproblematiken. Man är sysselsatt enligt statistiken även om man är sjukfrånvarande. Det gör också att vi får fel fokus.

Diskuterar man sjukskrivningsproblematiken säger regeringsföreträdare att det hela inte är så allvarligt som det ser ut, för i andra länder registrerar man de sjukskrivna inte som sjukskrivna utan som arbetslösa. Diskuterar man arbetsmarknadspolitik så hänvisar man bara till att arbetslöshetssiffrorna är lägre i Sverige än i andra länder. Men skillnaden är bara att vi flyttar om dem i olika kolumner för att klara vissa siffror och ge sken av att läget är bättre än det egentligen är.

Vi behöver, som vi skriver i vår arbetsmarknadsmotion, ett nytt mål för sysselsättningen. Vi behöver ett mål som fokuserar på det verkligt väsentliga, det vill säga antalet arbetade timmar. Tittar vi på antalet arbetade timmar ser vi att läget är mycket bekymmersamt i Sverige. Det är

färre som verkligen arbetar i Sverige i dag än vad det var vid mitten av 1980-talet. Sedan dess har vi fått fler människor i arbetskraften, befolkningen har vuxit, men antalet arbetade timmar är fortfarande ungefär jämförbart med mitten av 1980-talet. Omvandlar man det till arbetad tid i genomsnitt per person i åldern 16–64 år ser man att läget på vår arbetsmarknad är oerhört allvarligt.

Vi måste sätta fokus på antalet arbetade timmar för att vi ska komma åt de verkliga problemen, som är en kombination av öppen arbetslöshet, människor i olika åtgärder, höga sjuktal och accelererande förtidspensioneringar. Men vad gör regeringen? Vad gör socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister? Det händer inte mycket.

Lars Heikensten, riksbankschefen, skrev på DN Debatt i dag att ”den ekonomiska politiken i praktiken inte varit tillräckligt inriktad på att sätta människor i arbete”. Han skriver vidare: ”Om åtgärder inte vidtas för att öka arbetskraftsutbudet är det troligt att den svenska ekonomins tillväxtpotential kommer att dämpas under en ganska lång tid.” Här har vi problemet i svensk arbetsmarknadspolitik och i svensk ekonomisk politik. Det är också dessa problem som gör att vi drar ned på sjukvården, stänger psykiatrikliniker och gör det svårt för människor att få en plats inom äldreomsorg och barnomsorg. Vi har över huvud taget mycket stora problem i offentlig sektor.

Vi skapar ingen grund för välfärd. Det handlar om antalet arbetade timmar. I stället är regeringen och stödpartierna nöjda, tycker att det är ganska bra i Sverige, och man agerar inte utan är passiv. Och det gör mig djupt bekymrad över Sveriges framtid.

Anf. 71 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Herr talman! Jag tänkte använda detta inlägg i den allmänpolitiska debatten dels till att göra en avstämning av läget i jämställdhetspolitiken och jämställdhetsfrågorna, dels till att göra ett avstamp till en fortsatt diskussion.

Förra allmänna motionstiden skrev vi i Vänsterpartiet en partimotion om att jämställdhetspolitiken har nått vägs ände och att vi nu måste gå vidare med en mer feministisk inriktning. Med det menar vi inte alls att allt arbete hittills har varit förgäves. Men tittar man till exempel på löneskillnader och fördelningen mellan betalt och obetalt arbete ser man att det i praktiken inte har hänt någonting på många viktiga områden.

Fortfarande sätts lön på grund av kön. Kvinnor har lägre lönenivå än män inom samtliga sektorer, och det är inte rättvist. Tar man hänsyn till faktorer som utbildningsnivå, arbetstid, sektorer och så vidare är kvinnors månadslön över hela arbetsmarknaden 92 % av männens. Med andra ord kan en pojke som föds räkna med att han med automatik får ett lönepåslag med 8–9 % enbart på grund av att han är född till pojke, född till man. Det är ju inte rimligt.

Fortfarande är det en övervägande majoritet kvinnor bland de deltidsarbetande, nämligen 80 %. Varför då? Jo, för att kvinnorna fortfarande ska hinna med både förvärvsarbete och arbete med hem och familj. Det finns också män som arbetar deltid. De är inte så många, men de finns. Varför arbetar då männen deltid? Jo, för att de studerar eller har delpension.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Arbetsmarknad
och jämställdhet*

Tittar man på arbetstidens förläggning så ser man att män arbetar i stor utsträckning på vardagar under dagtid, medan kvinnorna, och då främst LO-kvinnorna, har de obekväma och de oregelbundna arbetstiderna. Det kan inte bara vara en slump att de mest otrygga anställningsformerna, behovsanställning – alltså där man sitter hemma vid telefonen och väntar på att arbetsgivaren kanske ska ringa – oftast innehas av kvinnor. Det kan inte vara en slump att hälften av de kvinnliga utomnordiska invandrare som finns på arbetsmarknaden har tillfälliga anställningar.

Allt detta visar att det hela handlar om maktförhållanden och maktordningar som får sitt genomslag när man talar om arbetsmarknadsfrågor. Det här vet vi. Vi vet att det är så, men ändå är det så svårt att få till stånd någon förändring.

Jag vill återknyta till det jag sade tidigare om att den jämställdhetspolitik vi har i dag har nått vägs ände. Den förmådde sätta dessa frågor på dagordningen, den förmådde öka medvetenheten om att det finns strukturell könsdiskriminering och den förmådde rätt långt hitta redskap för att vi i siffror och statistik ska kunna beskriva hur det faktiskt ser ut.

Vi har kommit långt, menar jag, och vi har en mycket god grund för att gå vidare. Men om vi ska kunna komma fram måste vi hitta helt andra politiska verktyg som också ändrar på de grundläggande maktförhållandena.

Det duger till exempel inte med förslag som att subventionera hushållsnära tjänster. Det är tvärtom en idé som konserverar skillnaderna och dessutom utgår från att inte alla kvinnor ska omfattas av någon frigörelse utan bara de som råkar leva under sådana villkor att de har råd att leja städhjälp. Man undviker att gå in i den konflikt som det faktiskt handlar om: fördelningen av betalt och obetalt arbete, en konflikt som finns mellan kvinnor och män. Ska man lösa detta genom att plocka in en tredje person som ska komma och utföra hushållsarbetet? Detta är ett exempel på politiska krav som man under täckmantel av jämställdhet, under täckmanteln att det ska gynna kvinnorna, egentligen driver frågor som har en annan ideologisk grund än att man vill komma till rätta med orättvisorna mellan kvinnor och män.

Detsamma menar jag gäller det som togs upp i replikskiftet tidigare, nämligen när man inte värnar generell välfärd eller offentlig sektor.

Det här duger inte! Det tror jag att vi alla är överens om. En jämställdhetspolitik värd namnet är en politik som utmanar och syftar till att bryta dessa maktstrukturer. Och det är inte lätt, det håller jag med om. Men en grundförutsättning är att man inte underordnar politiken andra intressen och använder jämställdheten som något slags alibi eller som en etikett.

Tyvärr blev den här debatten ganska tunn. Det har redan konstaterats här. Vissa politiska partier är inte här, och vi saknar ansvarig minister.

Den 20 november ska vi diskutera den jämställdhetsskrivelse som nämndes tidigare. Till dess vill vi från Vänsterpartiet utmana de andra partierna och att vi i den debatten faktiskt försöker formulera framtidens jämställdhetspolitik och framtidens feminism och att vi då försöker hitta de politiska verktyg som gör att vi kommer någon vart. Det är nämligen dags att vi gör det, och vi har alla ett ansvar. Detta handlar nämligen om orättvisor som drabbar halva mänskligheten, och det är ett ansvar som vi bör ta. Därför vill jag se detta inlägg som ett avstamp för den debatt som

vi ska ha den 20 november. Förhoppningsvis kommer en minister att delta vid det tillfället.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Anf. 72 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är lite beklagligt att Camilla Sköld Jansson inte tar upp de djupa problem på arbetsmarknaden som jag pekade på eftersom de också, eller kanske framför allt, berör kvinnor.

Vi ser hur förtidspensioneringarna rusar i höjden. Och bland vilka ökar de mest? Jo, det är bland kvinnor. När människor inte är i arbete, vad händer då? Jo, då skapar vi ingen tillväxt i ekonomin. Då skapar vi inga skatteintäkter. Då massavskedas kvinnor inom vården, inom psykiatrin och inom äldreomsorgen runtom i landet och inte minst under ledning av Vänsterpartiet i Stockholms läns landsting. Det är detta som är det stora problemet.

Camilla Sköld Jansson säger att hon vill bryta maktförhållandena. Ja, det gäller att bryta maktförhållanden så att människor kommer ut i arbete och skapar resurser för att det ska kunna bedrivas en bra vård och omsorg. Där rör sig många kvinnor, och de drabbas hårdast av en ekonomisk politik som innebär att man inte förstår sambanden i ekonomin. Av Camilla Sköld Janssons anförande förstår jag att hon inte heller förstår sambanden i ekonomin. Varför glömmar du bort de väsentliga samband som skapar förutsättningar för en god jämställdhet, för att få ut kvinnor i arbete och för att värna om de jobb som kvinnor redan har?

Anf. 73 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Det är allmänt känt att vi från Vänsterpartiets sida håller satsningar inom offentlig sektor högt, vilket också i stor utsträckning handlar om kvinnors arbetsmarknad, och det kommer vi att fortsätta med. I den frågan har Stefan Attefall och Kristdemokraterna inte särskilt mycket att bidra med eftersom ni tvärtom vill göra stora neddragningar.

Sedan skulle jag vilja vända på resonemanget. Stefan Attefall säger att en förutsättning för jämställdhet är att man har en ekonomisk politik som skapar tillväxt. Man skulle lika gärna kunna vända på begreppet och säga att en förutsättning för tillväxt är jämställdhet, att inte halva delen av mänskligheten begränsas när det gäller möjligheterna att delta i samhället utan att man kan arbeta de timmar man vill och så vidare. Jämställdhet är ingenting som så att säga ska komma på köpet, utan jämställdhet skapar i sig förutsättningar för till exempel tillväxt och inte omvänt, som jag uppfattade att Stefan Attefall menade.

Anf. 74 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Problemet är att Camilla Sköld Jansson inte uppfattar mig korrekt. Självklart delar jag uppfattningen att jämställdhet är en viktig ingrediens i att skapa ett bra samhälle och en god tillväxt. Men jag pekar på att en förutsättning för att vi ska kunna skapa arbete till kvinnor och att de inte ska tvingas ut i förtidspensioneringar är att vi också har en bra tillväxt i ekonomin och att vi fokuserar på rätt områden i den ekonomiska politiken och i arbetsmarknadspolitikerna.

Camilla Sköld Jansson säger att Vänsterpartiet vill satsa på offentlig sektor i motsats till Kristdemokraterna. Jag förstår inte varifrån hon tar detta. I vårt budgetförslag satsar vi 3,8 miljarder mer på kommuner och

Allmänpolitisk debatt

*Arbetsmarknad
och jämställdhet*

landsting under de kommande tre åren. I Vänsterpartiet är man jätteglad över att man har lyckats öka anslagen till kommunsektorn med 300 miljoner kronor. Men sanningen är att varken 300 miljoner kronor eller 3,8 miljarder som vi vill satsa är lösningen på problemet.

Om vi hade haft samma tillväxt som Finland sedan Socialdemokraterna tog över makten hade vi haft ett BNP som var 200 miljarder kronor högre. Det hade gett kommunsektorn ungefär 40 miljarder varje år i ekonomiska resurser. Då inser alla att de 300 miljoner kronor som Vänsterpartiet talar om inte är några pengar i sammanhanget. Men med 40 miljarder skulle vi skapa arbetstillfällen, och då skulle vi också ha bättre förutsättningar för jämställdhet. Varför bryr sig inte Camilla Sköld Jansson om detta?

Anf. 75 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Kristdemokraterna skriver motioner. Vi har i praktiken fått loss mera resurser. Vi har genom vårt agerande kunnat förstärka offentlig sektor. Vi är inte nöjda, men vi gör det i praktiken. Kristdemokraterna hänvisar till sina motioner. Att förändra i verkligheten är mycket mer värt.

Anf. 76 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Camilla Sköld Jansson tyckte att mitt inlägg var lite raljerande när jag beskrev jämställdhetspolitiken i dag. Samtidigt säger hon i nästa andetag att det i praktiken inte har hänt någonting. Men för att ändå kunna hitta en grund att stå på lägger hon efter ett tag till att vi ändå har kommit långt. Jag tycker inte att det finns någon riktig balans i detta.

Jag ska anknyta till det som Stefan Attefall frågade om. Ni i Vänsterpartiet säger i era motioner att så länge de totala resurserna inte ökar är det offentliganställda kvinnor som får betala. Jag vill gärna höra hur ni anser att de offentliganställda kvinnorna ska få mer av kakan eftersom det tydligen är inom den offentliga sektorn som ni vill hålla kvinnorna. Hur vill ni se till att skapa tillväxt så att de offentliganställda får mer kapital?

Anf. 77 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Ja, jag tyckte att Tina Ackefelt raljerade när hon med ett penseldrag bara svepte bort den hittillsvarande jämställdhetspolitiken. Dessutom förminskar hon det liberala Folkpartiets insats. När man värderar jämställdhetspolitiken ska man göra det mycket mer seriöst än att göra den till en kortsiktig partipolitisk fråga. Vi är inne i en process. Då menar jag att det är viktigt att faktiskt se vad det är som görs, vad det är som inte görs och hur vi går vidare.

Hur skapar vi tillväxt? Vi menar att tillväxt skapas både av företagssamhet men också av offentlig sektor. Där tycker jag att det brister hos borgerligheten och att man inte ser att kvinnorna som tar hand om barnen på dagis och att kvinnorna som utbildar och så att säga förbereder arbetskraften också är tillväxtbefrämjande. Jag hör aldrig att man från borgerligt håll säger det från talarstolen, utan man har någon grundläggande tanke om att offentlig sektor där kvinnorna finns är tärande och att den sektor där männen finns är närande. Jag menar att dessa bitar hör ihop. Och i det är jämställdheten en mycket viktig tillväxtfaktor.

Anf. 78 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Om Camilla Sköld Jansson inte tror att jag kan den liberala jämställdhetspolitiken kan vi kanske diskutera det senare. Huruvida den offentliga sektorn är tillväxtskapande tror jag också att vi är ganska överens om. Hur skulle vi annars, du och jag, kunna stå här i dag om vi inte hade haft den offentliga sektorn som tog hand om våra barn? I alla fall är det så i mitt fall, och det är jag evinnerligt tacksam för. Men jag kan fortfarande inte se att den offentliga sektorn kan skapa tillväxt för sig själv och att man genom att bygga ut den offentliga sektorn ska kunna lösa jämställdhetsproblemet, som vi är överens om att vi har i dag, men där Camilla Sköld Jansson tycker att vi har kommit långt. Jag får det inte att gå ihop. Men jag tror att detta är en diskussion som vi kanske ska föra den 20 november då Camilla Sköld Jansson vill ha en förutsättningslös diskussion om jämställdhet där vi inte ska ha några andra ideologiska grunder än jämställdheten som mål. Det tycker jag ska bli en mycket intressant diskussion.

Anf. 79 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Om vi börjar diskutera tillväxt är vi inne på ett enormt brett fält som handlar om allt möjligt, bland annat satsningar i offentlig sektor, arbetsmiljöfrågor, företagarefrågor, näringslivspolitiska frågor och så vidare som jag inte riktigt ser ryms inom den här ramen. Nu diskuterar vi jämställdhetspolitik, och där vill jag hävda att så länge man diskriminerar halva mänskligheten är det ett tillväxthinder. Och att skapa tillväxt är också att ta bort diskriminerande hinder vare sig det handlar om kön, klass eller region.

Anf. 80 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Kvinnors ekonomiska oberoende är en av vår tids främsta valfrihetsreformer och trygghetsreformer. Mot den bakgrunden vill jag ställa en fråga på redskaps- och verktygsområdet. Varför ska kvinnor förnekas den valfrihet på arbetsmarknadsområdet som män som är målare, byggnadsarbetare, elektriker och så vidare har? De kan skaffa sig goda löner i den privata sektorn. Enligt Vänsterpartiet ska denna valfrihet inte på samma sätt omfattas av sjuksköterskor, barnskötare och så vidare, utan de hamnar i det som jag tyvärr tvingas kalla en kvinnlig låglönefälla. Det har inte bara med privatisering eller hur man finansierar offentlig välfärd att göra. På den punkten är vi nämligen eniga. Jag skulle vilja tillföra följande verktyg: Bättre valfrihet för kvinnor med fler arbetsgivare att välja mellan.

Anf. 81 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Vi har ju olika politiska verktyg som på olika sätt stärker vissa grupper i samhället. Så länge vi kvinnor är underordnade män är kvinnor mer beroende av att det förs en politik som på ett bättre sätt tillvaratar våra intressen. Hade man inte det skulle könsmaktsordningen slå igenom med full kraft. Men nu har vi politiska verktyg för att åtminstone göra skillnaderna lite mindre. Där menar vi att offentlig sektor och offentlig verksamhet uppbyggda solidariskt och skattefinansierat är ett verktyg.

Utifrån både jämlikhet och jämställdhet menar vi att offentlig sektor – vård, skola och omsorg i offentlig regi – är ett politiskt verktyg.

Anf. 82 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag bestrider inte det på något sätt men det var inte den frågan jag ställde, utan jag ställde en helt annan fråga. Jag frågade nämligen hur vi ska ge kvinnor bättre verktyg för att komma ur den låglöne-fälla som nuvarande strukturer ger. Strukturerna består ju i grunden, som Tina Ackeoft mycket riktigt påpekade, enbart av individer.

Sedan skulle jag vilja säga en enda sak till, nämligen att jag tycker att det är bekymmersamt att man har en så njugg inställning till subventionerade hushållstjänster. Att jag tycker så beror inte på att jag anser att subventionerade hushållstjänster är bra. Men sådant är bättre än det nuvarande förhållandet – att kvinnor är helt utlämnade åt att bara göra tjänster åt rika människor. Detta tycker jag är en skamlig jämställdhetspolitik.

Anf. 83 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att man – särskilt om det är fråga om en man – skulle göra en mycket större insats för att få en annan fördelning mellan oavlönat och avlönat arbete genom att säga: Jag tar på mig hälften av hushållsarbetet – detta i stället för att ha en skattesubventionerad hushållstjänst och plocka in en tredje person. Jag tycker att det är att gå runt problemet.

Vilka verktyg finns det då? undrade Gunnar Andrén, om jag nu har uppfattat frågan rätt. Ja, det finns några politiska verktyg och några politiska diskussioner som ligger kvar sedan länge. Ett sådant exempel är sextimmarsdagen. Att förkorta arbetstiden, att män går ned i arbetstid och att den tid under vilken kvinnor utför ett arbete faktiskt räknas som heltid vore att förändra förutsättningarna för oavlönat respektive avlönat arbete.

Vi kan också gå vidare och utveckla jämställdhetslagen så att den omfattar även strukturella lönediskrimineringar. Det finns flera konkreta förslag, och de förslagen menar jag att vi har. Men, som sagt, vi har inte svar på alla frågor. Dock har vi några svar. Vi hoppas på att i debatten den 20 november få höra konkreta och tydliga förslag även från andra partier.

Anf. 84 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Det här avsnittet i debatten behandlar jämställdhet och arbetslivsfrågor. I mångt och mycket hänger de ihop. Därför är det bra att de debatteras samtidigt. Hela livet måste hänga ihop. Ingen del får ta över på en annans bekostnad.

Jämställdheten börjar hemma. Om kvinnor och män har en jämställd relation på hemmaplan och lyckas få jämställdheten att överleva den påfrestning som barnens ankomst innebär är mycket vunnet. Båda föräldrarna kan leva ett bra liv med både ett aktivt föräldraskap och en yrkesmässig karriär. Studier har visat att om pappan är hemma med första barnet föds det fler barn, och relationen håller bättre än där pappan inte på samma sätt är delaktig i barnens omvårdnad.

Därför anser vi i Centerpartiet att det är viktigt att både uppmuntra till att pappagrupper bildas vid mödravårdscentralerna, som i framtiden

kanske ska kallas föräldravårdscentraler, och se till att höja taket i föräldraförsäkringen till elva basbelopp.

Kvinnorna kan på det här sättet komma in i en positiv spiral i arbetslivet där de inte ensamma blir de som kommer att ta hela ansvaret för hem och barn. Männerna får också lättare att hävda att de är viktiga som föräldrar. De får en socialt positiv spiral, och arbetslivet kan bli mer barnvänligt.

Herr talman! Arbetsmiljön är också en del av livet som vi måste vara uppmärksamma på. Många kvinnor upplever en stark press i fråga om att få livspusslet med arbete och ansvar för barn och hem att gå ihop. Har man sedan ett arbete där man inte kan påverka sin situation blir trycket ofta för stort, och man kan drabbas av både depressioner och utbrändhet.

För att förbättra arbetsmiljön är det därför nödvändigt att också ta hänsyn till hur hela livssituationen ser ut för varje individ. Flexibilitet i arbetstider och hänsyn till hur man har det på hemmaplan kan vara lika viktigt som rätt hjälpmedel eller att man har en ergonomiskt riktigt utformad arbetsmiljö. På många håll har man gett de i arbetslaget möjlighet att inom givna ramar själva få lägga schema. Det har lett till en större arbetsglädje och en mindre sjukfrånvaro.

Det är inte nödvändigt att alla hanterar de här frågorna på exakt samma sätt. Ett anpassat arbetssätt med utgångspunkt i de människor som finns på den enskilda arbetsplatsen kan vara mer effektivt för att uppnå en positiv arbetsmiljö.

För den som varit borta länge från arbetet behöver man sätta in särskilda resurser för att lotsa personen tillbaka till arbetet. Oavsett om man har varit arbetslös eller sjukskriven och oavsett om man går tillbaka till det gamla jobbet eller prövar på ett nytt kan en "lots" som ett personligt stöd i början vara bra. Den personen kan se både vad som behöver förändras hos den som ska gå tillbaka till jobbet och om förändringar i arbetsmiljön kan vidtas för att underlätta återgången till jobbet.

Förbättringar i arbetsmiljön är inte bara att sänka bullernivåer, även om det kan vara väldigt viktigt för att undvika hörselskador eller för att göra arbetsmiljön uthärdlig för dem som redan har drabbats av en hörselskada.

Herr talman! Det krävs nya tag för att tänka nytt och inse att vi människor har behov av rytm och tempo som passar för oss. Vi kan arbeta hårt men inte hur länge som helst, och vi behöver kunna överblicka situationen. Vi behöver vårda "den inre planeraren" som professor Bodil Jönsson i Lund kallar det. Hon har tillsammans med några forskarkolleger på området startat ett projekt som kallas Pacemaking.

En pacemaker kan man ju få inopererad i hjärtat om hjärtat inte har rätt rytm. På samma sätt behöver vi uppleva rytm och stabilitet i livet för att kunna klara de påfrestningar som vi utsätts för. Om vi vet att det kommer viloperioder om ett tag och *när* klarar vi av arbetstoppar och extrema belastningar.

Egen rytm och vilka förutsättningar jag som individ har är av vikt för att hitta ett bra sätt att arbeta. Större rörlighet på arbetsmarknaden och mer utbildning kan vara vägar för olika individer att hitta "sitt sätt" att arbeta på – ett sätt som leder till en god arbetsmiljö för den enskilde.

Att ge plats för det oväntade som alltid inträffar i livspusslet är också ett sätt att ge människor förmåga att klara av livet. Små pauser och luck-

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Arbetsmarknad
och jämställdhet*

or som inte genast måste fyllas under dagen kan vara det som gör att man kan klarar av även oväntade påfrestningar.

Att, som i dag, anse att kafferaster och andra pauser är av ondo och knycker arbetstid från arbetsgivaren är förmodligen helt fel synsätt. Den information som förmedlas i fikarummet är det kitt som gör att arbetsplatsen fungerar. Människor som trivs och känner sig trygga utför ett bra jobb, blir mindre sjuka och orkar också prestera mer i vissa lägen där så är nödvändigt.

Herr talman! Centerpartiet anser att mer forskning och utveckling behövs på arbetsmiljöområdet och att man också behöver ta reda på vad som gör vissa av oss långtidsfriska. Goda exempel bör spridas så att alla människor får uppleva glädjen i att ha ett bra arbete att gå till – oavsett om vi driver företag själva eller tillsammans eller om vi är anställda privat, kooperativt eller offentligt. Detta behövs för att Sverige ska nå en positiv utveckling på alla plan.

Anf. 85 ULF HOLM (mp):

Herr talman! De senaste veckornas debatter har mycket handlat om tillväxt, och det är väl ganska bra. Det som dock har förvånat mig är att attacken mot att öka den svenska tillväxten har gällt införandet av ett friår. Det var ju ett av de ledande diskussionsämnen under budgetdebatten, där jag själv tyvärr inte kunde delta.

Detta förvånar mig väldigt mycket, för i samma andetag hävdar i stort sett samma politiker att det största problemet nu är det ökade antalet sjukdagar. Tänk att man inte kan se sambandet där – att friåret faktiskt är en möjlighet att få en andningspaus som på sikt kan leda till att fler orkar jobba längre och med större glädje i arbetet och att tillväxten därmed höjs.

Friåret är en förutsättning för högre tillväxt, inte tvärtom. De som propagerar för längre arbetstider för att få fart på tillväxten riskerar att göra såväl sig själva som svenska ekonomin en riktig björntjänst. Långa arbetsdagar leder tyvärr oftast till att fler och fler går in i väggen och att pensionen ses som den stora befrielsen.

Det man vinner på långa arbetsdagar riskerar man därmed att förlora på ökad frånvaro därför att fler går in i väggen.

I själva verket lönearbetar vi både längre och kortare än tidigare. När man jämför arbetstiderna över tid mellan länder räknar man oftast hur många timmar vi arbetar i veckan i förvärvsarbete. Men det är så mycket mer. Det handlar om att få ihop livspusslet, att få ihop både arbetstid och tiden utanför med barn, familj, omsorg och så vidare. Det är detta livspussel som är så viktigt att få ihop. Den ökade pressen och stressen såväl på jobbet som hemma gör att fler och fler inte orkar hänga med i det höga tempot. Därför har också antalet sjukpenningdagar i stort sett fördubblats mellan 1998 och 2002. Det vi måste göra är att skapa förutsättningar i samhället för att man ska få livspusslet att gå ihop. Det är inte så att ohälsan enbart beror på arbetslivet. Ohälsan är så mycket större och beror på hela livspusslet. Genom att införa till exempel ett friår, som nu har praktiserats i tolv kommuner, skapar man förutsättningar för människor att ta en andningspaus och kunna varva ned och ladda sina batterier.

TT kom för två dagar sedan med meddelandet: ”Stort intresse för friår men pengarna räcker inte till.

Försöket med friår i tolv kommuner har blivit mycket populärt.

I Göteborg har drygt 1 000 personer sökt till cirka 700 platser, i Strömsund 30 till 11 platser – –”.

Situationen ser likadan ut i alla tolv försökskommuner. De arbetsförmedlare som man har talat med har i huvudsak tyckt att det har fungerat mycket bra.

De som söker friår är ofta offentliganställda, som också har den högsta nivån när det gäller sjukskrivningar. Att man inte kan se sambandet och att det faktiskt är nödvändigt att slå ned på tempot tycker jag är väldigt märkligt.

Sedan handlar det också om att få det långsiktigt. Botemedlet är inte att vi ska få folk att jobba mer utan att få dem att jobba längre. Med införande av friår och med förhoppningsvis förkortad arbetstid under längre tid kommer vi också att orka jobba längre. Det är en väldigt bra förutsättning för en högre tillväxt på lång sikt. Det tycker jag är väldigt viktigt att få fram i diskussionerna.

Den här debatten handlar också om jämställdhet. Jag ska beröra det bara kort, för vi kommer att ha en riksdagsdebatt den 20 november om detta. Jag tycker att en viktig punkt som man faktiskt har missat i debatten är vad man ska göra för männen för att förbättra jämställdheten. Jag tror att det är oerhört viktigt att till exempel uppmuntra chefer att stötta pappor att vara pappalediga. Detta kommer i förlängningen att innebära en bättre balans mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden i och med att män också blir föräldrar, det vill säga att vi män tar ett ansvar när vi blir pappor och är hemma med barnen. Studier finns som visar att mäns liv tyvärr inte förändras nämnvärt när de blir pappor. De fortsätter med sina arbeten, fortsätter med sina fritidsintressen och så vidare, till skillnad från kvinnor vars liv förändras mer radikalt i och med att de blir mammor.

Jag tror också att det är bra att företagen utarbetar jämställdhetsplaner och hittar de problem som finns på arbetsplatserna – hur det är att vara förälder, hur det är att vara hemma och ta hand om sjukt barn eller vara föräldraledig, när man lägger mötena och vilka prestationer på arbetet som premieras. Det är väldigt viktigt att företagen får en syn på de fördomar och snedvridningar som faktiskt finns på de egna arbetsplatserna. Därför är det väldigt viktigt att företaget tar fram jämställdhetsplaner. När jag pratar om företag menar jag såväl privata som offentliga. Det är väldigt viktigt att tillägga i den här diskussionen.

Anf. 86 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Ulf Holm tar upp ohälsan och sjukskrivningar som ett problem. Problemet är bara att Ulf Holm är medansvarig för den politik som förs. Den diskussionen och det ansvaret borde Ulf Holm ta, för det händer ingenting på det här området för att bryta utvecklingen och få till stånd en bättre situation på arbetsmarknaden och i samhället i stort.

Sedan tog Ulf Holm upp friåret. Vi kristdemokrater tillhör de partier som är positiva till den försöksverksamhet som har varit. Vi är inte heller negativa till att man går vidare med försöksverksamhet. Det beror mycket på hur regelverket utformas – kostnadsramar, hur många som kan omfattas, på vilket sätt etcetera. I budgetpropositionen omnämns på

Prot. 2003/04:14

16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Arbetsmarknad
och jämställdhet*

några få rader att det här försöket ska utvidgas. Vad jag vet kommer inte riksdagen att få pröva regelverket.

Jag vill fråga Ulf Holm som sitter och gör upp med regeringen i de här frågorna: Kommer du att se till att riksdagen får pröva regelverket och formen? Det borde tjäna dina intressen. Det borde vara bra att få en offentlig debatt kring regelverket. Eller sköter ni det här i Regeringskansliet utan en demokratisk debatt i kammaren?

Anf. 87 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag inte är nöjd med den politik som förs. Jag skulle vilja göra mycket mer när det gäller ohälsan. Men det är ett komplext problem, det tar tid med de åtgärder som regeringen, Vänstern och Miljöpartiet tillsammans har kommit överens om. Det tar lite tid att få effekter av dem.

Jag håller med om att man inte kan vara nöjd när man ser hur ohälsotalen fortsätter att vara så pass höga som de är. Det är inte bra. Jag håller fullständigt med om detta.

Friåret ska permanentas. Det ska inte fortsätta som försök. Efter januari 2005 ska det bli permanent i hela landet. Därför har vi sagt att det behövs en översyn av dessa regler. Vi måste utvärdera det försök som har varit, och eventuellt måste vissa regler ändras längre fram.

Jag har ingenting emot att ha en riksdagsdebatt om det. Jag tycker bara att det vore bra att få en stor uppslutning för friåret. Jag har ingenting emot det, men jag vågar inte uttala mig om hur förhållandet mellan riksdag och regering ser ut när det gäller de här detaljerna. Fråga arbetslivsministern!

Anf. 88 STEFAN ATTEFALL (kd) replik:

Herr talman! Ohälsotalen började rusa i väg 1997. Det är sex år sedan. Visst är det komplexa problem, men det finns en hel bunt med statliga utredningar som visar på lösningar och åtgärder. Men vad har hänt? Det är några få saker som har gjorts. Det är några instruktioner som man har skickat ut. Några samtal och kafferep har ordnats. Det går inte att skylla på att det tar tid. Tid har det verkligen tagit för att det inte ska hända någonting tydligen.

Vad gäller friårsförsöket tror jag att Ulf Holm har ett så pass stort inflytande att han kan bestämma sig för om det här ska gå till riksdagen eller om det ska vara några förordningar som regeringen formellt sett kan ändra på själv. Det är en viktig fråga. Ska riksdagen få pröva friårsfrågan ordentligt med en proposition så att arbetsmarknadsutskottet åtminstone får någon proposition att hantera? Det är problemet; regeringen gör ju ingenting. Återigen: Ulf Holm måste ta ansvar. Ulf Holm har varit delaktig i detta och måste ta ansvar för de frågor han är inblandad i och är med och gör upp med regeringen om. Det går inte att leka oppositionsparti när det passar och regeringsparti när det passar.

Anf. 89 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Alla vet väl att jag kämpar för att riksdagen ska ha mer makt. Alltför mycket läggs i dag på regeringen. Jag har ingenting i sak att säga emot dig, Stefan. Jag tycker verkligen att vi, om det är möjligt, ska ha en diskussion om detta i riksdagen. Jag tycker också att arbetsmark-

nadsutskottet skulle kunna behöva lite fler propositioner att jobba med. Så jag har ingenting i sak emot vad du säger. Jag får nästan lova här i talarstolen att jag ska undersöka saken, som man så fint säger, så får vi se vad som händer med det längre fram.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 90 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att den fråga som Ulf Holm tog upp sist angående föräldraledighet och stödet till papporna var väldigt intressant. Från Centerpartiets sida har vi lite olika förslag. Vi säger bland annat att vi ska starta pappagrupper runtom i landet som ska se till att blivande pappor känner att de är viktiga och vet hur de ska hantera detta på arbetsplatsen, där papporna ibland inte har det rätta stödet, men även hemma i relationen till mamman och till barnet så att de vet hur de ska bära sig åt för att det ska bli bra.

Ulf Holm tog upp att han skulle vilja att det fanns jämställdhetsplaner hos arbetsgivarna, vilket jag också tycker är väldigt bra. Men har ni några fler konkreta förslag på det här området? Det är ju väldigt viktigt att vi kommer vidare.

*Arbetsmarknad
och jämställdhet*

Anf. 91 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om mycket av det som Margareta Andersson tog upp. Det är bra om fler partier kan komma överens om vikten av dessa frågor och jobba vidare med jämställdhetsplaner och med att uppmuntra pappor att ta ut pappamånader.

Det viktiga nu är att se till att dessa förslag blir verklighet. Jag hoppas att Centern stöder dem. Det kommer flera förslag, och det finns en del förslag i propositionen *Jämt och ständigt*, även om jag skulle önska att det var fler som uppmuntrade männen att ta ett ansvar för jämställdheten. Ibland får jag intrycket att allt ansvar läggs på kvinnorna. Men ett minst lika stort ansvar borde läggas på männen. Vi män måste inse att vi måste dela med oss av makten. Det innebär att vi måste ta politiskt ansvar för detta, och det får vi jobba vidare på.

Jag gör mitt bästa för att försöka att påverka regeringen, även om det inte finns många socialdemokratiska ledamöter närvarande under denna viktiga debatt.

Anf. 92 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Ett annat konkret förslag som vi från Centerpartiet för fram på det här området är att man ska öka de ekonomiska fördelarna. Ibland möts man av argumentet att det är för dyrt, att familjer inte har råd. Hur ser Miljöpartiet på en höjning av taket i föräldraförsäkringen så att det kan bli en ekonomisk morot?

Dessutom kan man också diskutera vad vi som politiker gör för att påverka opinionsbildningen gentemot arbetsgivare, företagsledare och chefer så att man inte får den reaktion som man ibland får: Ja, men du som är karl kan väl ändå inte vara hemma och passa barn.

Anf. 93 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! När det gäller den sista frågan önskar jag att Sveriges jämställdhetsminister hade varit med i debatten i dag. Är den någon som

skulle kunna lyfta fram frågan är det en aktiv jämställdhetsminister. Det är väldigt trist att se att det knappt finns några socialdemokrater närvarande här.

Frågan om en höjning av taket måste ses i ett större perspektiv. Är det viktigast att höja taken eller att höja golven? Jag tycker nog att i det ekonomiska läge som råder är det faktiskt viktigare att höja golven och se till att de som är längst ned och får de lägsta ersättningarna kan få lite mera så att de klarar sig. De ersättningar som ligger längst ned på trappan är väldigt små. Jag tycker att vi i solidaritetens namn ska prioritera jobbet med att höja grundersättningen i stället för att de som redan har relativt mycket ska få ännu mer. I den avvägningen håller jag på höjda grundnivåer.

Anf. 94 INGER NORDLANDER (s):

Herr talman! Jag tänker tala om och fokusera på jämställdhet och arbetsmarknadens manliga struktur, för den har jag stor erfarenhet av.

Arbetslivets organisation måste – som jag ser det – anpassas till dagens familjeliv, och inte tvärtom. Att unga barnfamiljer har en ytterst pressad situation är de flesta medvetna om. Och det är tiden jag talar om, tiden som ska räcka till när vardagen inte går ihop. Denna stressituation visar sig ofta i utbrändhet bland kvinnor och därmed hög sjukfrånvaro.

Att barnfamiljer ska kunna ha drägliga arbetsvillkor måste nu arbetsmarknadens parter ta på största allvar. Hur ska vi annars kunna få ett barnvänligt samhälle som fungerar?

Efter ett långt arbetsliv ser jag tyvärr att organisationsstrukturen är exakt likadan som när jag en gång i tiden på 60-talet gick ut på arbetsmarknaden. Över 40 år har alltså förflutit, 40 år av kamp för jämställdhet inom alla områden: arbete, familj och politik. Mycket har vunnits, det ser vi inte minst här i vårt eget parlament. Vi har ju världens mest jämställda parlament.

Och den gemensamma välfärden har underlättat mycket för småbarnsföräldrars möjlighet att arbeta. Det gäller till exempel dagisplats för alla barn, föräldraförsäkring, barnbidrag med mera.

Men de tankar om rättvisa mellan könen som vi kvinnor brann för på 60- och 70-talen, tankar som gällde arbetslivets organisation har alltså tyvärr stannat vid just tankar. De manliga strukturerna lever kvar, den struktur som passade män med hemmafru, med någon som tog hand om allt praktiskt med barn och familj. Och den tiden vill jag inte ha tillbaka.

Att alla ska ha möjlighet till ett arbete är grunden för ett demokratiskt samhälle. Alla ska kunna försörja sig själva. Man ska vara trygg i att kunna försörja sig själv även när livet bjuder på oplanerade händelser.

Jämställdhetslagen driver på så att kvinnor och män ska ha lika rättigheter i arbetslivet. Lagen berör inte vårt privatliv. Ändå visar det sig i dag att det just är privatlivet som fått stå för de flesta förändringarna i barnfamiljernas liv. Arbetslivets manliga struktur är i det närmaste oförändrad. Kvinnorna betalar priset, det dubbla priset. Ja, herr talman, varför har det blivit på detta sätt? Den frågan ställer sig många.

Krav på kortare arbetstid visar på de stora könsskillnaderna mellan kvinnors och mäns behov av hur arbetstiden ska förläggas. Kvinnors behov och krav går ut på kortare daglig arbetstid. Männen vill ha längre

sammanhållen ledighet. Bara där ser man ju vem som ansvarar för tiden i familjens dagliga vardag.

En nyligen framtagna undersökning om flexibel arbetstid, som egentligen skulle kunna ha bara fördelar, visar att det är kvinnorna som anpassar sin arbetstid efter mannens, och mannens arbetstid följer gamla traditioner. Och det är här problemet ligger. Eftersom vi i Sverige har en starkt segregerad arbetsmarknad med kvinnorna i den vårdande sektorn och männen i den tillverkande sektorn har den sistnämnda sektorns maktstruktur förblivit oförändrad. Så man löser familjens tidsproblem genom kvinnornas anpassning av arbetstiden. Det medför ofta att kvinnan får en starkt stressad situation som i förlängningen drabbar, ja, vilka? Barnen, naturligtvis. Var det verkligen så här vi ville ha det? Nej.

Med tanke på att arbetslivet ropar efter ung arbetskraft och eftersom det är under just den tiden som man också startar familj och skaffar barn måste det bli en förändring av hur både arbetstid och arbetsorganisation planeras.

Vad blir då slutsatsen: Jo, herr talman, som jag ser det, för att få behålla entusiastiska och trygga medarbetare bör flexibiliteten i arbetslivet vara livstidsbetingad, det vill säga anpassad till en familjebildning med barn. Det innebär att under de år som de små barnen växer upp ska mamman och pappan kunna ha kortare arbetsdagar för att få arbete och familj att gå ihop. Det kanske rör sig om kortare arbetsdagar under två–sex år av ett 40-årigt arbetsliv.

Det allra bästa med det här är att då kommer personer att kunna gå med entusiasm och trygghet till sitt arbete utan att ha dåligt samvete. Vilka är det som blir vinnare? Jo, barnen som är vår framtid.

Anf. 95 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Det var en alldeles ypperlig problembeskrivning. Jag tror att vi alla känner igen oss. Jag har tre småbarn hemma, och jag känner i högsta grad igen mig.

Jag ställer mig ändå frågande till Inger Nordlander, som tillhör Socialdemokraterna som sitter i regeringsställning och som faktiskt har gjort det i mer än 80 år. Om hon nu brinner så för detta, som jag genuint känner att vi gör gemensamt, saknar jag ändå konkreta åtgärder. På något sätt är det en ypperlig problembeskrivning, men det finns inget verktyg, inget förslag till lösning. Det skulle vara intressant att få höra.

Anf. 96 INGER NORDLANDER (s) replik:

Herr talman! Vi kan ju lagstifta om vad arbetsgivaren ska göra, men det är egentligen inte det som vi vill. Min grundinställning är att männen själva måste förstå att de måste påverka, för det är de som sitter vid makten i arbetslivet. Hur de formar en arbetsdag måste de ju själva kunna välja, för vi vill inte gå in och lagstifta i privatlivet.

Anf. 97 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra, för det är inte så himla länge sedan som vi hotades med kvoteringar från Inger Nordlanders parti.

En del av problembeskrivningen som togs upp var just detta med den flexibla arbetssituationen, alltså att det för familjers vardag skulle krävas en mer flexibel arbetstid. Där har Folkpartiet ett konkret förslag till en ny

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Arbetsmarknad
och jämställdhet*

arbetstidslagstiftning som gör att man själv som individ kan se över arbetstidens längd och förläggning. Det innebär alltså att man kan arbeta upp en arbetstidsbank, så att man under en period då man känner att man kan eller vill kan arbeta in mer tid som man sedan kan ta ut. Är det någonting som Inger Nordlander skulle kunna säga att vi kan fortsätta en förutsättningslös diskussion om, som det så vackert heter?

Anf. 98 INGER NORDLANDER (s) replik:

Herr talman! Ja, jag är egentligen villig till allting som kan förändra till barnfamiljernas bästa. Men vad jag ser är att det inte har förändrats någonting sedan jag var ung och hade barn. Eftersom jag nu har barnbarn ser jag att det nu är exakt samma situation.

En arbetsgivare kan i dag fråga en ung kvinna om hon ska skaffa barn eller kan säga upp en kvinna under barnledighet. Vi måste ju komma ur det här på något sätt. Men måste vi lagstifta om allting? Kan vi inte på något sätt få arbetsgivare att förstå att de mår bättre om de har entusiastiska, trygga och bra medarbetare? Det är lite grann det som egentligen är min grundbult. Men det kanske är så, som Tina Acketoft säger, att vi måste lagstifta.

Anf. 99 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Herr talman! Ett angeläget ämne som borde beröra oss mer är situationen för dem av oss som är funktionshindrade. För många är det en situation som gör vardagen besvärlig, komplicerad, krånglig och mödosam.

När jag var som mest aktiv i handikapprörelsen, för mer än 20 år sedan, brukade vi säga att man inte är mer funktionshindrad än vad samhället gör en till.

En del av oss är normalhandikappade, som jag och många av er som sitter här i salen. En del är dock mer handikappade och ibland eller ofta i behov av hjälp, då samhället i hög grad gör många till funktionshindrade i åtskilliga situationer och vid många tillfällen.

Vår lagstiftning på området syftar till att en person med behov av hjälp ska få det för att kunna delta i samhällslivet på mer jämlika villkor. Tyvärr brister det stödet i ett stort antal situationer, och jag vill peka på några av de situationerna.

För de allra flesta av oss är det inget större konststycke att ta oss härifrån till en annan plats i staden eller till och med utanför staden. För en person med funktionshinder är det däremot början till ett många gånger långt i förväg planerande.

Den nu gällande lagen om färdtjänst har varit i kraft sedan 1998. Problem med lagen finns, och under de snart sex år som lagen gällt har många problem uppdragats och många kloka synpunkter kommit fram om behov av förändringar. Det är dags att utifrån dessa erfarenheter göra nödvändiga förändringar. Det är dags att göra om den lagen.

Det handlar framför allt om snäva tolkningar. Hur mycket ska en färdtjänstberättigad kunna utnyttja färdtjänsten? Ska föreningslivsverksamhet omfattas? Ska man kunna delta aktivt i det politiska livet? Ska man dessutom kunna gå på teater samma vecka som man haft ett möte på stan? För oss är det ingen stor fråga. För den som är i behov av färdtjänst är det här ganska besvärligt i många kommuner.

Om du vill studera på annan ort, glöm det, om du inte bor i en kommun som har ett system för färdtjänst i annan kommun – inget som i dag är obligatoriskt. Självklart ska man ha möjligheten att få en mindre snäv tolkning av hur detta ska tillämpas. Självklart ska man kunna studera, precis som andra ungdomar, inte alltid på den ort man kommer ifrån.

När man är förälder och har barn som behöver släppas av vid dagis eller skolan, ser man det som normalhandikappad, ni och jag, som självklart att ta sin del av ansvaret för barns hämtning och lämning. Som färdtjänstbehövande är du utlämnad till godtycket i den kommun du råkar bo i. Självklart ska man ha möjligheten att få en mindre snäv tolkning av hur detta ska tillämpas. Självklart ska man få samma möjlighet att vara förälder som andra.

Som om inte detta är nog har var femte kommun under den senaste tvåårsperioden höjt avgiften för färdtjänsten.

Låt oss hoppas att den utredning som inom kort ska komma med sitt slutbetänkande, där färdtjänstfrågorna ingår, har förslag och svar på många av dessa frågor.

Låt oss fortsätta att arbeta med de frågor som inte är lösta i en parlamentarisk utredning, så att vi med stor enighet kan lägga fram förslag till riksdagen om ändringar i färdtjänstlagen så att den enskilde inte längre kommer i kläm. Med all respekt för ansvarsfördelningen mellan kommuner och stat, är det angeläget att den enskilda människan i det här fallet står i förgrunden.

En annan fråga som försvårar för de handikappade är att det finns för lite pengar till bilstöd. De människor som har rätt till bilstöd får återigen ställa sig i kö till nästa budgetproposition för att få beslutet verkställt, varvid de kommande pengarna för nästa år till stor del äts upp av kön från föregående år. I år blir det sjunde året i rad som utbetalningarna stoppas långt innan budgetåret är slut. Det är oacceptabelt att regeringen inte lever upp till riksdagens krav på att se över bilstödet för människor, så att man kan få det stöd man är berättigad till. När pengarna är slut, vad gör man då? Väntar utan möjlighet att kunna fungera som andra i samhället.

Självklart ska man få möjlighet att få ut det berättigade stödet. Här behöver göras en justering för att förhindra att köer från tidigare år åter upp kommande budgetårs pengar.

En tredje fråga som känns angelägen är frågan om tillgänglighet till framförallt offentliga lokaler men även till restauranger, affärer och andra byggnader som vi alla har behov av att besöka mer eller mindre regelbundet. Det är extra tråkigt när flera offentliga lokaler inte ger möjligheter för funktionshindrade att ta del av det som där erbjuds.

Posten har, som vi alla vet, lagts ut på ett antal olika entreprenörer. Det är bra, tycker jag, då jag sällan kommer hem vid en sådan tid att jag kan hämta mina paket utan kan göra det på kvällstid i stället. Vad man däremot glömt i upphandlingen av dessa tjänster är att tillgodose kraven från rörelsehindrade, som även de behöver gå till posten ibland. Nu fungerar många ställen ändå, men många är de lokaler som behöver förändras för att möjliggöra åtkomsten för rörelsehindrade.

Det är angeläget att ta tag i frågan. Det blir ingen ”riktig post” förrän alla har fått möjligheten att få sin service.

Anf. 100 ANNELIE ENOCHSON (kd):

I går morse när jag tittade på ett morgonprogram i TV, dök ett inslag upp som tog tag i mig. Det var den palestinska kvinnan, Souad, som har skrivit en bok som heter *Levande bränd*. Hon är en av dessa otaliga kvinnor runtom i världen som har blivit utsatta för ett så kallat hedersmord. Hennes svåger hällde fotogen över henne och tände på hennes hår.

Hon överlevde dock, men först nu, efter 27 operationer och 25 år, orkar hon träda fram och skriva om sina upplevelser. Hon är fortfarande rädd för sitt liv och uppträdde i TV-intervjun med en mask för ansiktet. Souad är inte hennes riktiga namn.

Nu är inte detta en företeelse bara i arabiska länder, i Indien eller på andra platser runtom i vår värld, utan detta är i allra högsta grad en skrämmande verklighet för många kvinnor och unga tjejer i dagens Sverige.

Att vi i dagens Sverige, 2003, har kvinnor som lever i ständig skräck för hedersrelaterat våld är inte mindre än ett oerhört underbetyg för den sittande socialistiska regeringen.

FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor riktar skarp kritik mot det faktum att mäns våld mot kvinnor fortfarande är ett stort problem i Sverige.

Hedersrelaterat våld är inget hedersamt. Det är ett fruktansvärt brott. Det behövs större resurser för skyddat boende så att flickor och unga kvinnor som är i behov av skyddat boende kan få tillgång till det omgående. Men långt viktigare är att vi lär oss att ta itu med detta och tacklar det tänkande som ligger bakom den så kallade hederskulturen och att vi med en större effektivitet än i dag beivrar dessa brott.

Orsakerna till brotten är inte enbart att finna i olika invandrargruppers kulturer. Regeringens misslyckade integrationspolitik bär ett stort ansvar för många unga kvinnors lidande.

I dag ges många invandrare aldrig en riktig chans att komma in i det svenska samhället och får på så sätt inte heller möjligheter att ta del av svenska värderingar. Regeringen har låst fast generationer av invandrare i bidragsberoende samtidigt som de med pekpinnepolitik försöker förmå familjer och enskilda att bli försvenskade och ge upp sina rötter.

Invandrare måste ges möjlighet att snabbt komma in på arbetsmarknaden genom en högre grad av individualisering av svenskundervisning där en större del av utbildningen sker i arbetslivet. På detta sätt knyts också kontakter mellan svenskar och invandrare som kan fungera som norm och värdeförmedlare och vara berikande för alla parter.

Samhället måste på ett tydligare sätt stödja invandrarfamiljerna. Det blir lätt spänningar i en familj där föräldrarna har rötterna i det gamla hemlandet samtidigt som barnen blir alltmer en del av familjens nya hemland. Dessa konflikter måste uppmärksammas av de sociala myndigheterna, i familjerådgivningen och i skolans samlevnads- och sexualundervisning. Att uppmärksamma familjen och stötta den är minst lika viktigt som att bereda plats på arbetsmarknaden för att få en fungerande integration där normer och värderingar överförs. På detta sätt kan man bekämpa problematiken med hedersrelaterat våld.

Herr talman! Efter denna min inledning om vad jämställdheten egentligen borde handla om – att män och kvinnor behandlas lika och har lika inflytande och värde som just människor och är unika skapare – så vill

jag nämna några ord om regeringens skrivelse *Jämt och ständigt* som lämnades till riksdagen i somras.

I skrivelsen har man klart uttalat att jämställdheten ska integreras i alla politikområden, och man redogör för det jämställdhetsarbete som skett inom de olika politikområdena sedan 1999. Det är därför med förvåning och förundran som vi läser att visionerna med bostadspolitikens jämställdhetsarbete ryms på fattiga sju rader. Det hänvisas då enbart till att en utredning är tillsatt som ska se över plan- och bygglagen.

När man sedan redogör för vad som gjorts av jämställdhetsarbete inom bostadspolitiken så hänvisar man till två rapporter som Boverket har tagit fram. Det är allt som regeringen kan visa upp! Vi vet ju att samhällsplaneringen och bostadspolitiken är två mycket viktiga områden för vårt dagliga liv, och vi vet att kvinnor känner sig otryggare än män i sina närområden. Den fysiska samhällsplaneringen har stor betydelse för vår levnadsmiljö och påverkar inte bara vårt boende utan också hela vårt sociala liv. En grundläggande förutsättning för att människor ska kunna känna livskvalitet är att de har en trygg boendemiljö. Sverige har traditionellt uppfattats som ett tryggt land. Men tyvärr har utvecklingen de senaste åren visat att denna uppfattning inte har fog för sig.

Det är nu dags att vidta åtgärder för att åstadkomma ett effektivt och långsiktigt brottsförebyggande jämställt arbete inom samhällsplaneringen. Varje kommun bör upprätta en brottsförebyggande policy som ska ingå i översiktsplanen. En sådan policy kan innehålla principiella ställningstaganden om hur stadens struktur bör utvecklas även utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Anf. 101 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att Annelie Enochson tar upp diskussionen om mäns våld mot kvinnor. Men jag blir rätt upprörd över att beskrivningen av detta görs till att det dels handlar om invandrarkultur, dels om regeringens agerande.

Jag menar att det ligger en stor fara i att peka ut att det handlar om ”de där” – en annan kultur. Det är ytterst viktigt att vi gör tvärtom och mycket tydligt talar om att kvinnoförtrycket finns överallt. Det finns i alla kulturer. Det finns här hos oss, men det tar sig olika uttryck. Jag skulle gärna vilja höra Enochson resonera och förhålla sig till det som jag säger. Det är ytterst viktigt att vi inte definierar detta som ett de-där-problem.

Anf. 102 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Herr talman! Det finns våld inom alla kulturer. Jag började med att nämna just detta som kallas för hedersmord. Det tror jag är unikt för vissa kulturer. Saker blir inte mindre eller större för att man inte vågar nämna dem vid deras rätta namn. Det finns våld i Sverige – det vet vi. Vi har fått FN:s kommission mot diskriminering som säger att detta måste tas på största allvar. Samtidigt måste vi inse att vi har väldigt mycket av just detta specifika våld mot kvinnor som har att göra med att man kommer från andra kulturer.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbetsmarknad
och jämställdhet

Det tror jag att Camilla är väl medveten om, och därför måste vi också våga prata om det. Att stötta familjerna när de kommer till Sverige och att ge dem en chans att kunna förstå den svenska kulturen, som inte accepterar detta, är något som vi måste ta itu med.

Anf. 103 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Herr talman! Ja, men ändå avslutar Enochson med att säga att den svenska kulturen inte accepterar detta. Svenska män dödar också svenska kvinnor. Nu är vi tillbaka till utgångspunkten i min frågeställning. Vi hinner inte ha något ytterligare replikskifte nu, men jag tror att det är viktigt att vi återkommer till detta. Mäns våld mot kvinnor tar sig olika uttryck och kan behöva olika insatser. Men jag väddar till alla att inte göra det till en kulturellt betingad företeelse. Det finns här hos oss och det finns överallt var än i världen man vänder sig. Det är samma fenomen, men det tar sig olika uttryck.

Anf. 104 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att det absolut viktigaste för att råda bot mot detta är att se till att man skapar trygga familjer. Mycket av det hedersrelaterade våld som vi har sett i Sverige i dag har att göra med att familjerna inte har sett vad det är som vi accepterar i den svenska kulturen. Det måste vi ta itu med.

Det förekommer naturligtvis även våld i svenska familjer. Det ska vi också ta itu med. Där tror jag att vi får jobba på ett annorlunda sätt. Det kan ha mycket att göra med att männen i de parrelationerna kanske har haft en dålig uppväxt, eller vad det vara månede. Jag ser detta som två olika saker, och de måste tas itu med på två olika sätt.

Anf. 105 MARIA HASSAN (s):

Herr talman! För ett år sedan åkte jag tunnelbana med Suad, en bekant kvinna från Libanon. Hon lyste som en sol. Anledningen var att hon var på väg till ett jobb som hon hade drömt om sedan hon var liten. Suad fick anställning som undersköterska på Karolinska sjukhuset. Vägen dit var lång eftersom hon endast hade grundskoleutbildning hemifrån. När hennes barn blev tillräckligt stora vågade hon sätta sig på skolbänken. Suad berömde Sverige som ett land där det är möjligt att förverkliga sina drömmar.

Men Suad var helt omedveten om att hon sprängde myten om invandrarkvinnan som passiv och instängd i hemmet. Kvinnor med invandrabakgrund betraktas tyvärr ofta som en homogen grupp med dåliga språkfärdigheter, låg utbildning och små möjligheter att påverka sin egen situation. I själva verket är utbildningsnivån för personer med invandrabakgrund i genomsnitt lika hög som för svenskar, men polarisering mellan låg- och högutbildade är större.

Situationen för högutbildade invandrarkvinnor diskuteras allt oftare och har förbättrats de senaste åren. Däremot är gruppen invandrarkvinnor med låg utbildning osynlig och underskattad på arbetsmarknaden. Oftast placeras de allra längst ned på skalan. Det är just den gruppen som jag vill uppmärksamma.

Herr talman! Jag har träffat många kvinnor från Italien, Grekland och före detta Jugoslavien som har arbetat 13 timmar per dag sedan 70-talet

för att skapa en bättre framtid för sina barn. De flesta av dessa kvinnor har drabbats av försämrings- och belastningsskador eftersom de har varit överrepresenterade i yrken med höga arbetsmiljörisker. De är förtidspensionerade eller långtidssjukskrivna i dag. Många av dem skulle kunna komma tillbaka till arbetslivet, men de behöver stöd.

Herr talman! Många kvinnor upplever att de dubbeldiskrimineras på grund av etniskt ursprung och kön. Den stereotypa bilden av invandrarkvinnan bidrar tyvärr till diskrimineringen och utgör ett hinder på arbetsmarknaden. Arbetsgivare har svårt att se den potential och den styrka som invandrarkvinnor har. Kunskaperna om invandrade kvinnors villkor på arbetsmarknaden är bristfälliga, och deras insatser i det svenska samhället värderas lågt. Frågan är om vårt land har råd att inte ta vara på det arbetskraftsutbud som finns bland invandrarkvinnor.

Fram till 2005 ska 200 miljoner kronor användas till arbetsförmedlingarnas verksamhet för att stärkas invandrarnas ställning på arbetsmarknaden. Jag förväntar mig att det kommer att gynna invandrarkvinnorna.

År 2002 var sysselsättningsgraden bland utrikes födda personer 60 %, 57 % för kvinnor och 63 % för män. Motsvarande siffra för infödda svenskar var 76 %, 75 % för kvinnor och 77 % för män. Men statistiken säger inget om vilka faktorer som ligger bakom invandrarkvinnornas lägre arbetskraftsdeltagande jämfört med invandrade män. Den säger inte heller något om de invandrarkvinnor som arbetar och sköter sina äldre hemma. Faktum är att alltför äldre invandrare bor på äldreboenden och tyvärr glömmes det svenska språket och återvänder till sitt modersmål. Samtidigt vill många invandrarkvinnor arbeta inom äldreboenden men saknar utbildning. Jag hävdar inte att alla invandrarkvinnor vill jobba inom äldreboenden. Det är bara ett exempel av många. Däremot vill jag uppmärksamma att invandrarkvinnor behöver ett aktivt stöd för att förverkliga sina drömmar för deras egen och samhällets nytta.

Anf. 106 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det här är en något spretig debatt. Det visar väl hur svårt det är att hantera ett sådant ämne som jämställdhet eller feminism. Det ryms liksom inte inom de politiska strukturernas ramar. Nu ligger en del på arbetsmarknaden och en del annat hör till andra utskott. Det är svårt att få en samlad debatt. Vi har ingen minister här, och det är inte så stor representation över huvud taget. Jag tycker att det är ganska talande för hur de här frågorna fortfarande ses. Det är väl också svaret på den fråga som många har ställt här tidigare i debatten, nämligen: Varför blir det ingen förändring?

Jag tycker att vi har fått väldigt bra beskrivningar av hur de manliga strukturerna är rådande på arbetsmarknaden. Vi har fått bra beskrivningar av hur det ser ut när man som ensamstående mamma ska hinna med allt. Det visar att det finns rätt mycket kvar att göra. Det kan vi säga utan att förringa allt det som har gjorts.

Men varför blir det då ingen förändring? Merparten av det obetalda arbetet görs fortfarande av kvinnor. Det gäller allt det som har att göra med barn, familj, relationer, gamla farmor, sura gymnastikpåsar som ska packas, maten som ska handlas, kläderna som ska tvättas och dammråttorna som ska jagas. Så ser det fortfarande ut år 2003. Det är väldigt väl

Prot. 2003/04:14

16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Arbetsmarknad
och jämställdhet

belagt i en bilaga till budgeten. Jag hoppas att den kommer att ges ut i en populärversion så att vi kan sprida den på gator och torg. Där är fördelningen mellan obetalt och betalt arbete, lönediskrimineringen som fortsätter och vilka konsekvenser det får för kvinnors ställning både hemma och på arbetsmarknaden väldigt klart belagda. Socialförsäkringssystemen rättar naturligtvis till en del av detta, men det permanentar det också. Det är särskilt tydligt i föräldraförsäkringen som permanentar den könsmaktsordning som talar om för oss att det är kvinnor som ska vara hemma med barn och sköta vård och omsorg. Om de går ut och gör samma jobb kan de få lite nålpengar för det men inte några rättvisa löner. Det är den strukturen som lägger sin hand över allt det som vi talar om.

Det tar sig uttryck i allt från otrygga anställningsförhållanden, lönediskriminering och uppsägningar när man blir gravid till det mycket brutala våld som Annelie Enochson talade om. Det finns i hela vårt samhälle i samtliga länder i hela världen. Det har inte ett skvatt med kultur att göra. Det är betingat av just den här maktordningen som överordnar män och underordnar kvinnor.

Häromdagen träffade jag en kvinna som sade att hon jobbade i en organisation för att hjälpa kvinnor som har blivit slagna. Hon skulle fylla i ett papper, och då skulle hon fylla i vad organisationen gjorde. Det fanns en ruta där det stod så här: Arbetar för att stärka kvinnor som finns i patriarkala familjer. Vem skulle inte fylla i den? Det var alltså en blankett som utgick ifrån att patriarkala familjer bara finns i andra kulturer – det finns inte i Sverige. Det är fullständigt fel att tro någonting sådant. Det finns mängder av kvinnor som har blivit misshandlade och behandlade på ett sätt som man helst inte skulle vilja höra talas om som bor i alldeles vanliga svenska familjer. Det finns en patriarkal ordning som ger sig till känna överallt och på en massa olika sätt. Det kan vara alltifrån i sängkammaren, in i lönekuverten och till de internationella förhandlingsborden där man också ska lösa konflikter och destruktiva konsekvenser av en patriarkal maktordning.

Var ska vi diskutera detta? I vilket utskott ska vi diskutera det här? Det är frågor som berör många utskott. Det handlar om hur det är hemma och hur det är på jobbet, hur det är i det privata och hur det är i samhället. Jag tror att vi måste inse att allt detta handlar om politik och att vi måste vidga politikens gränser just därför. Vi får inte tro att det är några fria val som styr när vi sitter hemma vid köksbordet och diskuterar hur vi ska få ihop livspusslet.

Föräldraförsäkringen är en väldigt bra illustration till detta. Jag tycker vi ska ställa frågan: Varför vill så få män vara med sina barn? Det är faktiskt detta det handlar om. Det finns en total frivillighet i den här försäkringen. Som förälder har man rätt att vara ledig. Varför vill så få män vara med sina barn? Det tycker jag är en mycket viktig fråga.

Jag tror att det handlar om könsroller och mångas uppfattning om vad man ska göra när man är man respektive kvinna. Den strukturen, den maktordningen, skulle jag vilja att vi får en ordentlig debatt om.

Förhoppningsvis kan vi få det i november. Men jag tror att den skulle behöva föras på betydligt många fler nivåer i det politiska livet. Jag tror också att den politiska organisationen skulle behöva förändras.

Det kan väl inte vara så som vice talmannen har sagt i en tidningsintervju att detta med feminism är en så smal fråga att det vore konstigt om man vill ägna sitt riksdagsmandat åt detta.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 107 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag som kvinna inte känner igen mig varje gång jag hör Gudrun Schyman. Jag gör inte det.

Jag tycker att det är förenklat att enbart säga att det är patriarkala strukturer. Jag tror att man får se det från olika håll. När det gäller mäns våld mot kvinnor finns det kulturella skillnader. Vill man inte säga det tror jag att man förenklar det hela.

Det viktigaste för mig är att man säger att det finns och att man tar itu med det. Att det sedan förekommer i olika kulturer på olika sätt måste vi se och arbeta med. Det är vad jag skulle önska att Gudrun Schyman också såg och att hon jobbade för att vi får bort det.

*Arbetsmarknad
och jämställdhet*

Anf. 108 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Visst finns det skillnader. Det finns olika uttryck som våldet tar sig. Det finns syramord och många hemskt brutala sätt att tysta kvinnor eller att uttrycka sin frustration över att inte kunna kontrollera kvinnors liv. Jag blundar inte för det. Men det är inte huvudfrågan.

Huvudfrågan är maktstrukturen. Huvudfrågan är det förhållningssätt som finns i huvudet på en del, nämligen att kvinnor ska kontrolleras och att jag som man har rätt att göra det och att det är den maktordningen som ska gälla. Det är huvudfrågan. Det måste vi se. Annars hamnar vi i träsket som det innebär att börja tala om detta som någon form av kulturell företeelse.

Anf. 109 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Herr talman! Jag kom med ett konkret förslag. Det största problemet för många av invandrarfamiljerna i Sverige i dag är att de som familjer ska försvenskas och inte får behålla sina rötter. Jag menar att vi gör dem en otjänst. Man måste känna sig trygg i sina rötter och det sammanhang man kommer ifrån.

Det innebär inte att jag tycker att manliga maktstrukturer är positivt. Absolut inte. Men jag tror att det vi måste angripa är just detta att man känner sig väldigt otrygg i det svenska samhället. Jag menar att vi måste se familjerna som en helhet. Det är vad jag skulle vilja jobba för.

Anf. 110 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det är där vi är väldigt oense. Jag vill inte se familjerna som någon enhet. Jag vill se individer med mänskliga rättigheter oavsett kön. Det är en väldig skillnad.

Vi vet att i de allra flesta familjer är det inte så. Oavsett vilket land man kommer ifrån innebär själva familjekonstruktionen ofta att de mänskliga rättigheterna försvagas eller förtrampas.

Det finns en diskriminering i en patriarkal familjestruktur som tar sig olika uttryck men som finns där. Den skyddas av, precis som du själv nu gjorde, ett familjebegrepp. Jag vill se en familj som består av enskilda individer med mänskliga rättigheter fullt ut.

Anf. 111 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Jag delar Gudrun Schymans bild helt och fullt. Vi är alla individer med mänskliga rättigheter oavsett kön. Våld mot kvinnor är våld oavsett varifrån det kommer. Därför är den enda ljuspunkten med Mona Sahlins nya roll som jämställdhetsminister att hon även har hand om integrationsfrågorna. Nog om detta.

Jag skulle vilja fråga Gudrun Schyman om hon delar Inger Nordlanders synsätt att det är genom debatten – hon är naturligtvis en strålande debattör – och inte med politikens vapen eller hjälpmedel som vi ska komma jämställdheten närmre. Det är egentligen en väldigt enkel och rak fråga.

Anf. 112 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tror att vi ska använda alla medel som står till buds. Jag ser ingen som helst motsättning i att debattera, att arbeta med opinionsbildning, att använda lagstiftning och att använda alla de arenor som finns, inklusive den politiska arenan. Det behövs inte föras någon diskussion om var. Det behövs föras en diskussion om varför det är så tyst.

Anf. 113 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Herr talman! Det är väl upp till alla oss. Jag tycker att de få som är i denna sal i dag gör ett förtjänstfullt arbete.

Jag fick tag på en av Vänsterpartiets motioner. Där står en passage som jag skulle vilja få förklarad för mig. Man vill ha en verklig och djupgående demokratisering av den gemensamma sektorn. Vi talar alltså återigen om offentliganställda, och så vidare.

För mig är detta ett högpolitiskt ämne. Vad betyder detta med ”verklig och djupgående demokratisering”?

Anf. 114 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag har inte motionen framför mig och kan därför inte se i vilket sammanhang det står. Jag antar att det betyder att det ska finnas ett demokratiskt inflytande för dem som arbetar där, för dem som är arbetsgivare och för oss som är medborgare. Men jag ser inte sammanhanget, och jag kan inte svara dig.

Själva debatten om den offentliga sektorn är intressant. Det låter i debatten ibland som att den vore till för kvinnor. Så är det naturligtvis inte. Den offentliga sektorn, det som är välfärden, är till för oss människor och medborgare.

En majoritet i Sveriges riksdag har valt att den ska vara skattefinansierad och i samhällelig ägo på olika sätt. Det finns en demokratiaspekt i detta som är mycket viktig. Den är inte till för kvinnor. Den är till för medborgares och människors behov av utbildning, vård, service och omsorg.

Att det är en majoritet kvinnor som arbetar där kan väl inte någon vara glad över. Att det är usla löner kan väl inte någon vara glad över heller. Men så ser det också ut i de sektorerna inom den privata sektorn.

Anf. 115 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Familjer ser väldigt olika ut. Jag har en erfarenhet som jag delar med många kvinnor att vara ensamstående pappa, fast kvinnor inte är ensamstående pappor utan mammor. Det ger en speciell erfarenhet som gör att jag känner mig lite frågande till en del av det Gudrun Schyman säger.

När man hamnar i den situationen – även om det nu är många år sedan när hustrun hade gått bort i cancer – hamnar man i en situationen som så otroligt många kvinnor befinner sig. Man behöver hjälp med annat.

Min fråga till Gudrun Schyman är: Varför är det bara manliga kylskåpsinstallatörer som man ska betala fullt ut? Kanske behöver man någon annan tjänst i hemmet? Nu finns det liksom ingen marknad. Det förutsätts på något sätt att kvinnor som kommer hem ska jobba på någon svart marknad.

Jag, och jag tror många andra kvinnor, hade behövt hjälp i hemmet till rimliga priser. Vad finns det för redskap för att öka valfriheten för många ensamstående kvinnor?

Anf. 116 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag kan inte se att det inte finns. Precis som du kan reparera ditt kylskåp, dammsugaren eller vad det nu är, kan du naturligtvis få hjälp med annat i hemmet. Det finns företag som gör detta i dag. Det finns mängder. Titta i Gula Sidorna. Det finns massor.

Det vi för en politisk diskussion om är: Ska vi skattesubventionera detta eller inte? Det är en diskussion vi kan föra. Varför ska vi skattesubventionera det som kvinnor gör men inte det som män gör? Vad är det för idé med det? Det förstår jag inte.

Anf. 117 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! En tidigare talare från ditt parti sade att det vore bättre om fler män tog sitt fulla ansvar och att det var lösningen. Det kan jag också tycka. Men det är en nödlösning i den här situationen. Många kvinnor som är lågavlönade och som skulle vilja köpa tjänster har inte råd med detta.

Jag tycker inte att det är den bästa lösningen. Den lösningen som ni anvisar är den bästa. Alla ska betala fullt ut för tjänster. Men det finns en svart marknad som leder till väldigt låga kvinnolöner. Det är den verkligt bistra sanningen. Där har ni såvitt jag förstår inget som helst redskap att komma ur detta och öka kvinnors valfrihet. De rika klarar sig nog alltid.

Anf. 118 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det handlar inte om att öka kvinnors valfrihet. Det handlar om att en del kvinnor kan ha råd att ta andra kvinnor i tjänst för att på det sättet slippa ställa krav hemma eller lösa det med någon annan hjälp som man i dag inte betalar vitt.

Det handlar om att andra kvinnor ska gå in och göra jobbet, men man ska ändå behålla det på den kvinnliga arenan.

Ska vi skattesubventionera kylskåpsreparatören? Ska vi skattesubventionera alla som gör någonting i hemmet? Varför ska vi göra det? Det kan jag inte förstå.

Skattepengarna tycker jag att vi ska använda till människor som har behov av vård, omsorg och kommunal eller landstingskommunal eller annan organiserad service av olika slag för att få livet att gå ihop.

Det som hör till att vi inte har tid kan vi lösa på andra sätt genom att vi för en diskussion om arbetstid och organisering av det betalda och obetalda arbetet och att dela på det.

Anf. 119 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Gudrun Schyman tar upp de manliga maktstrukturerna. Vi är nog överens om att vi behöver bryta upp dem.

Har Gudrun Schyman något konkret förslag på hur vi ska göra och vilka möjligheter vi som kvinnor har att bryta ned dem på olika sätt?

Anf. 120 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tror att vi har en stor pedagogisk uppgift framför oss, nämligen att få tillräckligt många att över huvud taget instämma i att det är manliga maktstrukturer som finns på samhällets samtliga områden, och som på olika sätt gör det svårt att väcka de här frågorna på ett samlat och konstruktivt sätt.

Det finns fortfarande många som har anammat bilden av Sverige som ett otroligt jämställt land. Den där fernissan – som är väldigt tunn – har man putsat väldigt hårt på så den sitter.

Jag tror att det behövs folkbildning. Jag tror att det behövs kunskap hos väldigt många och på väldigt många nivåer, alltifrån utbildningens första steg, det vill säga förskolan, och uppåt. Det behövs inom alla sektorer i samhället. Vi kan göra mycket där vi är för att få upp detta till ytan, till exempel i riksdagen och politiken.

Anf. 121 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det kan bli en mycket spännande diskussion och framför allt ett spännande arbete.

Anser Gudrun Schyman att vi kvinnor är tillräckligt medvetna om de här frågorna eller finns det strukturer som är så underliggande att ingen märker dem utan vi bara följer med i strömmen?

Anf. 122 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! För att upprätthålla en maktordning – en över- och en underordning – krävs det att tillräckligt många är med på detta på bägge håll. Det finns de som deltar i en patriarkal ordning därför att man tycker att det är bra. Det finns de som gör det eftersom man inte ser hur det fungerar och som så småningom får en medvetenhet.

Vi ska hjälpas åt att göra allt för att den här medvetenheten ska bli så tydlig och klar som möjligt. Den ska bli lika klar som den andra maktordning vi har som styr i samhället, den ekonomiska.

Att vi talar om klass och samhällsklass är väldigt naturligt för alla. Att vi också ska tala om kön och den maktordning som det för med sig önskar jag ska bli precis lika tydligt och naturligt för alla, inte minst inom politiken. Det ska vi hjälpas åt med.

Anf. 123 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Låt mig först notera att Mona Sahlin, som skulle ha varit med i debatten, har strukit sig. Jag beklagar det, särskilt som hon var den enda socialdemokrat som visat intresse för debatten om integration, demokrati och asylfrågor.

I fredags fick Sverige en ny migrationsminister. Den gamle, Jan O Karlsson, använde sin sista dag i ämbetet i sin gamla vanliga stil. I torsdags rapporterades att Socialdemokraterna ville backa från sjupartibeslutet att ersätta Utlänningsnämnden med förvaltningsdomstol vid överklaganden i asylärenden. Vare sig den avgående eller den tillträdande ministern var då beredd att svara på frågor.

Det var alldeles uppenbart ett sätt att ge den tillträdande ministern möjlighet att svära sig fri från de utspel som gjordes.

Detta gjordes genom att man läckte en odaterad icke undertecknad, synbarligen oklart underbyggd PM från Regeringskansliet som lämnades över till massmedierna. Därefter mejlades PM:n till oss i de andra partierna.

Jan O Karlsson hade dock redan i juni läckt motsvarande siffror till medierna.

Hade regeringen menat allvar med en vilja att resonera om andra lösningar eller om förändringar i liggande förslag till instansordning hade rimligen ett väl underbyggt underlag öppet presenterats för partierna och kontakter tagits för en seriös diskussion, men det var inte den väg som valdes.

I denna PM hävdas att kostnaden för en ny instansordning för att stärka rättssäkerheten för asylsökande skulle vara oförsvarbart stor, upp emot ½ miljard kronor årligen. Samtidigt såg vi i medierna hur ordföranden i socialutskottet sade: Det kan finnas andra billigare insatser för att få en effektivare och mer rättssäker asylprövning.

Vilka? Varför säger inte Socialdemokraterna eller regeringen vilka dessa skulle vara? Varför redovisas inte tankarna och underlagen öppet?

Moderaterna har under en lång period varit medvetna om att ökad rättssäkerhet och en ny instansordning kostar pengar. Vad kostnaden blir beror på hur instansordningen och lagen konkret utformas. Det ses just nu över i olika utredningar.

Utifrån de underlag vi hittills har sett kan följande sägas:

För det första: All partier – även Socialdemokraterna – har varit överens om att rättssäkerheten vid asylprövning måste öka, bland annat genom inslag av tvåpartsprocess och muntlig förhandling. Huvuddelen av ökningen av kostnaden förklaras i den PM som läckt ut från Regeringskansliet med just dessa båda faktorer: inslag av tvåpartsprocess och muntlig förhandling.

I Svenska Dagbladet erkände en person från UD att man för att minska kostnaden måste minska ambitionen om rättssäkerhet. Vill Socialdemokraterna och regeringen inte längre prioritera rättssäkerheten i asylsystemet?

För det andra: I denna PM jämförs kostnader för den nya instansordningen med dagens utlänningsnämnd som alla partier är överens om inte fungerar väl.

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

Det är en konstig utgångspunkt att göra en jämförelse med över huvud taget eftersom alla vill förändra den. Det denna PM egentligen gör är att prissätta rättssäkerhetsbristerna i dagens system.

För det tredje: I denna PM ingår även kostnader för att arbeta bort dagens köer i Utlänningsnämnden för asylsökande. Detta kan rimligtvis inte vara riktigt att lägga den nya instansordningen till last.

För det fjärde: Den totala kostnaden för asylmottagningen styrs av två faktorer: resurser för prövning och kostnader för boende och väntetider.

Det beräknas att det finns en faktor fem till tio i detta. Det innebär att en satsad krona på tidig och rättssäker prövning kan spara 5 till 10 kr i senare boendekostnader.

Vi moderater anslår därför redan i dag 100 miljoner kronor mer än regeringen på asylprövningen.

För det femte: Förtroendet för instansordningen och kvaliteten på utredningar och beslut påverkar också kostnaderna. Ökat förtroende för en ökad rättssäkerhet och bättre motiverade beslut ger rimligen färre överklaganden och en tydligare praxis.

För det sjätte: Förutsatt ökad rättssäkerhet i instansordningen kan dagens möjligheter till nya ansökningar tas bort eller begränsas vilket ger en betydande besparing. Detta kan ersättas med en nödutgång i lagen för särskilda humanitära skäl i form av verkställighetshinder.

Syftet med att man väckte den PM jag talar om just i torsdags var förmodligen att i glappet mellan två migrationsministrar testa om något parti var villigt att acceptera ett närmare samarbete i migrationspolitiken för att regeringen skulle ta sig ur dagens dödläge där man hamnat offside i många frågor.

Resultatet blev dock en djupare misstro mot socialdemokratins sätt att hantera frågorna. Jan O Karlsson fick ju så sent som för någon vecka sedan kritik från sex partier i riksdagen för att övergången till en ny instansordning missköts.

Jag vill hävda att vi inte har råd med mer oklarheter. Politiken har inte råd med att misslyckas ännu en gång med den nya instansordningen. Det skulle drabba förtroendet för hela asyl- och instansordningen för asylärenden, både hos svenska folket, hos de asylsökande och hos de asylsökandes ombud.

Eftersom det just den här gången är så viktigt med en bred lösning som är förankrad hos samtliga partier tycker jag att Socialdemokraternas hittillsvarande agerande är tråkigt.

Ett exempel på det är att regeringen använde halva den tid som stod till förfogande för den utredning som ser över utlänningslagen till att tillsätta utredningen.

Regeringskansliet har vidare inte varit berett att ge utredningen de praktiska förutsättningar som jag bedömer att den hade behövt för att kunna fullgöra sitt uppdrag på ett bra sätt. Nu är det här en trovärdighetsfråga för socialdemokratin och regeringen. Vi vill ha en öppen diskussion. Vi vill att regeringen omedelbart till partiernas förfogande ställer samtliga underlag som man har gällande övergången till en ny instansordning och tar upp en diskussion med partierna om man har grund för andra förslag och slutar föra diskussionen omvänt via massmedierna.

Anf. 124 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är beklagligt att Sten Tolgfors försöker använda nästan hela sitt inlägg i den allmänpolitiska debatten till att försöka få en lögn till att bli en sanning. Det är ju inte så att socialdemokratin har tagit avstånd från det tidigare ställningstagandet när det gäller en övergång till ny instans- och processordning. Det arbetet pågår ju för fullt. Det som vi nu har att titta på och som Sten Tolgfors så sent som i dag på förmiddagen har varit med om att diskutera är ett konstaterande av att en tidigare beräknad kostnad för övergång till ny instans- och processordning, som tidigare bedömts till ca 25 miljoner kronor, nu tenderar att landa på en nivå om 1,4 miljarder.

Vi måste ta ansvar för det här och titta på det på ett helt annat sätt än vad som kanske tidigare skett. Utskottet har nu tillsammans med Sten Tolgfors tagit ett sådant initiativ, och vi kommer att gå vidare, liksom också med det arbete som Sten Tolgfors efterlyser när det gäller att få den nära kontakten och den ytterligare diskussionen mellan partierna för att nå en bred lösning.

Anf. 125 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Först kan jag konstatera att jag har ett inlägg i migrationsdebatten i dag. Det har över huvud taget ingen socialdemokrat. Det visar något om intresset för frågorna.

Vidare har socialförsäkringsutskottet i dag beslutat att titta närmare på den PM om ekonomin som i förra veckan läcktes från Regeringskansliet. Här finns en lång rad av frågor där vi kräver att underlagen görs publika, så att alla får ta del av dem. Det gäller mycket praktiska saker: bedömning av väntetider, tillgängligheten till domare och så vidare. Det gäller alltså en mycket vidare diskussion.

I vad gäller om Socialdemokraterna har svängt är jag jättetacksam för att Socialdemokraterna här nu i kammaren i en replik backar från det som man sade till massmedierna i förra veckan. Det visar bara att jag hade alldeles rätt när jag sade att detta var en testballong för att se om man kunde rycka loss något av partierna från den breda uppgörelse som har funnits.

Jag har framför mig artiklar i Svenska Dagbladet och i Dagens Nyheter där företrädare för Socialdemokraterna säger helt andra saker än de som vi just nu fått höra. Bland annat säger migrationsministern Barbro Holmberg att Utlänningsnämnden inte kan få vara kvar i sin nuvarande form, medan det beslut som finns är att den inte skulle vara kvar alls.

Anf. 126 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Sten Tolgfors efterlyser sanningar, och det är de sanningarna som vi tillsammans ska leta efter, också i utredningen. Så sent som under gårdagens hearing fick vi ta del av den debatt som pågår om dessa viktiga frågor. Den ska bilda underlag för det fortsatta arbetet, där vi nu i tät följd kommer att få diskutera i utredningsform och leta oss fram till de lösningar som vi behöver för att nå det resultat som vi tillsammans har varit överens om att vi ska nå.

Men det är helt klart en sanning att en beräknad kostnad om ca 25 miljoner helt plötsligt ett par år senare är uppe i 1,4 miljarder i de beräk-

ningar vilka, som Sten Tolgfors säger, har läckt ut. De ska nu gås igenom av socialförsäkringsutskottet vid ett kommande sammanträde.

Anf. 127 STEN TOLGFORS (m) replik:

Herr talman! Jag är glad att Socialdemokraterna här i kammaren bekräftar min beskrivning att det var så att PM:n läcktes ut. Det var inte så som man delvis försökte ge intryck av, att man har kontaktat partierna i god ordning, försett dem med denna PM och velat inleda en diskussion, utan först läcktes det till massmedierna och därefter togs kontakt med de andra partierna.

Detta är symptomatiskt för hur Socialdemokraterna i formfrågan misskött övergången till en ny instansordning. Vi vet att det här är en kritisk situation för den utredning som ser över utlänningslagen. Den har haft väldigt lite tid och alldeles för små resurser. Utredningen har gett ordföranden i uppdrag att återvända till Regeringskansliet och begära mer av både resurser och tid liksom även praktiska möjligheter. Vi får väl se vad som kommer ut av detta. Vi vet att Jan O. Karlsson använde halva utredningstiden till att tillsätta utredningen, från den 27 november förra året till den 4 juni i somras, medan utredningen skulle vara klar före jul.

Vi kräver nu en öppen process, där man lägger papperen på bordet och där det förs öppna diskussioner på goda underlag i de här frågorna framöver.

Anf. 128 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Låt mig inledningsvis instämma i den beskrivning som Sten Tolgfors gjorde av hanteringen av frågan om Utlänningsnämnden. Det är ju så att minister efter minister och socialdemokratisk politiker efter socialdemokratisk politiker har ägnat sig åt att slingra och försena i denna fråga.

Man talar om en öppen dialog. Själv fick jag som flyktingpolitisk talesman i Folkpartiet del av Finansdepartementets promemoria via en journalist, som hade fått den före mig. Det är klart att det här är ett tydligt tecken på att Socialdemokraterna har suttit för lång tid vid makten. Man har tappat bort den grundläggande maktfördelningen i samhället, att riksdagen fattar beslut och att regeringen ska verkställa de besluten. Men i de frågor där Socialdemokraterna inte får med sig riksdagen gör man sitt bästa för att försena processen.

I det här fallet, när det gäller att lägga ned Utlänningsnämnden, är det tusentals asylsökande som på vägen drabbas av rättsosäkerhet, och en del av dem tvingas gå under jorden.

Herr talman! Jag tänkte egentligen tala om integration. Runtom i Sverige kommer ett antal barn i dag att till sin pappa ställa frågan: Vad gör du? Och pappan kommer att svara: Jag är arkitekt. Sedan kommer sonen eller dottern att säga: Men du, pappa, det där var ju hemma i Iran. Vad gör du här i Sverige? Ja, här i Sverige gör jag ingenting.

Ett antal barn har i dag varit tvungna att följa med sina föräldrar för att tolka på apoteket, på vårdcentralen eller i kontakt med myndighet. I integrationsdebatten får vi inte glömma bort att det finns många nya svenskar som har lyckats i samhället. Men de har lyckats trots den förda

integrationspolitiken. Socialdemokraterna och samarbetspartierna har misslyckats med integrationen i Sverige.

Bara en tredjedel av dem som kom till Sverige 1997 har tre år senare möjlighet att försörja sig på egen hand. Två av tre klarar inte egenförsörjning. Barn växer upp utan att känna en enda vuxen människa som har ett arbete, och vi har sannolikt världens bäst utbildade taxichaufförer i det här landet.

Vad beror det här på? Hur kommer det sig att många av de människor som har flytt från Mogadishu, från Kabul, från alla jordens hörn, hamnar i passivitet och bidragsberoende? Jag tror att det finns fyra huvudorsaker.

Om den första inleddes det en debatt om här. Det handlar om flyktingmottagande, hur människor får vänta i månader eller år på flyktingförläggningar och på beskedet om att få stanna i Sverige och successivt bryts ned – hur människor på grund av en illa fungerande asylprocess förvandlas från personer som kommer till ett land, vill ta ett arbete och bygga sin framtid här till personer som hamnar utanför och tappar livsork och livslust.

Den andra orsaken handlar om jobb. Det är sant för svenskar, för turkar och för somalier att jobb är nyckeln till frihet. Att ha en egen anställning, en egen lön som man själv förfogar över, är nyckeln. Här behöver väldigt mycket göras.

Folkpartiet har lagt fram förslag om att man ska se till att de som i dag går på socialbidrag i stället för att fastna i socialbidragsberoende ska bli ett statligt ansvar, ett ansvar för arbetsmarknadspolitiken. I stället för att slussa människor mellan olika bidragssystem ska man säga: Här har du möjligheter. Man ska ställa krav på att de ska ta ett jobb eller en praktikplats och se till att komma in i samhället. Det handlar om att sätta upp ett nytt sysselsättningsmål. Det som Socialdemokraterna pratar om, 80 % sysselsättning, är väl jättebra, men i många bostadsområden runt om i Sverige är det sysselsättningsmålet egentligen ett skämt. Det finns bostadsområden där inte ens varannan har ett arbete, och där vill vi sätta in resurserna och säga att åtminstone 60 % ska ha sysselsättning i alla Sveriges större bostadsområden.

Det handlar om språket. Det handlar om att förändra svenska för invandrare och se till att det anpassas efter individen. Man ska inte se människor som kommit hit som en grupp, som ett kollektiv av invandrare som kan lära sig samma sak på samma sätt och på samma tid. Det handlar också om att ställa krav på deltagande. Den som uppbär bidrag ska delta i svenskundervisningen.

Det handlar delvis även om diskriminering. Jag tror tyvärr att vi många gånger har byggt upp självgoda svenska folkhem, vilka bygger på något slags socialdemokratisk tanke om att vi i Sverige är bäst av alla medan andra är lite sämre. Detta medför att de som flyr till vårt land också ses med viss missaktning.

Jag tycker att man kunde se detta i eurodebatten. Det fanns goda skäl att rösta nej till euron. Å andra sidan fanns det många skäl som egentligen handlade om att vi tyckte att tyskar, italienare, fransmän och andra inte var något vidare att ha att göra med. Samma sak syns i integrationsproblematiken.

Allra sista, fru talman, vill jag citera Martin Mutumba, fotbollsspelare i Allsvenskan. Han skriver i en nyutkommen bok: ”Ingen ifrågasätter om

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

Zlatan är svensk. Han är en nationalsymbol. Här i Rinkeby är Zlatan gud.”

Zlatan är en fantastisk fotbollsspelare, och det är också Martin Mutumba. Men det är en skam för ett land när enda möjligheten att lyckas för många består i att lyckas inom sport men inte på någon annan arena.

Anf. 129 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Erik Ullenhag ger en bild av integrationspolitiken som jag i många stycken kan ställa upp på. Han ger en bild av problemställningar ute i samhället som i många delar säkert är sann. I regeringsställning räcker det dock inte med bara ord, utan det fordras också handling.

Det är klart att det i riksdagens talarstol är lätt att lösa alla världens problem, inklusive de svenska, men att gå ut i realiteten och försöka verkställa dem är kanske lite mer komplicerat. Det är i det ledet vi från majoritetens sida befinner oss. Vi inte endast pratar integrationspolitik, utan vi försöker också förverkliga den. I det ledet finns vi, och i det läget är vi operativa.

Att beskriva Sverige i termer av bara elände, såsom Erik Ullenhag gör, är ingen sanning. Om man går ut och tittar på samhället ser man att det händer mycket mer än så. Erik Ullenhag är välkommen ut för att se hela bilden i samhället och hela det område där integrationen ska fungera.

Anf. 130 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Jag inledde mitt anförande med att säga att det finns många nya svenskar som trots den förda integrationspolitiken lyckas i Sverige.

Göte Wahlström gör stor sak av att man handlar när man sitter i regeringen, men om man sitter i riksdagen snackar man. Han sade inte ett enda ord om hur regeringen handlar, för den gör ju knappt någonting. Den drar frågan om Utlänningsnämnden i långbänk. Vi sitter fast med långa handläggningstider. Sysselsättningen bland utrikes födda minskar.

Vi har en situation där Göran Persson och Jan O Karlsson i valdebatten sade att vi inte ska ha arbetskraftsinvandring till Sverige. Veckan efter att Jan O Karlsson avgått ger han Folkpartiet rätt och säger att vi behöver en omfattande arbetskraftsinvandring till Europa. Tyvärr är det nästan alltid så med socialdemokratiska ministrar att de inte gör någonting i regeringsställning medan de efteråt säger att det och det borde vi ha gjort.

Ge mig några konkreta exempel på handling och vad effekten blivit av att ni suttit vid makten sedan 1994.

Anf. 131 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! För Erik Ullenhag är det bara att gå ut och titta på verkligheten så kan han se att saker och ting händer.

Under min tidigare period som fackligt och politiskt aktiv i en kommun kunde jag se hur vi operativt jobbade med dessa frågor och hur vi också nådde mycket positiva resultat i de kommun- och stadsdelar som Erik Ullenhag står och svartmålar i riksdagens talarstol.

Jag tycker att Erik Ullenhag ger en felaktig bild. Jag kan inte just nu ge de tusentals exempel på aktiva och viktiga detaljer och lösningar som finns ute i samhället. Men, som sagt, välkommen ut i världen och välkommen ut i verkligheten så ska vi kunna visa Erik Ullenhag på dessa.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 132 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Uppenbarligen är Göte Wahlström och Socialdemokraterna nöjda med det som händer. Jag är inte nöjd med ett Sverige där mer än varannan person i vissa bostadsområden saknar jobb. Jag är inte nöjd med ett Sverige där vi misshandlar asylsökande i asylprocessen, vilket försvårar integrationen.

Jag och Folkpartiet har ett antal konkreta förslag på vad vi ska göra. Se till att ställa krav på arbete och praktikplats. Flytta över ansvaret för de arbetssökande socialbidragstagarna från kommunerna till staten. Sätt in alla resurser på verkligt utsatta områden för att därigenom öka sysselsättningen.

Om Socialdemokraterna är nöjda med vad som sker och är nöjda med den integrationspolitik som fungerar sämre i Sverige än i ett antal andra länder då får väljarna dra samma slutsats som jag själv har dragit, nämligen att om det ska hända något med integrationen i Sverige och vi ska få varje individ att känna sig behövd, få ett arbete och komma in i samhället då är det hög tid att byta regering.

Anf. 133 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag reagerade på det sista som Erik Ullenhag tog upp, nämligen folkomröstningen om EMU. Han gjorde en antydning om att människor skulle ha röstat nej på grund av något slags främlingsfientlighet.

När vi nu pratar om integration och invandringspolitik undrar jag om det inte kan vara så, Erik Ullenhag, att man röstade nej bland annat med anledning av den isolationistiska politik som förs inom EU, speciellt vad gäller flyktingpolitiken.

Jag tycker inte att vi ska tillskriva de människor som röstade nej i EMU-valet andra konstiga åsikter. Människor röstade framför allt för demokrati och självbestämmande – ingenting annat.

Anf. 134 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Människor med invandrarbakgrund röstade i huvudsak ja till EMU. De gjorde det därför att de ser en globaliserad värld. De ser behovet av att gemensamt kunna lösa frågor.

Nu blev det nej i folkomröstningen, och det ska vi följa. Men jag tror att vi lite grann också ska fundera på vad som låg bakom nej:et. Vad fanns där? Tyvärr tror jag att många tycker att vi i Sverige är lite bättre och lite duktigare. Åtminstone mötte jag detta ganska ofta. Man förklarade att det inte fanns någon välfärd i Tyskland och Frankrike. Man beskrev problemen med jämställdheten i andra länder och allt elände som skulle drabba oss ifall vi samarbetade närmare med Europa.

Om människor känner att det är eländigt att samarbeta med italienare, fransmän och spanjorer är det klart att det minskar möjligheten till ökad öppenhet mot omvärlden.

Integration

och demokrati

Jag gick i Göteborg för ett par veckor sedan och såg hur Nationaldemokraterna tackade göteborgarna för ett nej. Det är också en del av nej:et till euron.

Anf. 135 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Den största andelen människor som röstade nej till EMU har angivit demokrati och självbestämmande som den främsta anledningen till att de röstade nej. Bland många av dem som röstade nej finns också människor som jobbar för en öppnare värld och mot den politik som förs inom EU och som stänger inne de rika västländerna och utesluter bland annat fattiga u-länder.

Anf. 136 ERIK ULLENHAG (fp):

Fru talman! Jag delar den rädsla som beskrivs för att den rika världen stänger sina gränser både vad gäller flyktingmottagande och bistånd och framför allt frihandel. Men när det gäller detta, och också det föregående inlägget, finns där lite grann av okunskap om vad EU är.

Om man vill attackera flyktingpolitiken i Sverige måste man komma ihåg att det är den svenska regeringen som bär ansvaret, alltså den svenska regering som Rossana Dinamarcas parti samarbetar med. Det är den regeringen som bär ansvaret för de avvísningar och utvisningar som många av oss upprörs över.

Om man vill attackera jordbrukspolitiken, som är ett jätteproblem och där EU är en arena och en bov, tror jag att möjligheten är större för att vi ska kunna öppna EU mot omvärlden ifall vi har en svensk röst som står upp för frihandel. Jag tror inte att det blir bättre genom att vara utanför.

Jag säger inte att alla som röstade nej har sådana värderingar, men jag tror att de värderingar som en del av dem som röstade nej har också är en förklaring till den diskriminering vi har i Sverige.

Anf. 137 SVEN BRUS (kd):

Fru talman! Integration och demokrati kan möjligen ses som två teman, men de hör nära samman. Ett samhälle som inte klarar att integrera sina medborgare, infödda eller nya, är ett samhälle med ett demokratiskt underskott. De hotbilder vi kan se i dag, både i vårt land och i världen, mot tryggheten, stabiliteten och ytterst mot demokratin kan nästan alltid härledas till utanförskap. Att vara utanför kan leda till resignation men också ofta till det slags frustration som tar sig våldsamma uttryck. Därför, fru talman, hör integration och demokrati nära samman.

I budgetpropositionen kan man läsa att "regeringen bedriver en mängd angelägna insatser, såväl inom som utanför politikområdet, för att de integrationspolitiska målen skall uppnås. Mycket pekar på att utvecklingen går åt rätt håll, en ljusning på arbetsmarknaden kan skönjas för utrikes födda".

Den här beskrivningen saknar verklighetsförankring. I Integrationsverkets rapport för 2002 kan man finna en annan verklighet. 21 % av de utlandsfödda är beroende av socialbidrag – en femtedel. 45 % av samma grupp saknar ett arbete – nästan varannan. En tiondel, en av tio, är självförsörjande efter fyra år. 20 %, alltså var femte, klarar språktestet efter fyra år. Fyra av tio utlandsfödda akademiker har ett arbete som motsvarar deras utbildningsnivå. För svenskfödda är det åtta av tio. Även om

sysselsättningen ökar något bland nyanlända – från en mycket låg nivå, ska jag väl säga – dominerar den mörka bilden.

Då säger regeringen att ”utvecklingen går åt rätt håll”. Jag undrar hur många av de berörda som uppfattar den rörelseriktningen.

Jag har radat upp siffror och procenttal. Men bakom den statistiken finner man frustrerade och desillusionerade människor. Det är en misslyckad integrationspolitik.

Vad kan vi göra? Den absolut viktigaste förutsättningen för integration är snabb tillgång till arbetsmarknaden. Man måste förenkla för asylsökande och flyktingar att få arbetstillstånd. Man måste korta handläggningstiderna. Det krävs i dag att man ansöker om undantag från permanent uppehållstillstånd för att få arbeta. Så sent som i februari i år kritiserade Diskrimineringsombudsmannen AMS som vägrat arbetssökande registrering för att de saknade permanent uppehållstillstånd.

En annan fråga är språket. Att kunna språket är av avgörande betydelse för arbete, men arbete kan också vara ett sätt att lära sig språket. Särskilt för den som saknar studievana kan språket lockas fram effektivare i vardagen än i skolbänken. För att uppnå detta behöver sfi-undervisningen reformeras.

Enligt Integrationsverket efterfrågar många en mer yrkesspecifik språkundervisning. Denna fråga har vi kristdemokrater drivit länge. Riksdagens revisorer har föreslagit en översyn när det gäller språkutbildningen för utländsk vårdpersonal. Den översynen bör omfatta flera yrkesgrupper.

I stället för arbetsförmedlingar vill Kristdemokraterna upprätta små servicekontor. Här ska det finnas så kallade jobbguidar som har ett personligt ansvar för den arbetssökande och lotsar denne fram till ett arbete. Det här är viktigt när många saknar ett socialt nätverk och erfarenhet av att söka arbete i Sverige.

Det finns också, fru talman, stora regionala skillnader. I Småland förvärvsarbetar omkring 80 % av de bosniska männen. I en del storstadskommuner är sysselsättningsgraden för samma grupp mellan 10 och 30 %. Här behöver man verkligen lära av varandra.

Kunskapsvalidering är viktig för att få jobb eller för att komplettera utbildningen. Kristdemokraterna vill införa ett nytt valideringssystem – en nationell modell med hög kvalitet för att värdera kunskaper. Det handlar om att ta vara på nya svensks kunskaper och se till att de får papper på dessa.

Det är viktigt att invandrarkvinnornas kompetens tas till vara. De hamnar ofta sist i kön till arbete. En särskild insats behövs för att inventera deras specifika kompetens som till exempel kan vara till stor nytta inom olika sektorer, inte minst inom vården.

Uppemot en kvarts miljon människor arbetar i dag i invandrarföretag. Vart femte nytt företag startas av en person som har invandrat till Sverige. Varje år startas omkring 5 000 sådana företag. Att skapa bättre möjligheter för företagande i allmänhet och för invandrarföretagen i synnerhet är en mycket viktig väg för att öka sysselsättningen och minska utanförskapet.

Antalet anmälningar till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, DO, har ökat kraftigt och det finns i dag outnyttjade tillgångar på arbetsmarknaden på grund av diskriminering. Det är oerhört tragiskt när perso-

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

ner med stor potential inte får komma till sin rätt. Dessutom innebär diskriminering i arbetslivet ett ekonomiskt problem för enskilda och samhälle.

Enligt DO och Integrationsverket har arbetsgivare och fackliga företrädare visserligen kunskap om lagarna, men de aktiva åtgärderna är alldeles för få. Varannan arbetsgivare har inte gjort någonting, och en tredjedel av de fackliga företrädarna känner inte till vilket ansvar man har. Detta är otillfredsställande.

Fru talman! Nu krävs en ny politik som på allvar motverkar utanförskap, en politik som inte bara värderar det ekonomiska kapitalet utan främst det mänskliga.

Anf. 138 ROSSANA DINAMARCA (v):

Fru talman! Lars Leijonborg har ångest. I går stod han här i partiledardebatten och försökte ge sken av att han och hans folkparti var de enda politiker som på riktigt fullt allvar brydde sig om den växande segregationen. Leijonborg talar om invandrarproblematiken, ett ord som avslöjar att han anser att problemet ligger hos invandrarna, och det är den vita svenska majoriteten som ska lösa det här problemet. Det här är ett generalfel som ständigt görs i debatten om integration.

Integration handlar ytterst om rätten till arbete, rätten till bostad och rätten att bli lika behandlad och ha samma möjligheter oavsett ursprung och hudfärg, att inte bli diskriminerad. Men grundläggande för debatten är också att integrationspolitiken inte går att särskilja från annan politik. Folkpartiet med flera försöker slita loss människor med invandrarbakgrund från ett sammanhang och låtsas som att vi inte påverkas av det som sker i samhället i övrigt. Men här kommer i så fall en nyhet. Vi existerar i samma samhälle som alla andra, vi påverkas, vi tycker och vi ska därför också var med och bestämma.

Fru talman! Den så kallade valfriheten inom skolan har påverkat oss. Även om Folkpartiet i sin envishet fortsätter att hävda att valfriheten inom skolan är en murbräcka mot segregationen ser vi en helt annan verklighet. Vi har sett hur skolorna i våra områden urholkats. Vi får inte resurser som täcker behoven. Och när skolan inte är lika bra för alla försämras förutsättningarna ytterligare för oss att bli delaktiga i det här samhället.

De ökade klyftorna mellan män och kvinnor och mellan arbetarklass och överklass påverkar oss. Det skapar utanförskap, och därför bör regeringen och integrationsministern, som skulle ha varit här, lägga krut på att just utjämna klassklyftorna.

Leijonborg pratar om verkligheten i betongförrorterna och nämner i samma mening bristen på framtidstro och den växande kriminalitet som finns där. Och jag blir fundersam. Ser man inte sambanden eller låtsas man inte se dem?

Fru talman! På mitt första lärarjobb fick jag kontakt med en liten kille på 13 år. Han hade libanesiskt ursprung. Ingen ville egentligen ha med honom att göra så jag fick ha egen undervisning med honom. Vid ett av många samtal frågade jag vad han ville bli, vad han ville göra när han blev stor. Han tittade på mig och sade: Vad spelar det för roll vad jag vill? Det är ingen som vill ha en sån som jag.

Det är ganska hårt att höra sådana ord från en trettonåring. När jag var i samma ålder drömde jag om att bli journalist och läkare och jag vet inte allt. De barn som växer upp i samma område som jag gjorde, fast i dag, drömmer inte längre. Det här är en fråga om makt, och vi måste utmana dem som har makten och ifrågasätta deras privilegier – inte bara tala välvilligt om allas lika värde, som socialdemokraterna oftast gör.

Fru talman! Även en försvagad arbetsrätt med möjlighet att frånga turordningsreglerna har påverkat oss. Det är oftast vi som får gå först. Vad vill då Folkpartiet göra? Jo, man vill få igenom den så kallade jobbgarantin och på det sättet försvaga arbetsrätten genom att införa speciella och sämre regler för vissa människor, nämligen för oss med invandrarbakgrund. Vi skulle då tvingas till en lön som är något högre än socialbidrag men lägre än lägsta lönen på arbetsmarknaden. Detta skulle enbart resultera i att undergräva arbetsrätten för alla arbetande. Leijonborg kallar detta skapande av tredje klassens medborgare för radikalt. Radikalt kan jag medge att det är, men bra? Icke.

Nu är Gustav Fridolin inte inne i rummet. Jag skulle gärna vilja fråga honom om samarbetet som har inletts mellan Folkpartiet och Miljöpartiet. Är det den politiken man tänker samarbeta kring?

Fru talman! Även om Lars Leijonborg låtsas veta hur verkligheten ser ut i vad han kallar betongförorterna pratar han om oss som bor där som passiva, ovilliga att arbeta och att lära oss svenska. Det är intressant eftersom Folkpartiet under sin tid vid makten i Stockholm dessutom försämrade för sfi-undervisningen i form av nedskärningar, vilket innebär färre lärare, större klasser och till och med lägre löner för lärarna.

Tänk om det vore så enkelt att det var det svenska språket som saknades. Men vi vet att trots att man pratar flytande svenska får man inget jobb. Jag vet inte hur lång tid Leijonborg har tillbringat i en så kallad betongförort, men det jag ser varje dag, antingen när jag är i Farsta eller hemma på Kronogården i Trollhättan, är inte passivitet utan snarare maktlöshet och frustration. Bara en politik som förmår att utmana klass-samhället och ge människor med invandrarbakgrund samma rätt till makt, arbete och utbildning kommer att bryta denna underordning.

Anf. 139 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Det här var ett av de mer fascinerande anförandena jag har hört i denna kammare. Det låter som om Folkpartiet sitter i regeringsställning! Det är jättebra att Rossana Dinamarca från Vänsterpartiet ägnar hela sitt inlägg åt att tala om vad Folkpartiet tycker. Det är mycket bra.

Det är du, ditt parti och Socialdemokraterna som styr detta land. Det är ni som ytterst har ansvaret för bristande integration. Vi presenterar ett alternativ, men du står sex minuter i riksdagens talarstol och säger inte med ett ord vad alternativet från dem som styr Sverige är.

Du talar om makt. Ni har makten. Gör någonting! Ni får gärna stödja oss i vårt förslag och se till att de som i dag är fast i socialbidrag ska ha en garanti för att komma ut i jobb, praktik eller samhällsnyttigt arbete i stället för att i ditt Sverige sitta fast i bidragsberoende. Du får gärna stödja oss i vårt förslag att dessa människor ska få en dagpenning så att det kan löna sig för dem att jobba lite extra i stället för att som i dag hundra procent försvinner på grund av ett par extra timmar på McDonalds. Gör något! Det är ni som har makten – inte vi.

Anf. 140 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag vill också påminna Erik Ullenhag om att vi inte är överens med regeringen i dessa frågor.

Men det fascinerande är att det är Folkpartiet som har lyft fram dessa radikala frågor. Då måste man bemöta dem.

Även Erik Ullenhag pratade tidigare om att jobbgarantin skulle vara en nyckel in i samhället. Det enda jag kan se nyckeln leda till är till tredje klassens medborgare. Det sker inga förändringar i dag. Det har pratats om företagande bland invandrare. De jobbar dygnet runt, och de har fortfarande ingen bättre kontakt med det svenska samhället. Det är ingen bra politik.

Anf. 141 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Vi försöker lösa en situation där hundratusentals människor sitter fast i socialbidragsberoende. Det är inte bara människor med invandrarbakgrund. Det är människor som, precis som jag själv, har levt i Sverige i generationer och som har hamnat i den situationen. Vi lägger fram ett förslag: Detta måste brytas!

Då säger Vänsterpartiet att Folkpartiet har fel, men man presenterar inga egna förslag. Tyvärr är jag i opposition, men jag kan upplysa Rossana Dinamarca om att integrationspolitiken, den ekonomiska politiken och arbetsmarknadspolitiken ingår i det samarbete som ni har med Socialdemokraterna. Du säger att ni inte samarbetar i de frågorna. Ni har en skyldighet, och ni har ett ansvar.

Är ni nöjda med hur Sverige ser ut? Om ni ser samma problem som jag, nämligen att massor med människor är fast i maktlöshet; presentera ett förslag. Det är kul att prata om Folkpartiets politik. Ni får gärna opponera på den efter nästa val. Det behövs en ny regering i det här landet om nya svenskar ska få samma chans som dem som har levt här i generationer.

Anf. 142 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag är definitivt inte nöjd med hur politiken ser ut. En stor del av svenska befolkningen känner utanförskap, speciellt vi som har invandrarbakgrund.

Hur ska man komma åt detta? Jag sade tidigare – och jag får medhåll av Erik Ullenhag – att denna fråga ska genomsyra hela det politiska arbetet. Jag hoppas att vi ska få Socialdemokraterna med oss i att se att saker och ting har ett samband. Vi måste få en bostadspolitik med bostäder till rimliga hyror och att människor inte anvisas till bara vissa ställen. Annars skapas denna segregation på bostadsmarknaden. Det handlar om att få en stark arbetsrätt där människor med invandrarbakgrund inte är de första som får gå.

Anf. 143 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Det finns beklagligtvis ingen socialdemokrat med i debatten. Likaså är förhållandet på en rad andra områden. Av 114 talare, fru talman, i den här allmänpolitiska debatten finns bara nio socialdemokratiska riksdagsledamöter med. Det är kanske värt att notera.

Det närmaste man kommer regeringsmakten är vänsterpartisten Rossana Dinamarca. Det står i den budgetproposition som Vänsterpartiet står

bakom att mycket pekar på att utvecklingen går åt rätt håll. En ljusning kan skönjas på arbetsmarknaden för utrikes födda. Man säger att regeringen bedriver en mängd angelägna insatser för att uppnå de integrationspolitiska målen.

Instämmer Rossana Dinamarca i beskrivningen att utvecklingen går åt rätt håll? Hur tror du att de berörda arbetslösa människorna i bostadsområdena uppfattar den verklighetsbeskrivningen?

Anf. 144 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Det går alldeles för långsamt. Ett positivt steg som har tagits och som Vänsterpartiet har drivit länge är till exempel en hårdare lagstiftning mot diskriminering på arbetsmarknaden. Men vad gäller diskriminering behöver många andra områden fortfarande ses över.

Jag ser en rad andra saker som behöver förbättras, till exempel vad gäller sf. Man måste stärka skolorna. Den valfrihet som finns har undergrävt många skolors situation, bland annat i det man kallar betongförorterna.

Anf. 145 SVEN BRUS (kd) replik:

Fru talman! Det finns mycket som jag tror att Rossana Dinamarca och jag är överens om när det gäller kritiken mot den förda politiken. Skillnaden är bara att du är ansvarig för den och jag är i opposition.

Att det går åt rätt håll är en sanning med modifikation. Tittar man på den långtidsprognos som regeringen har lagt fram till 2050 ser man att det inte går åt rätt håll för dessa grupper. Det går åt fel håll i det långa perspektivet.

När det gäller diskriminering har DO kraftigt kritiserat de förhållanden som finns på arbetsmarknaden i dag där varken arbetsgivare eller fackliga organisationer är medvetna om sitt ansvar. Vad gör ni åt detta?

Anf. 146 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis, precis som jag sade tidigare, någonting som man måste se över att det följs, därför att det är ett allvarligt problem.

Jag måste återkomma till det här med den urholkade arbetsrätten. Det sägs ofta i debatten i många olika sammanhang att man för att underlätta för företagen ska kunna göra undantag i arbetsrätten. Det är något som slår väldigt hårt mot just de grupper som har invandrarbakgrund. När man då pratar om att rätten till arbete är så viktig måste man också se till att den försvaras, att det inte är möjligt att diskriminera.

Anf. 147 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Rossana Dinamarca sade en sak som jag tyckte var särskilt intressant. Hon sade att integrationspolitiken inte går att särskilja från annan politik. Detta är helt korrekt.

Med anledning av det uttalandet skulle jag vilja fråga henne: Hur ser Rossana Dinamarca på Integrationsverkets existens? Hur ser hon på att vi, åtminstone fram tills nu, har haft särskilda storstadspengar för vissa bostadsområden anslagna i budgeten, som ju Vänsterpartiet står bakom?

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

Hur ser Rossana Dinamarca på kommunplaceringssystemet för flyktingar?

Min utgångspunkt är att det ska vara exakt samma krav, samma rättigheter och samma ansvar för alla som lever i Sverige, och jag avvisar särlösningar.

Rossana Dinamarca har gett tre exempel på vad jag i dagens situation uppfattar är just särlösningar, som jag hittills trott att Vänsterpartiet stöder. Om hon översätter sitt uttalande att man inte ska särskilja integrationspolitik från annan politik, hur stämmer det med integrationsverk, storstadspengar och kommunplacering?

Anf. 148 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte på att man ska särskilja integrationen från annan politik. Däremot kan jag se att man behöver extra resurser på vissa ställen. Det har inte bara att göra med att det är människor med invandrarbakgrund som bor i de här områdena.

Anf. 149 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det är helt korrekt att det är precis på det sättet, att regeringen ofta missar att det bor tiotusentals människor med aldrig så svensk bakgrund i de områden som regeringen anser vara segregerade och att segregationen alls inte är styrd av etniska variabler utan av socialt utanförskap.

Men nu handlar det om att Integrationsverket existerar, att det finns ett särskilt integrationsverk, vilket jag menar vara starkt tvivelaktigt.

Vi kommunplacerar flyktingar. Det är den enda grupp i landet som inte själv i grunden styr var de ska bo, som inte själv tittar var det finns jobb, utbildning, särskilt anpassad praktik som passar just dem eller bostad. Staten är med och styr. Jag tycker att det är fel.

Om jag får ta Rossana Dinarcas ord på allvar, att integrationspolitik inte ska särskiljas från annan politik, måste även Rossana Dinamarca rimligen dela min uppfattning att detta är felaktiga åtgärder.

Slutligen: Rossana Dinamarca sade också att vi måste utmana dem som har makten. Ja, det är precis det vi här i kammaren ägnar oss åt just nu, därför att Vänsterpartiet stöder den budgetproposition där de här sakerna finns företrädde. Jag tror att Rossana får överväga att inte göra så, om hon inte tycker att det ska finnas en särskild integrationspolitik.

Anf. 150 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Vad gäller kommunplaceringarna har den utredning som har kommit, där man bland annat har sett över just placeringen av invandrare, också talat emot detta. Jag måste säga att jag håller med om det, därför att det har inte varit speciellt genomtänkt. Man har bara placerat ut människor i små duttar, men sedan struntat i att se om det finns förutsättningar för arbete eller utbildning. Det är också någonting som utredarna har kommit fram till. Det återstår att se vad förslagen kring detta blir.

Fru talman! Jag hade tänkt ställa några frågor till statsrådet Mona Sahlin, men hon har valt att inte vara här. Jag får se om Göte Wahlström väljer att svara på de här frågorna – i annat fall hoppas jag att frågorna når fram genom protokollet.

Finns det några planer från regeringen att förändra migrations- och integrationspolitiken så att de personer som söker sig till vårt land för att här få börja ett nytt, tryggt liv i frihet verkligen ges möjlighet till detta?

Finns det några planer på att förändra politiken så att de som kommer hit omedelbart får möjlighet att börja på svenskundervisning parallellt med arbetspraktik?

Till sist har jag en fråga som har blivit särskilt aktuell på sista tiden: Finns det några ambitioner från regeringen att verkställa beställningen från en enig riksdag att föra över prövningen av asylärenden till domstolsprövning i stället för prövning hos Utlänningsnämnden?

Fru talman! I stora stycken kan vi konstatera att utvecklingen inom migrations- och integrationspolitiken de senaste 30 åren har utvecklats på ett negativt sätt både för de personer som kommer hit till vårt land och vad gäller att ha en acceptans ute i det svenska samhället. I många kommuner kan vi märka ett hårdare klimat mellan dem som sökt sig hit och den bofasta befolkningen. Om det inte sker en förändring snart inom detta område kommer det att bli betydligt mycket svårare i framtiden att ta till vara den resurs som de nya svenskarna är.

Att komma till Sverige och här söka asyl blir för många personer en stor besvikelse. De har sökt sig hit i förhoppningen att komma till ett ”paradis”, där man har möjlighet att få ett arbete, en bostad och, om man har familj, tillgång till bra undervisning för barnen. I stället hamnar många i någon av våra flyktingmottagningar, till en för dem nästan ändlös väntan utan möjlighet att själv påverka sin livssituation.

I stället borde mottagandet innebära att man placeras i ett reguljärt boende, där svenskundervisning och arbetspraktik är obligatoriska inslag redan från början.

Många av dem som så småningom får uppehållstillstånd har under den långa väntan, ibland flera år utan någon riktigt meningsfull sysselsättning, hamnat i en negativ, passiviserande trend, som är väldigt svår att bryta.

Vi kan se parallellen med många av de personer som är långtidssjukskrivna i dag. De personer som går sjukskrivna utan rehabiliteringsåtgärder har ofta väldigt svårt att komma tillbaka i arbete. Hur kan man då tro att personer som passivt väntat flera år innan de fått uppehållstillstånd klarar av att stå till arbetsmarknadens förfogande och ha ork att vara drivande i att få ett arbete? Tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet är så avlägsna att det är stora svårigheter att komma i gång att söka arbete eller starta eget företag.

En undersökning som Företagarnas riksförbund låtit göra visar att en klar majoritet av landets småföretagare är beredda att ta ansvar när det gäller att integrera invandrare på arbetsmarknaden, detta till exempel genom att erbjuda praktikplatser. Dessutom borde det ges möjlighet att erbjuda plats i kommunala jobbpooler. Det finns många arbetsuppgifter som behöver göras men som inte blir gjorda i kommunerna i dag.

Här är det viktigt att socialtjänstlagstiftningen ger kommunerna rätt att ställa krav på motprestationer på dem som är bidragsmottagare. Detta gäller givetvis inte bara de nya svenskarna utan alla som erhåller socialbidrag för sitt uppehålle.

I Centerpartiet anser vi att det är mycket hög tid att se invandrare som den resurs de är och öka deras möjlighet till självbestämmande. Vi tror att en bättre hantering av deras ärenden skulle vara möjlig om migrations- och integrationsfrågorna förs över från socialförsäkringsutskottet till arbetsmarknadsutskottet.

Att inte ta till vara denna arbetskraft som finns i vårt land när vi redan i dag har arbetskraftsbrist inom flera yrken och dessutom vet att behovet kommer att bli ännu större inom en snar framtid, när alla 40-talister går i pension, är inte försvarbart.

I vår partimotion inom migrations- och integrationspolitiken har vi fokuserat just på arbete för dem som söker sig hit men också på att underlätta för arbetskraftsinvandring.

Sedan vill jag kommentera regeringens ovilja att lyssna på vad riksdagen beslutat vad gäller ny hantering av prövning av asylärenden. En enig riksdag har beställt att regeringen ska komma med förslag till en ny instans och processordning. Detta gjordes 2001, men ännu har vi inte sett något riktigt förslag. Det är inte försvarbart att regeringen inte bryr sig om vad en enig riksdag har beslutat. Det har också Sten Tolgfors tidigare beskrivit i sitt anförande.

Anf. 152 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det gläder mig att höra ett helt annat tonfall från oppositionspartierna Centern och Kristdemokraterna än vad jag tidigare hörde från Folkpartiet här i kammaren, som på ett mer aggressivt sätt försökte beskriva en bild av Sverige som jag inte känner igen. Birgitta Carlsson har ett helt annat tonfall – det låter betydligt bättre – och en betydligt bättre beskrivning av vår situation.

Men det är ändå en spretig bild vi får. För en stund sedan hörde vi om eländes elände när det gällde Sverige. Birgitta Carlsson talade om landet, Sverige, som ett paradiset när många söker sig till Sverige för att söka skydd eller för att se på möjligheterna att utveckla sitt liv. Vi kan naturligtvis se olika nyanser i det här och ändå se behovet av att kunna utveckla Sverige, men det är i alla fall en helt annan bild än vad vi har hört om tidigare.

Birgitta Carlsson ställde ett antal frågor till mig i egenskap av företrädare för Socialdemokraterna, när statsrådet inte finns här. Jag ska naturligtvis framföra frågeställningarna men kan naturligtvis i min andra replik belysa någon av dem.

Anf. 153 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det känns bra att Göte Wahlström tycker att jag lät positiv. Men det jag sade om paradiset var ju inte min beskrivning av Sverige, utan det handlade om de invandrare som söker sig till vårt land och deras vision av landet, hur det ser ut och den förhoppning de har när de söker sig till oss.

Även om jag lät positiv i mitt anförande hoppas jag att Göte Wahlström hörde att jag framförde en hel del kritik. Vi kan inte vara nöjda

med det sätt som vi tar hand om människor som söker sig till vårt land. Vi låter människor gå passivt och vänta år ut och år in. Det handlar många gånger om flera år innan de får möjligheter att verkligen ta sig in på den reguljära arbetsmarknaden. Många gånger har de då blivit så passiviserade av den långa väntan att de inte orkar med det som förväntas av dem när de väl har fått en placering.

Anf. 154 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Först kan vi väl konstatera att Birgitta Carlsson och jag är överens om att vi sitter i Sveriges riksdag för att vi vill utveckla och förändra Sverige och förbättra levnadsvillkoren för dem som befinner sig i det här landet. Men vi måste ändå ställa oss frågan: Vad är det som har gjort att människor utanför våra gränser har fått en helt annat bild av Sverige än vad som har framförts inte minst från Erik Ullenhags och Folkpartiets sida tidigare?

Birgitta Carlsson ställde, som sagt, ett antal frågor till mig eller till statsrådet Sahlin. Utlänningsnämnden och hanteringen av prövningen har jag beskrivit tidigare. I den processen sitter vi tillsammans, Sven Brus, Erik Ullenhag, Birgitta Carlsson, Sten Tolgfors och undertecknad, och diskuterar problemställningarna och hur vi ska hantera frågeställningen framgent. Vi sitter mitt i den processen. Låt oss avvakta den processen innan vi ställer krav på resultatet.

Inte minst under gårdagen såg vi att intresseorganisationerna på området anser att vi behöver bredda debatten, inte göra den smalare. Vi har tid att hitta lösningen, och den ska vi ta oss.

Anf. 155 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Om vi ska uppehålla oss vid just ny instans- och processordning kan jag säga att det är rätt som Göte Wahlström säger, att vi sitter i den här utredningen. Men det som vi kan kritisera är att vi träffades i slutet av förra året och fick höra från regeringens sida att vi med stor skyndsamhet skulle sätta i gång arbetet med att se till att verkligen få en förändring till stånd, och det dröjde ett halvår innan denna utredning över huvud taget kom i gång. Då kan jag inte tycka att det finns verklighet bakom orden. För mig är inte stor skyndsamhet att det dröjer ett halvår innan det händer någonting.

Sedan gäller det att människor söker sig hit till vårt land därför att de ser det som ett paradys. Det är kanske ryktesspridning utomlands som gör att de söker sig till vårt land. De tror att det är så bra, men vi måste också kunna leva upp till det, så att Sverige är ett bra land att komma till, och ta väl hand om de människor som söker sig hit och se till att de blir en del av vårt samhälle. Vi har allt att vinna och inget att förlora.

Anf. 156 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Jag förstår att väljarna ibland ser på oss, som har fått den hedervärda uppgiften att vara deras företrädare i den här vackra salen, med viss skepsis. Jag förstår att man har lätt för att betrakta vårt demokratiska hantverk snarare som ett demokratiskt hafsverk.

Ibland förundras jag över hur sakta allt i politiken går, hur byråkratin ska ha sin gång men hur vissa verkligt stora frågor, som till exempel förslaget om en ny EU-konstitution, kan åka gräddfil genom systemet

utan debatt, utan riksdagens inkallande, utan folklig förankring. Då förstår jag till och med väljarnas avståndstagande inställning till det vi gör.

Ibland ser jag hur frågor om politikens former, om den perspektivförskjutning vi alla utsätts för när vi sitter här i riksdagen med hög lön och praktiska förmåner, i debatter som den här slätas över som om vi vore för fina för att diskutera dem. Då förstår jag att väljarna känner en viss oro inför vad som faktiskt händer med demokratin.

Eller ta det här med integrationen! För ett år sedan diskuterade jag integration och rasism i riksdagens allmänpolitiska debatt. Det var en av de frågor som hade allra flest anmälda talare. Varje ledamot ville säga sitt. Vi politiker hade i skönt samförstånd med landets medier berättat för väljarna under flera månaders tid, under en hel valrörelse, att ingen fråga är så viktig som integrationen, att den havererade integrationspolitiken – och den är verkligen havererad – är en verklig stötesten. I dag är det tyst. Debatten hörs inte i tidningarna, syns inte i TV, och när vi kommer hit till kammaren möts vi av beskedet att statsrådet Mona Sahlin har strukit sig från talarlistan.

Ibland förstår jag mig inte på politiken. Är inte integrationsfrågorna lika viktiga längre? Har de löst sig? Har det hänt någonting som jag fullständigt har missat? Är integrationen inte samma ödesfråga längre?

Fru talman! Så är givetvis inte fallet. Segregationen är fortfarande där. För varje dag som går tenderar klyftan att öka snarare än att minska i det här landet. I våra storstäder ser vi hur det växer fram rena getton. I lägenheter av samma snitt flyttar människor in som formas till att ha samma livsstil, samma värderingar, samma klädstil, samma destruktiva beteende. Jag talar om områden som Östermalm eller Askim.

Ja, ta ett steg tillbaka! Se på segregationen en gång till! Vilka områden är det egentligen som är de mest segregerade? Är det de områden som hörs oftast i debatten, Tensta, Rosengård, ja, ni har hört dem allihop, där människor av alla kulturer, värderingar och idéer blandas och gör sitt yttersta för att genomleva de problem som de möter utan att hemfalla åt självdestruktivitet? Eller är det de nästan helt etniskt homogena områden där människor delar samma värderingar, formas i samma form, gnäller på samma saker – de andra – och lever samma liv? Ställ dig frågan en gång till! Vilka områden är mest segregerade? Är det de som hörs oftast i debatten eller de där de boende inte vågar ta till sig nya intryck – Rosengård eller Östermalm?

Med denna grund finner man nya, i verkligheten mer användbara, lösningar på segregationen. I en motion i årets allmänna motionstid drar jag en lans för en förstärkt kommunal bostadsförmedling. I dag är det nästan omöjligt för den som saknar pengar eller kontakter att skaffa sig en bostad i innerstaden i någon av våra storstäder. Heter du Ahmed, Mahmut eller Gebret är det helt omöjligt. De kommunala bostadsförmedlingarna står handfallna. Genom en särskild lag som tvingar varje fastighetsägare att upplåta tre fjärdedelar av de lägenheter som är tomma till en kommunal förmedling kan den situationen ändras. I samma motion kräver jag en helhetssyn på bostadsbristen. Ett program i miljonprogrammets omfattning behövs, med minskad bostadssegregation som ett av målen.

Tvinga dem med pengar till verklig integration! Slå upp en flyktigförläggning på Östermalm! Möjliggör för fler att bo i stan! Då får vi

verktyg att lösa segregationen. Det är inte hela lösningen, men vi behöver en synvända.

Fru talman! Det verkliga hindret för integration är och förblir diskriminering. Diskriminering är en av de värsta saker som en människa kan utsättas för, att bli annorlunda behandlad beroende på vem man är. I det 121-punktsprogram som regeringsarbetet vilar på finns det några förslag, inte tillräckligt, för att bryta diskrimineringen. Till exempel ska antidiskrimineringsbyråer, så oberoende som möjligt, byggas upp över hela landet. Arbetet har precis börjat. Hade Mona Sahlin varit här hade jag passat på att fråga henne varför det inte går fortare, varför vissa saker går så väldigt snabbt men frågor om diskriminering skjuts på framtiden. Men hon lär oss bli svaret skyldig.

Fru talman! Diskrimineringens allra värsta form är den regelrätta rasismen. Den visar upp sitt tryne överallt. Vår uppgift är att bekämpa den, bekämpa den när den går i marsch och tågar i led. Jag hoppas att jag får sällskap av många, när vi ska se till att marschera mot rasismen när den visar upp sig i Salem, söder om Stockholm, om en månad.

Vi får aldrig tro att våra organisationer, partier eller strukturer är helt fria från rasism. Rasismen och fördomarna går förklädda i kostymer och har letat sig in i våra beslutandeförsamlingar. De högerextrema krafterna, Sverige- och Nationaldemokraterna, har inte mötts med argument, granskning och debatt utan man har försökt tävla om de främlingsfientliga väljarna. Flyktingpolitiken då kammaren debatterade uppskjutningen eller förhållningen av processen att avskaffa Utlänningsnämnden och få en rättssäker ordning är ett bevis på detta. Valstugerasismen som granskades i förra valrörelsen är ett bevis på detta. Men det går att fånga kostymrasismen utan dold kamera.

Förra året tog den allmänpolitiska debatten upp uttalandet från kommunalrådet i min gamla hemkommun Hässleholm. Socialdemokraten Bengt Andersson sade: Vi ska inte ha en flyktingförläggning, för flyktingar skapar våld och kriminalitet. Det är det de bidrar med. Jag fick inget svar då.

I dag kan jag ta upp ett exempel från Markaryd där ledande politiker har sagt: Vi måste ha fler poliser hit därför att vi har så många flyktingar och asylsökande. Det gör att stölder och snatterier är vardagsmat.

Om Mona Sahlin hade varit här hade jag passat på att fråga henne vad hon tänker göra för att motverka rasismen inom sitt eget parti. Nu får jag passa på att fråga Göte Wahlström samma sak.

Anf. 157 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag delar Gustav Fridolins besvikelse över att statsrådet Mona Sahlin har valt att inte vara med i den här debatten. Men jag kan också konstatera att samtliga borgerliga partier har valt att ha sina talesmän i de här frågorna med i den här debatten. Jag tycker att det med tydlighet visar på att de borgerliga partierna lägger stor vikt vid hanteringen av de här frågorna när ärendena är uppe i kammaren.

Vi har i vår partimotion verkligen föreslagit åtgärder för att mycket snabbare än i dag se till att de människor som söker sig till vårt land får möjligheter, som jag också nämnde i mitt anförande, att samtidigt med svenskundervisningen få arbetspraktik. Jag tror att det är A och O för

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

Prot. 2003/04:14
16 oktober

personer som är nya här att få en möjlighet att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden.

Jag kan med besvikelse konstatera att samarbetspartierna med regeringen har valt representanter som vi sällan eller aldrig ser företräds i utskottet i de här frågorna. Frågan är hur stor tyngd ditt eget parti lägger vid de här frågorna.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 158 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Vi lägger tillräckligt stor tyngd vid de här frågorna för att lägga fram krav för att till exempel få igenom det som jag nämnde, antidiskrimineringsbyråer i 121-punktsprogrammet. Vi lägger också tillräckligt stor tyngd vid dem för att vilja avskaffa Utlänningsnämnden, där vi är eniga om att KU-anmäla. Jag vet att också Birgitta Carlsson har gjort det när regeringen försöker förhala det. Vi lägger också tillräckligt stor tyngd vid dem för att faktiskt vilja lösa problemen.

Jag menar också att Miljöpartiet kanske mer än någon annan verkligen försöker se till att inte hamna i den socialdemokratiska fällan och försöka vara ett alibi för sossarna och tycka: lite mer så har vi nästan nått fram. Vi försöker ju verkligen nå breda kompromisser för att komma någonstans. Vi samarbetar med Socialdemokraterna och pressar dem framför oss genom 121-punktsprogrammet som jag har nämnt och där jag ville fråga Sahlin om varför så lite händer på till exempel diskrimineringsområdet. Vi försöker nu också bygga upp ett samarbete med Folkpartiet och få en gemensam arbetsgrupp om flyktingpolitiken för att också där pressa och föra de olika partierna framför oss. Där bjuder vi ju in alla till att faktiskt nå framåt.

Anf. 159 BIRGITTA CARLSSON (c) replik:

Fru talman! Det ska bli spännande att se vad det här kommer att mynna ut i. Det finns många frågor inom just det här området där vi fyra borgerliga partier är rörande överens. Nu har Miljöpartiet chansen att haka på fler frågor än att lägga ned Utlänningsnämnden, vilket vi var överens om. Det stämmer. Jag ser fram emot den fortsatta hanteringen av ärendet i vårt utskott och i kammaren.

Anf. 160 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Det finns frågor där vi är överens. Det är viktigt. Jag tror att det mellan sex av riksdagens partier finns en vidare samsyn än med det sjunde, utan att nämna några partier, när det gäller just flyktingpolitiken. Det har vi sett tidigare. Här måste vi nu sätta på pränt så vi kan gå framåt.

Jag måste också understryka, eftersom vissa saker har varit uppe i debatten, att det finns frågor där vi är djupt oense. Jobbgarantin, som den kallas, är en sådan sak. Jag tycker inte att människor som kommer till Sverige med god utbildning och höga akademiska poäng på grund av diskrimineringen i Sverige i bakvänd ordning ska tvingas ta jobb de är fullständigt överkvalificerade för, börja jobba som städare och annars förvägras bidrag. Det tycker jag inte. Där är jag djupt oense med vissa av de borgerliga partierna. Vi ska inte överdriva samstämmigheten. I vissa frågor finns det samstämmighet. Där ska vi jobba tillsammans och förhoppningsvis lyckas få igenom några saker under de kommande åren.

*Integration
och demokrati*

Anf. 161 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Gustav Fridolin tog upp just det som jag tänkte fråga honom om, och det räknade han säkert med. Om det nu inte är jobbgarantin som man vill arbeta kring och man ändå har byggt upp ett samarbete med Folkpartiet, vad är då skillnaden på samarbetet mellan Folkpartiet och Miljöpartiet mot det tvärpolitiska arbete som faktiskt finns med samtliga partier utom Socialdemokraterna?

Anf. 162 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! I Miljöpartiet har vi en fördel gentemot Vänsterpartiet. Det är en sak som vi har i uppgift att utnyttja. Vi kan sparka lite hårdare. Vi kan sparka så att det verkligen känns på socialdemokratin, så att man måste göra någonting. Det kan vi genom att också visa att om vi lyckas få med oss borgarna och pressa borgarna framför oss på något område så tvekar vi inte att rösta med dem här i kammaren. Då tänker vi göra det för att gå framåt.

Då handlar det inte om jobbgaranti. Rossanna vet mycket väl att Miljöpartiet är minst lika avvisande som Vänsterpartiet. Det handlar inte om de frågor där vi säger nej. Men i de frågor där samstämmigheten finns och där vi har en samordning, till exempel i flyktingpolitiken, måste vi få ned det på pränt. Just nu är det Miljöpartiet och Folkpartiet som sitter och jobbar med det. Vi har också redovisat att vi gärna ser att många andra sluter upp så vi kan få beslut i den här kammaren som gör att den socialdemokratiska regeringen tvingas till en förändring.

Anf. 163 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag är imponerad över med vilken självklarhet Gustav Fridolin framför sina sakargument. Det finns kanske skäl att analysera några av dem. Det ska vi göra när vi tittar på protokollet.

Att sparka så det känns var något som många löntagare fick känna av när det gällde förändringen av undantagsregeln för små företag. Det har vi säkert diskuterat. Gustav Fridolin gick ut i medierna ganska snabbt och hade en annan uppfattning än sitt parti, men han var plötsligt borta när ärendet voterades i kammaren.

När det gäller att vara säker på sin sak måste jag ställa en fråga, eftersom jag inte själv har detta klart för mig. Gustav Fridolin bad mig att ta upp frågan med ansvarig politiker i Markaryds kommun. Är Gustav Fridolin verkligen säker på att det är en socialdemokrat som har gjort detta uttalande? Jag kommer att kolla det i protokollet och kolla det med Markaryds kommun senare.

Anf. 164 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag kan lova att det kommer att kännas när vi ser till att få ihop åtminstone sex partier om en bättre flyktingpolitik, en humanare flyktingpolitik med en rättssäker ordning. Jag hoppas att till och med Socialdemokraterna kan hoppa på när de inser att spelet är förlorat.

Jag kan läsa upp TT-meddelandet om situationen i Markaryd:

Ledande politiker i Markaryd vill ha fler poliser till sin kommun. I ett brev till länspolismästaren pekar de särskilt ut asylsökande som en grupp som står bakom många brott. Markaryds två tyngsta politiker står bakom brevet, kristdemokraten Bengt Germundsson och socialdemokraten Joa-

kim Pohlman. Stölder och snatterier är vardagsmat, skriver politikerna bland annat.

Sedan har de också, och det är ju föredömligt, kollat upp verkligheten. Verkligheten är att det här bara är fördomar. Antalet anmälda brott i Markaryd har minskat med närmare 16 % om man jämför den 1 januari till den 30 september i år med motsvarande period förra året. Antalet anmälda stölder har minskat från 587 de första nio månaderna 2002 till 456 under motsvarande period i år. Så det var rena fördomar som spreds, bland annat av en socialdemokrat. Jag har givetvis också kollat upp att uppgifterna stämmer.

Anf. 165 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Fru talman! Mycket har redan sagts om hur viktigt det är med bra integrationspolitik. Jag har konstaterat att målen för integrationspolitiken fastställdes redan år 1997, alltså för sex år sedan. Målen säger att alla ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kulturell eller etnisk bakgrund. Men varför har det hänt så lite på dessa sex år? Varför är många personer med utländsk härkomst fortfarande arbetslösa efter att de bott många år i Sverige? Kan det bero på att man inte har haft kontroll på hur pengar som satsas har använts, eller att man pratat och utrett mer än gjort konkreta handlingar?

Varför måste man tillsätta en arbetsgrupp, som regeringen gjorde i april i år, för att se över hur integrationspolitiken kan förbättras? Varför måste man tillsätta utredning efter utredning? Detta borde vara färdigutrett vid det här laget.

I stället för att föra en långsiktig och planerad integrationspolitik för att bryta utanförskap för många invandrare har man satsat pengar på än det ena, än det andra projektet. Det har saknats kontinuitet. Man skulle kunna tala om en snuttifierad integrationspolitik.

Fru talman! Många projekt har startats, och en del av dem har också varit bra. Det måste sägas. Det är synd att inte Göte är kvar här. Men när projekttiden gått till ända och pengarna tagit slut har kanske en framgångsrik insats upphört. Tanken har i många fall varit att kommunen eller någon annan organisation ska ta över och bedriva permanent det som startade som försök. Men i dag saknas pengar i många kommuner. Man måste ta lärdom av det som fungerar bra, se till att det får möjlighet att fortsätta och dessutom kanske genomföra det på andra håll.

Jag ska ta ett exempel. Vid Invandrarakademin vid Högskolan i Borås har man fått särskilda anslag under viss tid för att utveckla ett sätt att utvärdera tidigare akademisk utbildning. Samtidigt som de invandrade studenterna får praktik och kunskap om hur oskrivna regler i det svenska samhället fungerar får de språkutbildning eller komplettering av kunskaper förvärvade i hemlandet.

När pengarna är slut måste högskolan ta av sina ordinarie anslag, men de är redan nedskurna.

Invandrarakademin har haft bra resultat under det år som den funnits och har medverkat till att högutbildade akademiker får ett riktigt arbete i stället för att leva på bidrag eller göra ett arbete som de är överkvalificerade för.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

Om regeringen säger att man vill satsa på integration måste man fullfölja hela vägen. Långsiktighet måste vara A och O. Ett bra projekt som Invandrarakademien måste få fortsätta som en permanent resurs.

En verksamhet som Invandrarakademien ger invandrare möjlighet att få ett arbete, och – som sagts här tidigare – att ha ett arbete är nyckeln till integration.

Här har Folkpartiet förslagit en så kallad jobb- och utvecklingsgaranti. Men för att fler människor ska få arbete behövs också en tillväxt här i landet, och för tillväxt behövs bättre villkor för företagande, lägre skatter och mindre krångliga regler.

Fru talman! Kunskaper och kompetens som en invandrare har med sig från hemlandet måste också tas till vara. Språkkunskaper är viktiga, men språkundervisning och praktik eller arbete måste gå hand i hand. Hänsyn måste tas till de enskilda individerna. Alla kan inte stöpas i samma form. Det är viktigt att utvärdera vilken utbildning man har med sig från hemlandet så att man kan använda den här i Sverige på ett bra sätt.

Fru talman! En grupp som vi inte får glömma bort är kvinnorna. Här finns flera aspekter. Det gäller situationen i patriarkala familjer – det är oacceptabelt att 14-åriga flickor tvingas gifta sig – men också möjligheten att komma utanför hemmet och få möjlighet att lära sig svenska och hur det svenska samhället fungerar för att sedan kunna få ett arbete eller åtminstone kunna klara sig elementärt i samhället, till exempel samtala med sina barns lärare.

Barnen gör att kvinnorna många gånger har svårt att komma utanför hemmet.

I Borås finns flera exempel som fungerat bra. Tyvärr har något fått läggas ned i brist på pengar. En verksamhet som fungerat bra och som ännu så länge finns kvar är den där kvinnorna får utbildning och barnen är i förskolan på samma plats i området där man bor. Dessutom får kvinnorna praktisera i området.

Detta stöder Folkpartiet. I vår motion om integration tar vi upp hur viktigt det är att kvinnorna får en möjlighet att lära sig svenska utifrån sina egna förutsättningar.

Det finns många fler områden som är viktiga för integrationen. Skolan har det redan talats om här i dag. Genom en skola som satsar på kunskap ges framför allt elever som kommer från familjer där det saknas utbildningstradition större möjligheter. Här vill Folkpartiet satsa mer pengar i de områden där det finns fler invandrare.

Ett bra flyktingmottagande med kortare handläggningstider är också en förutsättning för en bra integration.

Det är dags för en annorlunda integrationspolitik med långsiktighet i stället för snuttifiering och där individens kompetens och möjligheter ställs i centrum.

Anf. 166 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Mona Sahlin är inte bara integrationsminister och borde i den egenskapen ha varit här när riksdagen har en allmänpolitisk debatt som kanske är den viktigaste inför hösten. Hon är också demokratiminister, ett uppdrag som hon sköter lika tystlåtet som uppdraget att vara integrationsminister. Det är just om demokratin jag tänker tala.

Demokratin är inte hotad i vårt land, som den kan vara i unga demokratier världen över eller i diktaturer där den aldrig blivit genomförd, men den är undergrävd. Demokratin behöver livsluft. Den behöver för varje generation återvinnas.

Vi kristdemokrater hävdar inte att demokratin som styrelseform skulle vara utan brister och nackdelar, att demokratiskt fattade beslut automatiskt skulle vara de visaste eller att de demokratiska beslutsprocesserna skulle vara de snabbaste eller effektivaste. Ändå är demokratin naturligtvis omistlig och oöverträffad.

Jag tänker på sir Winston Churchills träffande ord från 1947: "Ingen påstår att demokrati är perfekt eller allvetande. I själva verket har det sagts att demokratin är den sämsta styrelseformen, om man undantar alla andra styrelseformer som prövats tid efter annan."

Det har gjorts många försök att bestämma demokratins väsen. Särskilt brännande var frågan om demokratins väsen i Europa efter freden 1945, efter andra världskrigets gigantiska kamp mellan kommunismen, fascismen, nazismen och demokratin.

I den klassiska boken *Varför demokrati?* från 1946 definierar den danske professorn i statsrätt Alf Ross demokratin rent operationellt, alltså som ett arbetsredskap, som "beteckning för en viss statsform, det vill säga det sätt som en stat är organiserat på och som finner uttryck i statens författning".

Men det räcker inte att bara se demokratin som att 51 % kan styra över 49 %. Hans samtida, den danske statsvetaren och teologiprofessorn Hal Koch, framhåller i sin också klassiska bok *Vad är demokrati* från 1945 samtalet som demokratins kärna.

Han skriver: "Demokratins väsen är bestämt av samtalet, förhandlingen, av den ömsesidiga respekten och förståelsen av det härav framväxande intresset för helheten."

Han talar om demokratin som en livsform: "Demokratin är inte något i sig själv avslutat. Det är inte en seger som är vunnen, utan en kamp som ständigt pågår. Det är inte ett en gång uppnått resultat, utan en uppgift som ständigt på nytt ska lösas. Framför allt är det inte en lära som man i en handvändning kan tillägna sig eller byta till. Det är ett sätt att tänka, en livsform, som man först tillägnar sig genom att man lever den i det personliga privata livet, i förhållande till familjen och grannar, därefter i förhållande till en större krets, i förhållande till landsmän och slutligen i förhållandet till andra nationer."

Han drog slutsatsen: "Demokratin är inte självklar. Den måste återerövas av varje generation."

Om detta är demokrati är demokratin i Sverige undergrävd. Här märker vi år efter år att Socialdemokraterna sitter som fastvuxna vid regeringsposterna fast de är i minoritetsställning. Med ett överslag skulle vi kunna säga att av de senaste 70 åren har Socialdemokraterna varit vid makten i drygt 60. Det innebär en bristande vitalisering av demokratin som är allvarlig. Visst, i formell mening är detta naturligtvis riktigt. Man har vunnit valen. Men när det handlar om att på lång sikt räcka demokratin vidare till nästa generation så behöver demokratin vitaliseras.

Hur kan det ske? Vi kristdemokrater vill i en motion som vi har lagt fram om just demokratin peka på några punkter. Den ska riksdagsbehandlas. Jag vill bara anmäla detta här i kammaren.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

Vi skulle vilja fortsätta tänka på en etisk kod för politiker. Vi menar att om jurister, psykologer, läkare och så vidare kan ha en etisk kod för hur de ska uppträda så kan vi politiker också ha det.

Vi vill gripa oss an problemet med nyrekrytering av förtroendevalda och hoten mot förtroendevalda. Vi vill också ha en värdekommission. Det är genomfört i Norge, och det aktiverade hela det norska samhället. Det skulle det göra här också.

Vi skulle vilja ta bort fyraprocentsspärren och införa en typ av trappa så att man åtminstone blir representerad vid ett sämre valresultat. Vi skulle vilja ha en medborgarbok som vi kan räcka över till den nye medborgaren om medborgarskapets innebörd och samhällets grundvärderingar.

Vi skulle vilja aktivera den kommunala självstyrelsen betydligt mer, med mer av kommunalt självstyre och mer av möjligheten att ha folkröstningar i kommunerna.

Anf. 167 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Det räcker inte att vi bara har *en* minister som ägnar sig åt demokratiområdet. Det är ju alla ministrar som ägnar sig åt demokratiområdet. Vi har också flera som direkt har fått ta över det ansvar som den tidigare demokratiministern hade. Om Mona Sahlin inte hade möjlighet att vara här i dag, fru talman, hade det varit önskvärt att någon av de andra ministrarna hade kommit i hennes ställe.

Vi som har fått medborgarnas förtroende – all makt utgår från folket till oss i riksdagen – måste verkligen föra en intensiv debatt om hur vi ska kunna använda den makten till att stärka medborgarnas möjligheter till deltagande, påverkan och också utkrävande av ansvar av oss och av andra.

Fru talman! Vår bild av Sverige är enhetsstaten. Vår bild av Sverige är att olikheter är skrämmande. Vi ser inte fördelarna i mångfalden. Det må gälla människor, som vi pratade om tidigare när det gällde integrationsfrågor, hur vi löser olika problem i olika delar av landet eller hur människor prioriterar i sin egen vardag.

Vi ser, och har sett under en längre tid, att intresset för valen sjunker. Det sjunker mest där makten är minst. Väljarna är rationella. Man funderar naturligtvis på varför man ska ge mandat till tjänstemän. Vem ska man utkräva ansvar av i systemet? Kan man inte hitta svaren på de frågorna, fru talman, då stannar man hemma.

Vi ser att det sjunkande valdeltagandet är tydligast i valen till kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och regionfullmäktige. Vi ser det också på riksnivå. Vi ser det i deltagandet i Europaparlamentsvalet, som sjönk från 41,6 % år 1995 till 38,8 % år 1999. Så många av väljarna ansåg att det var viktigt att gå och välja. Alla frågar sig nu: Vem bär ansvaret? Nästan alltid är det någon annan, någon otidlig, som inte går att välja och som inte går att avsätta.

Från vår sida ser vi att det är dags att byta ordning. Den samhällsordning som vi har haft sedan 1600-talet måste nu uppdateras, uppgraderas. Vi måste få en samhällsordning för 2000-talet där vi som medborgare, som lokala, regionala, nationella, kontinentala och globala aktörer, vill delta i alla arenor. Vi måste bygga samhället tydligt underifrån, fru talman. Vi måste stärka medborgarnas makt, stärka det civila samhället,

som så hårt klämts under årtiondenas gång mellan den offentliga makten och marknadens göranden.

Från Centerpartiets sida vill vi därför ha en översyn av regeringsformen, och det är bra att regeringen aviserat en sådan. Vi vill gärna göra det i form av ett demokratikonvent. Vi vill ge medborgarna makt och möjligheter att delta, påverka och utkräva ansvar på alla nivåer, och detta får inte stanna vid nationsgränsen.

Vi ser också att det finns en lång rad områden där vi ganska snabbt kan komma fram, fru talman, för att förbättra möjligheterna, för att förbättra de demokratiska förutsättningarna i vår nuvarande samhällsordning. Vi har i en särskild motion pekat på detta, alltså åtgärder för att kunna stärka den regionala och lokala makten och för att också kunna göra de val som kommer härnäst meningsfulla.

Jag vill också ta upp det kommande EU-valet. Det är viktigt att vi gemensamt anstränger oss för att göra medborgarna delaktiga i valet på ett starkt och kraftfullt sätt. Jag noterar att regeringen här ser framför sig att man än en gång via samhället ska försöka gå ut och stimulera väljarna att delta, alltså via olika administrativa personer.

Från vår sida, fru talman, anser vi inte att det är på den vägen vi bygger ett starkare deltagande. Det är partiernas uppgift. Det är de folkvaldas uppgift. Det är de som söker förtroende som måste delta, som måste skapa engagemang och förutsättningar för att väljarna också ska bry sig om att rösta.

Vi ska jobba för att stärka strukturerna så att det blir ett tydligt, enkelt, maktdelat samhälle. Men vi måste också ta på oss ansvaret att ge medborgarna en god grund för sina val, en god information inför valtillfällena. Då krävs det resurser, och vi har föreslagit vägar för att stärka resurserna för partiernas del inför det kommande EU-valet. Vi hoppas att vi kommer att få gehör innan den här riksdagen avslutas.

Bostadspolitik och kommuner

Anf. 168 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag uppskattar att statsrådet Lövdén deltar i den allmänpolitiska debatten till skillnad från många andra statsråd.

”Jakten på de 120 000 försvunna lägenheterna” kan låta som titeln på en spännande actionfilm. Men det handlar om statsrådet Lövdéns bistra vardagsverklighet. Vart tog de 120 000 nya lägenheter som utlovades av Socialdemokraterna i förra årets valrörelse vägen? ”Ingen som vet, ingen som vet” skulle Lövdén kunna sjunga.

Till skillnad från vad som var fallet i förra årets budgetproposition står det i årets budgetproposition ingenting om de 120 000 nya lägenheterna. Gäller inte vallöftet längre och i så fall varför inte?

Någon större hjälp av partikamraten Annika Billström i Stockholm, som i valrörelsen utlovade 20 000 nya lägenheter i Stockholm, lär inte statsrådet få. Under andra kvartalet i år påbörjades 175 lägenheter. Med den takten kommer vallöftet i Stockholm inte att infrias förrän någon gång på 2030-talet. I stället för att se till att det byggs lägenheter i Stockholm slösar Socialdemokraterna bort skattebetalarnas pengar på att köpa

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Integration
och demokrati*

*Bostadspolitik och
kommuner*

privatägda hyreshus. Det ger inte en enda ny lägenhet till de 85 000 som står i bostadskön.

Fru talman! Hittills i år har den nya investeringsstimulansen för bostadsbyggande beviljats för 218 lägenheter. Samtidigt ska ca 900 lägenheter avvecklas, många rivas, på skattebetalarnas bekostnad.

Jakten på de 120 000 lägenheterna utvecklar sig till en thriller.

Stockholm har rasat från tredje till 69:e plats i Affärsvärldens lista över Sveriges tillväxtregioner. Detta är allvarligt och innebär att Stockholm inte längre kan fungera som en tillväxtmotor för hela Sverige.

Ett av tillväxthindren i Stockholmsregionen är alltså bristen på bostäder. Ett annat är regeringens bristande satsningar på infrastrukturen i Stockholmsregionen. Landshövding Mats Hellström redovisar i sitt bostadsuppdrag till regeringen – under den passande titeln *Vägska! för bostadsbristen* – att närmare 40 000 av de 56 000 bostäder som kan tänkas bli byggda i kommunerna har en koppling till trafik- och infrastrukturinvesteringar.

Ett tredje hinder är biltullarna som är på gång i Stockholm. Före valet 2002 sade Annika Billström: "Mitt besked till Stockholms väljare är att det blir inga avgifter under nästa mandatperiod, och det är ett vallöfte från oss."

Det är ingen hemlighet att biltullar i Stockholm är en eftergift till Miljöpartiet på riksplanet. Göran Persson har sålt självbestämmandet i Stockholm för makten i riket. Den 14 september ordnade 12 av länets kommuner en folkomröstning om biltullar. Valdeltagandet var drygt 70 %, vilket måste betecknas som högt. 80 % av medborgarna är motståndare till biltullar. "Jag konstaterar att vi har ett valresultat som är mycket klart och ett valdeltagande som är mycket högt, det gör att utfallet är lätt att respektera." Detta säger Göran Persson efter euroomröstningen. Gäller detta inte för folkomröstningen om biltullar?

Stockholmsregionen har en gemensam bostads- och arbetsmarknad. Kommer en medeltida ringmur med tullar runt Stockholm att bidra till tillväxt och göra att vi kan ha kvar en gemensam bostads- och arbetsmarknad?

Ett fjärde hinder, och ett tecken på en klar Stockholmsfientlighet är tvångsöverföringen av skatteinkomster från skattebetalarna i Stockholmsregionen till andra delar av landet. Jag kan inte låta bli att se det som om Socialdemokraterna vill straffa invånarna i Stockholms län. Kommuninvånarna i Stockholmskommunerna tror sig betala skatt för en bra skola för sina barn och en värdig vård och omsorg för äldre släktingar. I själva verket används deras skattepengar till någon annan, någon annanstans i Sverige.

Invånarna i Stockholmsregionen utgör en femtedel av den svenska befolkningen men svarar för en dryg fjärdedel av statens samlade skatteintäkter. Därutöver bidrar regionens invånare till övriga landet med totalt ca 16 miljarder kronor via den kommunala skatteutjämningen. Stockholms läns landsting är i dag det landsting som har högst landstingsskatt i Sverige. Samtidigt är man det enda landsting som betalar till landstingsdelen av utjämnningssystemet. I år betalar man nästan 6 miljarder kronor. Norrbotten har den lägsta landstingsskatten – 2:20 kr lägre än Stockholms läns landsting.

I år tvingas varje stockholmare, ung som gammal, oavsett inkomst i snitt betala 9 315 kr till verksamhet i andra kommuner. Denna beskattning väntas öka de närmaste åren. Är detta rättvist, Lövdén?

Sammantaget leder den socialdemokratiska politiken mot Stockholmsregionen till minskad tillväxt och rentav stagnation. Man kan lätt se bilden av hur man samtidigt mjölkar och slaktar kon.

Fru talman! Det är uppenbart att Lövdén inte blir hjälte trots huvudrollen i jakten på de 120 000 försvunna nya lägenheterna. Ett lyckligt slut på filmen blir det bara om bostadspolitiken blir långsiktig, Stockholmsregionen får en rejäl satsning på infrastruktur, biltullarna stoppas och skatteutjämnningssystemet ändras omgående. Men vi lär få vänta till 2006 för att få detta lyckliga slut på filmen.

Anf. 169 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Målet för bostadspolitiken är vi nog alla överens om. Jag vill påstå att det gäller alla partier i bostadsutskottet. Vi ska leva i goda bostäder till rimliga kostnader i en trygg miljö och med långsiktigt hållbara ramar för ekonomin. Det ska också vara sunt och ekologiskt. Det gäller för alla kommuner. Det gäller för alla kommuner, inte bara för Stockholm.

Jag hade tänkt fråga Marietta de Pourbaix-Lundin om en annan sak, men jag väljer nu att fråga om de så kallade kända zongränserna, som Moderaterna har pläderat för. Återkommer de i år också? Kommer man att ringa in Stockholm för sig, och var finns i så fall de andra kommunerna i landet i Moderaternas förslag?

Anf. 170 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag förstår inte frågan riktigt, måste jag säga. Vi sätter inte en del av landet mot de andra, men vi har svårt att förstå att invånarna i Stockholm ska betala 9 315 kr per invånare till andra delar av Sverige. Det gäller alla, från minsta bebis till den äldsta vi har i Stockholmsregionen. Vi vill ha ett skatteutjämnningssystem som går via staten, inte att man tar pengar från invånarna i en kommun och ger till en annan.

Anf. 171 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tror att frågan förstås mycket väl, men vi får ta den en annan gång.

Jag vill fråga vidare. Vi har ju närmat oss varandra ganska rejält på oppositionssidan. Vi är nu ganska tydliga mot Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Men det finns en fråga där jag skulle önska att Moderaterna närmar sig oss ännu mer, och det är på miljöområdet. Hur långt har Moderaterna kommit i diskussionen om fukt och mögel, radon och sjuka hus?

Anf. 172 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Det var ämnen som jag inte tog upp över huvud taget.

Jag tror att just pressade byggtider gör att det blir en hel del fusk när man bygger. Det gäller att se till att man inte får dessa pressade byggtider. Det är en del av problemet.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

Sedan har vi alla de bostäder där man redan i dag har problem. När det gäller radon är forskarna väldigt oense om vad som gäller. Vad beträffar fukt och mögel finns det ju en fond som är under avveckling. Det är där vi står som moderater.

Vi diskuterar naturligtvis miljöfrågorna väldigt ingående, men vi tycker inte att man ska vara tvungen att ha en miljöplan, som när man skulle få bidrag för att bygga lägenheter om 70 kvadratmeter, för det försvårar ännu mer för byggandet i Sverige.

Anf. 173 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag delar Marietta de Pourbaix-Lundins oro för bostadsbristen i Stockholm. Det är inte kul att läsa om de köer som finns.

Problematiken har belysts flera gånger, inte minst genom den förre landshövdingen, Ulf Adelsohn, som sade: Ska vi få fart på bostadsbyggandet i Stockholm behöver vi en statlig subvention om 300 000–400 000 kr per lägenhet och gärna att allmännytan bygger en stor del av dessa hyresrätter. Frågan är om Marietta delar Ulf Adelsohns syn på hur man ska lösa problemet.

Anf. 174 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Nej, jag tror inte på subventioner, speciellt inte sådana kortsiktiga som vi just nu har. De varar lika länge som en mandatperiod, det vill säga fyra år.

För att vi ska få i gång bostadsbyggandet och någon ska våga satsa behöver man långsiktighet. Jag kan konstatera att den nuvarande landshövdingen, som är socialdemokrat, säger precis vad jag sade: Om vi ska få i gång bostadsbyggandet kring Stockholm måste vi satsa på infrastruktur.

Då är min motfråga: Är Owe Hellberg beredd att se till att Stockholmsregionen får mer pengar för att kunna bygga vägar?

Anf. 175 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Nu var det i första hand bostadsbyggandet vi skulle diskutera. Jag hör att Marietta avfärdar den gamle partiledarens ståndpunkter i den här frågan. Jag kan i och för sig hålla med om att vi behöver långsiktiga spelregler, men att avfärda detta utan att ha något annat att komma med blir ganska tomhänt.

Jag har en annan fråga. De stora byggjättarna i Sverige sitter på tusentals byggrätter, inte minst i attraktiva lägen här i Stockholm. Nu har ju luften gått ur bostadsrättsmarknaden. Det byggs inga bostadsrätter. Då blir min fråga: Tycker Marietta att dessa byggjättar ska få sitta på sina byggrätter hur länge som helst utan att det händer något? De har väl köpt dem och spekulerat till för dyra kostnader. Hur länge ska de få sitta på dem? Ska vi kunna använda dem på ett vettigt sätt i stället?

Anf. 176 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag märker att Owe Hellberg inte vill se att det finns en koppling till att det finns vägar som man kan ta sig fram på där man ska bo. Det är det stora bekymret i Stockholm. Den kopplingen vill Owe Hellberg tydligen inte se över huvud taget.

När det gäller de som äger mark och vad de ska bygga för någonting tror jag att det kommer att byggas hyresrätter om det bara finns ett acceptabelt och rättvist hyressättningssystem. Som det är i dag vet en byggare att en politiker kan gå in och sätta hyran. Och vem vågar då bygga?

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

Anf. 177 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Sverige utmärker sig inom bostadspolitiken både ur ett nordiskt och ett europeiskt perspektiv, och man utmärker sig negativt. I Sverige är det i dag nästintill omöjligt att inom rimlig tid få ett förstahandskontrakt till en hyresbostad i storstadsregioner. I Stockholm är läget särskilt alarmerande. Bostadsbristen är nu också ett stort problem i stora delar av landet från att tidigare ha varit ett problem främst i storstadsregionerna. Regeringens politik visar inte heller i år tecken på kraftsamling för att lösa bostadskrisen. Många människor saknar möjlighet att hitta en bostad eller att byta bostad. Vissa kommer inte in på bostadsmarknaden över huvud taget.

25 av 26 kommuner i Stockholms län har bostadsbrist enligt Boverket. Sveriges tillväxtmotor hackar.

Det byggs alldeles för lite bostäder, och vi har i Sverige höga boendekostnader sett till människors inkomster. Folkpartiet har i den bostadspolitiska motionen visat hur alarmerande läget är. Bostadsbyggandet är rekordlågt. Prognoser för framtiden skrivs ned. Färska Eurostatstatistik visar dessutom att inom EU ökade boendekostnaderna mest i Sverige mellan augusti 2002 och augusti 2003. Boendekostnaderna i EU-länderna ökade med 2,6 % i snitt. Högst ökningstakt hade Sverige med 8 %. Näst sämst i den här ligan var Irland med 4,3 %, Finland med 4 % och Portugal med 3,9 %. Lägst ökningstakt hade Belgien med 1,3 % och Danmark med 1,6 %. Det är en mycket stor skillnad.

Bostadsbyggandet kommer inte i gång. Byggprognoserna skrivs ned. Men varför byggs det inte när det finns en efterfrågan på bostäder? Varför finns det en rad problem såsom bostadsbrist i tillväxtorter, liten tillgång till planlagd mark, svarta lägenhetsaffärer, rivning av fullt användbara lägenheter på krisorter, omständliga bygglovsprocesser, krångliga byggregler, bristande konkurrens och höga kostnader för byggandet? Listan är lång.

Regeringens politik har uppenbarligen misslyckats. Men självfallet har även andra aktörer anledning att fundera över sin roll på den här bostadsmarknaden.

Vi i Folkpartiet liberalerna tror på andra politiska åtgärder än dem som presenterats av regeringen, åtgärder som vi tror leder till att det byggs bostäder kontinuerligt.

Vårt recept är en politik som tar sikte på att det byggs bostäder och att öka människors möjligheter att bestämma själva. Det innebär bland annat större utrymme för privat ägande, lägre beskattning, färre krångliga regler, ökad konkurrens, tydligare marknadsmekanismer, pressade produktionskostnader för byggande och översyn av finansieringen av byggandet, men självfallet också av det statliga ansvaret för till exempel markpolitiken. Det är konsumenternas önskemål som ska styra. Den enskilda människans möjligheter att ta makt över sin egen situation står i fokus för Folkpartiets politik.

*Bostadspolitik och
kommuner*

Fru talman! Folkpartiets program för bostadspolitiken kallar vi *Bostadspolitik för tillväxt*. Vi vill se ett tillväxtvänligt skatteutjämningsystem. I dag har vi ett inkomst- och utjämningsystem som motverkar tillväxt. Vi vill se en reformerad hyressättning i nyproduktion. Vi vill se en skärpt konkurrens inom byggandet och ökad arbetskraftsinvandring. En reformerad hyressättning ska se till att de som bygger bostäder vet hur kalkylen ser ut på längre sikt. Kan man ta ut hyror som motiverar nyproduktion av hyresrätter? Det är frågan. I dag finns det en mycket stor osäkerhet kring detta.

Men när man luckrar upp hyressättningen måste fokus också ligga på att hitta bättre och billigare sätt att bygga bostäder. Jag sade i inledningen att boendekostnaderna i Sverige har ökat mest i Europa under det senaste året enligt Eurostat. En rad insatser behövs, inte minst att bena ut frågan om det statliga ansvaret.

Vi vill se ett stärkt konsumentstöd. Och vi vill se en ny statlig markpolitik. Statlig markpolitik ska vara konkurrensneutral. Statlig markpolitik bör kunna bidra till fler studentbostäder. Statlig markpolitik bör inte ge de stora byggjättarna konkurrensfördelar.

Vi vill se fler studentbostäder. Vi vill se mer av forskning och utveckling på universitet och högskolor.

Vi vill se valfriheten som ledstjärna i bostadspolitiken, en valfrihet som innebär att det behövs både bostadsrätter, hyresbostäder, ägarlägenheter i flerbostadshus och småhus.

Vi vill se en samhällsplanering för ökad valfrihet, och vi vill se sänkta bskatter.

I Folkpartiets ekonomiska motion tar vi det första steget för en avveckling av fastighetsskatten.

Fru talman! Sverige behöver en liberal bostadspolitik, en bostadspolitik för tillväxt där människor själva får möjlighet att välja hur de vill bo. Du ska bestämma utifrån dina egna drömmar och förutsättningar hur just du ska bo.

Anf. 178 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Liberal bostadspolitik. Det låter frihet för mig. Innebär det också att man har en liberal bostadspolitik för studenter? Jag undrar om Nina Lundström är överens med oss i Centerpartiet om att vi behöver kraftsamla just för studentlägenheter för att ge studenter en socialt rimlig levnadsnivå under den tid som de studerar.

Jag skulle också vilja ta upp det liberala för kvinnorna. Det är lite intressant att vi har blivit ganska många kvinnor som för bostadspolitiken framåt. Och jag skulle vilja veta hur Nina Lundström ser på hur man ska kunna arbeta än mer effektivt ute i kommunerna för att kvinnorna ska få lite mer att säga till om. Studenter, kvinnor och liberal bostadspolitik, går det ihop?

Anf. 179 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Studenternas situation står i fokus i år även i Folkpartiets bostadspolitiska motion. Vi har i år förutom tidigare förslag om att möjliggöra uthyrning av rum skattefritt och att se över möjligheterna att konvertera tomma lokaler till studentbostäder också pekat på att den statliga markpolitiken skulle kunna vara en oerhört viktig pusselbit för att

se till att det också går att bygga studentbostäder, förutom att man naturligtvis ser över det krångel som finns, att man i kommuner exempelvis ska stimuleras till att använda sig av tillfälliga bygglov och kunna använda ett modultänkande. Det är en del av vår politik.

Jag ska säga något om kvinnor och bostadspolitik. Det är som Rigmor Stenmark säger att det här i kammaren är flera av oss kvinnor som driver bostadspolitik. I övrigt tror jag att det finns många perspektiv som är viktiga att ta med. Att däremot säga hur kommunerna ska arbeta med bostadspolitiken vill jag inte.

Anf. 180 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag tror att vi kan komma bra överens. Den fråga som Nina Lundström tar upp om den statliga markpolitiken särskilt i våra studentstäder tror jag att vi gemensamt kan skicka vidare till bostadsministern. Och jag tycker att det är väldigt bra att han är här. Markpolitiken är nämligen eftersatt, och den behöver vi hjälp med, inte minst i min hemstad Uppsala.

Anf. 181 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det är oerhört viktigt att fundera över den statliga markpolitiken. Den frågan vill vi också gärna ha belyst här i kammaren i dag med tanke på att vi har statsrådet närvarande. Jag ska ta upp något som Owe Hellberg tidigare var inne på i en replikomgång. När man låser in väldigt mycket mark, där staten i vissa av dessa utvecklingsbolag är ägare till 50 %, finns det ett direkt statligt ansvar att fundera över hur vi kan bidra till att det finns tillgänglig mark för bostadsbyggande, och inte minst för byggande av studentbostäder.

Anf. 182 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Först vill jag hälsa bostadsministern välkommen till den här debatten. Jag tycker att han gör sitt jobb när han deltar i den allmänpolitiska debatten. Det är vi tacksamma för. I den delen gör han alltså sitt jobb.

Regeringen har redan svikit förra årets vallöften om bostadsbyggandet. Som väl alla minns lovade Socialdemokraterna 120 000 nya lägenheter under mandatperioden. Men redan efter ett år har man tvingats konstatera att den egna politiken inte räcker till för det i förhållande till behoven försiktiga målet. Man kommer inte att nå målet. Ska man tro regeringens tabeller i budgetpropositionen – varför skulle man nu göra det? – så hoppas de nu på att klara 90 000 lägenheter. Som vi minns lovade man 20 000 nya bostäder här i Stockholm. Inte heller det kommer man att klara.

Man når inte målet trots att det är alldeles för lågt satt. Sverige behöver inte bygga 30 000 lägenheter per år – det behövs fler. Vi har 4,3 miljoner bostäder. De kommer inte att stå, i synnerhet inte med dagens bristande underhåll, i hundra år. Men om vi ändå räknar med hundra år skulle vi behöva bygga 43 000 bostäder per år enbart för att antalet beboeliga bostäder inte ska minska.

Socialdemokraterna gick till val på frågan om bostadsbyggandet. Det är väl uppenbart att man lyckades prestera en politik som det gick att vinna val på men som inte duger för att bygga bostäder.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

I motsvarande debatt förra året kunde vi konstatera att det råder bostadsbrist i 116 kommuner i vårt land. Nu, ett år senare, råder det bostadsbrist i 135 av landets kommuner, samtidigt som byggindustrin spår sämre tider för byggandet. Orsaken till detta tror jag i stor utsträckning står att finna i kortsiktighet och detaljstyrande som inte innebär stabila villkor för dem som vill göra långsiktiga investeringar. Detta tror jag är ett grundläggande problem. Därför tilltar pessimismen för varje nytt förslag som ministern lägger fram.

Sverige har det lägsta byggandet inom OECD-området och de näst högsta boendekostnaderna inom EU.

Fastighetsskatten är ett område som är kopplat till bostadsbyggandet och, naturligtvis, till boendet. Fastighetsskatten är enligt vår uppfattning både orättfärdig och orimlig – en skatt som tas ut utan nödvändig hänsyn till hushållens ekonomiska bärkraft. De ständiga förändringar i lagstiftningen som kommer år efter år gör den inte lättare att acceptera. Tvärtom är det en bekräftelse på att fastighetsskatten i grunden är feltänkt.

I brist på en genomtänkt politik för byggande och boende utsätts medborgarna för en politik som är kortsiktig och ryckig och som bygger på krångliga regler i stället för skapa stabilitet, långsiktighet och ett investeringsvänligt klimat. Det är i ett sådant klimat som man *inte* får fram det byggande som jag tror att vi alla är överens om måste komma fram.

Vår uppfattning är att bostadsbyggandet och bostadspolitiken är en fråga som kommer att bli alltmer aktuell. Otåligheten växer bland ungdomar, bland äldre som inte har möjlighet att flytta från sina villor till ett mer praktiskt boende, bland alla de familjer som inte har ett boende som är anpassat till deras behov och bland alla som köar eller som tvingas till svarta affärer för att komma över en lägenhet. Regeringen har misslyckats med att leva upp till sina vallöften.

För att komma åt denna historiskt sett mycket svåra situation på byggområdet fordras en ny politik. Ryckighet och tillfälliga subventioner måste ersättas med goda och stabila villkor som skapar den framtidstro som är nödvändig för att investeringar ska komma till stånd.

Jag tror att en av de viktiga åtgärderna är att avskaffa fastighetsskatten. En andra åtgärd är att halvera momsens vid byggande av flerbostadshus. En tredje åtgärd är att förenkla planprocessen. En fjärde åtgärd gäller en friare hyressättning i nyproducerade fastigheter. En femte åtgärd handlar om studentbostäder. Det studentbostadsstöd som funnits tidigare bör finnas kvar, och det har vi kristdemokrater föreslagit.

Sammantaget innebär vår politik en förstärkning av bostadssektorn med i storleksordningen 8 miljarder kronor år 2004. Det ger lägre byggkostnader. Men framför allt skapas bättre förutsättningar för ett ökat byggande – detta eftersom bättre ekonomiska förutsättningar på lång sikt ger bättre möjligheter att äga bostadsfastigheter.

För att summera Socialdemokraternas misslyckande på det här området kan jag säga att jag anser att man är bättre på att bygga luftslott än på att bygga bostäder. Ofta får vi höra att det är marknadens fel eller att det är kommunernas eller någon myndighets fel. Väldigt sällan får vi en diskussion om vad vi borde göra för att få till stånd ett byggande. Det, menar jag, kommer bara när reglerna upplevs som stabila och hållfasta. Det är då man vågar sätta spaden i jorden.

Anf. 183 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det som Göran Hägglund här säger, framför allt att fastighetsskatten är ett gissel för väldigt många.

Kristdemokraterna är det enda partiet som lyckas med att ta bort ungefär 24 miljarder kronor på en enda natt – åtminstone säger man att man ska göra det. Det där låter skickligt men av flera skäl tror jag inte att det går. Först och främst finns det ingen majoritet i riksdagen för att göra det bara ”så där med ett knäpp”. Där har vi andra partier blivit lite mer realistiska. Till och med Moderaterna har nu gått mot ett lite mjukare sätt.

Vi andra partier går också stegvis framåt för att sedan, hoppas vi verkligen, hamna i situationen att fastighetsskatten kommer bort. Inte minst gäller det att få bort de orättvisor som denna skatt medför. Det är ju inte rimligt att människor ska flytta från sina bostäder på grund av att bostadskostnaderna är så höga.

Det som är nyckeln är just, tycker jag, att bostadskostnaderna är höga. När Kristdemokraterna säger sig ta bort fastighetsskatten skulle man, tycker jag, vara så klok att man också redovisar att det ges med ena handen. Man lägger ju i stället på en kommunal avgift. Vad jag vill veta är hur man har räknat ut konsekvenserna för berörda kommuner av att de här ändringarna görs.

Anf. 184 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Är det så att fastighetsskatten anses orimlig och orättvis – som vi anser – ska vi naturligtvis ta bort den. Är det så att Rigmor Stenmark upplever det som ett hinder för att bedriva politik att man inte har en majoritet i kammaren för den saken kan vi som oppositionsparti helt klart lägga ned verksamheten och gå hem.

Jag är beredd att driva de krav som jag upplever vara rimliga, och jag gör det naturligtvis utifrån förslag som är genomtänkta och kloka.

Jag tror att den modell som andra partier har valt och som handlar om en successiv sänkning av fastighetsskatten inte kommer att leda till en minskning av statens inkomster. Inkomsterna kommer att bli lika stora för statens del och därmed kostnaderna lika stora för bostadskonsumenterna genom att vi stegvis får en höjning av taxeringsvärdena.

Vi har ju sett att när regeringen sänkt procentsatsen ökar ändå intäkterna i budgeten genom att marknadsvärdena höjs, så det är ingen lösning på problemet. Där har Centern, tyvärr, hamnat snett.

Anf. 185 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Vem som har hamnat snett är det som egentligen är intressant. Jag undrar om Kristdemokraterna har räknat ut vad konsekvenserna blir, till exempel vad det betyder för Danderyds kommun om man får en kommunal avgift i stället för fastighetsskatten. Hur blir det för den enskilda människan där ute? Det kan se ut som att det går bra. Men hur blir det med skatteutjämningsförslaget? Kommer Danderyds kommun att få betala mer till skatteutjämnningen, eller kommer någon annan kommun att tjäna på det här?

Vi i Centerpartiet tycker att det ska vara lika villkor – det är väldigt viktigt för oss. Vi ska ha ett rättvist skattesystem. Det ska varken gynna eller missgynna någon annan.

Anf. 186 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Om man försvarar dagens system kan man naturligtvis säga att ingen ändring ska ske. Och om man inte tycker att dagens system är bra måste man föreslå ett annat system.

Vi har föreslagit att den statliga fastighetsskatten ska avskaffas. I stället ges kommunerna möjlighet att införa en kommunal avgift som motsvarar de självkostnader som kommunerna har, dock maximalt 2 300 kr för ett småhus och 800 kr för en lägenhet. Det här växlas mellan staten och kommunerna. För kommunernas del är detta något som välkomnas eftersom man får en mer stabil skattebas.

Om Rigmor Stenmark vill fortsätta sin politik har hon naturligtvis rätt och möjlighet att göra det.

Vi har ett förslag som jag tror med lite eftertanke skulle kunna få en större uppslutning, eftersom det innebär att det stora och besvärliga system för fastighetsskatterna som vi har i dag och som är en plåga för många människor kan avskaffas och vi får ett system som fungerar väl i praktiken.

Anf. 187 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Bostadsbeståndet är en stor del av vår nationella förmögenhet. Tyvärr är det så att den förmögenheten har krympt varje år sedan 1993. Skattereformen, den borgerliga regeringens systemskifte av bostadspolitik och den socialdemokratiska regeringens passivitet har lett till den här utvecklingen.

Nu när tillväxtdebatten är i full gång hörs det fortfarande inget om att bostadsbyggandet har betydelse för utvecklingen, trots att bostadsbristen i våra tillväxtregioner bevisligen hämmar tillväxten. Det saknas bostäder, vilket leder till arbetskraftsbrist, sämre förutsättningar för studier och sämre möjligheter för expansiva företag att växa.

Bostäder är en del av infrastrukturen och bör planeras på samma sätt som övrig infrastruktur. Varför är det helt naturligt för riksdagen att upprätta långsiktiga tolvårsplaner för byggandet av vägar och järnvägar i storleksordningen 360 miljarder kronor men inte ens att våga planera för ett bostadsbyggande under pågående mandatperiod? Dessutom används kortsiktiga tillfälliga lösningar när det gäller de ekonomiska förutsättningarna.

Håller statsrådet Lövdén med om att bostadsbyggandet är en del av samhällets infrastruktur och att de kräver en långsiktigt hållbar planering och finansiering?

Det är i alla fall Vänsterpartiets ståndpunkt, och jag menar att det är hög tid att skapa de grundläggande förutsättningarna för en långsiktigt hållbar bostadspolitik. Först måste ett tydligt mål sättas upp för det här. Den ska vara mätbart och prioriterat i regeringens arbete. Vänsterpartiet menar därför att riksdagen ska fatta beslut om ett mätbart mål för bostadsbyggandet. Från och med 2007 ska det under en tioårsperiod byggas 30 000–40 000 bostäder om året, varav hälften hyresrätter. 60 000 större ombyggnationer bör också genomföras för att upprätthålla bostadsstandarden, inte minst i våra miljonprogramsområden.

Är statsrådet Lövdén med på ett sådant krav? Det gick att fatta beslut om att bygga en miljon bostäder på 70-talet.

Ett sådant mål måste naturligtvis följas av en rad åtgärder där staten och kommunerna tar ett gemensamt ansvar. Staten måste ge bättre ekonomiska förutsättningar och kommunerna ta sitt bostadsförsörjningsansvar fullt ut.

Vänsterpartiet menar att det från och med 2007 ska finnas ett permanent investeringsbidrag för nyproduktion av hyresrätter, som kan variera i takt med konjunktursvängningarna, och ett permanent investeringsbidrag för ombyggnation, som antingen kan vara generell eller riktat till områden utanför tillväxtregionerna.

Är regeringen för sådana åtgärder, och när kommer i så fall ministern med sådana förslag?

På skattesidan har hyresrätten varit trippelbeskattad sedan skattereformens införande. Vänsterpartiet tycker att denna trippelbeskattning är orättvis och måste avskaffas. För att det ska kunna ske måste fastighets-skatten i grunden förändras så att vi inte beskattar hustyp utan boendeform. Först då kan vi avskaffa den orättvisa trippelbeskattningen av hyresrätten genom att helt enkelt avskaffa fastighetsskatten på just hyresrätt.

Det här förslaget har funnits länge, men regeringen drar frågan i långbänk och kommer inte till skott.

Är ministern beredd att genomföra Vänsterpartiets förslag om att beskatta boendeform och inte hustyp och att avskaffa fastighetskatten på hyresrätt?

Trots att vi har infört en lagstiftning som gäller för de allmännyttiga bostadsföretagen och som mycket tydligt gör klart för kommunerna vilken rätt de har att ta ut avkastning för sina bostadsföretag, pågår många försök ute i landet att kringgå reglerna. Eftersom de kommunala bostadsbolagens inkomster till största del består av hyresgästernas hyresinbetalningar betyder det att hyresgästerna, förutom hyran, också ska betala för andra kommunala angelägenheter som simhallar, kulturhus med mera.

Det här tror jag är vanligt förekommande, och då måste vi naturligtvis se över allmännyttighetslagstiftningen och förtydliga den så att kommunerna får klart för sig vilka spelregler som gäller.

Är ministern beredd att se över den frågan?

En åtgärd som underlättar det här skulle vara att införa skattefria underhållsfonder. De ska låsas i bostadsföretagen och användas för ombyggnationer eller nyproduktion i samråd med hyresgästerna.

Är detta en åtgärd som ministern kan tänka sig att genomföra?

Ska vi leva upp till bostadspolitikens portalparagraf om allas rätt till en god bostad till en rimlig kostnad är det hög tid att långsiktigt åtgärda problemen. Bostadsbrist i kanske 130–140 kommuner, som Göran Hägg-lund sade alldeles nyss, är ett stort problem och skapar problem för hemlösa med sociala problem men även för andra grupper som ungdomar och barnfamiljer som står utan egen bostad.

Gör något innan det är för sent, ministern! Gör något som skapar framtidstro för de bostadslösa. Marknaden varken kan eller vill lösa problemet. En bostad är ingen marknadsvara vilken som helst utan en social rättighet inskriven i svensk grundlag.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

Anf. 188 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Owe Hellberg pläderade för ett högre mål när det gäller lägenheter. Han pläderade för ett permanent investeringsbidrag för nybyggnation och ombyggnation. Han pläderade för skattefria underhållsfonder och utropade sedan: Gör något innan det är för sent.

Den uppmaningen kan möjligen bollas tillbaka till Owe Hellberg som ingår i den koalition som har lagt fram den här budgeten, som vi har att ta ställning till under hösten. Han står bakom den bostadspolitik som har presenterats för riksdagen och som är ofullgången, för att uttrycka det försiktigt. Vänsterpartiet har i förhandlingarna prioriterat ned de här frågorna för att uppnå mål på andra områden. Så har det varit i debatt efter debatt: Vänsterpartiet presenterar en galant önskelista över sådant som behöver göras, men verkligheten visar att Vänsterpartiet tillsammans med sina kolleger har prioriterat ned de här frågorna. Därför händer det ingenting. Gör något, Owe Hellberg!

Anf. 189 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag kommer med en massa förslag och vill göra någonting i stället för att som Göran Hägglund stå här och bara gnälla och beklaga sig.

Naturligtvis har vi ett samarbete med Socialdemokraterna och Miljöpartiet som sträcker sig över mandatperioden. Om Göran Hägglund hade varit uppmärksam hade han hört att jag faktiskt nämnde året 2007. Jag tror att man behöver tid på sig för att förbereda detta på ett bra sätt. Jag tycker att signalerna ändå ska komma nu att vi faktiskt framöver ska ha en mer långsiktigt stabil bostadspolitik som ger de bostadslösa hopp om framtiden på ett helt annat sätt än vad vi gör i dag.

Jag är villig att erkänna att vi inte har lyckats komma ända fram med de här frågorna, men jag tycker att vi har tagit en del steg på vägen, till exempel momsåterföringsstödet för bostäder. Vi får se hur det kommer att fungera. Jag tror inte att det är tillräckligt, och det är inte tillräckligt långsiktigt heller. Vi ska naturligtvis skapa stabila spelregler framöver.

Anf. 190 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag noterade mycket väl att Owe Hellberg pratade om att de här förslagen skulle genomföras från 2007. Det beror på att man har förhandlat tillsammans med regeringen och satt ramarna för de tre kommande åren. Då kan man inte svika den uppgörelse som man har gjort. Då får man sikta på perioden därefter, och det är fullt förståeligt. Men det som är bekymret är att Owe Hellberg står bakom regeringens politik som den är i dag. Varför ska de bostadslösa ungdomarna vänta till 2007? Varför kommer det inte åtgärder nu? Varför ska de familjer som är trångbodda behöva vänta till 2007 innan de får en ny lägenhet?

Varför ska de äldre som bor i villor men som vill flytta till en mer lättskött lägenhet behöva vänta till 2007? Ni är ju ansvariga för den politik som nu läggs fast. Och frågan är då: Varför har Vänsterpartiet prioriterat ned de bostadspolitiska frågorna i sina överläggningar och överenskommelser med Socialdemokraterna?

Anf. 191 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Göran Hågglund vet ju att när man förhandlar om en politik måste man alltid göra kompromisser. Det skulle vara intressant att se hur Hågglunds fastighetsskatteförslag skulle ha hanterats i en fyrpartiregering. Jag tror inte att det hade blivit någon särskilt stor framgång för det förslaget.

Jag har inte heller hört om några förslag som skulle lösa de problem som Göran Hågglund nu tar upp. Jag medger att det finns problem på det här området, och jag tycker att det borde finnas betydligt mer långsiktiga spelregler än vad vi hittills har åstadkommit.

Vi förhandlar med regeringen, men vi sitter inte i regeringen och vi har själva inte någon majoritet för att föra en egen politik. På det viset får man acceptera de kompromisser som finns. Jag bara beklagar att vi inte har nått ända fram, framför allt när det gäller byggandet av hyresrätter.

Anf. 192 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag blir också väldigt fundersam över Owe Hellbergs anförande med tanke på det som också Göran Hågglund har varit inne på, nämligen att Vänsterpartiet står bakom regeringens budget.

Owe Hellberg tog upp frågan om markpolitik i ett tidigare replikskifte. Jag tycker att det vore intressant att få höra Owe Hellbergs och Vänsterpartiets uppfattning om den statliga markpolitiken. Statlig mark förs över till utvecklingsbolag och ligger i träda. Man kan fundera på om det finns andra sätt att använda marken på. En annan fråga är statens roll i konkurrenshänsyn.

Är det rimligt att liera sig med de stora byggjättarna eller vore det bättre att se till att fler aktörer kom in på marknaden? Detta är en oerhört väsentlig pusselbit bland många. Det vore intressant att höra Owe Hellbergs svar på den frågan.

Anf. 193 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag är naturligtvis för planering. Någon statlig markpolitik existerar väl inte såvitt jag kan förstå. Vi har faktiskt kommunala planmonopol i det här landet. Visst kan regeringen föra en dialog med kommunerna om hur statlig mark ska användas. Det tycker jag att man ska göra. Men man ska bygga där det är lämpligt att göra det. Man måste också fundera över hur det ska kopplas till den befintliga infrastrukturen och de miljöproblem som finns.

När det gäller studentbostäder är vi aktivt för att Akademiska hus ska få ett uppdrag att bygga sådana på Campusområden. Sätt i gång och bygg! Kapitalet finns där. Då kan det bli jättemånga studentlägenheter med statliga medel genom ett statligt initiativ.

Anf. 194 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Owe Hellberg väljer att passa i den här frågan. Det är en oerhört väsentlig fråga. Den handlar ju inte om vad och hur det ska byggas, för det avgör det kommunala planmonopolet. Men hur man använder den statliga marken är i högsta grad en fråga även för Sveriges riksdag. Det är synd att Owe Hellberg inte vill gå närmare in på den.

Min andra fråga var Owe Hellberg inne på i sitt anförande, och den handlar om fastighetsskatten. Anser Vänsterpartiet att det är rimligt att människor med begränsade inkomster måste lämna hus och hem eller sälja sitt fritidshus därför att de inte har råd med de skatter som belastar boendet? Anser Vänsterpartiet att detta är rimligt?

Anf. 195 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! När det gäller den samlade beskattningen av boendet finns det problem i vissa delar av Sverige. Därför har vi lagt fram ett förslag om förmögenhetsskatten. Vi anser att halva förmögenhetsvärdet till en viss nivå ska tas upp vid taxeringen för att underlätta en lösning på den här problematiken. Men då handlar det framför allt om permanent-boende.

Beträffande markpolitiken är det klart att staten ska bidra till att man får fart på bostadsbyggandet, om staten nu har mark till förfogande i lämpliga områden. Man bör i dialog med berörda kommuner se till att de kan ta över den marken naturligtvis till ett rimligt pris för att få fart på bostadsbyggandet. Jag har ingenting emot det.

Men jag vill ställa frågan tillbaka: Vad gör vi med alla de tusentals byggrätter som de fyra byggjättarna sitter på och som det inte händer någonting med därför att luften har gått ur marknaden?

Anf. 196 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Owe Hellberg om han inte tycker att det är genant att det i årets budgetproposition som är framförhandlad med Vänsterpartiet inte står någonting om de 120 000 lägenheterna som man skrev om i förra årets budet. Varför är detta borta? Är det inte ganska genant?

Sedan inledde Owe Hellberg sitt anförande med att säga att bostadsbristen hämmar tillväxten, och där är vi helt överens. Det pratade jag också om. Då är min fråga som jag inte fick svar på tidigare: Är Owe Hellberg beredd att se till att det blir större infrastruktursatsningar i Stockholmsregionen så att de bostäder som det finns planer för i alla kommuner runt Stockholm kan byggas?

Anf. 197 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har missuppfattat målet för bostadsbyggandet. Det är faktiskt regeringens mål. Vi kan ta Vänsterpartiets motion som grund för att fastställa att riksdagen ska ange ett mål för bostadspolitiken. Denna motion kommer att hanteras nu i höst i samband med att budgeten ska antas. Då kan Marietta de Pourbaix-Lundin ställa sig bakom den motionen om hon vill. Det går jättebra. Det kan vi ta senare i utskottet.

Sedan tappade jag bort den andra frågan, så Marietta de Pourbaix-Lundin får ta om den.

Anf. 198 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var ett väldigt märkligt svar som jag fick av Owe Hellberg. Vad jag vet sitter ni tillsammans med Socialdemokraterna i budgetförhandlingar och står därför bakom budgeten. Sedan

säger Owe Hellberg att det är regeringens budget och att Vänsterpartiet inte är med på den. Men det är ni ju. Därför ställer jag frågan igen: Är det inte genant att de 120 000 nya lägenheter som fanns med i förra årets budget inte finns med i årets?

Min andra fråga gällde infrastruktursatsningar i Stockholmsregionen där det finns en ständig bostadsbrist. Det behövs sådana satsningar för att vi ska kunna bygga bostäder. Jag fick inget svar på frågan om Owe Hellberg var beredd att se till att det kom pengar till Stockholmsregionen för att man ska kunna bygga vägar och i nästa steg bostäder.

Anf. 199 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Till att börja med vill jag vända på diskussionen om bostadsbyggandet. I första hand ska bostadsbyggandet i Stockholmsområdet ske där det redan finns tillgänglig infrastruktur. Då måste sådana kommuner som Danderyd också ta sitt ansvar och bygga till exempel hyresrätter. Det är ett gemensamt ansvar för Stockholmsregionen. Man kan inte bara kräva nya infrastruktursatsningar.

Sedan finns det viktiga infrastruktursatsningar som måste göras i Stockholmsområdet, framför allt när det gäller järnvägssidan.

Anf. 200 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet har lagt fram lite olika förslag till hur man ska få i gång byggandet, det får jag erkänna. Det finns två frågor där jag undrar om Vänsterpartiet är villigt att backa. Det gäller det krav som man har på kommunerna om att det ska införas en bostadsförsörjningslag – jag kallar det för modell V. Det handlar också om att man ska stifta lagar om att kommunerna ska planera och inrätta bostadsförmedlingar.

Vi har fått en väldokumenterad redovisning om att båda dessa lagar inte har någon som helst betydelse för att få i gång byggandet. Jag undrar därför: Är Vänsterpartiet berett att ta bort dessa lagar?

Anf. 201 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det Rigmor Stenmark egentligen säger är ju att kommunerna inte behöver planera någonting för det byggs ändå. Det är ett mycket märkligt påstående. Vi vet att det tar fyra fem år från idé till färdig produkt. Ju bättre kommunerna är förberedda, desto snabbare går dessa processer. Det är ett mycket märkligt ställningstagande.

Jag blir skrämmd när jag läser den här rapporten – vi har ju fått den föredragen. En del kommunalråd säger: Nej, vi struntar i lagstiftningen för den är ideologiskt felaktig. Det är ju lagtrots och ett fruktansvärt sätt att se på svensk lagstiftning. Jag hoppas att Rigmor Stenmark inte delar uppfattningen att det ska vara på det viset.

Anf. 202 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag delar definitivt inte Vänsterpartiets åsikt att vi ska stifta lagar som inte har någon effekt på det som vi vill åstadkomma med lagarna, i det här fallet att försöka se till att få i gång byggandet. Nu säger man uttryckligen att det inte har någon effekt. Varför ska vi ha sådana lagar?

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

Vi från Centerpartiet vill inte heller komma uppifrån och diktera hur det ska se ut ute i kommunerna, utan det är kommunerna själva som ska se till hur man har det med sin bostadssituation. Jag vet själv, eftersom jag har varit ganska aktiv kommunalpolitiker, att den här frågan tar man på allvar ute i kommunerna utan att Vänsterpartiet kommer uppifrån och säger: Gör si och gör så!

Anf. 203 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Nu är ju frågan om man ska rätta sig efter vad kommunalråden i kommunerna tycker eller om man ska rätta sig efter medborgarnas behov av bostäder. Det är faktiskt det som vi måste utgå från. Och alla vet att bostadsbyggande kräver planering. Det är bland annat det som är ett problem i Stockholm, där man har struntat i planeringen. Där är det liksom: Köp och sälj! Köp en markbit, och sedan får vi se om det blir någonting. Och nu har man en massa mark som över huvud taget inte kommer att bebyggas under lång tid, därför att man har spekulerat kort-siktigt i möjligheten att göra stora pengar. Därför behöver vi mer av sådan planering, inte mindre, Rigmor Stenmark.

Anf. 204 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag är inne på samma ämne som Rigmor Stenmark. Jag tycker att det är lite skrämmande med lagstiftningen kring bostadsförsörjningsplanen, som Rigmor säger inte fungerar. Kommunerna påstår inte att man struntar i den, utan man säger: Vi tar vårt ansvar, fast på de lokala förutsättningarnas villkor.

Jag tror också som gammal kommunpolitiker att det faktiskt inte behövs en statlig pekpinne för att kommunerna ska ta sitt ansvar och planera. Är det någonstans man vet hur man planerar så är det ute i kommunerna, så jag tycker att Owe Hellberg är inne på fel linje i det här fallet.

Anf. 205 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Nu handlar det inte om en pekpinne. Det handlar om att man uppdrar till kommunerna att planera, och det uppdraget finns ju i andra lagstiftningar. Det finns i socialtjänstlagstiftningen. Det finns i plan- och bygglagen. Det finns på flera håll. Det finns till och med i grundlagen. Där står det att alla och envar har rätt till en bostad. Då menar Lars Tysklind att vi inte ska komma med några synpunkter på att vi vill ha insyn, medverkan och inflytande när det gäller bostadspolitiken. Det är mycket märkvärdigt.

Nyss, sade hans kollega här, Nina Lundström, att staten ska föra en aktiv markpolitik. Och jag vet inte om de till och med skulle tala om för kommunerna vad de ska göra och hur de ska bygga. Ni måste bestämma hur ni ska det!

Anf. 206 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Nu blandar Owe Hellberg bort korten lite grann. Det som Nina Lundström pratade om var faktiskt den mark som staten äger. Som markägare kan man naturligtvis ha en markpolitik. Det är ju väsensskilt mot kommunernas planmonopol, så jag tycker inte att vi ska blanda ihop det.

Jag ska ställa en fråga till om något som jag reagerade lite grann på i Owe Hellbergs inlägg. Har Owe Hellberg fullt belägg för att kommunala bostadsbolag används för att finansiera simhallar, kulturhus och så vidare? Som gammal kommunpolitiker känner jag inte igen den bilden, men du kanske kan berätta om en annan sida av detta som inte jag känner till.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

Anf. 207 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan bygger inte staten bostäder. Man vill inte ens, som vi vill i vårt förslag, bygga studentbostäder via Akademiska hus, utan det är kommunerna som har hand om planeringen. Därför vore det konstigt om staten skulle diktera villkoren för hur marken ska användas. Det måste ni hålla med om.

När det gäller den andra frågan finns det en rapport från Hyresgäströrelsen – den är väl inte riktigt offentlig än – som visar på stora problem med hur kommuner i dag på olika sätt försöker kringgå allmännyttighetslagstiftningen. Där står det tydligt och klart att som ägare, kommun, har man rätt att ta ut ungefär 7 % av kontant insatt kapital i bostadsbolagen. Det finns en uppsjö av sätt att kringgå de här reglerna. Det betyder att man dränerar bostadsbolagen på pengar som egentligen skulle gå till ombyggnation och till eventuell nyproduktion. Hyresgästerna upplever det som att det inverkar på hyresförhandlingarna.

Anf. 208 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag vet egentligen inte riktigt hur jag ska hantera mina tio minuter i inledningsanförandet, eftersom rubriken är *Bostadspolitik och kommuner*. Efter att ha tittat på talarlistan förutsätter jag att det också blir en diskussion om utjämningsystemet, eftersom Lennart Hedquist har anmält sig som talare. Jag ska dock göra ett försök att kommentera bägge ämnena under de tio minuterna. Jag börjar med bostadspolitik.

Vi har en kraftig bostadsbrist i Sverige i dag. Det vill jag understryka. Det gäller i tillväxtregionerna och på högskoleorter runt om i landet. Om det sedan är 135 kommuner, som Göran Hägglund säger, eller om det är ett mindre antal kommuner råder det lite delade meningar. Men det är inte särskilt väsentligt, utan det väsentliga är att vi måste öka bostadsbyggandet ytterligare.

Bostadsbyggandet har ökat. Boverkets prognoser visar på att byggandet ökar i hela landet utom i Stockholm. I Stockholm har man haft en lång startsträcka och beräknas komma i gång ordentligt först under andra halvåret nästa år.

Jag tycker kanske att de borgerliga debattörerna här, som har varit ansvariga för den gångna mandatperiodens politik i Stockholm, borde vara lite försiktiga i sina omdömen. Den politik som bedrevs i Stockholms kommun under förra valperioden var ju förödande för förutsättningarna att få en mer balanserad situation på bostadsmarknaden.

Boverkets siffror visar också, Göran Hägglund, att det förra året tillkom 24 000 nya bostäder, 19 900 i nyproduktion och 3 900 via ombyggnad av kontorslokaler och andra lokaler till bostäder. Vi hade alltså ett nyttillskott på bostadsmarknaden i fjol på 24 000 lägenheter. Jag är inte nöjd med det. Vi behöver öka bostadsbyggandet till 30 000 lägenheter

om året, som jag har sagt vid flera tillfällen. För det krävs det ytterligare åtgärder.

Det krävs också ett gemensamt ansvar från alla de parter som är inblandade i bostadspolitiken. Det gäller kommunerna, som har ett bostadsförsörjningsansvar och som har verktygen för att ta det bostadsförsörjningsansvaret. Planmonopolet, marken och allmännyttan är några exempel.

Jag tycker att det är något märkligt när jag läser de borgerliga motionerna, och jag har faktiskt gjort det, att man vill upphäva bostadsförsörjningslagstiftningen. Det finns ju utomordentligt goda exempel på hur kommuner tar sitt ansvar. Ta Växjö som ett exempel. Där byggde man i fjol 900 lägenheter, och det är en kommun med 75 000 invånare.

Men sedan finns det exempel på kommuner där man inte tagit sitt ansvar. Låt mig än en gång ta Stockholm under förra mandatperioden som exempel. Hade vi haft samma produktion i Stockholmsområdet som man hade i Växjö, som har bedrivit en offensiv bostadsförsörjningsplanering, då hade vi inte varit i den situation som vi är i i dag. I vart fall hade den inte varit så dramatisk.

Kommunerna har en nyckelroll. Marknaden har också en nyckelroll, och jag saknar den debatten här i kammaren. Ni inriktar er på statens uppgift. Men marknadens nyckelroll för att producera lägenheter till rimliga kostnader kan inte nog understrykas.

Även om det pågår ett nytänkande, har vi inte i dag en marknad som präglas av konkurrens, omvandlingstryck och nytänkande. Jag ser tecken på att vi är på väg dit, men det har gått förfärligt långsamt. För statens del – staten har ju också ett ansvar – handlar det om att se till att det finns rättsliga och finansiella instrument och att de finns tillgängliga.

Vad gör vi nu då? Jo, vi går in med den nya investeringsstimulansen som innebär en byggmomsreducering från 25 % till 6 %. För en lägenhet i Stockholmsområdet kan ett stöd utgå med 210 000 kr. Det motsvarar mer än hela byggmomsen för en lägenhet på 70 kvadratmeter.

Det är ett kraftfullt stöd som jag tror kommer att ge betydande effekt. Vi har nyligen fått ett godkännande av EU-kommissionen för stödet, och vi utfärdade förordningarna i somras. Jag tror att det kommer att ge en kraftfull effekt. Jag möter också byggherrar som tycker att stödet faktiskt är ganska bra.

Det tidigare investeringsbidraget har också haft en påtaglig effekt. Det har beviljats stöd till 15 000 studentlägenheter och 7 000 hyresrätter. Det är det stöd som ni nu vill avskaffa.

Vi jobbar intensivt med byggkostnaderna och konkurrensfrågorna. Byggkostnadsforum på Boverket, som jag tror utskottets ledamöter har kommit i kontakt med, visar tydligt med sina exempel att det går att bygga kvalitativt bra bostäder till rimliga kostnader som normala inkomstagare kan efterfråga. Det är till och med möjligt, säger Byggkostnadsforum, att göra utan investeringsstöd.

Vi arbetar också med Byggkommissionen. Vi håller på med remissarbetet för att ta till vara de tankar som fanns i Byggkommissionen för att öka konkurrensen. En mängd andra åtgärder är på gång. Några aviseras i budgetpropositionen: tredimensionell fastighetsbildning, en effektivare planprocess, att se till att kapitalförsörjningen till bostadsbyggandet

fungerar på ett bättre sätt och ett förbättrat statligt kreditgarantisystem som innebär att vi nu väsentligt förbättrar de statliga kreditgarantierna.

Det här är några exempel på de insatser som görs. Jag är övertygad om att vi kommer att se ett ökat bostadsbyggande, från nivån på 24 000 upp mot 30 000, under en förutsättning, att kommunerna nu tar ett rejält ansvar för bostadsbyggandet.

Fru talman! Jag går över till kommunfrågorna. Vi har haft några goda år i kommunsektorn. Sedan 1997 har 40 000 fler anställts i kommuner och landsting. Lika många har tillkommit via entreprenader. Nu befinner vi oss i en lågkonjunktur som ställer nya krav. Efter de goda åren slår naturligtvis den internationella lågkonjunkturen igenom i Sverige också på det sättet att skatteintäkterna inte ökar lika kraftigt längre i kommunsektorn. Då gäller det att anpassa kostnadsutvecklingen efter en lägre ökningstakt för skatteintäkterna. Det är en svår uppgift för många plågade kommunal- och landstingspolitiker runtom i landet. Det här säger också väldigt mycket om att grunden för att under de kommande åren klara välfärds målen avgörs av våra förutsättningar att driva en framgångsrik tillväxtpolitik.

Den stora frågan för kommuner och landsting i Sverige som vi har att hantera fram till slutet av våren är utjämningssystemet. För två veckor sedan presenterade Utjämningskommittén sitt förslag till nytt utjämningsystem. Kommitténs arbete har bedrivits under två års tid och haft den grundläggande utgångspunkten att kommuner och landsting ska ges likvärdiga ekonomiska förutsättningar genom en långtgående utjämning för strukturella kostnadsskillnader och för skillnader i skattekraft.

Jag ställer mig helt bakom den principen. Systemet med kommunal utjämning har sin grund i ett solidariskt och rättvist tänkande. Vi behöver ha ett utjämningsystem om det ska finnas något reellt innehåll i den kommunala självstyrelsen. Utan ett utjämningsystem skulle vi ha kommuner i det här landet som skulle kunna hålla en kommunalskatt på 15 kr medan andra kommuner hade behövt ha en kommunalskatt på 40–45 kr.

Samtidigt är det viktigt att hålla dörren öppen för förändringar. Jag tycker att kommittén har utfört ett bra arbete, även om jag inte tar ställning till alla detaljer i kommitténs förslag. Vi ska ha en remissrunda och en bred debatt ute i Kommun-Sverige om det här innan regeringen bestämmer sig.

Jag har en utgångspunkt för det arbetet. Jag vill hitta ett system för kommunal utjämning som har en bred uppslutning i Kommun- och Landstings-Sverige. Jag vill också komma fram till ett utjämningsystem som står sig över tiden och som gärna har en bred parlamentarisk majoritet i den här kammaren. Det är de utgångspunkter jag har för det arbete som vi nu är inne i och där vi ska försöka att lägga fast principerna för det kommande utjämningsystemet.

Anf. 209 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag ska be att få återkomma till skatteutjämningen senare, i mitt inlägg.

Låt mig i stället ställa en fråga till statsrådet Lövdén om den allvarliga ekonomiska situationen i många kommuner och landsting. Jag hörde finansministern säga i TV häromkvällen att kommunerna förbrukade alldeles för mycket av sina stora intäkter de senaste åren, och när nu

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

skatteinkomsterna tryter i form av lägre ökningar blir det problem. Man kan förvisso hålla med finansministern om det, och statsrådet var också inne på det. Men då är min fråga till statsrådet: Varför kom regeringen aldrig med något förslag om god ekonomisk hushållning i kommunerna? Det betänkande som togs fram hade ändå som utgångspunkt att det skulle finnas ett antal verktyg för staten att påverka kommunerna så att de hade en god ekonomisk hushållning, bland annat att ge de kommunala revisorerna ökade befogenheter att larma om inte den kommunala ekonomin sköttes väl.

Anf. 210 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Som jag sade hade vi naturligtvis i delar av kommunsektorn en väldigt kraftig volymtillväxt och mycket kraftiga kostnadsökningar under de goda åren. I landstingssektorn har kostnaderna ökat med 7 % om året varje år sedan 2000. När skatteintäkterna viker är det klart att det inte går att hålla kvar den kraftiga ökningen av kostnaderna utan man måste anpassa kostnadsvolymen. Det är naturligtvis ett speciellt problem i Stockholms läns landsting, även om en del andra landsting också har problem.

Vi har aviserat en proposition om god ekonomisk hushållning i december. Den finns med i propositionsförteckningen. Vi håller på att jobba med de frågorna nu.

Anf. 211 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det är bra om den kommer då, men den är ju drygt ett år försenad.

Min fråga är nu vilken bedömning statsrådet gör beträffande den kommunala ekonomin. Det är en mycket försiktig bedömning i budgetpropositionen av vilken kommunalskattehöjning som landet står inför, grundad på Konjunkturinstitutets prognos, som uppenbarligen har underskattat de stora underskotten i många kommuner och landsting.

Nu är min fråga: Har statsrådet någon färskare bedömning av risken för ytterligare skattehöjningar? Vad tror statsrådet beträffande den kommunala sektorns resultat 2003 och även 2004?

Anf. 212 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Vi skrev i budgetpropositionen att vi trodde på en genomsnittlig utdebiteringshöjning med 15 öre. Jag tror att den kommer att bli högre än så. Det är ett rakt besked. Hur hög vet jag inte i dag, men högre än så.

Jag gör bedömningen att kommunsektorn kommer att ha en ganska besvärlig ekonomisk situation med underskott framöver. Det är påtagligt på landstingssidan. Det samlade underskottet på landstingssidan prognostiseras för innevarande år till 4,2 miljarder, där Stockholm och Skåne svarar för merparten. Och, Lennart Hedquist, ett visst ansvar faller faktiskt på ditt parti och era härjningar i Skåne och i Stockholm under den förra mandatperioden.

Anf. 213 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Förra året när vi hade motsvarande debatt sade statsrådet så här: "Bostadspolitiken är en viktig och central del av den generella välfärden, lika viktig som skola, vård och omsorg." Han sade vidare: "Under den mandatperiod som ligger framför oss ska vi vidareutveckla den sociala bostadspolitiken. En huvuduppgift blir att öka bostadsbyggandet. Bostadsbristen måste undanröjas." Han sade inte bör undanröjas utan måste undanröjas.

I budgetpropositionen visar det sig att man tänker sig att det blir 90 000 bostäder, och vi är överens om att det är för lite. Vad gör vi ytterligare för att få upp siffrorna för att undanröja bostadsbristen? Det är en fråga som är lika viktig som skola, vård och omsorg.

Anf. 214 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag nämnde i mitt anförande ett antal åtgärder som ska öka bostadsbyggandet ytterligare. Jag tror att vi kommer att nå upp till en högre volym än 90 000. Produktionen i fjol var, som jag nämnde, 24 000 lägenheter. Det är både nyproduktion och ombyggnad av kontor till bostäder. Tillskottet till bostadsmarknaden var 24 000 lägenheter.

Det är en ganska god skjuts på bostadsbyggandet i delar av landet. Jag ser planerna för Västra Götaland. Jag ser i min egen hemkommun Malmö hur det börjar bli fart på bostadsbyggandet – också av hyreslägenheter. Jag nämnde Växjö som ett annat gott exempel. En förutsättning för att nå högre volymer är att kommunerna tar ett betydande ansvar och att vi lyckas bryta den mer monopoliserade struktur som finns på bostadsmarknaden och få fram lite fler nya aktörer.

Anf. 215 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet! Statsrådet nämnde, mycket riktigt, ett antal åtgärder som dock inte borde ha varit alldeles obekanta för dem som har formulerat budgetpropositionen. De åtgärderna borde ha varit bekanta för dem som skrev budgetpropositionen. När regeringen skriver vad man tror om bostadsbyggandet landar man likafullt på 90 000. Är det så vattentäta skott att de inte vet vad regeringen har planerat i de sammanhangen?

Jag tror att ett problem är tillfälligheten i regeringens stöd. I somras kunde man i DN läsa hur SABO över de politiska gränserna säger att det tillfälliga investeringsstödet inte kommer att råda bot på bostadsbyggandet. SABO:s vd säger att de behöver ett permanent system som kan fungera under en lång tid framöver. Han säger att den bostadspolitiska situationen har förvärrats av det oklara politiska läget och regeringens tillfälliga satsningar. Samma sak säger Annika Billström, nämligen att vi inte har en riktig bostadspolitik så länge det bara finns tillfälliga stöd.

Kan vi förvänta oss något annat för att få upp siffrorna?

Anf. 216 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Bostadspolitik handlar om vad samtliga aktörer på bostadsmarknaden förmår prestera. När vi för den bostadspolitiska debatten hamnar vi ofta för långt upp. Jag hör inte så många ord från borgerligheten om behovet av att se till att vi får en fungerande byggsektor och behovet av att kommunerna tar ett ökat ansvar. Vissa positiva tecken ser jag i

Prot. 2003/04:14

16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

dag! Det är så oerhört centralt att det finns fler aktörer. Vi har en traditionell uppdelning i Sverige där staten svarar för finansiering och rättsliga regleringar, kommunerna har det direkta bostadsförsörjningsansvaret och en fungerande byggmarknad.

Jag är övertygad om att vi kommer att lyfta byggnivåerna från 24 000 i fjol till 30 000 lägenheter, men det förutsätter att vi kommer loss i Stockholmsområdet med bostadsbyggandet. Vi har god takt i delar av landet i övrigt när det gäller bostadsbyggandet.

Anf. 217 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Lövdén börjar med att skylla allt på politikerna i Stockholm förra mandatperioden. Jag vill upplysa Lövdén om att i de borgerligt styrda kommunerna i Stockholmsområdet fram till september 2002 byggdes det 3,75 lägenheter per tusen invånare, och i de socialdemokratiskt styrda kommunerna byggdes det 1,34 lägenheter per tusen invånare. Lövdén får själv dra slutsatsen av detta. I Stockholm har det första halvåret byggts 717 lägenheter, att jämföra med första halvåret förra året när det var borgerligt styre i Stockholm. Då byggdes det 2 317 lägenheter. Av det kan man också dra några slutsatser. Fortsätt inte att skylla på de borgerliga i Stockholmsområdet när det gäller bostadsbyggandet.

Jag läser i budgetpropositionen om hur mycket det ska byggas. Där framgår det att i år bedöms antalet sjunka till 1 900. Det sjunker i år i förhållande till förra året. Det som byggdes förra året var i princip bara småhus.

Mats Hellström, landshövding i Stockholm, har sagt att om det ska byggas i kranskommunerna i Stockholm måste det till infrastruktursatsningar. Är Lövdén beredd att medverka till att det blir dessa infrastruktursatsningar så att bostadsbyggandet kan komma i gång i Stockholmsområdet? 40 000 av 56 000 lägenheter är beroende av infrastruktursatsningar.

Anf. 218 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! När vi funderar på hur infrastrukturramarna ska fördelas på länen för de kommande åren, efter det arbete som har bedrivits i Vägverket och Banverket, kommer vi att ha med detta som en viktig ingrediens i våra ställningstaganden. Vad kan vi göra infrastrukturmässigt för att underlätta och frigöra nya områden för bebyggelse? Det är en fråga vi har med i det arbetet.

Jag vill knyta an till Owe Hellbergs inlägg, nämligen att utnyttja befintlig infrastruktur så långt som möjligt, att se till att frigöra byggbar mark i anslutning till befintliga infrastrukturstråk.

Jo, ni har ett ansvar. När ni lämnade över majoriteten fanns inte färdiga planer för att expandera bostadsbyggandet. Det har tagit tid för den nya majoriteten att komma fram med planer.

Anf. 219 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Nu har vi fått ett halvt löfte från Lövdén att det kommer att bli stora infrastruktursatsningar i Stockholmsområdet. Det ska jag ta med mig. Det är bra.

Lövdén pratade i sitt anförande om att marknaden har en betydande roll för att det inte byggs. Finns det verkligen en marknad när det gäller

hyresrätter? Hyrorna sätts faktiskt politiskt. Kan man då verkligen mena att det är en marknad?

Tycker statsrådet att det är rimligt att en familj bestående av fyra personer i Sundbyberg får betala 47 000 kr i skatteutjämning till andra kommuner? Det är vad de får betala. Är detta ett rimligt och rättvist system?

Anf. 220 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag får väl läsa i protokollet, men jag tror inte att jag uttalade mig om storleken på infrastrukturinvesteringarna. Jag sade att när vi överväger infrastrukturinvesteringar har vi också med i prioriteringen vad som kan göras för att underlätta att frigöra nya områden för bostadsbebyggelse. Storleken på infrastrukturinvesteringarna har jag inte uttalat mig om.

Jag tycker att Moderaterna ska intressera sig lite mer för att få en fungerande byggmarknad, för ökad konkurrens och bättre struktur. Jag skulle välkomna ett sådant engagemang, det vill säga bryta upp kartellbildningar, främja nytänkande, se till att bygga med effektivare byggmetoder.

Vi har skilda uppfattningar om utjämnningssystemet. Lennart Hedquist får senare svara på om Moderaterna vill att Danderyd ska få behålla sin skattekraft på 187 kr medan vi ska ge lite småsmulor till Borgholm som har en skattekraft på 87 %.

Anf. 221 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! I dag är nyproduktionen 18 % av 1970 års produktionsnivå. Produktionskostnaden har ökat. Den var 1984 ungefär en halv miljon per lägenhet, och i dag är den ca 1,8 miljoner kronor per lägenhet. Boendekostnaden har under det senaste året ökat i Sverige med 8 % jämfört med dem som har det värst i Europa i övrigt med 4 %. Det här är oerhört alarmerande siffror. Det är oerhört viktigt att höra statsrådets uppfattning om vilka åtgärder regeringen kan vidta.

Konkurrensen var en sådan åtgärd som statsrådet var inne på. Återigen vill jag betona att även staten borde vara uppmärksam på hur man gynnar de stora byggjättarna. Det är där markpolitiken har en central roll. Hur ser man till att öppna upp möjligheten att konkurrera?

Sedan var det frågan om hyressättningssystemet och svarthandeln. Jag skulle vilja höra vad statsrådet anser om hyressättningssystemet. Kommer regeringen att se till att utredningen snabbar på så att det går att ta fram åtgärder? Hur ser statsrådet på kopplingen mellan svarthandel och hyressättningssystemet?

Anf. 222 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det var många frågor, och jag ska försöka svara på åtminstone en del av dem.

Boendekostnaderna som andel av disponibel inkomst har minskat under de senaste åren. Vi hamnar väl kring 28 % i år. Det är ett viktigt trendbrott, efter att vi under 90-talet hade en väldigt kraftig ökning av boendekostnaderna som andel av disponibel inkomst. Det hänger samman med en hygglig reallöneutveckling men också att vi har dämpat det allmänna kostnadstrycket i sektorn.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

När det gäller hyressättningssystemet har vi tillsatt utredningen, och den ska vara klar nästa år. Den bygger på en överenskommelse som de tre parterna på bostadsmarknaden har träffat och som jag har välkomnat. Jag hoppas att vi ska nå fram till ett förslag som innebär ett reformerat hyressättningssystem, utan att för den skull införa marknadshyror.

Anf. 223 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag frågade om kopplingen till svarthandeln. Även Riksdagens revisorer har kommenterat detta och sagt att det är oerhört viktigt att se över vilka faktorer som påverkar. Där pekar man ut just hyressättningssystemet som en faktor som kunde vara en del av problematiken med svarthandel. Jag vill gärna höra statsrådet orda någonting om det.

Den sista frågan på denna korta minut handlar om utjämnningssystemet och den disponibla inkomsten i tillväxtorterna. Hur ska familjerna klara av att efterfråga bostäder, med tanke på att skattetrycket ökar? Detta gäller specifikt tillväxtorter, som i dag har ett högt kostnadsläge på bostäder och mat, såsom Stockholms län. Vilka åtgärder tänker statsrådet vidta? Även regeringen har ju pekat ut att efterfrågan på bostäder styrs väldigt mycket av den disponibla inkomsten.

Anf. 224 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag blev ganska glad när jag läste Utjämningskommitténs betänkande, därför att det fanns en bred uppslutning bakom principerna i utjämnningssystemet. Om vi tittar på reservationerna ser vi att det inte var några, bortsett från Moderaternas reservation, som sköt grundskott mot grundprinciperna bakom utjämnningssystemet. Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern anslöt sig i princip till majoritetslinjen. Det finns uppenbarligen förutsättningar att komma fram med ett förslag som innebär en bred uppslutning.

Den svarta handeln med lägenheter är ett problem. Det är ett problem att man får en sådan utveckling när man har en allvarlig bostadsbrist. Det viktigaste sättet att undanröja förutsättningarna för svarthandeln är att se till att man bygger och undanröjer bostadsbristen.

Anf. 225 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! När det gäller de långsiktiga villkoren för bostadspolitik får ministern ändå medge att vad som ska hända efter 2006 är inte riktigt klart, varken när det gäller stimulansstöd eller när det gäller skattesidan. Det pågår utredningar där också. Jag hoppas att vi kan diskutera de här frågorna framöver och vara överens om hur det ska se ut.

Ministern är både kommunminister och bostadsminister, och det är att sitta på två stolar. Å ena sidan ska han hålla sig väl med kommunerna, och å andra sidan ska han hålla sig väl med kommunmedborgarna. Vi försöker nu i riksdagen att följa upp beslut som har fattats. Jag tycker att det är bra att vi har den inriktningen.

När det gäller bostadsförsörjningslagen är det bara var fjärde kommun som har antagit riktlinjer för bostadsförsörjningen, och i bara 5 % av kommunerna finns det en bostadsförmedling. Vad anser ministern om detta?

Anf. 226 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det är väl inte alltid så att man ska se en konflikt mellan kommunernas intresse och kommunmedborgarnas intresse. Jag hoppas att jag missförstod Owe Hellberg på den punkten.

Jag tycker att det är otillfredsställande att det inte finns kommunal bostadsförsörjningsplanering i alla kommuner. Dock har antalet ökat. Boverket säger också, om jag inte har läst fel, att lagstiftningen har haft effekt i det avseendet att det på sina håll har blivit en bättre ordning när det gäller bostadsförsörjningsplaneringen.

Jag har flera gånger uttryckt min uppfattning om bostadsförmedlingar. Jag tycker att man ska ha en bostadsförmedling när det behövs. Och det behövs i kommuner där man har en uppenbar obalans på bostadsmarknaden. Vi har hitintills inte använt den möjlighet som finns i lagstiftningen att ålägga kommunerna att ha bostadsförmedling. Vi får vänta ett tag till och se om lagstiftningen ger effekt innan vi tillgriper den typen av förslag.

Anf. 227 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag menar nog att det finns en konflikt för ministern i den här rollen – det är nog ganska uppenbart. Det är därför som lagstiftningen ibland blir lite otydlig. Jag menar att man på ett bättre sätt måste följa upp det här. Det kommer vi naturligtvis att göra från riksdagens sida.

När det gäller bostadsförmedlingsfrågan är det uppenbart att det i Göteborg, Malmö med flera större städer behövs bostadsförmedlingar. Det finns ett tryck från hyresgäströrelsen och från kommuninvånarna, inte minst i Göteborg, på att det ska finnas bostadsförmedling, och inte det system som finns i dag.

Här står det i lagstiftningen att om det finns behov av det är det regeringen som ska ingripa och se till att det finns en bostadsförmedling. Jag gillar inte den lagstiftningen som den är skriven – vi hade ju ett annat förslag. Men det är ministerns ansvar att se till att det blir på det här sättet.

Anf. 228 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag ska också svara på Owe Hellbergs fråga om de mer långsiktiga villkoren. Vi har aviserat att vi ska se över bostadsfinansieringen och därmed också skatteproblematiken, så att vi i god tid har ett besked att ge innan de nuvarande stöden upphör 2006.

Sedan vill jag understryka – det är viktigt gentemot marknaden – att vi nu har väldigt generösa stöd för att bygga hyresrätter. Jag tror inte att marknaden ska förvänta sig att stöden blir bättre efter 2006. Bygg nu, när stöden är generösa!

Anf. 229 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! ”Väggarna rämnar – tid att renovera en förfallen bostadspolitik.” Jag antar att bostadsministern har läst Centerpartiets bostadsmotion med det namnet. I den beskriver vi hur vi vill förändra bostadspolitik i Sverige. Vi anser att väggarna rämnar både bildligt och bokstaveligt. Jag vill ta upp bara två frågor.

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik och kommuner

1 300 000 lägenheter och 250 000 småhus är i direkt behov av underhållsåtgärder. Det finns i alla våra kommuner, oavsett vilket styre det är i kommunen.

En tredjedel av säkerheten för de svenska bankernas utlåning ligger i fastigheter, och det gör att frågan också ur den aspekten är intressant.

Vad anser bostadsministern? Är det direkt kapitalförstöring som vi håller på med i Sverige? Vad ämnar bostadsministern göra för att rätta till det?

Anf. 230 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Rigmor Stenmark är väl medveten om att jag gav Boverket ett uppdrag att gå igenom det behov av underhåll som finns för att hålla bostadsbeståndet up-to-date. Den rapporten har vi fått, och den kommer nu att remissbehandlas.

Vi vill naturligtvis ha en fast grund att stå på när vi ska ta ställning till vilka åtgärder som behövs. Det är kanske inte alla gånger mer subventioner som behövs – det kan vara andra åtgärder också, som har att göra med lagstiftning och liknande hinder för att renovera och så. Vi tar den frågan på allvar.

Vi måste inom något år lägga fast en politik på det här området. Det gäller inte minst i de kommuner som har allmännyttiga bostadsbolag som inte är så starka, till följd av att man haft utflyttning och har tomma lägenheter och där det inte finns en soliditet och en kapitalbas att stå på för att renovera och underhålla fastigheterna.

Jag har läst Centerpartiets motion.

Anf. 231 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! I vår bostadsmotion har vi bland annat föreslagit två åtgärder just för att komma till rätta med hur man ska förhålla sig till de här tråkiga bitarna att man måste se om sitt hus och renovera. Vi tycker bland annat att det är en socialt viktig fråga, eftersom hälsofrågan också är viktig för Centerpartiet. Vi kan inte ha sådana bostäder i Sverige som människor blir direkt sjuka av. Det är alltså en social fråga. Vi vet också att momssatsen är 25 % för underhåll och reparationer. Vi har då gett ett krav till bostadsministern och regeringen om att man ska se över den biten och försöka sänka byggmomsen. Vi vet att det är EG-direktiv som styr, men detta har ju gått på andra områden där man har använt den sociala aspekten.

Sedan vill vi också införa en nationell handlingsplan, direkt kopplad till boende och hälsa, eftersom vi ser att det finns sjuka hus som människor blir sjuka av. Jag skulle vilja fråga: Är ministern beredd att gå oss till mötes åtminstone halvvägs?

Anf. 232 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag ska kommentera Centerns bostadspolitiska motion. Rigmor Stenmark sade att det är dags att restaurera bostadspolitiken. Jag skulle vilja hävda att ni med era motionsförslag raserar bostadspolitiken.

Ni vill gå över till individuell hyressättning. Det skapar naturligtvis en oerhört osäker situation för många boende på marknaden. Det leder kanske i sin förlängning till rena marknadshyror. Ni vill avskaffa Statens bostadsnämnd. Ni vill inte att staten ska ta ansvar för de kommuner run-

tom i landet som, till följd av utflyttning, har många tomma lägenheter och inte kan hantera situationen på egen hand. Ni vill ta bort investeringsbidraget för att bygga hyresrätter. Ni vill avskaffa det. Men ni vill behålla det för studentbostäder. Det är glädjande, men ni vill avskaffa det när det gäller hyresbostäder. Ni vill uppenbarligen också – det har framgått av debatten – avskaffa den kommunala bostadsförsörjningslagstiftningen.

Detta är väl att radera mycket av grundvalarna för bostadspolitik.

Anf. 233 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag har också en konkret fråga som är kopplad till ökat byggande. Jag kan börja med frågan, så att den kommer först för en gångs skull:

Tycker statsrådet att det är angeläget att vi inför ägarlägenhet som upplåtelseform, som en del för att få ett ökat byggande?

Bakgrunden till att jag ställer den frågan nu är att vi ska diskutera tredimensionell fastighetsindelning nästa vecka, och jag vet inte om statsrådet är närvarande då.

Åtminstone vi från Folkpartiets sida upplever att det förslaget genomsyras av att man egentligen inte tycker att det här är någon fastighetsindelningsform som man ska använda speciellt mycket. I förslaget ligger att man med hänvisning till att beredning pågår om ägarlägenheter säger nej till ägarlägenheter. Det är alltså inte möjligt enligt det liggande förslaget. Därför är min fråga till statsrådet: Finns det en äkta vilja att få ägarlägenheter i framtiden?

Anf. 234 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det finns ju ett tillkännagivande från den här kammaren om ägarlägenheter. Det föranledde oss att tillsätta utredningen. Nu håller vi på att bereda detta.

Jag har ingen bestämd uppfattning, ska jag säga, i den frågan. Det finns komplikationer med ägarlägenheterna. Det gäller ansvarstagandet för den gemensamma fastighetens struktur när varje lägenhet i sig är en egen fastighet. Det finns komplikationer med det. Det måste analyseras väldigt noga, så att vi inte driver fram ägarlägenheter till priset av att vi får ganska dåligt skötta fastigheter och oklarheter när det gäller ansvarsfrågorna. Men vi håller på att bereda den frågan, så vi får återkomma.

Anf. 235 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Det är gott så långt, att man ska lösa de komplikationer som finns. Jag kan också tycka att man naturligtvis måste göra detta. Men när man läser i protokollet från mars 1999 kan man se att Socialdemokraternas representant i den debatten sade att ägande inte var något viktigt. Det var inte speciellt angeläget.

Man kan ställa en lite mer hypotetisk fråga: Tycker statsrådet att det är en bra form av upplåtelse om man löser alla komplikationer och ordnar detta på något sätt?

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

Anf. 236 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Vi har en utmärkt form i dag av ägande tillsammans, och det är bostadsrätten. Det är en utomordentligt bra form när det gäller att tillsammans äga fastigheten men också ha ett individuellt ägande av en lägenhet.

Det är möjligt att man kan lösa de problem som jag återopade när det gäller ägarlägenheter. Eftersom riksdagen har gjort ett tillkännagivande handlar det väl då om att vi får försöka lösa det och komma fram till ett förslag. Man ska dock inte tro att ägarlägenheter löser bostadsbristfrågan. Det blir en väldigt marginell företeelse på bostadsmarknaden. Det som det nu handlar om är att bygga lägenheter som vänder sig till breda hushållsgrupper, som normalinkomsttagare kan efterfråga. Ägarlägenheter kan bara bli en marginell företeelse på svensk bostadsmarknad.

Anf. 237 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Min fråga riktar sig till kommunministern. Den rör alltså kommuners och landstings ekonomi.

På förmiddagen hade vi en utfrågning med riksbankschefen där han mycket tydligt betonade att vi måste få fler timmar i arbetslivet i landet för att klara vår ekonomi i framtiden.

Vi vet att landstingen har en dålig ekonomi. Vi vet att de utifrån ett krasst ekonomiskt perspektiv sparar. Om jag tittar på mitt hemlandsting ser jag att det bland annat innebär att man erbjuder dem som är födda 1946 och tidigare förtidspension.

Min fråga är då: Hur kan man förena det här arbetssättet med en god ekonomisk hushållning? Jag ser det snarare som en ren kapitalförstörelse, utifrån ett riksperspektiv, att man agerar så här. Samtidigt har jag en viss förståelse för landstingen. De har ju att ta hänsyn till sin ekonomi. Men jag skulle vilja höra kommunministerns syn på den här företeelsen utifrån ett riksperspektiv.

Anf. 238 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag ska inte recensera enskilda landstings sätt att hantera den ekonomiska situation som man nu befinner sig i. Jag är dessutom inte så pass insatt just i den problematiken att jag kan göra det.

Allmänt sett har landstingen ett behov av att anpassa sina kostnader till vikande intäktsökningar. Det är en svår operation på väldigt många håll, en operation som kostar på och som måste göras på ett ansvarsfullt sätt.

Anf. 239 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är väl medveten om att man inte ska diskutera något enskilt landsting, men företeelsen tror jag kommer att genomsyra hela Landstings-Sverige. Det är alltså 57-åringar som man gör till soffliggare i det här sammanhanget. Jag tycker inte att vi har råd med det i dag. Samtidigt får vi mycket klara besked från riksbankschefen om att vi måste arbeta fler timmar i det här landet om vi ska klara vår framtid.

Anf. 240 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Nej, och det är kanske särskilt ett problem i ljuset av att landstingssektorn och kommunsektorn står inför stora rekryteringsbehov framöver. Vi har ju en ålderssammansättning i kommun- och landstingssektorn som innebär att många har hög ålder, och vi kommer att ha stora automatiska pensionsavgångar som kräver att vi också klarar rekryteringen.

Jag kan återknyta till diskussionen om balanskravet och till de ojämna intäkterna i landstingen och kommunerna över tiden. Det är ett bekymmer med ryckigheten, att vi ibland har goda år med höga intäktsökningar och att de sedan dras ned. Då måste man anpassa kostymen. Det är ett bekymmer också ur personalförsörjningssynpunkt och när det gäller långsiktigheten i kommunsektorn. Jag hoppas att vi ska kunna hantera det på något vis i den kommande lagstiftningen.

Anf. 241 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Mitt inlägg ska, som sagt, handla något om den kommunala skatteutjämningen.

Jag noterade att såväl statsministern i gårdagens partiledardebatt som statsrådet Lövdén i dag ägnade den frågan en berättigad uppmärksamhet. Jag delar uppfattningen att det är mycket angeläget att vi i den frågan kan få en bred enighet och samsyn, för det skulle ge möjligheter för den kommunala självstyrelsen att få bra långsiktiga förutsättningar.

Det är bra att den utredning som har suttit nu har föreslagit att den inomkommunala skatteutjämningen ska avskaffas och att vi därmed ska återgå till ett statligt system. Det har vi moderater hela tiden krävt, och vi ser det som en viktig framgång att utredningen nu har kommit fram till detta.

Det är däremot riktigt dåligt att man inte förstått betydelsen av att i ett nytt system bygga in incitament för tillväxt i hela landet. Tillväxt var den än förekommer kostar pengar. Då bör man också få behålla de marginalintäkter som en skattekraftsökning ger. Det är orimligt att låta kommuner, oavsett om det är Arjeplog, Malå, Älmhult, Täby eller Nacka, ha en marginalskatt på bortemot 100 % av en tillväxt. Det är en kritikpunkt som kvarstår.

Det är inte heller bra att man inte har kunnat fullfölja linjen om ett statligt utjämningssystem. Man låter fortsatt kommunalskattemedel i ett antal kommuner konfiskeras. Jag känner väl bakgrunden, att det beror på de mycket stora skattekraftsskillnader som är i Sverige. Kommunministern nämnde nyss Danderyd som ju hela tiden har ökat sin skattekraft så att den är en bit över 180 % nu.

Jag tror att det finns lösningar som låter sig förenas med kommunalagens bestämmelser om att det som man betalar in i kommunalskatt ska stanna i den egna kommunen. Jag menar att man i stället hade kunnat tänka i andra banor, till exempel genom att förändra den kommunala skattebasen och presentera en modell där skillnaderna i skattekraft blir mer hanterbara för staten.

Jag hade själv anledning att för tio år sedan presentera ett sådant förslag, där tjänsteinkomster över en viss nivå, en brytpunkt, enbart skulle beskattas av staten, i utgångsläget förslagsvis med 50 % så att alla har 50 % som man angav som grund för skattereformen. Man skulle alltså

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

vid en viss inkomst ha betalat färdigt kommunal- och landstingsskatt medan staten skulle ta hand om den skatt man betalar över brytpunktsnivån.

En sådan här modell skulle ge flera fördelar. Skattekraftsskillnaderna blir, som jag sade, sådana att ett statligt system klarar av att hantera dem samtidigt som varje kommun garanterat skulle få behålla sina kommunalskattemedel. Modellen gynnar också hyggliga förvärvsinkomster och god sysselsättning, däremot inte en ansamling av höga inkomster till en viss kommun. Den typen av skattekraftsskillnader som ju i dag med det inomkommunala utjämnningssystemet också hanteras men i strid med kommunallagen blir på ett annat sätt möjliga för utjämnningssystemet att ta hand om. Vi skulle också få likartade marginalskatter över brytpunkten oavsett var man bor i landet. Dessutom skulle man – och det vill jag kanske framför allt markera åt statsrådet – ha väldigt goda möjligheter i samband med skatteväxlingar mellan stat och kommun genom att kunna reglera, höja och sänka, den här brytpunktsnivån. Det är uppenbart att en sådan här modell skulle vara särskilt attraktiv om den också förenas med att staten övertar finansieringsansvaret för vissa uppgifter som i dag ligger på kommunerna och att man får en nationell finansiering av dem.

Jag skulle för egen del önska att kommunministern och regeringen ville titta på denna modell lite extra. Den har nu tio år på nacken. I likhet med ett bra portvin har den mognat så bra nu att den kanske skulle kunna genomföras som ett bra alternativ. Jag tror mig veta att statsministern för sin del varit eller är riktigt intresserad av att förr eller senare genomföra just detta förslag. Eftersom det nu är under utredning – utredningen har visserligen inte penetrerat den här modellen särskilt – menar jag att tidpunkten kanske är lämplig att på nytt föra fram den. Vad säger kommunministern?

Anf. 242 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Vi är inne i ett arbete nu där vi ska reformera utjämnningssystemet. Jag kommer naturligtvis att lyssna på alla synpunkter som förs fram. Det är en bred remissrunda till alla kommuner och landsting i Sverige, en rad statliga myndigheter och andra aktörer. De politiska partierna kommer naturligtvis också att säga sitt i det här sammanhanget.

Jag är dock orubblig på en punkt. Jag vill inte skapa ett utjämnningssystem som skapar större orättvisor mellan landets kommuner. En skattekonstruktion ska vara lika mycket värd i alla delar av landet.

Jag blir också lite upprörd när jag läser Moderaternas motion där de säger att det nuvarande systemet gynnar passiva stagnationskommuner. Det är inte så att tillväxt bara sker i Stockholmsområdet. Tillväxt sker runtom i landet genom ett hårt arbete från kommunalpolitikernas sida. Den tillväxt som sker i landet ska komma hela landet till del.

Anf. 243 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Jag vill på den punkten säga att vad vi menar är att det finns kommuner som står väldigt stilla demografiskt, där det inte av den anledningen händer så mycket. De har ingen tillväxt att finansiera, inte heller någon befolkningsminskning att ta hänsyn till. Den typen av kommuner får ju också den genomsnittliga uppräkningskningen av sina skatteinkomster. Det är bevisat av många som har studerat det här, bland annat

Kommunförbundets expert, att de kommunerna blir särskilt gynnade av ett sådant här utjämningsystem.

Men det har ju inte uttryckligen att göra med den modell som jag presenterade. Jag upplever att man måste ha ett framtida hållbart system. Sedan kan man diskutera graden av utjämning. Då är det kanske lite synd att man nu har en remissomgång där det bara finns ett ordentligt alternativ utarbetat. Det var därför jag ville föra fram den här tanken nu. Man skulle kunna signalera att man kan titta på andra modeller också som skulle kunna vara nog så intressanta, särskilt i en framtid när det inte är givet vad staten ska finansiera och vad kommunerna ska finansiera.

Anf. 244 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Lennart Hedquist försöker övertyga mig. Vi kommer att lyssna på de synpunkter som kommer in nu under den långa remisstiden och även till den allmänna debatten i frågorna. Det hade varit roligt om Lennart Hedquist hade kunnat övertyga sitt eget parti om det systemet. Det är inte så att Erik Langby, Moderaternas representant i Utjämningsutredningen, har fört fram Lennart Hedquists förslag som ett bärande alternativ i sin reservation. Han har lite andra ingångsvinklar.

Anf. 245 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det är riktigt. Det är mer utredningsordföranden och utredningens sekretariat som borde ha sett till att de modeller som tidigare har diskuterats hade kunnat vara aktuella. Erik Langby har varit väl medveten om både de för- och nackdelar som finns med den modell jag har framfört.

Den kritik som bland annat inom mitt eget parti fördes fram för tio år sedan mot modellen saknar i dag egentligen bärighet på grund av de effekter som redan det inomkommunala utjämningsystemet har fått. Det gör att man borde kunna diskutera det mer i termer av att det man betalar i kommunalskatt ska den egna kommunen alltid få behålla. För att kunna hantera de skattekraftsskillnader som föreligger i ett renodlat statligt system måste man se över den kommunala skattebasen. Om man kan göra det på ett sätt så att man också lätt kan åstadkomma regleringar mellan stat och kommun tycker jag att fördelarna är stora.

Anf. 246 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Jag får börja med att deklarerat att Folkpartiet inte anser att ägarlägenheter kommer att vara en marginell företeelse i vårt framtida bostadsbyggande. Det är en viktig sak i den valfrihet som ska råda när det gäller upplåtelseformer.

Jag kommer att ta upp två ämnen som direkt påverkar byggande och boende och som Folkpartiet tagit upp i en motion om samhällsplanering. Det första är strandskyddet. Det andra är kravet på boplikt som regelbundet diskuteras som lösning på omvandlingen av helårshus till fritidshus inom attraktiva områden.

Strandskyddet är och har varit mycket viktigt för att bevara unika naturvärden. Det finns redan nu områden med utökat strandskydd, men vi vill att strandskyddet anpassas lokalt efter tillgång på stränder och exploateringstryck inom just det området.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

Jag är fullt medveten om att det jobbas med revideringar av lagstiftningen som syftar åt det hållet, men det är då viktigt att detta landar så att strandskyddet verkligen upplevs som rimligt för just det aktuella området. I många glest befolkade regioner vill man kunna locka med hög boendekvalitet genom tillgång på sjönära lägen, medan man i andra regioner redan har en överetablering inom strandområdena.

En lokal anpassning som tas fram i en lokal, öppen process har alla förutsättningar att öka förståelsen och acceptansen för strandskyddsbestämmelserna, vilket som följd får en bra tillämpning.

Lagstiftningen måste utformas så att den stöder en utveckling där strandskyddet kan preciseras genom regionala beslut utifrån en nationell enhetlig inventering där man värderar stränderna.

Kommunernas översiktsplanering är ett bra instrument för att ta fram underlag för ett beslut om ett preciserat strandskydd. Översiktsplaneringen innehåller en process med samråd och utställning där det finns all möjlighet att föra en öppen dialog kring kommunens användning av mark och vatten.

Resultatet kommer att bli väldigt olika i olika kommuner beroende på olika förutsättningar. Inom områden med stora strandområden och lågt exploateringsstryck, vilket gäller stora delar av Sverige, kommer större möjligheter för byggande närmare stränder att komma fram utan att man äventyrar naturvärden, får privatisering av stränder och så vidare. Inom områden med stort exploateringsstryck kan det däremot vara befogat med striktare tillämpning av strandskyddet än vad fallet är i dag.

Slutsatsen av detta är att strandskyddet ska preciseras i regionala beslut med en öppen, lokal förankringsprocess.

Fru talman! Det andra ämne jag tänkte ta upp har också mycket med kuster och sådant att göra, och det är den diskussion som förs om boplikt.

Jag vill först deklarerat att Folkpartiet kommer att säga nej till alla former av boplikt.

Införande av bestämmelser om boplikt tas med jämna mellanrum upp som ett sätt att lösa problemen med omvandling av hus som används för helårsboende till fritidsändamål. För oss liberaler finns det en kraftig principiell invändning, då införande av boplikt är ett stort ingrepp i det enskilda ägandet. Erfarenheter som redovisats från Norge, där boplikt finns i ca 75 kommuner, visar dessutom att man ej får avsedd effekt. I stället kan man konstatera ett flertal negativa effekter.

De politiska ambitionerna har blivit missriktade då man velat förändra den så kallade verkligheten utan att ta hänsyn till att människors egna beslut formar densamma. Resultatet har därför blivit ett annat än man tänkt sig.

Den begränsning av marknaden som boplikt ger leder till sänkta fastighetspriser för helårshus. Detta ligger i sakens natur och är egentligen ett mål i sig i det här resonemanget. Följden av detta är att riskerna med att investera i sin helårsfastighet ökar samtidigt som värdet i samband med att man till exempel intecknar huset blir lite sämre. Samtidigt ökar fritidshus som finns inom samma område i värde eftersom de får en snävare marknad och större efterfrågan.

Genom politiska beslut får man alltså en snedvriden och konstlad marknad där de helårsboende blir fattigare och fritidshusägarna blir rikare.

Dessutom behåller man ofta husen inom familjen. Man tycker inte att det är värt att sälja det. Eftersom det är ett helårshus behåller man det hellre som fritidshus. Den instängningseffekten har varit alldeles tydlig i Norge. Det är ofta ett sådant undantag som vi föreslår skulle gälla också i Sverige.

Lösningen på problemet är faktiskt inte detta utan att driva en politik som skapar förutsättningar för tillgång till arbetstillfällen. Lika viktig som en allmänt företagervänlig politik är en utbyggnad av infrastrukturen som ger möjlighet till arbetspendling. En undersökning gjord vid Internationella handelshögskolan i Jönköping visar till exempel att kommunerna i norra Bohuslän skulle få en ökad tillgänglighet till arbetsplatser på 50–60 % vid en full utbyggnad av väg E 6 till fyrfältsväg. Det handlar alltså om båda hållen: att skapa arbetsplatser i dessa kommuner som man kan resa till och att man från dessa kommuner kan resa till en arbetsplats.

Sänkning av fastighetsskatten är också en mycket viktig åtgärd för att öka möjligheterna för fler att bo inom attraktiva områden.

Skapar man de rätta förutsättningarna för människor att bo året runt så gör de det. Det är ju inte så att en fastighet som är attraktiv för fritidsändamål inte är attraktiv för helårsboende. Det brukar faktiskt sammanfalla.

Anf. 247 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag tänkte fråga Lars Tysklind om han har samma uppfattning som vi moderater när det gäller strandskyddet. Jag försökte få det att gå ihop.

Vi tycker att lagstiftningen ska vara motsatsen mot vad den är i dag. Vi anser att man ska ha en generell rätt att bygga på sin mark, nära strand och vattendrag. En kommun ska kunna begränsa det, men då bara om det är motiverat med hänsyn till känsligt djur- eller växtliv eller för att garantera allmänheten tillgång till bra friluftsliv. Vi vill alltså vända på lagstiftningen. Är det samma sak som Folkpartiet är ute efter?

När jag ändå har ordet kan jag säga att vi håller med Folkpartiet: Någon boplikt vill vi absolut inte ha från Moderaternas håll.

Anf. 248 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Såsom det beskrivs här kan jag väl inte säga att vi riktigt är inne på samma linje.

Vad jag försökte beskriva är att man lägger fast strandskyddet, som trots allt har varit och är en väldigt viktig faktor för att bevara naturvärden och tillgång på stränder i Sverige. Det som däremot är viktigt är, som jag sade i anförandet, att man känner att det är rimligt. Därför är det bättre att i ett otvunget läge, så att säga, inventera de stränder en kommun har och sedan fatta ett regionalt beslut med ett lokalt anpassat strandskydd. Då kan det mycket väl vara så att man får bygga mycket närmare stranden på vissa ställen.

Anf. 249 CATHARINA BRÅKENHJELM (s):

Fru talman! Tillväxt står numera på nästan allas dagordning. Det är viktigt och bra. Det är bara tillväxten som kan rädda välfärden, skapa den fulla sysselsättningen och täcka kommunernas svarta hål.

I alltfler kommuner sliter man i dag sitt hår för att kunna ge kommuninvånarna det som de har laglig rätt till och som vi alla tycker är så viktigt och självklart. Kommunpolitikerna är otroligt aktiva när det gäller att försöka utveckla och bygga ut sina kommuner. Men det finns ett stort hinder, och det är våra oändligt långa handläggningstider vid överklaganden av plan- och bygglagen, miljöbalken med mera.

I Sverige har intressenter som berörs av kommunala beslut stora möjligheter att överklaga besluten till domstol. Det är självklart viktigt att det finns möjligheter för enskilda att få sin sak prövad om man är direkt berörd, men då måste det också finnas resurser för att hantera ärendena så att inte besluten drar ut alltför länge på tiden.

I dag tar det oftast orimligt lång tid, ofta så lång tid att frågan inte längre är aktuell när den prövas, eller så har det blivit så mycket dyrare av dröjsmålen att projekten inte blir av.

Jag stöder till fullo regeringens ambitioner att vidta åtgärder för att öka tillväxten i Sverige. Värt att uppmärksamma i sammanhanget är dock att förseningarna av olika projekt till följd av alla dessa överklaganden som drar ut på tiden är ett hinder för tillväxt ute i våra kommuner. Det finns otaliga exempel på hur långa handläggningstider har gjort att viktiga och bra tillväxtprojekt aldrig har blivit av.

Ett sådant exempel är när en person, som inte var sakägare, i en etablering av en kur- och spaanläggning i en glesbygdskommun med stort behov av arbetstillfällen överklagade. Han fick efter lång tid beskedet att han inte hade rätt att överklaga. Personen överklagade då även det beslutet, med följd att ännu mer tid gick till spillo.

I det här projektet och i många andra fall finns det intressenter med investeringspengar som inte kan vänta alla de år som de många överklagningsprocesserna tar.

Fru talman! De små kommunerna i Sverige kämpar tappert för att skapa förutsättningar för sina invånare, sommargäster och turister. Jag vet att det är ett arbete som regeringen vill stödja. De utdragna överklagningsprocesserna innebär dock ett onödigt och ibland oöverstigligt hinder i just det arbetet.

I somras var min hemkommun en av arrangörerna för orienteringstävlingen O-ringen. Långt i förväg ansökte kommunen om tillstånd att sätta upp skyltar för tävlingen, vilket alltid sker och är brukligt.

Den här ansökan stötte naturligtvis på patrull. Man fann att det var strandskydd på den åker invid vägen där skylten skulle stå, så ärendet skulle inte hinna komma upp till avgörande förrän tävlingen var färdigsprungen.

Ett annat exempel är en industrietablering som är inne på 13:e året. Man har till och med hunnit ändra lagen under den långa resans gång. Nu har det tillkommit i lagen att man måste ha täktillstånd när man ska ta bort berg för att göra tomter även om syftet inte alls är bergkross. Ny process – ny väntan. Det företag som för 13 år sedan förväntansfullt såg fram emot att få expandera på orten, eller nyetablera sig, har för längesedan givit upp. En massa tillväxtmöjligheter har försvunnit med dem.

De som drabbas är alla de som skulle ha fått arbete, de som skulle ha sluppit gå arbetslösa eller pendla långväga. Deras röster hade absolut ingen möjlighet att höras. Det allra senaste i raden av exempel på överklagningsärenden som har ställt till med problem är Scanraff i Lysekil.

Där håller man på att bygga ut anläggningen och öka produktionen väsentligt. Man har fått godkänt av miljödomstolen sedan ett år tillbaka. Man drog för en tid sedan i gång arbetet, som kostar 3 ½ miljarder kronor och sysselsätter över 1 000 personer i tre år under byggarbetstiden. Överklagande har skett till miljööverdomstolen, som inhiberat miljödomstolens beslut. Trots att projektet redan är i gång stoppas det.

Många andra exempel finns. Jag anser därför att de resurser och den kunskap som krävs måste tillföras för att man snabbt ska kunna hantera den här typen av ärenden. I dag är den hantering som sker klart tillväxthämmande. Så det här är inte enstaka fall, utan det är mycket vanligt. Vid samtal med kommunföreträdare är det faktiskt mer regel än undantag, och frustrationen är oerhört stor.

Det är viktigt att alla får en chans att protestera. Den rätten har vi i demokratisk ordning stärkt, och det har med all kraft anammats. Det är guldådror, det är rödlistade bär, det är gamla furor, det är lukt, buller, närhet till gruppboende, ålgräs, trafikökningar, arkeologiska fynd... listan på vad man överklagar kan göras hur lång som helst.

Men, fru talman, ska saker och ting prövas måste det finnas resurser till att hantera ärendena. I dag tar det så orimligt lång tid. Det är viktigt att man har ett stoppdatum för när ärendet ska vara avgjort så att man kan planera sin verksamhet i kommunerna. Jag vill alltså att man ska ha de resurser och den kunskap som krävs för att snabbt kunna avgöra de här ärendena, som blir alltför och som är en stor tillväxthämmare. Om man tar till sig allvaret i den här problematiken och vidtar åtgärder snabbt finns det många tillväxtprocent att vinna, och på det vinner vi alla.

Anf. 250 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag undrar om Catharina Bråkenhielm är medveten om att alla de problem som hon räknar upp har faktiskt hennes egen socialdemokratiska regering ställt till med. Så välkommen över på vår sida! Vi har velat ändra på mycket av det som Catharina Bråkenhielm tar upp.

Jag vill ställa en konkret fråga. Vi har en väg här i Stockholmsområdet som heter väg 73, som det sker väldigt mycket olyckor på. Den är på gång att kunna byggas om till att bli en bättre väg, men den stoppas just nu av en tillåtlighetsprövning på Miljödepartementet. Vad tänker Catharina Bråkenhielm göra åt detta, hon som ändå tillhör det parti som har makten?

Och tycker Catharina Bråkenhielm att det är bra för tillväxten att man för att kunna få bygga de här nya bostäderna, sjuttiokvadratmetersbostäderna, och få något bidrag måste ha en miljöplan? Det krånglar till det ytterligare för byggaren. Betyder det att små byggare kan vara med och konkurrera på lika villkor? Ökar detta tillväxten?

Anf. 251 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Om jag börjar från slutet med frågorna så tycker jag att det är jätteviktigt att man måste ha de här tillstånden och att vi inte rubbar alls på det här. Vi ska kunna planera för miljön, men det ska finnas resurser för att hantera det i rimlig tid.

För det andra är det ju så, när man har lyssnat på debatten i går och i dag, att det kanske inte är så många socialdemokrater som går upp och pratar. Gör de det får de snabbt tillbaka i halsen att de tillhör det parti

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Bostadspolitik och
kommuner*

som bildar regering. Man måste kunna ha idéer och initiativ, och också gå upp här och prata, oavsett om man för den skull stöder idéer som även kommer från den andra sidan. Jag tycker att det är jätteviktigt att man tillsätter resurser för detta, och det får man in pengar på genom ökad tillväxt. På det viset är det samma sak.

Sedan kan jag inte gå in i några ärenden här, som du hänvisar till. Jag känner inte till dem.

Anf. 252 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Då förväntar jag mig att Catharina Bråkenhielm stöder Moderaterna när vi lägger liknande förslag som dem som hon själv tar upp här i talarsolen, som ska gynna tillväxten.

När vi pratar om tillväxt måste jag ändå få ställa en fråga som kanske ligger lite utanför bostadspolitiken. Tror Catharina Bråkenhielm att det blir mer tillväxt i Sverige om vi skapar ett friår och om vi bara ska jobba sex timmar om dagen? Ni samarbetar ju ändå, och är beroende av, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, och de vill ju egentligen inte ha tillväxt. Hur ska det här gå ihop i slutändan?

Anf. 253 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! I mitt anförande pratade jag kanske inte om bostadspolitik. Jag inriktade mig på Lövdéns roll som kommunminister. Jag tror ändå att människor som mår bra utför ett bra jobb. Vi har ett ökar ohälsotal i Sverige. Är det så att vissa företag kan jobba med friår eller kortare arbetstid tror jag att de företagen får ut mer. Det har många undersökningar visat i fråga om de företag som har varit så modiga att de har gått ifrån det gamla, konventionella sätt att tänka som vi har i dag, att man ska jobba ett visst antal timmar och gärna lite längre, speciellt om man är man.

Jag tror absolut att man får ut mer i företagen om personalen mår bra.

Anf. 254 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var ett mycket intressant inlägg, och jag håller med om mycket och mycket i det som du säger, Catharina. Ändå är min fråga: Hur ska vi lösa det här? Jag tror ju inte att det är möjligt att skjuta till mer resurser till rättssidan. Det kanske måste vara någon form av ökat ansvar från dem som överklagar.

Jag har en direkt, konkret fråga, alternativt ett förslag. Inom knattefotbollen, våra femåringar som spelar fotboll, är det så att om de överklagar ett domslut så får laget betala 500 kr. Då får man en tröskeffekt. Är det så att man får rätt i sin överklagan får man tillbaka sina 500 kr. Vore det en modell för att få bort, inom citationstecken, någon form av ”okynnesöverklaganden”?

Anf. 255 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Nej, det tror jag inte. Jag tycker att alla människor ska ha möjlighet och rätt att överklaga och inte bara de som kanske har råd. Det ska inte vara så att man måste fundera på om man kan överklaga eftersom det är möjligt att man inte vinner.

Däremot tycker jag att man kanske kan omfördela resurser. Jag tycker att man kan förstärka med lite mer resurser. Det absolut viktigaste är att man måste ha en förstainstans där man sällar bort sådana fall som det exempel som jag nämnde där man inte juridiskt sett har rätt att överklaga men där det ändå blir ett ärende som blir liggande och sedan måste behandlas och skickas tillbaka. Då har det gått många månader, halvår, år, och sedan överklagar man det igen.

Det borde finnas något som sällar ut: Har man rätt att överklaga? Är man sakägare? Är det här skäligt? Då kan man snabbt hantera dem vidare som verkligen har skälig grund att överklaga. Och då ska det också finnas kompetens och resurser.

Anf. 256 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! När man tittar på kretsen som har rätt att överklaga är det precis som du säger. Det är sakägare och liknande. Det är människor som kanske har en fastighet som är taxerad till miljonbelopp. Ska man då inte ha råd att betala 500 kr? Är det rimligt att tillskjuta stora resurser för att kunna klara av ”okynnesöverklagandena?”

Anf. 257 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Det finns ju människor som inte har fastigheter som är värda flera miljoner, och jag tycker kanske att vi ska behandla dem lika i det här fallet.

Sedan är det ju så att man har stärkt den här demokratiska rätten, att man ska kunna överklaga. I och med att vi vågar mer och kan mer i landet i dag överklagar vi också mer. Jag tycker att rätten är viktig. Sedan kan man diskutera det ur demokratisk synvinkel, där kanske en fabrik som vill bygga ut inte kan göra det för att en sommargäst som bor granne inte vill att man bygger ut – fiskfabriken, exempelvis. De 50 som jobbar där blir av med jobben för att fabriken får flytta eller lägga ned. Är det demokrati? Ja, i dag är det demokrati. Men på något sätt måste detta ändras så att det blir smidigare.

Anf. 258 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att Catharina Bråkenhielms verklighetsbeskrivning när det gäller det här förfarandet är ganska riktig. Nu jobbar PBL-utredningen med att ta fram nya förslag. Det har ju förändrats något genom beslut i våras.

Ett intressant förslag som jag tycker att man ska jobba vidare med – och jag hoppas att även Catharina Bråkenhielm jobbar vidare med det – är tidslimit. Staten sätter ju faktiskt tidslimit för kommunen i plan- och bygglagstiftningen. Har man inte svarat på en bygglovsansökan inom tre veckor har man i princip svarat ja. Så det är ju inte ett orimligt tänkande.

Jag skulle vilja fråga vad Catharina Bråkenhielm har för uppfattning om sakägarkretsen. Är det rimligt att minska den?

Anf. 259 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Det finns länder som praktiserar tidslimit, bland annat Holland. Man sätter en tidsgräns, och har det inte hänt något innan dess

innebär det att man accepterar det hela. Man måste nog sätta sådan press i dag, tycker jag.

Man kan diskutera förändringar av sakägarkretsen – ska sommargäster som bor i en glesbygd några veckor om året kunna bromsa projekt för människor som ska bo och verka där året runt? Många gånger vill sommargästerna inte att man till exempel bygger ut eller drar vatten och avlopp, medan de som bor där året runt har andra krav, och sommargästerna är starka. Det är klart att man kan diskutera sakägarkretsen, och jag tror att det är dags att göra det.

Anf. 260 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag hoppas bara att Catharina Bråkenhielm har sådant inflytande i sitt parti att hon kan påverka detta, så att vi som har tagit upp den här frågan kan få se ett resultat.

Anf. 261 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats att vår minister hade kunnat stanna en stund till, tills hans ärenden var passerade, men han gick innan. Men jag ska göra vad jag kan för att påverka i frågan.

Hälso- och sjukvård, sociala frågor och ohälsa

Anf. 262 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! God afton i denna kammare! Jag ser hur regeringen genom sin politik och sina prioriteringar stänger ute alltfler människor från samhället. Det handlar om utsatta grupper och svaga grupper som inte så lätt kan göra sin röst hörd och alldeles särskilt om dem som inte har råd att köpa sig tjänster vid sidan om – det ser vi att många gör i dag, inte minst när det gäller sjukförsäkringar.

Regeringens lösningar på de ständigt växande köerna inom sjukvården heter fler politiska nämnder och samverkan. Ingen vårdgaranti så långt ögat når! I stället ser vi hur man i till exempel Stockholm stänger sjukhus och hur man överallt i landet stänger vårdcentraler och lägger ned BB. Historien upprepar sig när Socialdemokraterna kommer till makten.

Regeringens lösning på brister inom äldreomsorgen är att säga: Det är kommunernas fel. Så skickar man ut länsstyrelserna att utdöma vite när kommunerna inte klarar att tillgodose äldres rätt till vård och omsorg. Men vad gör man med vitespengarna? Jo, dem stoppar man i egen ficka i stället för att ge dem till de äldre som behövde vård och omsorg. De äldre blir dubbelt lurade.

Regeringens lösning på tandvården för äldre har bara skapat en stor förvirring, och ett nytt begrepp – tandvårdsköer – har uppstått. Sanningen är att Lars Engqvists tandvårdsreform utgör ett stort svart hål i statens budget.

Regeringens lösning på de höga kostnaderna för att ge funktionshindrade rätt att kunna leva och verka som andra i samhället är att smeta ut pengarna på kommunerna. Denna lösning har 96 % av kommunerna nu protesterat emot. Jag har bland annat fått ett brev från Finspångs kommun med en s-företrädare som heter Stig Andersson. Han är inte ensam.

96 % av Sveriges kommuner kritiserar det förslag om kostnadsutjämning för de funktionshindrade som nu har lagts fram.

Det är viktiga frågor vi skulle kunna diskutera här i kammaren i dag, fru talman, men inte en enda minister är närvarande. Vi har tre socialministrar. Vi behandlar frågor som rör alla tre ministrarna, och ingen är här! Låt mig säga att jag är upprörd.

Vi har också sett hur ministrar har gått mitt under debatten och lämnat walk over. Det är faktiskt att visa alltför lite respekt för demokratin i denna kammare!

Fru talman! Låt mig återgå till tandvården och högkostnadsskyddet för äldre, som infördes 2002 och som är på väg att fullständigt spåra ur. Äldre känner sig lurade. Högkostnadsskyddet håller inte vad det lovar. Patientens egna kostnader mångdubblas ofta. I det så kallade högkostnadsskyddet ingår inte grundarbete och material. "Finstilt" skulle man kunna kalla det när det var andra lösningar på försäkringsbreven. Det här har inte framgått. Socialdemokraterna har varit otydliga i sitt budskap. Det gör att många äldre känner sig vilseledda och lurade.

I pressen kan vi ta del av många äldres insändare som beskriver vad man egentligen har fått betala för sin tandvård. Man berättar om köer och väntan på besked från försäkringskassan.

Dessutom räcker de budgeterade medlen inte till. Lars Engqvists tandvårdsreform är ett stort svart hål i statens budget. Samtidigt lämnas yngre med stora tandvårdsbehov helt utanför.

Moderaterna har tagit ställning för en annan modell. För den som endast har mindre tandvårdsbehov är det rimligt, säger vi, att man tar bort subventioner upp till 3 000 kr. Däremot ska det bli ett än mer stärkt skydd för dem i alla åldrar som har stora behov, så att de inte ska behöva betala dessa höga kostnader. Det innebär att alla med stora tandvårdsbehov garanteras en rimlig kostnad för omfattande behandlingar, till skillnad från dagens system.

Fru talman! Förslaget som utreddes vad gäller tandvårdsreformen handlade från början om personer äldre än 75 år. Jag vill passa på att påminna om vad som stod i utredningen om de väntade kostnaderna för denna reform. Man skrev: "Utredningen har beräknat merutgiften för försäkringen till cirka 150 miljoner kronor per år, varvid en viss konsumtionsökning medräknats."

Det förslag som sedan kom i propositionen gällde också dem som var äldre än 65. I propositionen skrev man att man skulle få räkna upp kostnaderna lite grann eftersom man tar en åldersgrupp som är tio år yngre. Då skulle det röra sig om 300 miljoner kronor, skrev man. Regeringens beräkning av kostnaderna för denna reform, för dem som är 65-plus, är katastrofal! Felräkningen är på drygt 2 miljarder kronor efter två år! Dessutom utestängs alla som är mellan 20 och 65 år och som har stora tandvårdsbehov, som de nu dyrt får betala.

Jag kanske börjar förstå, fru talman, varför ingen minister vågar vara närvarande i denna debatt här i kväll.

Anf. 263 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Fru talman! Jag är bekymrad över välfärden i dag och jag är ännu mer bekymrad över den framtida välfärden då våra barn ska ta över i samhället – inte minst med tanke på den demografiska problematik vi står

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Hälsa- och sjukvård,
sociala frågor
och ohälsa*

inför och frånvaron av en nödvändig tillväxtpolitik, som är en förutsättning för välfärden.

Jag har sett socialtjänsten inifrån under ca 15 år och arbetat med tillsyn över socialtjänsten under tio år. Som tjänsteman har jag upplevt att det inte är så lätt att få gehör för nya tankar i den här verksamheten. Många har erfarit att man inte blir profet i eget land. Den offentliga sektorn har ofta starka och rigida strukturer. Förändringar ses tyvärr ofta som försämringar och hot mot själva verksamheten och de anställda.

Men nu när jag är politiker är jag närmast besjälad av tanken på att få missionera för en förändrad och bättre socialtjänst och tillsyn som är mer anpassad till dagens samhälle. Det är min förhoppning att fler än jag ska se det behovet.

Åtskilliga problem som ältades inom socialtjänsten redan för 25 år sedan ältas fortfarande. Man trampar vatten och kommer inte vidare. Det gäller till exempel stödet till barn som far illa, missbrukarvården och sekretessfrågorna. Behovet av samverkan har också diskuterats under alla år utan att sådan har kommit till stånd mer än i undantagsfall. Jag hade hoppats att i ekonomiskt kärva tider som nu skulle alla aktörer upptäcka att samarbete inte bara ger ekonomiska vinster utan också är en källa att ösa ur när det gäller kunskap, erfarenheter och idéer, som i sin tur leder till att man hittar nya vägar i det sociala arbetet.

Riksdagen stiftar lagar, men med tillämpningen är det si och så. Och tyvärr har vi svårt att beordra samverkan och förändring.

Min vision är en radikalt annorlunda socialtjänst.

Socialtjänsten måste gå från det passiva omhändertagandet och i stället ta till vara den enskildes egen kraft och förmåga, som förvisso är olika.

I framtidens socialtjänst vill jag också se att det finns många olika aktörer.

Socialsekreterare ska kunna söka jobb hos flera arbetsgivare och kunna vara egna företagare. De ska kunna pröva olika arbetsmetoder och ges goda möjligheter till kompetensutveckling. Att bli socionom ska vara ett framtidsyrke med god status, fler karriärvägar och bättre löneutveckling.

Högskoleverket har utvärderat landets socionomutbildningar. Verket anser att ett gemensamt problem för dessa utbildningar är att de brister i verklighetsförankring och att kraven på studenterna och deras resultat är för låga.

Socionomutbildningen ska hålla en sådan klass att socialarbetarna är väl rustade att möta verkligheten och de många svåra utmaningar som arbetet innebär. Det är också viktigt att de deltar i den socialpolitiska debatten, forskar och tar del av spännande forskningsrön.

I dag vet vi till exempel att anmälningsskyldigheten när det gäller barn som far illa aldrig har fungerat som lagstiftaren har avsett. Vi vet att barn inte får det stöd som de behöver om föräldrarna inte samtycker till det eller om förhållandena inte är så allvarliga att LVU är tillämplig. Vi vet att missbrukarvården har nedmonterats och att vi därmed också tappat kompetens inom området. Allt yngre missbrukare aktualiseras för vård enligt LVM. Och antalet övergivna ungdomar ökar i samhället liksom hemlösheten.

Alla dessa problem kräver analyser, konstruktiva lösningar och kanske till och med förändringar i lagstiftningen. Dessutom borde det här ha gjorts av regeringen för länge sedan. Görs inte det är jag säker på att vi går mot ett ännu hårdare, otryggare och omänskligare samhälle.

En mycket aktuell fråga i dag är situationen för personer med psykisk störning och missbrukare med dubbel diagnos. Det bekymrar mig att problemen måste bli så akuta och stora innan de når denna kammare. Jag är också oförstående inför detta. Det finns ju tillsynsmyndigheter vilkas uppdrag är att rapportera om tillståndet i olika verksamheter. De som arbetar i kommuner, landsting och så vidare har kunskaper om aktuella problem och kan också se tendenser som bör komma till tillsynsmyndigheternas kännedom. Därför måste det vara möjligt att lämna lägesrapporter på ett betydligt tidigare stadium än som hittills varit fallet.

För några år sedan skrev Bengt Erik Andersson, professor i utvecklingspsykologi och pedagogik, en bok som heter *Spräng skolan!* Med den titeln avsåg han inte något terrordåd, utan han menade att vi måste ändra eller spränga våra föreställningar om skolan. En skola som slår ut så många elever måste lida av ett konstruktionsfel. Han ansåg att det måste finnas strukturella problem bakom det faktum att skolan inte fungerar utmanande och stimulerande för alla elever.

Mitt anförande har inte handlat om skolan utan om socialtjänsten. Mitt budskap är: Nu är det dags att spränga socialtjänsten, det vill säga att förändra strukturen i grunden. Släpp loss socialtjänsten! Det måste vara ett konstruktionsfel när människor som befinner sig på livets skuggsida inte får den hjälp de behöver.

Anf. 264 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag måste hålla med Cristina Husmark Pehrsson om att det är under all kritik att statsministern inte kan garantera att någon minister är här när det handlar om ett departement som har tre ministrar.

Förra mandatperioden skrev en representant från varje parti ett brev till statsministern och underkände socialministerns bristande närvaro i kammaren. Men det räckte inte. Vi får väl se vad vi ska hitta på nu.

Fru talman! Det är faktiskt inte för min skull eller för Cristina Husmark Pehrssons skull som ministern ska vara här utan faktiskt därför att detta är det viktigaste området för alla oss människor. Man ska komma ihåg att i varenda opinionsundersökning ligger sjukvårdsfrågorna överst på människors prioriteringslistor, numera också på de unga människornas prioriteringslistor. Det är mycket bra. Men jag tycker också att detta borde avspeglas i regeringen.

Fru talman! I dag ska jag faktiskt inte hålla något regelrätt sjukvårdspolitiskt anförande. Jag tänkte vara språkrör – inte för Miljöpartiet eftersom jag inte är det – för de människor som inte själva kan tala för sig. Det är nämligen dessa människor som är mest beroende av de politiska beslut som vi fattar i denna kammare.

Min företrädare här i talarstolen talade om människorna i socialtjänsten. Det är ett mycket viktigt område. Jag vill här bara på nytt lyfta fram tre grupper som enligt mitt sätt att se är bortglömda. Jag tänker på de hemlösa och varför de är hemlösa. Vad har man gjort åt det? Jag tänker på dem som är missbrukare och som kanske inte har något nätverk kvar i sitt vardagsliv. Och jag tänker naturligtvis på de psykiskt sjuka. Inga av

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Hälsa- och sjukvård,
sociala frågor
och ohälsa*

dem står med plakat utanför Rosenbad eller utanför Riksdagshuset och demonstrerar. Men de är våra medmänniskor, och de är människor som faktiskt har rätt att få vård och hjälp.

Fru talman! Det är mycket som debatteras under den allmänpolitiska debatten i den här kammaren. Allt kommer inte att beröra oss individuellt. Men den fråga som jag nu ska ta upp berör oss alla, och det är vården i livets slutskede. Vi vet att vi alla kommer att dö någon gång. Vi vet att det är så oerhört viktigt att vi i den stunden slipper att ha onödigt smärta, att vi får hjälp med de behov som vi har och att vi får trygghet och omsorg. Jag kan inte hjälpa att jag är beklämd och bekymrad över att det betänkande som jag var med och tog fram när Kommittén om vård i livets slutskede lade fram sitt slutbetänkande i februari 2001 fortfarande ligger i en byrålåda på Socialdepartementet, trots att man har tre ministrar och mängder av människor runtomkring sig. Kan det vara så att trots att vi fick beröm för våra förslag var de inte så viktiga att de kunde mynna ut i en proposition, eller varför ligger de fortfarande och skvalpar?

Det fanns en rad konkreta, kloka och bra förslag som vi var överens om i utredningen. Men inte ens ett sådant förslag har vi sett. Trots det vet vi att kammaren 1997 tog ett beslut. Det gör att vård i livets slutskede ingår i prioriteringsgrupp 1 när vi ska prioritera.

Vi vet att det saknas kunskap, och vi vet att det saknas forskning. Vi trodde att de verktyg som vi gav socialministern och regeringen skulle användas och föras ut i landet – tyvärr inte!

Inte heller i dag lär jag få något svar om när vi får se en proposition. Men jag vill påtala att det är hög tid att ta tag i de här frågorna. Senast i dag fick jag bevis på att det fortfarande är en oerhört stor brist på kunskap ute i landet när det gäller vård i livets slutskede. De flesta av oss har någon i vår närhet som har vandrat denna smärtsamma väg.

Men låt oss nu, fru talman – min tid i varje fall här i talarstolen är snart slut – säga: Låt oss tillsammans prioritera! Låt oss sätta fokus på de frågor som är allra viktigast för människor som inte kan tala för sig! Hur vi behandlar dem som inte själva kan tala för sig bevisar nämligen vårt samhälles civilstånd.

Anf. 265 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Centerpartiets politik för ett hälsosamt Sverige tar sin utgångspunkt i individens egen kraft och förmåga till ansvarstagande samt i de sociala gemenskapernas betydelse för människors välbefinnande. Ett samhälle där vi har stora möjligheter att påverka vår livssituation och där samtidigt en solidariskt finansierad välfärd ger trygghet har bästa förutsättningarna att vara ett hälsosamt samhälle. Människans eget ansvar måste betonas, och samhället ska ge oss förutsättningar att ta det, ge människor makt över sin vardag.

Hälso- och sjukvårdspolitiken ska i första hand vara förebyggande och hälsofrämjande och inte enbart bota i efterhand. Folkhälsobeslutet från i våras måste nu leda till konkret handling. Det är landsting, kommuner, föreningslivet och enskilda i samverkan som ska göra det! Vi i Centerpartiet har kritiserat att folkvalda i riksdagen och folk i föreningslivet inte tillräckligt involveras. Resultat kräver ju engagemang från många!

Nu är Nationella ledningsgruppen för folkhälsoarbetet utsedd – med en minister som ordförande samt med statssekreterare, statliga myndighetschefer och landstings- och kommunförbundsrepresentanter. Men var finns folkrörelserna? Var finns föreningslivet? Var finns det civila samhället?

Tyvärr får jag säga att det blev precis som vi sade. Det civila samhället, föreningslivet och engagemanget är en oundgänglig kraft i kampen för en bättre folkhälsa. Att till exempel få bukt med den mycket oroande ökningen av alkoholkonsumtionen inte minst bland våra ungdomar är något som inte löses av statliga centralbyråkrater som sammanträder i slutna rum.

Larmrapporterna avlöser nu varandra om den ekonomiska situationen i landsting eller regioner och kommuner. Sjukvårdshuvudmännen redovisar en resursbrist på över 5 miljarder kronor för nästa år. Kännbara besparingar och ofta centraliseringar liksom avgifts- och skattehöjningar aviseras. Statsministern pratar löst i termer av att landstingen kanske ska skrotas, för de klarar inte sin uppgift – som om staten skulle vara en bättre huvudman! Tänk om statsministern i stället gav landsting eller regioner och kommuner förutsättningar att klara sina uppgifter!

Vad vi behöver är ökad tillväxt och ökade skatteintäkter. Det får vi genom arbete och företagande. Vi behöver en politik som breddar skattebasen. Vi måste våga prioritera, precis som Centerpartiet gjorde när vi flyttade försvarsmiljarderna till vården och omsorgen.

Vi behöver nytänkande och strukturgrepp. En bättre samordning av IT kan spara miljarder åt sjukvården och samtidigt förbättra service och vård. Läkemedelsåtgärder kan också spara miljarder, samtidigt som vårdkvaliteten förbättras. En öppnare attityd till mångfald i driftsformer ökar valfriheten och stimulerar effektiviteten. Passiva försäkringspengar ska självfallet användas till att korta vårdköer och rehabilitera. Läkare och övrig vårdpersonal ska användas till att vårda och bota patienter, inte till att administrera – för att nu ta några exempel.

Fru talman! Ohälsan med mycket höga sjuktal och förtidspensioneringar som följd är fullständigt oacceptabelt för den enskildes skull och omöjliggör nödvändiga reformer.

Centerpartiet föreslår ett 15-punktsprogram för att förbättra människors hälsa – ett program som bland annat innehåller en samordnad arbetslivsförsäkring, en kraftfull finansiell samordning, en vård- och rehabiliteringsgaranti och tre extra rehabiliteringsmiljarder, varav 500 miljoner kronor är direkt riktade till psykiatrin.

Centerpartiet har också presenterat ett förslag till en sjuklönereform som snarast borde ersätta den tredje sjuklöneveckan.

Tusentals psykiskt sjuka och alkohol- och drogberoende lever i en oacceptabel materiell och psykisk misär och får inte den hjälp de behöver. Centerpartiet anser att det behövs ytterligare satsningar på psykiatrin men också konkreta åtgärder mot hemlösheten, en sammanhållen elevhälsa och mobilisering mot ett tilltagande alkohol- och drogbruk. Och, fru talman, allt hänger ihop; vi har alla ett ansvar för att klara utmaningarna!

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Hälsa- och sjukvård,
sociala frågor
och ohälsa*

Anf. 266 CARL-AXEL JOHANSSON (m):

Fru talman! Ansvarig näringsminister svarade förra riksmötet på en fråga att man inte ville konkurrensutsätta Apoteksbolaget av folkhälsoskäl. Regeringens synsätt har tydligen nu utvecklats ännu mer, till att värna folkhälsan genom att minska tillgängligheten för apotekets varor.

Apotekens tillgänglighet begränsades sommaren 2002 då ca 100 apotek var stängda. Dessutom begränsade ca 200 apotek sina öppettider. I år blev det likadant med sommarstängda apotek och begränsningar i öppet-hållandet. I somras kom det också signaler om en sämre lönsamhet med kommande personalreduceringar som följd.

Detta föranledde mig att fråga socialminister Lars Engqvist om han avsåg att vidta åtgärder så att exempelvis receptfria läkemedel skulle kunna försälgas i dagligvaruhandeln, som nu sker i Danmark. Detta har nämligen visat sig öka tillgängligheten högst påtagligt.

Svaret den 9 juli blev: Nej, jag avser inte att vidta några åtgärder för att bryta upp det existerande detaljhandelsmonopolet för läkemedel. Anledningen är att monopolet tjänat och fortsätter att tjäna oss väl.

Jaha, om det nu är så att Lars Engqvist upplever att apoteksmonopolet fungerar och tjänar oss väl med sina stängda apotek, inskränkta öppettider och kommande personalreduceringar, då har vi en väldigt olika syn på hur hela befolkningen får en god tillgång till läkemedel.

Hade socialminister Lars Engqvist varit här i dag hade jag frågat honom: Hur kan svårigheter att kunna inhandla sin medicin vara bra? Hur tjänar detta oss bra?

Nya och bättre läkemedel ger människor ett bättre liv och frigör resurser från sjukhusen, medan det statliga apoteksmonopolet ger en dålig tillgänglighet och höga priser.

Lars Engqvist medger i svaret den 9 juli att det finns risker med monopolet: Kostnaderna kan bli höga och effektiviteten låg.

Detta, herr talman, ingav mig vissa förhoppningar till insikt, men sedan läste jag vidare: Men så har det inte blivit i Sverige. Men så har det inte blivit i Sverige!

Herr talman! Ljuset i tunneln slocknade för mig. Hade Lars Engqvist varit här i kammaren i dag hade jag frågat honom: Är inte dålig tillgänglighet och stängda apotek tecken på låg effektivitet?

Det finns utredningar som menar att monopolet ger större kostnader och sämre service för konsumenterna. Konkurrensverket menar att apotekets ensamrätt till försäljning av läkemedel bör avskaffas och att läkemedel, utan att det ställs specifika kompetenskrav, bör kunna säljas vid sidan av apotek.

Även statliga utredningar föreslår att apoteken bör konkurrensutsättas. På kort sikt kan detta innebära kostnadssänkningar, liksom att egen-vården förenklas.

Vi kan börja med att receptfria läkemedel får säljas över disk i dagligvaruhandeln. Det skulle ge ca 3 000 nya försäljningsställen i Sverige, om vi utgår från utvecklingen i Danmark. Det skulle innebära att tillgängligheten för läkemedel skulle öka och egenvården underlättas.

Risken för sämre farmaceutisk rådgivning vid försäljning i dagligvaruhandeln är inte säkerställd. Vi vet egentligen inte hur många som i dag får relevant information vid köp av receptfria läkemedel och egenvårdsartiklar i "plockdiskarna" i våra apotek.

Dessutom är apoteken nu själva förespråkare av Internetförsäljning för att öka tillgängligheten. Jag hoppas att man har löst rådgivningen i det fallet.

Avregleringen i Danmark visar att priserna på receptfria läkemedel sjunkit något men att det skiljer mellan olika grupper. Så har priset på tobaksavvänjningsmedel sjunkit och är billigare i detaljhandeln än på apoteken.

Farhågan att konsumtionen på smärtstillande medel skulle öka har inte besannats; den har minskat. Däremot har priserna stigit något, beroende på att det är de små förpackningarna som får säljas, och dessa är relativt sett dyrare än större förpackningar. Detta innebär, tror jag, rimligen att kunderna varit villiga att betala ett högre pris för enskilda produkter med ökad tillgänglighet.

Det visar marknadskrafternas förmåga. Man prissätter som konsument ökad tillgänglighet, för det innebär kanske kortare resor och mindre förlorad tid, som man kan använda till annat man vill göra.

Herr talman! Man glömmer lätt att nuvarande statliga apoteksmonopolet uppstod i början på 1970-talet. Innan dess var apotekarna fria företagare. Så historiskt är det anmärkningsvärt att en så kort tid som 30 år blivit normen för en verksamhet. Men jag hoppas att dessa 30 år snart kan bli en parentes i apotekens historia, liksom muren blivit en parentes i Europas historia där nu den fria marknaden alltmer gör sitt intåg i forna sovjetiska lydstaten.

Hade Lars Engqvist varit här i dag hade jag frågat honom: Varför är det så omöjligt att avskaffa apotekets försäljningsmonopol?

Anf. 267 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Den allmänpolitiska debatten inleddes i går med en diskussion om det nya EU-fördraget. Jag vill anknyta till den diskussionen.

Medlemskapet i EU har givit oss många fördelar, men på det sociala området har det inneburit en stor nackdel. Det har lett till kraftigt ökad alkoholkonsumtion, som i sin tur leder till ökade skador. Delvis var det här förutsett, men det har blivit mycket värre än vad någon väntade sig, och det finns tyvärr skäl att tro att det kommer att bli ännu värre.

Vi hade ett mål för alkoholkonsumtionen att alkoholkonsumtionen skulle minska med 25 %. Från 1996 till 2002 har konsumtionen i stället ökat med 25 %. I dag skulle jag tro att vi ligger någonstans kring 30 % högre än vad vi gjorde 1996. Från åtta liter alkohol per invånare över 15 år har den ökat till över tio liter nu.

Det finns ett område där utvecklingen har varit positiv, och det gäller hembränning och smuggling. Man har genom en kombinerad insats med polis, tull, opinionsbildning och information lyckats minska konsumtionen av så kallad svartsprit med 30–50 % enligt forskarnas uppskattning. I dag utgör svartspriten ungefär 5 % av den totala konsumtionen. I stället har resandeinförseln ökat, och den är nu uppe i ungefär 20 %, kanske drygt. Oklart är hur stor olaglig vidareförsäljning av den här resandeinförseln som äger rum, men det finns anledning att tro att där finns en betydande brottslighet. Den bör naturligtvis bekämpas av tull och polis. Den stora införseln strider egentligen i grunden mot EU:s princip, som ju är att alkoholdrycker liksom andra varor ska beskattas i det land där de konsumeras. Så har man ett undantag att man får ta in för personligt

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Hälsa- och sjukvård,
sociala frågor
och ohälsa*

bruk. Men när kvantiteterna för personligt bruk uppgår till 230 liter per person vid varje inresa är det rent löjligt. Då förstår alla att det här är ett sätt att utöva tryck på våra alkoholskatter. Det är betydande risk för olaglig vidareförsäljning.

Nu ropar många på stora och snabba skattesänkningar för att man ska kunna konkurrera med resandeförseln. Jag vill först påminna om att alkoholdryckerna faktiskt redan är ungefär 20 % billigare i reala priser än vad de var för ett antal år sedan. Men jag vill inte utesluta att vi kan bli tvingade till ytterligare sänkningar, men jag tror att det är väldigt klokt att vänta – det är ingen ko på isen. Systembolagets försäljning 2002, förra året alltså, låg 20 % högre än vad den låg 1994 innan vi gick med i EU. I år hittills, jag fick just färsk siffra, har försäljningen ökat ytterligare med 4,3 % mätt i ren alkohol.

Vissa har alltid ropat på sänkta alkoholskatter. Hade vi följt de råden när vi gick med i EU då hade tusentals människor offrats antingen till en för tidig död eller i varje fall till sjukdom eller misshandel eller andra olyckor. Bryggerierna var till exempel inte nöjda med att skatten på starköl sänktes 1997 motsvarande 20 % av försäljningspriset. Det blev visserligen bara 17 %, för bryggerierna behöll en del av sänkningen. Försäljningen i systembutikerna av starköl har ökat från 100 miljoner liter till 170. I år blir det snarare 180 miljoner liter. Men bryggerierna är inte nöjda. De klagar på att det svagare ölet har minskat i försäljning. På något sätt tänker man sig att om man ytterligare sänkte skatten på starköl skulle försäljningen av lättöl öka. Det är en egen ekonomisk teori som man tillämpar.

Vad ska vi göra åt det här? Ja, det finns mycket att göra. Med tanke på att EU inte låter oss föra den alkoholpolitik som vi vill måste vi påverka EU. Regeringen försöker det, och den frånvarande folkhälsoministern bör känna att han har ett brett stöd här i riksdagen för de ansträngningarna.

Om vi nu tänker på EU:s nya grundlag vore det viktigt att föra in i målparagrafen att en bättre folkhälsa också är ett angeläget mål för EU. Det skulle göra det lättare att hävda att de sociala synpunkterna och folkhälsosynpunkterna skulle väga tyngre i jämförelse med de rent kommersiella synpunkterna som vi nu får uppleva alltid tar över.

I kampen för att få föra en bättre social alkoholpolitik handlar det dels om rätten att begränsa införseln när folk reser in i landet, dels om att höja minimiskatterna på alkohol inom EU.

Det står några ord i konstitutionsrapporten som vi har fått om att regeringen har framfört dessa önskemål om att folkhälsa ska vara ett mål. Men det är ganska svagt formulerat i jämförelse med andra mål. Därför önskar jag och hoppas att riksdagen vid behandlingen av detta dokument kräver att folkhälsa förs in som ett mål för EU.

Anf. 268 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! En översyn sker kring ansvaret och styrfunktioner i framtidens samhälle, den så kallade Ansvarsutredningen. Propåer kommer om inskränkningar i det kommunala självstyret på grund av att kommuner och landsting inte kan samarbeta. Uttalanden från framträdande socialdemokrater innebär att vi ska ha färre kommuner samtidigt som landstingen ska bort.

Det här visar att pajkastningen i samhället är i full gång. Alla skyller på varandra. Ingen frågar varför. Varför ser samhället ut som det gör i dag? Varför orkar inte kommuner och landsting med sitt ansvar? Och varför gör ingen någonting åt det?

Herr talman! En häftig debatt har med rätta kommit upp kring psykiatrin. Det är bra, för psykiatrin är till stor del en indikator på människors levnadsvillkor i samhället. Det är bra att det här diskuteras, men låt inte debatten få slagsida och återigen inriktas på den akuta åtgärden, och låt oss inte återigen glömma bort orsaken till problemet.

Våra mentalsjukhus avvecklades på 70-talet. Det var en stor humanitär åtgärd som vidtog, och det är få som anser att förändringen var felaktig. Det går alltså inte att säga att det var bättre förr på det här området. För högriskindivider krävs i dag en förstärkt sluten psykiatrisk vård.

Det absurda i sammanhanget är att vi i dag, trots rådande debatt, ser landsting efter landsting lägga ned slutenvårdsplatser inom psykiatrin. För övriga psykiatriska patienter krävs att det finns en öppenvård som är värd namnet. Det krävs ett nära samarbete mellan kommuner och landsting för att man ska kunna klara den här vården på ett bra sätt. Den sammanfattade orsaken för att öppen och sluten psykiatrisk vård inte sköts på ett tillfredsställande sätt är en dålig ekonomi.

I slutskedet av allt förändringsarbete inom vården och psykiatrin hamnade Kommun- och Landstings-Sverige i en akut ekonomisk kris. Det här området tillsammans med andra sektorer fick stå tillbaka för besparingar som otvivelaktigt behövde göras. Men det är viktigt att ha klart för sig att ansvaret för detta finns att söka på alla politiska nivåer. Man kan inte hänga ut enbart kommuner och landsting. Att ta detta som intäkt för att det kommunala självstyret ska minskas och att vi ska slå igen Sverige norr om Dalälven är en absurd inställning. I stället måste det kommunala självstyret utvecklas.

Från Centerpartiet vill vi ge våra kolleger på kommun- och landstingsplanet ansvaret, rätten och därmed också möjligheten att forma sin verksamhet utifrån de lokala förhållandena. Grundläggande för detta är en demokrati som styrs som en aktiv demokrati ska styras, nämligen underifrån.

Centerpartiets modell att alla beslut ska fattas utifrån federalismens principer är därför grunden för en spänstig och livaktig demokrati. Vi kan konstatera att det här är en fråga om makt – makt mellan olika politiska nivåer. Det krävs därför ett nytänkande för att nå de resultat som alla talar om. Det krävs nytänkande inte minst från de beslutsfattare som finns i den här lokalen. Det krävs insikt om vilka mål vi egentligen vill nå och hur vi bäst når dem. Vi kan konstatera att som vi arbetar i dag når vi inte dessa mål.

Herr talman! Kommunernas äldreomsorg i dag kostar närmare 76 miljarder kronor. Om vi ska ha samma inriktning i framtiden måste kommunalskatten öka till mellan 60 och 70 % av inkomsten – detta för att klara äldreomsorgen. Vi måste våga föra en debatt om det här och om hur framtidens vård och omsorg ska finansieras. Vi måste klara framtiden med den demografiska utveckling som vi har. Förmodligen är lösningarna ett otal olika åtgärder.

Centerpartiet har i sina motioner visat på några av vägarna för att komma till rätta med den situation som kommuner och landsting har och

för att stärka dem i sin roll i det här arbetet. Men därutöver är det viktigt att samverkan sker mellan alla aktörer i samhället. Det gäller kommuner, landsting och även privata aktörer. Det gäller såväl direkt inom vården, omsorgen och skolan som i lönebildningsprocessen så att vi skapar en situation som ger landet förutsättningar att vara konkurrenskraftigt, alltså skapar den tillväxt som vi så väl behöver för att kunna upprätthålla en bra välfärd.

Alla borde vara överens om att det krävs en förändring inom offentlig sektor. Inom vården arbetar man i stort sett efter samma mönster som man gjorde för 40 år sedan – detta trots att det har skett i närmaste en revolution på just vårdens område.

I dag sker neddragningar inom landstingen utifrån ett krasst ekonomiskt tänkande. Visionen om den framtida vårdstrukturen saknas alltför ofta. Det här visar på en direkt brist inom landstingen. Det visar att vi behöver ett nytt tänk i Sverige. Vi behöver tillväxt. Vi behöver politiker som ges rätten och möjligheten att ta ett reellt ansvar för sitt ansvarsområde. Och vi behöver en aktiv politik som klarar framtidens krav.

Jag skulle kunna göra det enkelt för mig genom att lägga till ytterligare en mening, nämligen att vi behöver en ny regering. Men jag ska vara lite ödmjuk och hänvisa till de motioner som Centerpartiet har väckt i ärendet och rekommenderar dem för läsning. Förhoppningsvis kan de leda fram till de principiella beslut som vi behöver fatta för att skapa ett samhälle som också klarar välfärden i framtiden.

Anf. 269 CONNY ÖHMAN (s):

Herr talman! Vi har just nu en intensiv debatt i vårt land om flera inslag i vår välfärdsolitik, psykiatrin och landstingens budgetar. Detta är självfallet oerhört viktiga debatter, men lika viktigt kanske det är att diskutera den långsiktiga utvecklingen av välfärdsområdet och ta avstamp i hur det faktiskt ser ut om man ser på det från ett övergripande plan.

För någon vecka sedan presenterade några forskare i Dagens Nyheter en studie över hur det ser ut om man mäter välfärden på ett brett sätt och med ett stort antal indikatorer. De hade kommit fram till att trots de problem vi upplever just nu i Sverige inom ett antal vårdområden är faktiskt läget så att Sverige leder den internationella välfärdslistan. Som ett exempel nämner man att vår medellivslängd i Sverige är tre år längre än vad den är i USA, och att vi har världens lägsta spädbarnsdödlighet, trots att USA satsar en betydligt större andel av sin BNP på just sjukvården. Det behövs alltså en helhetssyn på samhället för att man ska kunna bygga välfärd.

Jag tycker att det vore önskvärt att vi hade en lika intensiv debatt om de långsiktiga välfärdsfrågorna som om de dagsaktuella problemen, exempelvis: Vilka uppgifter är det rimligt att sjukvården ska klara av? I Svenska Dagbladet i dag skriver en aktiv läkare här i Stockholm en mycket intressant artikel med rubriken *Döden är ingen sjukdom*. Jag vill instämma i ganska mycket som sägs i den artikeln. Vi har ett samhälle där man vänder sig till sjukvården med fler och fler problem som sjukvården kanske inte är den allra bästa instansen för att lösa.

Frågan om vilken vårdstruktur vi ska ha togs upp i ett tidigare inlägg här. Det är också en mycket angelägen fråga enligt mitt sätt att se det.

Vilken vårdstruktur är den långsiktigt rätta? Vilken vårdstruktur är den mest effektiva? Måste vi på sikt ge vård- och omsorgsområdet, inklusive sjukvården, en större andel av bruttonationalprodukten? Troligen måste vi det, eftersom den demografiska utvecklingen ser ut som den gör och innovationerna på det här området är många. I alla fall är jag själv övertygad om att vi måste göra detta.

Riksdagen har fattat ett prioriteringsbeslut. Lever prioriteringsdiskussionerna ute i vården på det sätt som vi skulle önska oss? Jag tror att det finns mer att önska i det avseendet.

Har vi fått fart på folkhälsoarbetet i den utsträckning som vi önskar? Nej, är mitt svar på den frågan. Det finns alldeles uppenbart mer att göra på det området, därför att det kanske är därigenom som vi på sikt kan minimera vårdbehoven. Vi har en positiv utveckling när det gäller rökning i det här landet. Gabriel Romanus har pekat på ett annat område där vi har en negativ utveckling, alkoholområdet. Vi har en utveckling när det gäller sjukdomar i rörelseorganen som slår igenom på kostnadsnivåerna i alla led, inte minst i vår socialförsäkring. Vad kan man göra för att motverka den utvecklingen?

Man kan fråga sig om sjukvårdsområdet, som är så högt prioriterat av alla människor, kanske allra högst prioriterat, ska behöva leva med att i en lågkonjunktur banta sitt utbud för att sedan kunna öka utbudet i en högkonjunktur. Egentligen borde vi kanske ha ett system så att vi kunde utjämna över konjunktursvackorna och få en något jämnare utveckling av sjukvårdsutbudet och därmed -konsumtionen.

Vi har haft en situation i många år i sjukvården och på vårdområdet med en nästan ständigt brist på någon personalgrupp – läkarbrist, sjuksköterskebrist och andra brister. Trots att det borde vara relativt lätt för utbildningsorganisationerna att bedöma det framtida behovet av personal, är det få år som denna välfärdssektor har kunnat jobba med en tillgång till personal som har varit i balans. Därför tycker jag att det finns anledning att vi diskuterar hur vi kan förbättra den situationen.

Vi har nu en diskussion, som också har antytts här, om hur vi ska organisera det politiska inflytandet över välfärdssektorn framöver. Den enklaste lösningen för alla är då att säga: Byt huvudman! Därmed tror man sig ha löst problemet. Enligt min uppfattning är det definitivt inte på det sättet. Somliga av oss minns när staten hade ansvar för betydande delar av vården, hur det såg ut på mentalsjukhusen på den tiden och hur distriktsläkarorganisationen – den hette inte så på den tiden – var organiserad, och vi minns att man hade ett par statliga akutsjukhus.

Det kanske inte är så att vi ska sitta i den här kammaren eller i Stockholm och diskutera vilket vårdutbud man ska ha i Dalarna, Västerbotten eller någon annanstans, utan det är faktiskt ett demokratiskt värde i att människorna i de här bygderna får diskutera hur de ska organisera sin egen vård. Jag tycker att man i den här debatten bortser från den aspekten av det hela.

Trots allt är det nog så att den livaktigaste diskussionen om hur vi bevarar och utvecklar vår välfärd måste handla om hur vi kan vidta åtgärder för att den här sektorn på sikt ska få en större andel av bruttonationalprodukten. Personligen är jag övertygad om att om vi tittar ett antal år fram i tiden måste det till ett resurstillskott för att klara detta.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Hälsa- och sjukvård,
sociala frågor
och ohälsa*

Vi kommer om någon månad att få resultatet av arbetet i Senior 2005. Några av oss har varit med i det arbetet. För mig är det ganska uppenbart att den demografiska utvecklingen kommer att kräva nya resurser. Det går inte att bara organisera bort den resursbrist vi har i dag.

Anf. 270 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Conny Öhman tar upp väldigt viktiga och stora frågor. Jag är glad för det, för jag har i interpellationsdebatter med socialministern ett stort antal gånger försökt ta upp framtidsfrågor som hur vi ska klara finansieringen av äldreomsorgen på sikt när vi ser hur den demografiska situationen ser ut. Det är allt färre som arbetar och en ekonomi som håller på att gå totalt över styr. Detta kommer också klart att framgå i den utredning som Conny Öhman och jag har varit med i. Där står det klart, svart på vitt, vad vi har att vänta oss i framtiden. Jag är tacksam för att Conny Öhman lyfte upp denna fråga här nu.

Men jag vill också ta upp en mer vardagsnära fråga. I mitt anförande talade jag bland annat om Finspångs kommun, en kommun som säkert inte är okänd för Conny Öhman. Kommunen skriver till utskottet och beskriver hur det nu finns en proposition som handlar om utjämning av de kommunala kostnaderna för målgruppen för lagen för stöd och service. Man är väldigt orolig i Finspångs kommun. Man är väldigt orolig i 96 % av Sveriges kommuner och i Kommunförbundet för vad det här kommer att innebära. Konsekvenserna blir ödesdigra för såväl Mogårdsboende som för Finspångs kommun, säger man. Undertecknare är bland andra Stig Andersson, en partikamrat till Conny Öhman. Vad svarar Conny Öhman Finspångs kommun?

Anf. 271 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag har haft och har en dialog med detta kommunalråd i den här frågan. Den här frågan handlar inte bara om konsekvenserna för kommunerna utan också om konsekvenserna för de vårdinstitutioner som bedriver specialistvård, om det uttrycket får användas inom det här området, för vissa grupper av LSS-omsorgstagare. Det handlar också om riskerna för ekonomin för de här vårdinstitutionerna. Jag råkar själv sitta i styrelsen i ett av vårdbolagen, så jag kan se att det kan bli konsekvenser av detta när vissa kommuner lyfter över mantalskrivningsorten till den kommun där en människa har vårdats någon tid.

Vid den behandling som kommer att ske av propositionen i finansutskottet och sedermera här i kammaren kommer i alla fall jag att ta upp de här diskussionerna med dem som har att hantera ärendet.

Anf. 272 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! För många kommuner kommer det här att bli klart kännbart. Samtidigt vet vi att det är många kommuner som genom utjämningssystemet får makten. Kommunpolitikerna får makten över pengarna och kan säga ja eller nej till dem som behöver komma till andra ställen i andra kommuner för att få vård och omsorg i stället för den som kan erbjudas därhemma.

Conny Öhman lyfte upp intressanta frågor i början av sitt anförande. Kan Conny Öhman också tänka sig en finansieringslösning så att pengarna inte går till kommunerna och kommunpolitikerna för omsorgen om

de funktionshindrade, utan att de i stället går direkt till de funktionshindrade så att de får makten över pengarna och inte kommunalpolitikerna?

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Anf. 273 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Även handikappade människor är självfallet invånare i de kommuner där de bor. Sedan behöver man ibland för små handikappgrupper utnyttja vårdutbud på andra ställen, och då måste självfallet hemkommunen betala för detta. Men problemet uppstår när man hemifrån talar om att man betraktar den som får vård på ett annat ställe som boende i den kommun där han eller hon har skaffat sig viss vård. I de här sammanhangen har man kanske inte tänkt på att det för många små och medelstora kommuner är omöjligt att ha ett sådant utbud för vissa grupper, exempelvis dövblinda som är en mycket liten grupp, att det går att klara vården på hemmaplan, utan man måste köpa kompletterande tjänster någon annanstans. Därmed ska inte hemkommunen med automatik betrakta det som en flyttning till en annan kommun när någon utnyttjar den här vården.

Anf. 274 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra hur bra vi ligger till i välfärds-
ligan samtidigt som köerna till sjukvården växer alltmer och landstingen
skär ned alltmer. Jag tror kanske inte att patienterna upplever välfärden
som så bra när det gäller sjukvården i alla fall. I och för sig finns det väl
något som heter tillväxt som gör att man kan få in mer skattemedel till
sjukvården.

Men jag tänkte egentligen ställa en fråga till Conny Öhman. För ett år
sedan var Lars Engqvist närvarande här. Då lovade han att pröva etable-
ringsfrihet för familjeläkare för att öka rekryteringen inom just familjelä-
keriet till platser där det var svårt att få läkare. Sedan har jag inte hört
något. Men nu läste jag någonstans att man skrinlagt detta, därför att det
inte fanns någon läkarbrist längre. Delar Conny Öhman socialministerns
syn på detta?

Anf. 275 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Det forskarna redogör för är faktiskt att trots den pro-
blembild vi upplever i Sverige på några välfärdsområden hamnar Sverige
när man jämför ett större antal indikatorer för hur det ser ut i länderna på
en topposition. Och det andra de säger är att det inte enbart är andelen av
BNP som konstituerar hur man faktiskt mår i de här länderna. USA som
avsätter 14–14 ½ % av BNP till hälso- och sjukvården har trots det högre
spädbarnsdödlighet än alla europeiska länder och tre år lägre medellivs-
längd. Det talar för att det också måste vara andra faktorer som avgör hur
utfallet blir för befolkningen.

När det gäller etableringsfriheten visar den senaste redovisningen av
tillgången faktiskt, inte minst uppe i Norrland, att det ser ut på ett helt
annat sätt än för 1–1 ½ år sedan. Det är väl ingen tvekan om det.

Anf. 276 CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Ändå växer köerna. Det ser vi ju. Det skulle vara intres-
sant att se en sådan här undersökning av välfärden om ett par år, när man

Allmänpolitisk debatt

*Hälso- och sjukvård,
sociala frågor
och ohälsa*

har facit av det som händer just nu. Då kanske vi har en annan bild av Sverige.

Men eftersom etableringsfriheten för familjeläkare tydligen är avskrivnen vill jag peka på att det finns något som heter ersättningsetablering. Det är verksamheter som redan fungerar med offentlig finansiering men som nu riskerar att inte få fortsätta allteftersom läkare och andra går i pension. De verksamheterna måste ändå vara inräknade redan nu i landstingens finanser. Hur kan det komma sig att man är så negativ till ersättningsetablering?

Anf. 277 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Det finns självfallet både–och i det sammanhanget. Det finns ställen där landstingen inser att man har behov av detta och har ekonomiska resurser till det. Därmed tecknar man ett vårdavtal med de här vårdgivarna.

Men det finns också områden i landet, inte så långt från det här huset, där man kan uppleva att mottagningarna ligger väl tätt. Då kan man som landstingspolitiker mycket väl tänka sig att flytta en del av de ekonomiska resurserna till någon del som är mindre väl försörjd än där det är mycket tätt mellan etableringarna. Så resonerade jag när jag själv var landstingspolitiker. Och jag skulle göra det fortfarande om jag var landstingspolitiker.

Anf. 278 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att jag och Conny Öhman är överens om att om folkhälsoarbetet ska lyckas måste det genomsyra allt samhällsarbete, och det krävs engagemang. Därför kände jag en oro och frustration när jag såg att den nationella ledningsgruppen bestod av ett antal statliga centralbyråkrater. Jag befärar att vi inte når ut i det breda samhället, i folkrörelsearbetet och liknande. Har Conny Öhman någon synpunkt på det?

Den andra frågan handlar om just den ekonomiska situationen i kommuner, landsting och regioner. Jag uppskattar synen på huvudmannaskapet. Det blir inte automatiskt bättre för att man ändrar, och förstatligandet är i många stycken en förskräckelse när man tänker tillbaka på hur det var. Där har vi samma uppfattning.

Men vad har Conny Öhman för kommentarer när det gäller nytänkande och tillväxt? Jag tog en rad exempel på IT-området och läkemedelsområdet där det faktiskt med lite fart skulle kunna gå att göra mycket mer för att få fram resurser till vården.

Anf. 279 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! När det gäller folkhälsoarbetet är det min alldeles bestämda uppfattning att man ute i de olika regionerna och kommunerna i landet självfallet måste ta med sig alla folkrörelser som är intresserade i ett sådant här jobb, inte minst idrottsrörelsen. Eftersom jag själv har mina rötter där, höll jag på att säga, betraktar jag det som självklart att idrottsrörelsen frivilligt ställer upp och erbjuder sina tjänster i det här sammanhanget.

Hur man sedan organiserar det på den allra översta statsnivån är kanske inte lika betydelsefullt, enligt mitt sätt att se, även om man själv-

klart måste ha någon sorts input från organisationslivet i detta jobb – självklart.

Den ekonomiska sitsen ute i kommuner och landsting är kanske inte huvudrubriken för den här debatten, men självfallet är den A och O för möjligheterna att i olika delar av Sverige bygga bra välfärd. Ytterst är detta en fråga som handlar om den tillväxt vi kan skapa i vårt samhälle. Sedan kan jag tycka att det är problematiskt att vi över konjunktursvackorna får den problembild som vi får.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Hälsa- och sjukvård,
sociala frågor
och ohälsa*

Anf. 280 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror för det första att det är väldigt viktigt att det lokala folkhälsoarbetet har en rik förgrening ut i föreningslivet. Men jag tror också att det, för att man ska känna den här delaktigheten, måste genomsyra alla nivåer, från nationell och regional till lokal nivå. Därför tror jag att den kontakten är väldigt central.

För det andra finns det en form av tröghet, tycker jag, när det gäller att ta tag i de delar där man faktiskt skulle kunna vidta åtgärder, där man förbättrar service, där man förbättrar kvalitet och där man får mer resurser till vården. På IT-området skulle man kunna snabba på mycket mer för att nå miljarder i ekonomiska effekter och förbättra servicen. Läke-medelsområdet är ett annat område som man skulle kunna ta tag i. Där fanns det senast i somras intressanta rapporter från Landstingsförbundet, apotek och vårdförbund. Det finns fler exempel, som jag nämnde i mitt första anförande.

Jag uppmanar både Conny Öhman, mig själv och andra att bidra till att vi lyfter fram de frågorna ytterligare.

Anf. 281 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag har inget emot det, Kenneth Johansson. Samtidigt vet jag att alla landsting, alla huvudmän, självfallet söker alla sådana här möjligheter att effektivisera sin produktion av vård. Det är faktiskt en utveckling på gång när det gäller investeringar i IT i sjukvården och när det gäller telemedicin och annat. Det handlar kanske mer om att våga skapa det där prioriteringsutrymmet än om att det behövs beslutsfattande på den här nivån för att åstadkomma detta.

När det sedan gäller folkhälsoarbetet behövs självklart alla goda krafter i det här arbetet. Ingen ska utestängas. Det bör vara huvudprincipen, tycker jag.

Anf. 282 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Conny Öhman talar vällovligt om behovet av en prioriteringsdebatt. Trots att det är så bra med välfärden i Sverige vrider även de s-märkta kommunalpolitikerna sig i oro över hur de ska klara av sina välfärdsåligganden inom omsorgerna, skolan och vården.

Kristdemokraterna föreslår i en motion att en prioriteringsutredning görs också om de kommunala uppgifterna, med förebild från den stora prioriteringsutredningen om sjukvården, som lite vägledning för hur vi ska klara av det kommunala välfärdsåtagandet som en del i hur välfärden ska klaras. Sedan behövs naturligtvis i grunden tillväxt och allt möjligt annat som vi också brukar tala om. Men en vägledning om de kommu-

nala uppgifterna via en prioriteringsutredning, vad anser du om en sådan idé?

Anf. 283 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag ska vara ärlig och säga att jag inte har tänkt tanken. Och jag vet inte om jag på några sekunder kan ge ett klokt svar på frågan. Problemet är att kommunernas verksamhet är så mycket mer omfattande än vad hälso- och sjukvården är. Jag tror att det blir svårt för en statlig utredning att faktiskt göra något meningsfullt arbete på det området, om jag ska ge en spontan reaktion på den här idén.

Däremot kan man väl tänka sig att det inom till exempel äldreomsorgen måste föras en prioriteringsdiskussion. Du får läsa betänkandet från Senior 2005, hur många sidor det nu blir, om några veckor. Då kommer du att finna att där finns material som belyser den frågan i mycket stor utsträckning. Rekvirera betänkandet som Senior 2005 lämnar om några veckor så får du läsa om äldreomsorgsdelen när det gäller detta.

Anf. 284 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag ska givetvis rekvirera den så fort det går.

Kravet på en prioriteringsutredning som vägledning för kommunerna har även Sveriges socialchefer drivit i åtminstone ett års tid, så det är egentligen inte särskilt nytt. Minister Morgan Johansson har också reagerat på idén och avvisat den. Han menar att man inte ska ställa svaga grupper mot andra svaga grupper. Precis som om det inte är vad som sker nu ute i kommunerna, att just svaga grupper ställs mot andra svaga grupper.

Trots insikten om behovet av prioritering som du lanserar och visar ärligt upp i kväll lägger din regering oavbrutet ändå nya uppgifter på kommunerna. En sådan är införandet av den allmänna förskolan den 1 januari i år. De 6 000 förskollärarna som behövs för att säkra verksamheten kommer 2005, 2006 eller ännu senare. Det är en mycket märklig ordning att tala om behovet av god ordning för kommunerna och samtidigt lägga på dem nya uppgifter. Det är fjärran från en prioriteringsdiskussion. Vad anser du om den ordning som regeringen för till torgs?

Anf. 285 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Prioriteringar mellan olika samhällssektorer sysslar politiken med varenda dag, inte minst i budgetsammanhang. Det är en diskussion. Om jag förstod frågan rätt handlar det hela om prioriteringar inom olika sektorer. Där finns det anledning att fundera på om det är möjligt att via utredningsväsendet komma någonstans i den typen av frågor.

När det gäller sjukvården fanns uppenbarligen den möjligheten, och det landade i ett riksdagsbeslut. Men jag har svårt att se att man inom skolans värld där det råder skolplikt kan göra en prioriteringsutredning på samma sätt som inom sjukvården. För mig, spontant, känns det inte naturligt att klara en sådan uppgift med hjälp av en utredning.

Anf. 286 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! Jag håller med Conny Öhman om att det är bra att föra en långsiktig debatt. Det är mycket som är bra i Sverige med vår välfärd. Våra akuta problem löses inte genom att byta huvudman. Där är tydligen Kenneth Johansson, Conny Öhman och jag överens.

Däremot har vi en del långsiktiga problem, till exempel det faktum att detta väldigt friska folk med detta lands goda välfärd också är ett av världens mest sjukskrivna folk. Det är någonting som har kommit ganska snabbt men som vi, tyvärr, får betrakta som ett långsiktigt problem.

Ett annat långsiktigt problem är att sedan vi gick med EU har alkoholkonsumtionen i stället för att minska med 25 % ökat med bortåt 30 %.

Jag vill bara helt kort fråga om Conny Öhman håller med mig om att vi måste ha ett förebyggande perspektiv i båda frågorna. Vi har fel proportioner i dag. Vi satsar massor på vård men för lite på förebyggande arbete. Håller Conny Öhman med mig om att folkhälsofrågorna bör prioriteras inom EU på ett annat sätt än hittills? Det var inte för att få ökade alkoholskador som vi gick med i EU.

Anf. 287 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Jag har absolut inget emot om EU uttalar sig positivt för folkhälsan, men jag är övertygad om att politiken för att bygga upp en folkhälsa ska vara ett nationellt ansvarsområde.

När det gäller alkohol ska pengarna satsas där de kan tänkas ge störst effekt. Störst effekt får de säkert om det satsas pengar på förebyggande arbete för den uppväxande unga generationen. Där har insatserna inte varit de allra bästa under de senaste åren. Förhoppningsvis kommer vi att se mycket mer av sådant framöver.

Det går att påverka. Rökningen är ett tydligt exempel på det. Sverige är i dag den nation som har lägst konsumtion av rökprodukter.

Anf. 288 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Herr talman! För att det inte ska bli något missförstånd: Man kan inte påverka bara med hjälp av informationskampanjer och liknande. Det viktigaste när det gäller både rökning och alkohol är att vi kombinerar åtgärder som beskattning och andra restriktioner på rökområdet med information.

Det är lite svagt att säga att man inte har något emot om EU säger något positivt om folkhälsan. Problemet med vår EU-anslutning är att det finns en konflikt mellan folkhälsosynpunkter, kommersiella synpunkter och handelssynpunkter. Det är därför det är så viktigt att målet folkhälsa skrivs in i EU:s grundlag när vi nu gör om grundlagen. Det är det jag vill att Conny Öhman liksom regeringen ska engagera sig kraftfullt i. Vi behöver stärka folkhälsosynpunkterna när de kommer i denna konfliktsituation så att inte alltid behovet av fri handel och fri rörlighet för marknadskrafterna får ta över folkhälsosynpunkterna. Det är därför detta bör tas in i grundlagen för EU.

Anf. 289 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Det allra bästa EU skulle kunna göra i dessa sammanhang vore att omdefiniera produktionen av tobak, vin och sprit från jordbrukspolitikens område till ett helt annat område, nämligen folkhälsopo-

litik eller socialpolitik. Där ligger roten till att man ser på dessa produkter som vilka andra produkter som helst. Jag tror inte att det är många svenskar som vill hävda att detta primärt är jordbrukspolitik. Där börjar grundfelet i den definitionsfrågan, och där är det tydligen utomordentligt svårt att påverka EU.

Barn- och familjepolitik samt psykiatrifrågor

Anf. 290 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Nu ska vi tala om barn med psykiska problem. Ofta är debatter om barn förlagda sist på dagen. I går var det skolan som var sist. Jag tycker att barnen borde komma först, men så är det inte.

I dagens Sverige har de allra flesta barn bra levnadsvillkor. Trots det finns det många barn som befinner sig i utsatta situationer. Materiell välfärd är inte alltid detsamma som att alla mår bra psykiskt. Vi antar barnkonventioner, och vi talar väl om att barns bästa ska stå i fokus. Men ändå upplever jag att de vuxnas behov ofta sätts i centrum i stället för barnens behov. Barnen har ofta ingen talan.

Orsakerna till att barn mår dåligt är många. Det ökade tempot i samhället gör att fler barn utsätts för stress i sin vardag. Det kan vara tidiga morgnar på dagis, stress i skolan och i skolbespisningen, och så vidare. Stressen kan också komma ur ångest och oro för en jobbig hemsituation, missbruk eller sociala svårigheter.

Självordsproblemen går oroande långt ned i åldrarna. I enkätundersökningar i Stockholms högstadies- och gymnasieskolor rapporteras att 7 % av pojkarna och 22 % av flickorna i åttonde klass har haft självmordstankar det senaste året. Av pojkarna anger 3 % och av flickorna anger 5 % att de har gjort ett självmordsförsök det senaste året. 3 % av pojkarna och 8 % av flickorna har försökt att begå självmord någon gång under sitt liv. Bland gymnasieelever anger 31 % av pojkarna och 37 % av flickorna att de har haft självmordstankar under det senaste året. Det är fruktansvärda siffror.

Två till tre flickor i Sverige söker varje dag vård för de skador som de har tillfogat sig själva, vilket innebär ungefär tusen fall per år. Ändå är flickor som skär sig fortfarande ett dolt problem. Fler behandlingsinstitutioner behövs men också dagverksamhet för dessa ungdomar. Det behövs också bättre stöd i skola och sjukvård av professionell personal. Omgivningen behöver också veta mer om hur ungdomarna ska bemötas. Siffrorna talar för sig själva.

Rapporter om ätstörningar, anorexi och bulimi, finns så långt ned i åldrarna som 10 års ålder. Bland unga kvinnor mellan 15 och 25 år lider ca 5 % av ätstörningar med stor dödlighet som följd. Här behövs framför allt behandlingsplatser för unga, vilket brister i stora delar av vårt land. Det behövs också mer forskning kring ätstörningar för att studera bakomliggande faktorer. Det behövs mer kunskap och information till föräldrar, skolpersonal och övrig kringpersonal.

I dag är köerna till barn- och ungdomspsykiatriska kliniker och behandlingsinstitutioner mycket långa. Barnombudsmannen har kartlagt situationen och säger att på sina ställen är köerna två år. Ungdom i utveckling kan inte vänta på vård under så lång tid. Jag hörde häromdagen att hemma på västkusten kan vissa barn få vänta i över två år. Det är

alldeles för lång tid för barn som växer och utvecklas och vars barndom inte går i repris.

Många barn växer upp i familjer där någon av föräldrarna har en psykisk sjukdom eller är missbrukare. Vi vet av forskning att dessa barn löper större risk än andra barn för negativ utveckling med inslag av dåligt självförtroende och psykiska problem. Man talar ibland om dessa barn som de glömda barnen. De lider i tysthet.

Mellan 80 000 och 100 000 barn i Sverige har en förälder med allvarlig psykisk sjukdom, och ungefär 100 000 barn växer upp i familjer med missbruk.

Dessa barn behöver stöd av sociala nätverk och professionell personal. Samtal i grupp för barn från liknande miljöer är positivt och ett bra sätt för barn att bearbeta sin situation.

Det finns en annan grupp av barn som har fått större uppmärksamhet de senaste åren, och det är de barn som av olika orsaker har neuropsykiatriska diagnoser. Här behövs mer kunskap både bland personal i förskola och skola och bland föräldrar, och nya kunskaper behöver tillämpas. En del av dessa barn har haft en mamma som druckit alkohol under graviditeten. Fostret har skadats, och barnet har fått neuropsykiatriska bekymmer. Om dessa barn ej får det bemötande de behöver kan tillkommande psykiska problem förvärra deras situation.

I det skede som forskningen nu befinner sig i har det blivit lättare att urskilja en rad riskfaktorer för framtida brottslighet just med denna diagnos. Det börjar alltså bli möjligt att identifiera riskgrupper, utan att det för den skull i det enskilda fallet är möjligt att göra en diagnos.

Många barn som har kommit till vårt land från länder i krig och katastrof har med sig traumatiska upplevelser. Dessa barn visar ofta psykiska problem, med stora trauman som de bär med sig från upplevelser i hemlandet och med osäkerheten kring asylprocessen. Vissa barn lever gömda eftersom de fått avslag och inte vill lämna landet.

Om inte vi här i riksdagen, och främst i regeringen, orkar se barnens problem, orkar se att antalet barn som använder alkohol och droger ökar, att våldet blir grövre och kriminaliteten ökar och går ned i åldrarna är det illa. Folkpartiets åsikt är att regeringen talar väldigt mycket om vad som ska göras, men det blir väldigt lite gjort. Vi vet ganska bra vad som är bra för barn, och ändå får många barn leva i betong och högljudd trafikmiljö, leva under stress och hot, oro och ångslan, utan att bli sedda av vuxna. Framför allt flickor får vänta i upp till två år på att få psykiatrisk hjälp för depression eller ätstörning. Barn kommer i kläm i vårdnadsärenden och så vidare.

Denna grupp av barn och ungdomar engagerar mig väldigt mycket. Jag skulle önska att de engagerade regeringen lika mycket. Jag hade önskat att någon av ministrarna på de här områdena hade varit här och kunnat tala om vad som håller på att göras just nu. Man talar väldigt mycket om vad som ska göras, men vad som konkret görs vet jag inte. Kanske Jan Emanuel Johansson, som är socialdemokrat, kan berätta det för oss. Mer måste göras. Varför händer allting så långsamt? Barn går inte i repris. Vi bör alla bli barnens ambassadörer innan det är för sent.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Barn- och
familjepolitik
samt psykiatrifrågor*

Anf. 291 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Den tappra skara som är kvar i kammaren och alla lyssnare! I Barnombudsmannens årsrapport 2003 slås det än en gång fast att familjen är det absolut viktigaste för barn och unga. En klok utgångspunkt för debatten om familjepolitik och även psykiatrirågor liksom för all politik är barnet, barnets intresse och barnets rättigheter, vare sig det gäller rätten till både sin far och sin mor, till deras tid, planering av trafikmiljön, kvaliteten i barnomsorgen eller förslaget om könsneutral äktenskapslagstiftning, vilken juridisk inramning vi ska ha för att främja barnets intressen eller vilket stöd barnet får när föräldrarna också sviktar.

Avgörande viktigt är att stötta föräldrarna för att de fullt ut ska kunna ta sitt föräldraansvar. Därför har Kristdemokraterna i år igen lagt motionsförslag om att fördela samhällets ekonomiska stöd till alla barnfamiljer genom ett barnomsorgskonto till familjer med barn som fyllt ett år men inte tre år, med 80 000 kr per barn med möjlighet att ta ut maximalt 40 000 kr per år. Det innebär inte bara att ensidigt ge stöd till de familjer som anpassar sig till det enda sätt som Socialdemokraterna och Vänstern kan tänka sig, nämligen att föräldrar lämnar sina barn i kommunal barnomsorg, åtminstone från ett års ålder.

Vi vet från en mängd enkäter att ett stort antal föräldrar med glädje skulle använda sig av en sådan reform. Dessa föräldrar vill vara mer med sina barn eller arrangera barnomsorgen på något annat sätt än det Socialdemokraterna anser vara det enda godtagbara.

Skulle föräldrarna tillmötesgå och tilltros kunna göra flera olika val för att nå god omsorg om sina barn skulle det vara det snabbaste sättet att höja kvaliteten i barnomsorgen. Barntalet i grupperna skulle omgående gå ned i en mängd kommuner.

Vi vet att i en mängd kommuner är barngrupperna i barnomsorgen för stora och personalgrupperna för små i förhållande till antalet barn.

Regeringens väg här är att lägga ytterligare åligganden på kommunerna genom att införa allmän förskola från den 1 januari i år men utlova personal – 6 000 nya förskollärare – till någon gång i framtiden, Jan Emanuel Johansson.

Det viktiga för Socialdemokraterna är alltså fler barn inom den offentligt arrangerade barnomsorgen även om kvalitetsmålen inte kan nås. Kristdemokraterna säger: Bemyndiga föräldrarna att göra ett eget val!

I många kommuner talar nu även den röda delen av politiken om vikten av en diskussion om vad och hur mycket det offentliga åtagandet ska omfatta och vad som kan förväntas av medborgerligt ansvar. Det här kan i många sammanhang vara en mycket svår diskussion – många kan inte eller vill inte ta ett större ansvar. Men lägg märke till att beträffande barnomsorg är det annorlunda. Ett stort antal medborgare vill ta ett större ansvar om de får en mindre ekonomisk stimulans för det.

Här finns alltså en utpräglad vinna-vinna-situation. Föräldrarna får större utrymme att göra egna val och lättare att få ihop sitt livspussel. Det blir förmodligen färre utbrända, långtidssjukskrivna unga människor, unga föräldrar. Kommunerna kommer att lättare klara av kravet på barnomsorg inom lagens krav på tre månader. Vi skulle få en större flora av olika barnomsorgsformer. Framför allt skulle vi bättre kunna tillmötesgå barnets krav på rätten till sina föräldrars tid och deras behov av att bli

sedda och hörda i barnomsorgen genom att barngrupperna minskar i storlek.

Frågan för detta riksdagsår är: Kan den ideologiska betongmuren brytas upp i något avseende? Vad anser Jan Emanuel Johansson? Vad anser Kerstin-Maria Stalin i kvällens debatt?

Vi får inte glömma bort att ett förfärande stort antal barn även i Sverige har föräldrar som inte riktigt klarar av och inte orkar med sitt föräldraskap. Avgörande viktigt är förstås att kommunerna kan erbjuda en bred meny för att se utsatta barn i tid och ha program för att ta till vara alla resurser kring barnet, inklusive sviktande föräldrar.

Kristdemokraterna välkomnar att regeringen beslutat att tillsätta en parlamentarisk utredning som ska genomlysas hela den sociala barn- och ungdomsvården, men i väntan på dess resultat måste mycket hända.

Kristdemokraterna och även Föreningen Sveriges socialchefer har efterlyst en prioriteringsutredning inom socialtjänstområdet, apropå Connys fråga tidigare om vad man ska utreda inom socialtjänstområdet. Hur ska det totala åtagandet se ut? Det handlar inte om skolan mot det sociala, utan om vad man gör inom socialtjänstområdet. Detta har tidigare avvisats av statsrådet Morgan Johansson.

Frågan är: Får vi en omprövning i årets riksdag? Svaga grupper ställs i dag mot varandra ute i kommunerna, men utan att en genomtänkt prioriteringsdebatt har ägt rum.

I den viktiga debatt vi har haft om psykiatri har BUP, barn och ungdomspsykiatri, inte fått den uppmärksamhet den förtjänar. Köerna inom BUP i landet kan variera från sex månader upp till två år, och det utgör en god illustration till bristen på genomtänkta lokala prioriteringar. Så ser situationen ut efter nio år med vänstermajoritet i Sverige. Situationen inom BUP innebär också ett allvarligt hinder för socialtjänsten att i tid fullfölja viktiga barnutredningar. En barnutredning behöver ofta ett utlåtande från BUP. Fås inte detta utlåtande blir det ofta förseningar i viktiga utredningar.

Bästa möjliga stöd till familjerna i tid för barnet och ett genomtänkt och prioriterat utrymme för socialtjänst och barnpsykiatri minskar behovet av många insatser i ett senare skede för barnet.

Anf. 292 ANNIKA CARLSSON (c):

Herr talman! Gör männen med barn! Det är inte en biologisk revolution eller en operation som jag ska prata om. Däremot ska jag prata om en stor operativ insats som krävs för att förändra inställningar och attityder, där föräldrar, barnavårdscentraler, arbetsgivare med flera måste involveras på ett mycket tydligt sätt.

Trots jämställdhetslag, diskrimineringslagar och mycket debatterande går jämställdhetsarbetet mycket långsamt. Centerpartiet är övertygat om att jämställdhetsarbetet måste börja i familjen. Det finns en stark koppling mellan delat ansvar för barn och hem och ökad jämställdhet. Ytterst handlar jämställdhet om varje individs rätt till lika möjligheter och till fria livsval. Det kan handla om att välja utbildning eller yrke och om när man skaffar familj eller om man ser någon möjlighet att kombinera familjeliv och yrkesliv. Därför måste makt och resurser vara jämställt fördelade. Förstelnade könsroller, som vi fortfarande ser i dag, 2003, begränsar både kvinnor och män.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Barn- och
familjepolitik
samt psykiatrifrågor*

Det allra viktigaste perspektivet i familjepolitiken är barnets behov av trygghet och livskvalitet. Den viktigaste delen och den som är ansvarig för detta är familjen. Familjer i dag ser olika ut, men hur de än ser ut är familjen fortfarande tryggheten och ska vara basen för barnen. Regeringen har via en mängd olika reformer försökt omyndigförklara föräldrarna och ersatt föräldrarnas roll och ansvar för omvårdnad och fostran med ett statligt och kommunalt ansvar, men det är ett feltänk som vi inte vill ställa upp på. Vi vill återupprätta föräldraansvaret.

Om Centerpartiets förslag skulle vinna gehör i kammaren skulle föräldrarna få ett utökat ekonomiskt utrymme via det fördubblade barnbidraget under de första åren. Med en höjning i garantinivån skulle bland annat studerande och företagare få förstärkt ekonomi. Med en höjning av föräldraförsäkringen till elva basbelopp skulle fler få en bättre täckning av inkomstbortfallet under föräldraledigheten. Men de stora ekonomiska fördelarna ligger i vårt skatteförslag. Det skulle ge stora möjligheter för dem som bäst behöver det. För vi vill sänka skatten för låg- och medelinkomsttagarna, som i dag har världens högsta skattetryck.

Ekonomi är bara en del i det här, i och för sig en viktig del. Men att man med lagstadgad rätt ska kunna minska sin arbetstid till halvtid tills barnet fyller åtta år är också en del som vi kräver. Ett annat problem är arbetsgivarnas inställning som givetvis varierar mellan olika arbetsplatser. Det måste till överläggningar mellan arbetsmarknadens parter, för den utveckling som vi har sett på sistone med allt fler gravida eller föräldralediga kvinnor som diskrimineras är en helt oacceptabel situation.

En annan viktig del i arbetet med att göra männen med barn handlar om mötet mellan mödra- och barnavårdscentraler och de blivande föräldrarna. Föräldragrupper där mammor och pappor får utveckla sina kunskaper, diskutera problem och attityder samt inte minst lära känna varandra är något som har visat sig ha en positiv effekt. Det gäller kunskapsnivån, de sociala nätverken runt både mamman och pappan, familjesammanhållningen och inte minst pappornas delaktighet i föräldraskapet. Föräldragrupper är därmed ett kraftfullt instrument för att på samma gång stärka jämställdheten mellan könen och stärka familjen. Därför krävs en strategi för att stödja kommunerna och primärvården med kompetens för just föräldragrupper.

Herr talman! Om jag nu förespråkar att samhället ska träda tillbaka från en del av det ansvar som rätteligen hör föräldrarna till så kommer givetvis frågan upp om de mest utsatta barnen. Men det här hör tätt samman. Om samhället träder tillbaka i de fall där familjerna klarar av sin situation och ger dessa familjer ett större självbestämmande frigörs också resurser så att man verkligen kan ta hand om de barn som behöver vårt stöd allra mest. Vi måste kunna träda fram än tydligare för de här barnen. I fall där barnen är särskilt utsatta, genom föräldrars missbruk, psykiska problem, misshandel eller övergrepp, måste det offentliga träda in med större kraft än hittills. Problemets omfattning kan man ana när man ser att barn som växer upp med en förälder med alkoholproblem uppskattas till 175 000–200 000 barn. Det är för de barnen och tyvärr många fler som vi måste samla och rikta samhällets omsorg och ansvars-tagande.

Centerpartiet är övertygat om att jämställdhetsarbetet måste starta i familjen. Det skapar många positiva spiraler när det gäller kvinnors situ-

ation på arbetsmarknaden, mäns ansvar för barnen och barnens trygghet. Det har också visat sig att familjen blir både starkare och stabilare när det är ett jämställt förhållande.

Jämställdhet kan aldrig kommenderas fram. Mycket av arbetet handlar om attityder, och de förändras inte över en natt. Vi måste som politiker identifiera problemen och skapa strukturer och incitament för att skynda på jämställdhetsarbetet.

Häromdagen var ännu en människa ute i rymden. Om viljan verkligen finns att skapa jämställdhet borde det inte vara svårare än att ta en tur till månen.

Anf. 293 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Det är sent på kvällen. Det finns ingen minister, inga åhörare, inga journalister. Jag är trött och hungrig. Det finns bara några utskottsledamöter, men det handlar ju om barn, som Marita sade. Men det finns en talman, gudskelov.

Herr talman! Jag tänkte ett tag stryka mig från talarlistan, men jag kände att jag måste bita ihop och ta debatten, för ingen får tro att psykiatridebatten är över helt och hållet. Jag varnade för det när den rasade som värst förra veckan. Jag vädjade: Låt inte detta bli ett tomtébloss, snabbt uppfammande och sedan slocknat i morgon!

Allt är inte frid och fröjd bara för att regeringen har tillsatt en psykiatrisamordnare. Han – råkade jag säga innan han blev tillsatt – måste ta till sig vad barnpsykiatriutredningen, *Det gäller livet*, kom fram till i februari 1998. Det kan bli en hon också, rättade socialministern mig. Det blev en han.

I tisdags var jag på besök på Österåkeranstalten. Där var de glada över öronmärkta miljoner som kommit från regeringen för narkotikabekämpning. Pengar till psykiatrisamordnaren måste ha kommit någonstans ifrån ganska plötsligt.

Jag vet att jag är en liten del av regeringsunderlaget, Ulrik. Jag är en ganska liten del, men det hindrar mig inte från att kämpa. Det borde ha gått att öronmärka pengar till BUP också för länge sedan. Vuxna har drabbats av våldsdåd – då händer det saker. Nu måste vi se till att psykiatrisamordnaren även ägnar sig åt barn och ungdom, främst åt barn och ungdom.

Varför ska det här vara så svårt att man måste tjata om det? Är det inte lika viktigt med barn som vuxna? Det är fullständigt barockt att det ska vara långa köer till barnpsykiatri. Det här måste vi klara av, och för att inte eländet ska fortsätta måste vi nu också börja fixa basstödet – tillräckligt med vuxna på dagis, behöriga lärare, speciallärare, skolsköterskor, skolläkare, skolkuratorer, skol- och förskolepsykologer. När det basstödet är uppbyggt behövs inte barn- och ungdomspsykiatri i lika stor utsträckning.

Alla som läser det vi har sagt här i kväll i protokollet i morgon är vuxna. Om det är några som ser på TV 24 eller på TV här i husen så är det vuxna, och här i salen sitter några få vuxna. Alla dessa vuxna har en gång i världen varit barn. Det är jag alldeles säker på. Någon har förmodligen varit med om att någon gång känna sig i underläge eller att känna att det är de vuxna som styr och tar för sig.

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Barn- och
familjepolitik
samt psykiatrirådgör*

När jag som vuxen har fört ungas talan har jag ibland råkat ut för vuxna som avundsjukt har frågat: Varför ska de där unga ha det bättre än vad vi har haft? Vuxna blir så lätt provocerade av barn och unga. De blir till och med provocerade av en ung person som skär sig i armarna eller svälter sig.

Psykiatrisamordnaren är ingen minister, så vi kan inte ställa frågor eller interpellationer till honom, men jag kan skriva brev, och jag hoppas också att få träffa honom.

Jag säger nu igen: Låt inte krafttagen vad gäller psykiatrin handla endast om vuxna! Börja med unga och barn!

Det har varit en väldigt bra serie i Svenska Dagbladet som har handlat om unga med självskadebeteende. Jag citerade här förra veckan Maria som skar sig i armarna bland annat.

Nu vill jag läsa upp några andra ord från Maria: Jag hade svårt att sova på nätterna på grund av ångest. Det gjorde att jag knappast orkade gå till skolan. Så trött var jag. Men när jag började skära mig märkte jag att det gav en energikick som gjorde att jag orkade stanna kvar på lektionerna.

Det var en fruktansvärd medicin hon ordinerade sig själv, och ingen såg det.

Anf. 294 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Tack, Kerstin-Maria för att du inte har strukit dig från talarlistan till skillnad från andra från majoritetssidan. Tack också för din plädering för BUP och barnen.

I mitt anförande här i kväll frågade jag om den ideologiska betongmuren skulle kunna brytas upp angående föräldrarna och deras möjligheter att göra det bästa möjliga och klokaste för sina barn, till exempel välja barnomsorg. Nu är det så lyckligt att Kristdemokraterna och Miljöpartiet tillsammans har skrivit en motion som skulle öppna för fler möjligheter i kommunerna att göra barnomsorg på lite olika sätt. Hur bedömer du det, Kerstin-Maria? Skulle några möjligheter kunna skapas under det här riksdagsåret för fler barnomsorgsmodeller i kommunerna?

Anf. 295 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Det var min förhoppning. Det var därför jag var med och skrev på den här motionen. Det var inte bara Kristdemokraterna och vi. Det var fler. Det hoppas jag och tror på. Vi diskuterar den frågan mycket i vårt parti också.

Anf. 296 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Motionärernas undertecknare är Inger Davidson, Åsa Domeij, Gunilla Tjernberg och Mikaela Valtersson, det vill säga två miljöpartister och två kristdemokrater.

Motionskravet var att regeringen lägger fram förslag om lag angående försöksverksamhet som ger några kommuner rätt att fördela de kommunala medlen till barnomsorgen på ett sådant sätt att det kommer alla småbarnsföräldrar till del oavsett omsorgsform och därmed leder till ökad valfrihet. Hur är din bedömning? Skulle vi det här riksdagsåret kunna vinna en majoritet i riksdagen för ett litet avvikande från det monopol på åtgärder för barnfamiljerna som Socialdemokraterna har satt?

Anf. 297 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Herr talman! Då minns jag fel där. Vi skrev många motioner tillsammans i den tvärpolitiska barngruppen. Här får vi väl kämpa tillsammans eftersom vi tycker så här, både du och jag och våra kamrater. Jag tror att utsikterna är ganska goda.

Anf. 298 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! Familjen är avgörande för ett fungerande samhälle. I dag kommer det ständigt nya rapporter från ungdomsmottagningar, skolor och sociala myndigheter om att antalet rotlösa barn och ungdomar ökar. Många av dem har gått miste om en trygg uppväxt. Många familjer spricker. Frågan är: Vad kan samhället göra?

I Sverige finns en tendens att bara se till individen. Det är få som ser familjen som en enhet som behöver stärkas. Ett exempel på en regering som tänker annorlunda är den engelska Labourregeringen. Tony Blair har formulerat ett program som handlar om stöd till dagens utsatta familj. Låt mig få läsa ur detta program:

Vi vill stärka den äktenskapliga institutionen och hjälpa till så att fler äktenskap lyckas. Äktenskapet är den säkraste grunden för barns uppväxt och den samlevnadsform som majoriteten av befolkningen väljer. Familjen behöver stöd både praktiskt och ekonomiskt när det gäller utbildning, hälsa, social service och lag och ordning.

Labourregeringen har insett att nästan allt regeringen gör har en inverkan på familjer. Den kan hjälpa familjer, eller den kan försumma dem och till och med skada dem. Därför måste alla beslut som den engelska regeringen numera tar konsekvensbeskrivas utifrån hur familjerna drabbas.

Samhällets positiva stödjande roll, mer angelägen än någonsin, är den nya engelska linjen. Konkret betyder det att alla familjer ska ha tillgång till familjerådgivning, att barnfattigdomen bekämpas, att äktenskapet stärks och att allvarliga familjeproblem som våld och tonårsgraviditeter ska hanteras på ett stödjande sätt.

Vi skulle behöva ett motsvarande tankesätt i Sverige. Kan Tony Blairs partivänner här i Sverige ställa upp på detta program?

Herr talman! Nu vill jag gå över till en konkret fråga som verkligen skulle stärka familjerna i vårt land. Det är frågan om valfrihet för småbarnsföräldrar inom barnomsorgen. Som det är i dag subventioneras varje heltidsdagsplats med över 100 000 kr per år och barn. Men den som väljer att vara hemma får 0 kr. Snacka om klyfta och orättvisa!

Under de senaste åren har på initiativ av enskilda föräldrar framgångsrika namninsamlingar genomförts i ett flertal kommuner. Kravet har handlat om att få till stånd en folkomröstning i kommunen om att införa ett ekonomiskt alternativ för de föräldrar som själva vill sköta sin barnomsorg under småbarnsåren.

I tre kommuner, Uppvidinge, Karlstad och Örkelljunga, har folkomröstningar redan ägt rum. I Uppvidinge röstade 78 % av invånarna ja, i Karlstad 75 % och Örkelljunga 61,3 %. I min hemkommun Uppsala pågår också en namninsamling. De senaste tre veckorna har över – hör och häpna – 6 000 namn samlats in. I dag har man underskrifter från över 8 000 röstberättigade uppsalabor som vill att Uppsala kommun ska folkomrösta om kommunen ska ge ekonomiskt stöd till dem som själva vill

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Barn- och
familjepolitik
samt psykiatrifrågor*

sköta sin barnomsorg. Som det nu ser ut kommer det att kunna bli en folkomröstning i Uppsala, kanske i samband med nästa års EU-val.

Det finns ett oerhört engagemang bland människor i den här frågan. En undersökning som Aftonbladet gjorde för tre år sedan visade att 79 % av landets kvinnor skulle vilja vara hemma de första fyra åren om de fick ekonomisk möjlighet. Denna möjlighet är dock mycket begränsad i det socialdemokratiskt styrda Sverige. Därför behöver vi en ny regering som lyssnar på människor i de här frågorna.

Anf. 299 JAN EMANUEL JOHANSSON (s):

Herr talman! Under de senaste veckorna har riksdagen vid flera tillfällen debatterat psykiatrin. Det är inte svårt att förstå det plötsliga engagemanget i frågan. Ett antal tragiska händelser gav stora rubriker i medierna.

Oron steg hos människor över vad som händer i vårt samhälle. Röster talade ifrågasättande om kvaliteten i den psykiatriska vården. Många människor såg en direkt koppling mellan de tragiska våldsdåden och brister i psykiatrin.

Vi har all anledning att fortsätta att granska och diskutera psykiatrin. Vi måste självklart förstå att människor känner oro för att nära och kära som behöver vård inte får den behandling som behövs. Vi förstår den oro som finns bland människor.

Man ska kunna lita på att människor som är sjuka får den vård som krävs. Om man behöver stöd och hjälp inom till exempel öppenpsykiatrin ska det stödet finnas. Om man behöver en slutenvårdsplats måste den slutenvårdsplatsen finnas. Men framför allt har vi anledning att göra verklighet av de goda ambitioner och högt ställda mål som den här riksdagen har antagit.

Visst har psykiatrin sina brister som vi måste lösa. Vi måste se till att de beslut som riksdagen redan har fattat också genomförs i verkligheten. Det som behövs nu är inte fler långa utredningar. Det som krävs i stället är att vi går vidare och utvecklar intentionerna i psykiatrireformen. Därför har regeringen nu tillsatt Anders Milton som samordnare för psykiatrin. Direktiv tas nu fram för det arbete som han ska utföra.

Därför har vi också skjutit till pengar till bland annat psykiatrin. Men en psykiatrivård handlar inte bara om pengar. Vi måste nu framför allt ta itu med bristerna i samordningen mellan kommuner och landsting och mellan psykiatrin och exempelvis missbrukarvården.

Men jag vill också att vi tar ett steg framåt. Det är hög tid att börja se på de psykiskt funktionshindrade med samma ögon som på friska. De har samma rätt till ett gott liv som vi. De har samma behov av en bostad och av ett arbete efter sin förmåga som vi friska. De har också längtan efter vänner, efter att resa och efter att ha en fritid.

Det som eventuellt skiljer deras behov från våra är behandlingen och kanske också medicineringen.

Här kan jag, precis som de psykiskt funktionshindrades föreningar, känna en oro över debattens följder. Hur kommer den hotfulla tonen i medierna att påverka människors syn på psykiskt funktionshindrade? Vad händer med det allmänna rättsmedvetandet? Hur påverkar debatten viljan hos de sjuka att söka vård i tid?

Vi har alla ett stort ansvar för att debatten inte får skadliga effekter i form av en ökad misstro som drabbar alla psykiskt funktionshindrade. Vi borde alla hjälpas åt att plocka fram lite av den positiva människosyn som låg till grund för psykiatrireformen. Det skulle ge oss instrument för att förbättra livsvillkoren för personer med psykiska funktionshinder.

Genom reformen skulle det kommunala ansvaret bli tydligare, inte minst när det gäller ansvaret för boende och sysselsättning. Ingen av oss tycker att de gamla mentalsjukhusen ska tas tillbaka. Ingen av oss tycker att samhället tog ett tillräckligt ansvar när patienterna skulle flyttas ut. Just därför kom psykiatrireformen: för att öka tryggheten för de psykiskt funktionshindrade.

En studie som gjorts av Institutionen för socialt arbete vid Umeå universitet kunde i början av året presenteras. I den studien drogs slutsatsen att psykiatrireformen inte alls hade misslyckats, men man pekade på brister i kommunernas genomförande av sitt lagstadgade ansvar för insatserna. Man pekade mycket på det positiva som hade gjorts av landets eldsjälar, på att de ideella insatser som gjorts av vardagshjältar som till exempel Stadsmissionen kanske till och med vägde tyngre än vad många av de politiska beslut som tagits gjorde. Man drog också slutsatsen att en stor del av de framsteg som ändå gjorts kunde knytas direkt till de särskilda stimulanspengar som staten skickade med i samband med reformen.

Under åren har psykiatrireformen löpande utvärderats av Socialstyrelsen. Vi har satt fingret på områden där det brister och pekat på det som behöver bli bättre. Så sent som före sommaruppehållet skaffade vi oss starkare verktyg för bättre samverkan i form av en särskild lag som ökar kraven på kommuner och landsting.

Herr talman! Jag tycker att vi socialdemokrater i socialutskottet har tagit ett bra initiativ när vi nu försöker peka på goda exempel när det gäller den fungerande psykiatrin. Det behövs. Även om bristerna är många och behoven oändliga behövs just de goda förebilderna som andra kan inspireras av.

Ett gott exempel är det som lyfts fram i Botkyrka kommun söder om Stockholm. Där satsar man på den uppsökande verksamheten, på de här teamen som är ute och ser till att de klienter som kanske har släppts ut från öppenvården tar sin medicin. Man satsar på dem som är utsatta och som verkligen behöver hjälp.

Denna del av Botkyrkas psykiatri är lyckosam, och det beror på att samordningen fungerar i det praktiska arbetet. Just så borde psykiatrin få en chans att utvecklas i hela landet. Jag är övertygad om att det finns många sådana positiva exempel runtom i landet.

Herr talman! Det finns lägen då tvångsmedel är oundvikliga. De behövs ibland för att skydda både omgivningen och den sjuke. Men i de allra flesta fall handlar det om helt andra saker – om trygghet och stöd, om vård och behandling, om att få en plats hos oss alla i samhällsgemenskapen. Detta ska inte förnekas någon, inte heller den som har drabbats av en psykisk sjukdom.

Anf. 300 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Jan Emanuel, det är bra att du tar upp de här frågorna. Det är bra att ni säger att ni nu ska börja göra en massa bra saker eller

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Barn- och
familjepolitik
samt psykiatrifrågor*

kanske alldeles nyss har börjat. Men varför ska ni börja med allt detta nu? Detta har vi vetat länge.

Jag berättade tidigare om köerna till barnpsyk, om barn som har väntat i två år. Det har de gjort under väldigt lång tid. Det är ingenting som har hänt just nu, utan så har det varit under väldigt lång tid. Då undrar jag varför inget har gjorts tidigare.

Ibland låter det nästan som om ni var i opposition, tycker jag. Ni sitter ju i regeringsställning. Ni har makten. Varför har inget gjorts?

Anf. 301 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Hur länge har vi vetat? lyder frågan.

Det finns väldigt många saker som man skulle kunna göra något åt i efterhand om man bara visste hur verkligheten skulle te sig lite framåt i tiden. Hade vi redan för tio år sedan kunnat förutse vad som skulle hända just nu kanske vi hade agerat annorlunda.

Jag tror dock att det är väldigt viktigt att vi ödmjucar oss i den här frågan och ser att alla här har ett ansvar, socialdemokratin inkluderad. Men efter hur saker och ting har utvecklats måste vi också se till att möta upp och göra de satsningar som faktiskt krävs.

Du sade att det ibland låter som om jag talar i opposition, och det gläder mig verkligen. Är det någonting som står som en symbol för socialdemokratin, och det är jag oerhört stolt över, så är det just att vi alltid vill vara ett slags opposition mot de orättvisor som dyker upp, oavsett var i samhället de dyker upp och oavsett vem som har majoriteten.

Nu ser vi och analyserar vilka fel och brister som finns, och så ska vi agera gentemot dem.

Anf. 302 MARITA ARONSON (fp) replik:

Herr talman! Du säger: om vi hade vetat detta för tio år sedan. Jag har jobbat i barnpsykiatrin under många år, och jag vet att det har varit brister i säkert 10–15 år. Det är ingenting som har hänt just nu eller för ett eller två år sedan, utan så har det varit under lång tid. Det här borde ni ha vetat.

Dessutom är ni faktiskt i regeringsställning men låter som opposition. Ni säger att ni ska göra saker. Det är väldigt mycket ord men väldigt lite handling.

Anf. 303 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Först och främst önskar jag att detta kan vara en fråga som väger något tyngre än att vi ska göra den till bara ett politiskt slagträ, vässa våra svärd, hugga in på varandra och säga att det här har vi lyckats med och det här har ni lyckats med. Någonstans hoppas jag att vi kan mötas och kanske kämpa tillsammans så gott det går.

Såvitt jag vet – vi har ju inte känt varandra så väldigt länge – sträcker sig väl ditt politiska engagemang något längre tillbaka än en tioårsperiod. Jag tror alltså, återigen, att det är bra om vi ödmjucar oss i den här frågan och ser att alla kanske har haft sin del i skulden, om man nu ska försöka göra det till en skuldfråga.

Anf. 304 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Plötsligt engagemang pratar du om, Jan Emanuel. I mediedebatten kan det se ut som ett plötsligt engagemang utifrån några fruktansvärda händelser den sista månaden. Men detta handlar ju om en sammansatt problematik. Psykiatridelen handlar inte enbart om den reform som då gjordes; den handlar om en stor hemlöshet kombinerad med ett missbruk. Tittar vi på antalet hemlösa ser vi att detta inte har förändrats de sista åren, utan det handlar om samma siffror under en tioårsperiod.

För två år sedan kom Widar Andersson med en utredning angående just hemlösa. Min fråga till dig är: Vad har hänt utifrån det resultat som Widar visade i den utredningen?

Anf. 305 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det var inte alls meningen att jag skulle uppfattas som om min utgångspunkt var att detta var en plötslig fråga som kom upp. Det jag hänvisade till var självklart mediernas inriktning och hur de har visat upp den här frågan.

Du tar upp hemlöshet och, tolkar jag det som, dubbeldiagnoser. Det är självklart ett problem som inte dök upp i går eller i dag. Det är också någonting vi har kämpat med väldigt länge. Vi är faktiskt världsledande i bekämpningen av hemlösheten och i stödet till de individer som lider av dubbeldiagnoser.

Du tog upp vad som hade hänt efter Widar Anderssons utredning och de satsningar som kom därefter. Det har faktiskt blivit en hel del satsningar just på de hemlösa. Men återigen: Inte förrän den sista personen som sitter och tigger på våra gator och inte har något arbete är borta är vi nöjda.

Jag måste säga att jag i det stora hela är ganska stolt över vad vi har lyckats med, men vi är som sagt inte nöjda förrän den sista hemlösa har någonstans att bo.

Anf. 306 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Nu är det ju så att antalet är ungefär detsamma. Ska man se till dem som finns bland de hemlösa i dag är det ju snarare en sämre situation än vad det var för några år sedan.

Utifrån den här utredningen borde man ha haft en möjlighet att redan nu agera, framför allt att ta fram en nationell handlingsplan för hur man ska åtgärda just detta som du pratar om, alltså att varenda en som finns där ute ska vi kunna erbjuda en bostad.

Jag tänkte just på det när jag såg vad som hände kvällen efter att Anna Lindh dog och polisen var runt på alla olika ställen. Det var soptippar, trappuppgångar och så vidare. Jag tänkte: Vad bra, nu är de kartlagda! Polisen vet precis var de har varenda en. Låt oss sätta in resurserna och ta hand om dem. Det här är ju faktiskt grundlagsskyddat. Något måste göras med krafttag. Vi kan inte bara stå och säga att ja, vi måste göra något. Sätt fart!

Anf. 307 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jo, de här samordningsresurserna har ju efterfrågats länge, och dem har vi också jobbat med ganska länge. Jag tog upp ett

Prot. 2003/04:14
16 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Barn- och
familjepolitik
samt psykiatrifrågor*

exempel med det här uppsökande arbetet. Där jobbar man ju på olika plan, och där har vi stor hjälp av de ideella organisationerna, alla dessa vardagshjältar som ägnar hela sina liv åt att hjälpa utsatta människor.

Men återigen: Mer satsningar krävs kanske i viss mån, men framför allt kan man inte rädda allting med mer pengar. En dålig idé blir inte bättre för att den får mer pengar. Däremot kan samordningen se till att det inte blir något slags revirpinkande i strävan efter att hjälpa de utsatta utan att man försöker samarbeta så gott det går mellan olika kommunala satsningar och de satsningar som görs från ideellt håll.

Anf. 308 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Ett tack till dig, Jan Emanuel, för att du är här! Det är ju bättre med en enda än med ingen från det stora regeringspartiet. Jag tycker att du har talat väl om psykiatrin. Dock lägger jag märke till att du inte har nämnt barn- och ungdomspsykiatrin någonting. Anser du att den här samordnaren som nu har tillsatts för psykvårdens översyn även ska syna barn- och ungdomspsykiatrin i något avseende?

Direktiv för hans arbete är, berättar du, under utarbetande. Kommer det att bli några direktiv som också ser till barn- och ungdomspsykiatrins behov?

Anf. 309 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Som jag påtalade tidigare är inte direktiven när det gäller vad han ska jobba med fullt klarlagda än. Det håller vi fortfarande på att utreda.

Att han ska samordna framgår ju nästan av ordet. Jag tror att det kommer att förekomma en hel del samordning även när det gäller ungdomspsykiatrin.

Anf. 310 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Då får vi tro att det blir lite om barn- och ungdomspsykiatrin också. Annars får vi påminna om det i ett senare skede.

Sedan har du ju rätt om detta med refererandet av utvärderingarna av hur kommuner och landsting har klarat uppgifterna kring psykiatrin, att de har sviktat i sina åtaganden, sina uppdrag. Vilken slutsats drar du då av detta sviktande? Ska det bara vara kommando och vite i hot till kommunerna? Eller kommer ni också att bjuda upp till att på något sätt positivt förändra förutsättningarna för kommuner och landsting att klara av sina uppgifter?

Skulle du kunna tänka dig att ställa upp på en prioriteringsutredning, som vi tidigare i kväll har talat om, gällande allt som kommunerna ska åta sig på socialtjänstens område?

Anf. 311 JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Återigen vill jag påtala att jag personligen är ganska trött på utredningar nu. Jag vill att vi ska agera, och jag tror att den här samordningsinsatsen är ett första bra och starkt steg i rätt riktning. Vi vet nu var problemen finns. Nu gäller det att åtgärda dem.

Det man kan lyfta fram, och det som är akut, är ju också att det behövs fler slutenvårdsplatser och mer insatser överlag kanske. Men som sagt: Inte fler utredningar utan aktion!
(forts. prot. 15)

Prot. 2003/04:14
16 oktober

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2003/04:12 Sveriges antagande av rambeslut om åtgärder för att bekämpa sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi

2003/04:Ju1 av Beatrice Ask m.fl. (m)

med anledning av skr. 2003/04:8 Regeringens redogörelse för regel- förenklingsarbetet med särskild inriktning på små företag

2003/04:N4 av Mikael Odenberg m.fl. (m, fp, kd, c)

6 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 16 oktober

2003/04:31 av *Sven Gunnar Persson* (kd) till miljöminister Lena Som- mestad

Den avbrutna skogsmarkskalkningen

2003/04:32 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Bostadsbristen i Stockholmsregionen

2003/04:33 av *Axel Darvik* (fp) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Subventioner till studentboende

2003/04:34 av *Catharina Elmsäter-Svärd* (m) till statsrådet Ulrica Mes- sing

Infrastrukturen och tillväxten i Stockholm

2003/04:35 av *Roger Tiefensee* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens medverkan vid transporter av psykiskt sjuka

2003/04:36 av *Gunilla Carlsson i Tyresö* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Tillväxtproblemen i Stockholmsregionen

2003/04:37 av *Beatrice Ask* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Skatteutjämnings effekter på Stockholmsregionen

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb- protokoll tisdagen den 21 oktober.

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 16 oktober

2003/04:84 av *Inger René* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Övergripping mot romska kvinnor i Slovakien

2003/04:85 av *Henrik von Sydow* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Demokratiska värderingar och extrema djurrättsaktivister

2003/04:86 av *Marie Wahlgren* (fp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Satsningar på *functional food*

2003/04:87 av *Anita Brodén* (fp) till jordbruksminister Ann-Christin
Nykvist

Utvecklingen av mervärdesmat

2003/04:88 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till miljöminister Lena Som-
mestad

Svenskt klimatmål och utsläppshandel

2003/04:89 av *Sven Gunnar Persson* (kd) till miljöminister Lena Som-
mestad

Paraquat i Sverige

2003/04:90 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Utvärdering av företagens kreditmöjligheter

2003/04:91 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström

Utlämnande av personbilder

2003/04:92 av *Magdalena Andersson* (m) till justitieminister Thomas
Bodström

Pedofilbrottslighet

2003/04:93 av *Niclas Lindberg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Möjlighet att få svenska föräldrar genom adoption

2003/04:94 av *Carl-Axel Johansson* (m) till socialminister Lars Engqvist
Etableringsfrihet för familjeläkare

2003/04:95 av *Magdalena Andersson* (m) till socialminister Lars Eng-
qvist

Pedofilbrottslingar

2003/04:96 av *Luciano Astudillo* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Blockerad fredsprocess

2003/04:97 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Carin Jämtin
FN:s millenniedeklaration och millenniemålen

2003/04:98 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Ökad arbetslöshet bland akademiker

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 oktober.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 15 oktober

2003/04:65 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Åldersgränser för läkare

den 16 oktober

2003/04:49 av *Annelie Enochson* (kd) till statsminister Göran Persson
Turkiets efterlevnad av Europakonventionen och Köpenhamnskriterierna
2003/04:50 av *Gustav Fridolin* (mp) till tf. utrikesminister Jan O Karlsson

Aceh och Västpapua

2003/04:57 av *Mats Einarsson* (v) till statsrådet Gunnar Lund
EU och Euratom

2003/04:59 av *Ulla Hoffmann* (v) till tf. utrikesminister Jan O Karlsson
Risk för avrättning av Afsaneh Nouroozi

2003/04:62 av *Mikael Damberg* (s) till tf. utrikesminister Jan O Karlsson
Turkiets beslut att skicka trupp till Irak

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 oktober.

9 § Kammaren åtskildes kl. 20.34.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 4 § anf. 65 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 128 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med anf. 191 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 266 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om val.....	1
2 § Ledighet.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 13)	2
<i>Näringsliv.....</i>	<i>2</i>
Anf. 1 MIKAEL ODENBERG (m).....	2
Anf. 2 LENNART BEIJER (v) replik	3
Anf. 3 MIKAEL ODENBERG (m) replik	4
Anf. 4 LENNART BEIJER (v) replik	4
Anf. 5 MIKAEL ODENBERG (m) replik	4
Anf. 6 EVA FLYBORG (fp).....	5
Anf. 7 LENNART BEIJER (v) replik	7
Anf. 8 EVA FLYBORG (fp) replik.....	7
Anf. 9 LENNART BEIJER (v) replik	7
Anf. 10 EVA FLYBORG (fp) replik.....	7
Anf. 11 MARIA LARSSON (kd).....	8
Anf. 12 LENNART BEIJER (v)	9
Anf. 13 MARIA LARSSON (kd) replik	11
Anf. 14 LENNART BEIJER (v) replik	11
Anf. 15 MARIA LARSSON (kd) replik	11
Anf. 16 LENNART BEIJER (v) replik	12
Anf. 17 EVA FLYBORG (fp) replik.....	12
Anf. 18 LENNART BEIJER (v) replik	12
Anf. 19 EVA FLYBORG (fp) replik.....	13
Anf. 20 LENNART BEIJER (v) replik	13
Anf. 21 VIVIANN GERDIN (c)	13
Anf. 22 MARIA LARSSON (kd) replik	15
Anf. 23 VIVIANN GERDIN (c) replik	15
Anf. 24 MARIA LARSSON (kd) replik	15
Anf. 25 VIVIANN GERDIN (c) replik	15
Anf. 26 LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	16
Anf. 27 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	17
Anf. 28 EVA FLYBORG (fp) replik.....	19
Anf. 29 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	19
Anf. 30 EVA FLYBORG (fp) replik.....	20
Anf. 31 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	20
Anf. 32 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	20
Anf. 33 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	20
Anf. 34 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	21
Anf. 35 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	21
Anf. 36 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	21
Anf. 37 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	22
Anf. 38 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	22
Anf. 39 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	22
Anf. 40 MARIA LARSSON (kd) replik	22
Anf. 41 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik	23

Anf. 42	MARIA LARSSON (kd) replik.....	23
Anf. 43	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	23
Anf. 44	MIKAEL ODENBERG (m) replik.....	24
Anf. 45	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	24
Anf. 46	MIKAEL ODENBERG (m) replik.....	24
Anf. 47	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	25
Anf. 48	VIVIANN GERDIN (c) replik	25
Anf. 49	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	26
Anf. 50	VIVIANN GERDIN (c) replik	26
Anf. 51	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	26
Anf. 52	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	27
Anf. 53	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	27
Anf. 54	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	27
Anf. 55	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	28
Anf. 56	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	28
Anf. 57	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	28
Anf. 58	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	29
Anf. 59	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	29
Anf. 60	LENNART BEIJER (v) replik	29
Anf. 61	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	30
Anf. 62	LENNART BEIJER (v) replik	30
Anf. 63	Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s) replik.....	30
Anf. 64	YVONNE ANDERSSON (kd).....	31
<i>Arbetsmarknad och jämställdhet</i>		32
Anf. 65	TINA ACKETOFT (fp).....	32
Anf. 66	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	34
Anf. 67	TINA ACKETOFT (fp) replik	35
Anf. 68	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	35
Anf. 69	TINA ACKETOFT (fp) replik	35
Anf. 70	STEFAN ATTEFALL (kd)	35
Anf. 71	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	37
Anf. 72	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	39
Anf. 73	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	39
Anf. 74	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	39
Anf. 75	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	40
Anf. 76	TINA ACKETOFT (fp) replik	40
Anf. 77	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	40
Anf. 78	TINA ACKETOFT (fp) replik	41
Anf. 79	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	41
Anf. 80	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	41
Anf. 81	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	41
Anf. 82	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	42
Anf. 83	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	42
Anf. 84	MARGARETA ANDERSSON (c)	42
Anf. 85	ULF HOLM (mp).....	44
Anf. 86	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	45
Anf. 87	ULF HOLM (mp) replik.....	46
Anf. 88	STEFAN ATTEFALL (kd) replik.....	46
Anf. 89	ULF HOLM (mp) replik.....	46

Anf. 90	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	47
Anf. 91	ULF HOLM (mp) replik	47
Anf. 92	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	47
Anf. 93	ULF HOLM (mp) replik	47
Anf. 94	INGER NORDLANDER (s).....	48
Anf. 95	TINA ACKETOFT (fp) replik	49
Anf. 96	INGER NORDLANDER (s) replik.....	49
Anf. 97	TINA ACKETOFT (fp) replik	49
Anf. 98	INGER NORDLANDER (s) replik.....	50
Anf. 99	CHRISTER WINBÄCK (fp)	50
Anf. 100	ANNELIE ENOCHSON (kd)	52
Anf. 101	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	53
Anf. 102	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	53
Anf. 103	CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik.....	54
Anf. 104	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	54
Anf. 105	MARIA HASSAN (s)	54
Anf. 106	GUDRUN SCHYMAN (v)	55
Anf. 107	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	57
Anf. 108	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	57
Anf. 109	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik.....	57
Anf. 110	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	57
Anf. 111	TINA ACKETOFT (fp) replik	58
Anf. 112	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	58
Anf. 113	TINA ACKETOFT (fp) replik	58
Anf. 114	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	58
Anf. 115	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	59
Anf. 116	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	59
Anf. 117	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik.....	59
Anf. 118	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	59
Anf. 119	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	60
Anf. 120	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	60
Anf. 121	MARGARETA ANDERSSON (c) replik.....	60
Anf. 122	GUDRUN SCHYMAN (v) replik.....	60
	<i>Integration och demokrati</i>	<i>61</i>
Anf. 123	STEN TOLGFORS (m)	61
Anf. 124	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	63
Anf. 125	STEN TOLGFORS (m) replik	63
Anf. 126	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	63
Anf. 127	STEN TOLGFORS (m) replik	64
Anf. 128	ERIK ULLENHAG (fp).....	64
Anf. 129	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	66
Anf. 130	ERIK ULLENHAG (fp) replik	66
Anf. 131	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	66
Anf. 132	ERIK ULLENHAG (fp) replik	67
Anf. 133	ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	67
Anf. 134	ERIK ULLENHAG (fp) replik	67
Anf. 135	ROSSANA DINAMARCA (v) replik.....	68
Anf. 136	ERIK ULLENHAG (fp).....	68
Anf. 137	SVEN BRUS (kd)	68

Anf. 138	ROSSANA DINAMARCA (v)	70
Anf. 139	ERIK ULLENHAG (fp) replik	71
Anf. 140	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	71
Anf. 141	ERIK ULLENHAG (fp) replik	72
Anf. 142	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	72
Anf. 143	SVEN BRUS (kd) replik	72
Anf. 144	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	73
Anf. 145	SVEN BRUS (kd) replik	73
Anf. 146	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	73
Anf. 147	STEN TOLGFORS (m) replik	73
Anf. 148	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	74
Anf. 149	STEN TOLGFORS (m) replik	74
Anf. 150	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	74
Anf. 151	BIRGITTA CARLSSON (c)	74
Anf. 152	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	76
Anf. 153	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	76
Anf. 154	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	77
Anf. 155	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	77
Anf. 156	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	77
Anf. 157	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	79
Anf. 158	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	80
Anf. 159	BIRGITTA CARLSSON (c) replik	80
Anf. 160	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	80
Anf. 161	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	81
Anf. 162	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	81
Anf. 163	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	81
Anf. 164	GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	81
Anf. 165	ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp)	82
Anf. 166	TUVE SKÅNBERG (kd)	83
Anf. 167	KERSTIN LUNDGREN (c)	85
<i>Bostadspolitik och kommuner</i>		86
Anf. 168	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	86
Anf. 169	RIGMOR STENMARK (c) replik	88
Anf. 170	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	88
Anf. 171	RIGMOR STENMARK (c) replik	88
Anf. 172	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	88
Anf. 173	OWE HELLBERG (v) replik	89
Anf. 174	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	89
Anf. 175	OWE HELLBERG (v) replik	89
Anf. 176	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	89
Anf. 177	NINA LUNDSTRÖM (fp)	90
Anf. 178	RIGMOR STENMARK (c) replik	91
Anf. 179	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	91
Anf. 180	RIGMOR STENMARK (c) replik	92
Anf. 181	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	92

Anf. 182	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	92
Anf. 183	RIGMOR STENMARK (c) replik	94
Anf. 184	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	94
Anf. 185	RIGMOR STENMARK (c) replik	94
Anf. 186	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	95
Anf. 187	OWE HELLBERG (v)	95
Anf. 188	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	97
Anf. 189	OWE HELLBERG (v) replik	97
Anf. 190	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	97
Anf. 191	OWE HELLBERG (v) replik	98
Anf. 192	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	98
Anf. 193	OWE HELLBERG (v) replik	98
Anf. 194	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	98
Anf. 195	OWE HELLBERG (v) replik	99
Anf. 196	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	99
Anf. 197	OWE HELLBERG (v) replik	99
Anf. 198	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	99
Anf. 199	OWE HELLBERG (v) replik	100
Anf. 200	RIGMOR STENMARK (c) replik	100
Anf. 201	OWE HELLBERG (v) replik	100
Anf. 202	RIGMOR STENMARK (c) replik	100
Anf. 203	OWE HELLBERG (v) replik	101
Anf. 204	LARS TYSKLIND (fp) replik	101
Anf. 205	OWE HELLBERG (v) replik	101
Anf. 206	LARS TYSKLIND (fp) replik	101
Anf. 207	OWE HELLBERG (v) replik	102
Anf. 208	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	102
Anf. 209	LENNART HEDQUIST (m) replik	104
Anf. 210	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	105
Anf. 211	LENNART HEDQUIST (m) replik	105
Anf. 212	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	105
Anf. 213	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	105
Anf. 214	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	106
Anf. 215	GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	106
Anf. 216	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	106
Anf. 217	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	107
Anf. 218	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	107
Anf. 219	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik	107
Anf. 220	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	108
Anf. 221	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	108
Anf. 222	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	108
Anf. 223	NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	109
Anf. 224	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	109
Anf. 225	OWE HELLBERG (v) replik	109
Anf. 226	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	110

Anf. 227	OWE HELLBERG (v) replik	110
Anf. 228	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	110
Anf. 229	RIGMOR STENMARK (c) replik	110
Anf. 230	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	111
Anf. 231	RIGMOR STENMARK (c) replik	111
Anf. 232	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	111
Anf. 233	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	112
Anf. 234	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	112
Anf. 235	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	112
Anf. 236	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	113
Anf. 237	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik.....	113
Anf. 238	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	113
Anf. 239	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik.....	113
Anf. 240	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	114
Anf. 241	LENNART HEDQUIST (m).....	114
Anf. 242	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	115
Anf. 243	LENNART HEDQUIST (m) replik	115
Anf. 244	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	116
Anf. 245	LENNART HEDQUIST (m) replik	116
Anf. 246	LARS TYSKLIND (fp).....	116
Anf. 247	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	118
Anf. 248	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	118
Anf. 249	CATHARINA BRÅKENHIELM (s)	118
Anf. 250	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	120
Anf. 251	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	120
Anf. 252	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	121
Anf. 253	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	121
Anf. 254	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik.....	121
Anf. 255	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	121
Anf. 256	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik.....	122
Anf. 257	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	122
Anf. 258	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	122
Anf. 259	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	122
Anf. 260	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	123
Anf. 261	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	123
<i>Hälso- och sjukvård, sociala frågor och ohälsa</i>		<i>123</i>
Anf. 262	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	123
Anf. 263	SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	124
Anf. 264	CHATRINE PÅLSSON (kd)	126
Anf. 265	KENNETH JOHANSSON (c)	127
Anf. 266	CARL-AXEL JOHANSSON (m)	129
Anf. 267	GABRIEL ROMANUS (fp).....	130
Anf. 268	JÖRGEN JOHANSSON (c).....	131
Anf. 269	CONNY ÖHMAN (s)	133
Anf. 270	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	135
Anf. 271	CONNY ÖHMAN (s) replik	135

Anf. 272	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	135
Anf. 273	CONNY ÖHMAN (s) replik	136
Anf. 274	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	136
Anf. 275	CONNY ÖHMAN (s) replik	136
Anf. 276	CARL-AXEL JOHANSSON (m) replik	136
Anf. 277	CONNY ÖHMAN (s) replik	137
Anf. 278	KENNETH JOHANSSON (c) replik	137
Anf. 279	CONNY ÖHMAN (s) replik	137
Anf. 280	KENNETH JOHANSSON (c) replik	138
Anf. 281	CONNY ÖHMAN (s) replik	138
Anf. 282	ULRIK LINDGREN (kd) replik	138
Anf. 283	CONNY ÖHMAN (s) replik	139
Anf. 284	ULRIK LINDGREN (kd) replik	139
Anf. 285	CONNY ÖHMAN (s) replik	139
Anf. 286	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	140
Anf. 287	CONNY ÖHMAN (s) replik	140
Anf. 288	GABRIEL ROMANUS (fp) replik	140
Anf. 289	CONNY ÖHMAN (s) replik	140
	<i>Barn- och familjepolitik samt psykiatrifrågor</i>	<i>141</i>
Anf. 290	MARITA ARONSON (fp)	141
Anf. 291	ULRIK LINDGREN (kd)	143
Anf. 292	ANNIKA QARLSSON (c)	144
Anf. 293	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	146
Anf. 294	ULRIK LINDGREN (kd) replik	147
Anf. 295	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	147
Anf. 296	ULRIK LINDGREN (kd) replik	147
Anf. 297	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	148
Anf. 298	MIKAEL OSCARSSON (kd)	148
Anf. 299	JAN EMANUEL JOHANSSON (s)	149
Anf. 300	MARITA ARONSON (fp) replik	150
Anf. 301	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	151
Anf. 302	MARITA ARONSON (fp) replik	151
Anf. 303	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	151
Anf. 304	ANNIKA QARLSSON (c) replik	152
Anf. 305	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	152
Anf. 306	ANNIKA QARLSSON (c) replik	152
Anf. 307	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	152
Anf. 308	ULRIK LINDGREN (kd) replik	153
Anf. 309	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	153
Anf. 310	ULRIK LINDGREN (kd) replik	153
Anf. 311	JAN EMANUEL JOHANSSON (s) replik	153
	(forts. prot. 15)	154
5 §	Bordläggning.....	154
6 §	Anmälan om interpellationer	154
7 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	155
8 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	156
9 §	Kammaren åtskildes kl. 20.34.	156

Elanders Gotab, Stockholm 2003